Psiholog Cristian DELCEA

Avocat drd Aurelian BĂDULESCU

TERORISMUL

Studii şi cercetări asupra fenomenului terorist

EDITURA RISOPRINT
Cluj-Napoca • 2008

Editor: Prof. Drd. Eva-Ildiko DELCEA
Corectură: Prof. Drd. Eva-Ildiko DELCEA
Tehnoredactare: Prof. drd Eva-Ildiko DELCEA
Coperta: Prof. Drd. Eva-Ildiko DELCEA
Foto: Prof. Drd. Eva-Ildiko DELCEA
Editura Risoprint Cluj-Napoca
Editura Risoprint este acreditată de CNCSIS
***(Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învătământul Superior*)**

Copyright © 2008 Psiholog Cristian DELCEA & Avocat drd Aurelian BĂDULESCU
Toate drepturile sunt rezervate în baza legii 8/1996 şi a legilor internaționale privind dreptul de autor şi drepturile conexe. Reproducerea integrală sau parțială a textului, imaginilor, simbolurilor, mărcilor sau a asocierii acestora precum şi stocarea într-o bază de date sau transmiterea în orice formă sau prin orice mijloace, electronic, mecanic, fotocopiere, înregistrare sau de altă natură, este interzisă, atrăgând după sine consecințele legilor în vigoare privind dreptul de autor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Psiholog Cristian DELCEA & Avocat Drd. Aurelian BĂDULESCU
TERORISMUL *Studii şi cercetări asupra fenomenului terorist*
Cluj-Napoca: Risoprint
p.: 14.5x21 cm, 420 pagini, Bibliogr.
ISBN:978-973-751-895-8

CUPRINS

PREFAȚĂ 5
Introducere 9
1. Premise teoretice 13
1.1. Conceptualizarea terorismului 14
1.2. Terorism vs. violență revoluționară 22
1.3. Terorism vs. eliberare națională 23
1.4. Terorism vs. atacul de gherilă 26
2. Teorii asupra fenomenului terorist 30
2.1. Teoria multicauzală 30
2.2. Teoria politico-socială 32
2.3. Teoria politico-religioasă 35
2.4. Teoria organizațională 37
2.5. Teoria biologică 39
2.6. Teoria psihologică 41
3. Tipuri de terorism 43
3.1. Terorismul internațional 45
3.2. Terorismul naționalist 60
3.3. Terorismul fundamentalist islamic 62
3.4. Terorismul sponsorizat de stat 72
3.5. Terorismul de stânga 88
3.6. Terorismul cibernetic 90
3.7. Terorismul narcotic 92
3.8. Terorismul biologic 93
3.9. Ad-terorismul 98
3.11. Tour-terorismul 135
3.12. Air-terorismul 148
3.13. Terorismul naval 149
4. Psihologia terorismului 150
4.1. Delimitare conceptuală 151
4.2. Studii făcute asupra profilării teroristului 152
4.3. Cercetări făcute cu privire la liderii grupărilor teroriste 187
5. Personalitatea teroristului 284
5.1 Abordări ale teoriilor personalității teroristului 284
5.1.1. Structura personalității teroristului *287*
5.1.2. Scopurile teroriştilor *291*

5.1.3. Procesele de învățare observațională şi autoreglare a teroriştilor ... *292*
5.2. Tipuri de personalitate ... 297
5.2.1. Personalitatea teroristului fanatic-sinucigaş ... 297
5.2.2. Personalitatea teroristului sinucigaş ... 299
5.3. Tipuri de comportamente ... 308
5.3.1. Dezvoltarea comportamentului agresiv şi deprinderea de amânare a recompensei ... *309*
5.3.2. Comportamentul psihopatologic ... 311
5.3.3. Comportamentul ca reacţie la constrângerea socială ... 315
5.3.4. Comportamentul „normal" ... 317
5.4. Ipoteze asupra comportamentului terorist ... 321
5.4.1. Ipoteza frustrare-agresivitate a teroristului ... 321
5.4.2. Ipoteza self-negativă a teroristului ... 323
5.4.3. Ipoteza furiei narcisiste a teroristului ... 325
6. Cariera de terorist ... 328
6.1. Conceptul de identitate vocațională teroristă ... 328
6.2. Dezvoltarea identității vocaționale de terorist ... 329
6.3. Interesele pentru cariera de terorist ... 330
6.4. Valorile carierei teroristului ... 332
6.5. Aptitudini şi deprinderi ale teroristului în carieră ... 335
7. Resurselor personale la teroriști ... 337
7.1. Autoeficacitatea percepută a teroristului ... 339
7.2. Algoritmul raționalizării teroristului ... 342
7.3. Stima de sine a teroristului ... 344
7.4. Locusul de control al teroristului ... 345
7.5. Cogniţio-arousalul la terorist ... 347
7.6. Robustețea cognitivă a teroristului ... 348
8. Resursele teroriste de grup ... 351
8.1. Dinamicile teroriste de grup ... 351
8.2. Procesul psihologic de aderare la o grupare teroristă ... 356
8.3. Presiuni psihologice de conformare ... 360
8.4. Presiuni psihologice de comitere a unor acte de violență ... 361
8.5. Cogniția ideologică şi religioasă a teroristului ... 363
Glosar ... 367
Bibliografie ... 381

PREFAŢĂ

Înţelegând islamismul drept ca o supunere faţă de Allah, nu putem să nu ne punem întrebarea de unde a apărut fundamentalismul islamic? Inspirată de succesul lui Khomeini, din 1979, mişcarea radicală panislamică a luat o amploare fără precedent în întreaga lume mahomedană. Poziţia dominantă a clerului în societăţile musulmane şi sprijinul masiv acordat de masa "credincioasă" exponenţilor fanatismului religios preconizau venirea inevitabilă la putere a fundamentaliştilor în mai multe ţări arabe şi islamice prin alegeri libere sau prin revoluţii.

În următoarele două decenii, islamiştii intransigenţi sperau să devină forţa dominantă în întreaga lume mahomedană. Exponenţii forţelor islamice au câştigat primele alegeri libere din Algeria şi se pregăteau să preia puterea. Numai anularea rezultatelor scrutinului şi intervenţia represivă a armatei algeriene au permis continuarea guvernării seculare. Consecinţele reprimării sângeroase a forţelor islamice au fost devastatoare. O sută de mii de algerieni şi-au pierdut viaţa în războiul civil care a urmat.

Fără să avem intenţia de a insista asupra acestui subiect, nu putem să nu ne întrebăm: ce urmăreşte fundamentalismul islamic ? Înainte de toate, doreşte un stat teocratic, în care puterile statului să fie subordonate legii islamice, Sharia, care a fost concepută iniţial pentru a ghida viaţa de zi cu zi a musulmanului. Abstracţie făcând de interpretările denaturate pe cât de frecvente, pe atât de nefericite, ale conceptului de *"Jihad",* setul de prevederi coranice care conturează "calea cea dreaptă" a shari'ah ("legea inegalabilă şi neegalată") generează consecinţe palpabile asupra societăţilor islamice, vizibile mai ales în sferele structurării politice a statului şi respectiv a vieţii economice (Apahideanu, 2007).

Liderii religioşi inoculează constant ideea că este vremea reinstaurării „Califatului". Raportul U.S. National Intelligence Council prognozează intenţia islamului de a forma, până în anul 2020, un califat universal, dezideratul principal al mişcării fundamentaliste islamice fiind dat de restabilirea virtuţilor morale şi politice ale societăţii tradiţionale islamice (Barna, 2007).

În contextul extinderii islamului, cum poate fi interpretat semnalul de alarmă tras de Vatican, cu privire la riscul unei iminente islamizări a Europei ? Într-un interviu acordat săptămânalului german

„Süddeutsche Zeitung", secretarul particular al Papei Benedict al XVI-lea, atrăgea atenția asupra faptului că „Occidentul este amenințat cu islamizarea", subliniind că Europa nu trebuie să renunțe la rădăcinile sale creştine.

Veridicitatea semnalului amintit este de netăgăduit cu atât mai mult cu cât milioane de musulmani trăiesc în afara spațiului istoric islamic. Astăzi Islamul înseamnă circa 1,3 miliarde de oameni. Este cea mai dinamică religie a lumii, credincioşii săi fiind prezenți pe toate continentele, inclusiv în Europa. Probabil că este şi singura religie care câştigă teren într-un moment când celelalte sunt în criză. De asemenea, este cea mai tânără dintre marile confesiuni şi acum se află la apogeu.
Potrivit U.S. Department of State's Anual Report on International Religious Freedom (2003), în Europa sunt înregistrați mai bine de 23 de milioane de musulmani rezidenți, fapt confirmat şi de studiul realizat de diplomatul american specializat în afaceri europene, Timothy Savage, potrivit căruia aproximativ 5% din populația Europei este reprezentată de musulmani (23 milioane), pentru anul 2050, estimând creşterea procentului la 20%. În Indonezia sunt 120 milioane, în Franța şi Statele Unite ale Americii câte şapte milioane, iar în China circa 50 de milioane.

În acest context, problema admiterii Turciei în U.E. a devenit o problemă mai mult decât spinoasă. Cu o populație de circa 72 de milioane de locuitori, în majoritate musulmani, Turcia ar putea să accentueze ireversibil islamizarea Europei. Riscul ca populația creştină din țările occidentale să fie depăşită numeric pe parcursul câtorva generații de către imigranții musulmani se acutizează şi mai mult pe fondul crizei demografice din Europa şi a natalității ridicate a noilor veniți (Buchaman, 2005).

Menținerea imigrației la cote ridicate din statele musulmane, va duce la aşa - zisa Eurabia, moscheile putând să depăşească, din punct de vedere numeric, bisericile. În situația în care U.E. nu abordează o strategie viabilă de control a imigrației provenită din statele cu populație musulmană, foste colonii ale statelor Europei (Barna, 2007), nu este exclus să asistăm chiar la transformarea Europei într-un continent islamic până la sfârşitul secolului al XXI-lea (Lewis, 2006).

Fără să insistăm asupra temelor dezbătute, ne rezumăm numai la a privi Europa ca pe un veritabil teatru de acțiune ce porneşte din Urali şi se întinde până la Atlantic. Terorismul este departe de a fi încheiat, dimensiunile sale fiind comparabile cu cele ale unui război al viitorului.

Cine sunt teroriştii ?

Datele publicate cu privire la cei 19 terorişti sinucigaşi implicaţi în atentatele din Statele Unite, de la 11 septembrie 2001, au pus în evidenţă un profil psihologic cu totul diferit, dând peste cap toate teoriile de până acum cu privire la profilul psihologic al teroristului sinucigaş. Niciunul nu purta bărbile tipice militanţilor islamişti, fiind raşi şi bine îngrijiţi (Cornila, 2008). MOHAMED ATTA, MARWAN al SHEHHI, HANI HANJOUR sau ZIAD JARRAH confirmă acest lucru, fiind doar câţiva dintre cei care au iniţiat atentatele de la WORL TRADE CENTER din 11 septembrie 2001. Aceştia frecventau sălile de gimnastică, comandau pizza şi îşi rezervau biletele de avion prin Internet.

Un astfel de comportament nu a fost întâmplător, după cum a reieşit din paginile unui manual destinat pregătirii teroriştilor, găsit în locuinţa unui membru Al-Qaida arestat la Londra în vara anului 2000: „ dacă un musulman se află într-o zonă păgână, el nu este obligat să arate altfel decât ceilalţi. Musulmanul poate prefera sau poate fi obligat să arate ca ei, cu condiţia ca acţiunea să aibă un beneficiu religios, făcând propagandă în rândurile lor, aflându-le secretele şi informându-i pe musulmani cu privire la acestea, prevenind orice prejudiciu adus musulmanilor, precum şi în orice alt scop folositor. Islamul recunoaşte faptul că nevoia îţi permite să faci lucruri interzise, chiar dacă printre aceste acte interzise sunt unele fundamental prohibite”.

Primul lucru care a ieşit în evidenţă a fost nivelul superior de instrucţie. Cei mai mulţi erau licenţiaţi, iar şapte dintre ei aveau brevet de pilot (Cornila, 2008). Astfel, Waleed Alsheri, aflat la bordul primului avion care a lovit WTC, absolvise în 1997 o facultate de aeronautică şi obţinuse o licenţă de pilot la prestigioasa Universitate Aeronautică Embry-Riddle din Daytona Beach,Florida – locul unde se formează un sfert din piloţii civili din Statele Unite.

Al doilea aspect care a atras atenţia a fost vârsta teroriştilor. Unul avea 41 de ani, un altul 33, doi dintre ei aveau 28 de ani, alţi doi 26 de ani, iar trei împliniseră 25. Nu mai este deci vorba de adolescenţi debusolaţi (reamintim că media de vârstă a teroriştilor sinucigaşi din Orientul Mijlociu se situează sub 23 de ani), ci de bărbaţi în plină maturitate. La fel de neobişnuit este şi faptul că o parte din cei 19 erau căsătoriţi şi păreau să ducă o viaţă de familie normală.

Spre exemplu, Abdulaziz Alomari, aflat la bordul avionului care a lovit turnul din nord al WTC, locuia, împreună cu soţia şi cu cei trei copii, într-o vilă din Florida, situată în apropierea şcolii de pilotaj ale

cărei cursuri le-a urmat. Alți doi teroriști, Ahmed Al Haznawi şi Ziad Samir Jarah, aflați la bordul avionului prăbuşit în Pensylvannia, conduceau un Ford Ranger şi locuiau într-un cartier liniştit din Lauderdale, Florida. În fața casei lor se afla un panou de lemn pe care scria „Această casă este plină de dragoste".

Nivelul de trai şi statutul social al teroriştilor nu era nici el cel clasic în astfel de cazuri. Unul din teroriști era fiu de diplomat. Un altul provenea dintr-o familie de avocați bogați. Cu toții cunoşteau foarte bine viața urbană, reuşind să se integreze cu uşurință în zonele metropolitane. Unii dintre ei au urmat studii în străinătate, vorbind fluent cel puțin două limbi străine (Cornila, 2008). Cel mai greu de explicat este însă hotărârea cu care şi-au îndeplinit misiunea, deşi timp de luni de zile, iar unii chiar de mai mulți ani, fuseseră departe de mediul fanatic care îi determinase să îşi dea viața pentru o cauză.

În acest cadru de înțelegere, terorism nu înseamnă numai Osama Bin Laden, terorism islamic sau, potrivit surselor mass – media, acțiunile combatan□ilor în Irak. Fie că ne gândim doar la motivații economice, politice sau de ordin mental, terorismul înseamnă mult mai mult. Înseamnă frământările unui început de mileniu III, înseamnă interese multiple şi chiar încercări repetate de redistribuire a sistemului de forță la nivel mondial. Care este miza şi ce interese sunt amestecate în acest joc sinistru? Să fie vorba doar de un conflict între civilizații ? Înseamnă Vestul civilizație iar lumea arabă înseamnă petrol ?

Sunt întrebări ale căror răspunsuri pot fi aflate citind şi lucrarea *Terorismul – studiu asupra fenomenului terorist*, semnată de Cristian DELCEA şi Aurelian BĂDULESCU, cercetători consacrați epistemologiei terorii.

Chestor general de poliţie, prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
Secretar de stat - Ministerul Internelor şi Reformei Administrative

Comisar şef, conf.univ. dr. Nicolae RADU
Consilier - Ministerul Internelor şi Reformei Administrative

INTRODUCERE

Publicarea mai multor studii de specialitate ne-a ajutat să înțelegem terorismul şi cine poate deveni terorist şi de ce. Spre exemplu, unii cercetători, precum Williams (2004), Hoffman (2004), Chomsky (2003), Ariel (2001) şi Post (1990), susțin că formele de manifestare ale terorismului au evoluat de la reacții politice la cele de constrângere socială prin dobândirea unor comportamente antisociale. Mai mult, s-a dovedit în urma acestora (Wilkinson, 2006; Lehr, 2006; Scraton, 2002) că terorismul contemporan nu mai reprezintă o formă clasică de manifestare, ci a căpătat o nouă formă mult mai profesionistă, puternică, organizată şi periculoasă împotriva grupului-țintă pentru a-şi atinge scopul. Alți cercetători, precum Sookhdeo (2006), Beach (2006), Ahmed (2003; 2002) şi Juergensmeyer (2001) susțin că formele de manifestare a terorismului sunt cauzate de politica imperialistă americană, iar Lieth (2004) şi Huntington (1996) contrazic „curentul mediatic" al serviciilor secrete, argumentând că fundamentalismul islamic reprezintă efectul unui conflict inevitabil între civilizațiile de credințe diferite. Iar a treia categorie de cercetători contemporani, ca Horgan (2005) şi Adler, Mueller şi Laufer (1991), scot în evidență comportamente psihopatologice la răspândirea valorilor democratice liberale – având multe în comun cu anomaliile care au marcat cea de-a doua jumătate a secolului XX: comunismul, fascismul şi nihilismul.

Privind lucrurile din aceste perspective, cartea de față îşi propune un studiu riguros asupra fenomenului terorist, apelând la cele mai renumite lucrări de specialitate, fiind, de asemenea, un ghid fundamental

teoretic privind terorismul contemporan pentru a surprinde cauzele şi efectele celor care recurg la fapte antisociale de natură criminală. Tot în această lucrare vor fi abordate teoriile, ipotezele, tipurile şi modalitatea educațională cu scop de prevenire şi eradicare a terorismului.

Astfel, în *primul capitol* al lucrării este abordat conceptul de terorism pentru a depăşi multitudinea de concepte irelevante formelor de terorism. Studiul prezintă o mare rigoare metodologică şi clasificări conceptuale asupra fenomenului numit terorism într-un domeniu în care se remarcă o ambiguitate terminologică din perspectiva culturală, politică şi religioasă. Astfel, nu s-a ajuns la un consens terminologic bine definit. Dacă l-am cita pe Marret (2004): „Terorismul nu poate fi definit", am spune că lucrurile nu stau aşa, ci depinde cum este interpretat şi utilizat conceptul de *terorism* pentru a fi definit. Ajunşi aici, s-a încercat să se aducă argumente în favoarea definirii terorismului. Studiile din ultima vreme dovedesc că formele de manifestare ale terorismului se disting de etichetările lipsite de conținut teoretic atât intern cât şi extern.

Al doilea capitol subliniază cele mai ample teorii abordate asupra fenomenului terorist pentru a contura conceptul de manifestare a terorii pe de o parte, iar pe de alta pentru a surprinde caracteristicile cauzelor şi efectele celor care recurg la fapte antisociale.

În *capitolul trei* sunt de asemenea trecute în revistă tipurile de terorism. Motivul acestei enumerări are relevanță în vederea explicitării formelor de manifestare ale terorii care au evoluat în ultimul timp. Studiile (Gabor, 2002; Combs, 2000) de azi scot în evidență pericolul la care sunt expuşi subiecții umani din rândul societății civile şi vulnerabilitatea acestora datorită formelor de manifestare ale terorii mult mai țintite atunci când sunt puse în aplicare. Apariția indivizilor şi a

grupărilor teroriste necunoscute şi amorfe care operează independent (liber profesionişti) sau în grup şi noile criterii de recrutare a persoanelor, cât şi recrutarea unităților sinucigaşe (femei, copii şi oameni de ştiință capabili să creeze arme de distrugere în masă) ne ajută să înțelegem dinamicile lor ca forme de manifestare.

Capitolele patru, cinci, şase şi şapte abordează psihologia-sociologia, legislația şi geopolitica terorismului: recrutarea de noi membri şi includerea lor în grupări teroriste, personalitatea lor antisocială, convingerile, cogniţiile şi ideologiile puse în joc, atitudinile ostile față de guvernele de stat şi religioase, motivațiile acestora şi acțiunile sinucigaşe. La capitolul despre psihologie şi terorism vor mai fi abordate aptitudinile, deprinderile şi cunoştințele lor într-un domeniu specific, cariera sau profesia de terorist din perspectiva ştiințelor cognitiv-comportamentale. Aşadar, în aceste patru capitole se va folosi o dublă abordare. În primul rând, ne vom opri la examinarea literaturii de specialitate şi la evaluarea cunoştințelor existente până în prezent în legătură cu acest subiect. Iar în al doilea rând, căutăm să prezentăm profilurile psihologice şi sociologice ale unor terorişti străini şi ale unor grupări selectate în scopul de a fi folosite ca studii de caz, evaluând tendințele, motivațiile, comportamentul, personalitatea, cogniţiile, deciziile şi acțiunile decidentului terorist.

Iar în *ultima parte* a acestei lucrări este abordată tematica cercetării, apelându-se la ultimele studii (Lehr, 2006; Antipa, 2004; Schmid, 2005; Delcea, 2005; Shavit, 2003; Wilkinson, 1995) pentru înțelegerea şi importanța acestui aspect şi eradicarea tuturor formelor asociate sau care converg spre terorism atât declarativ cât şi procedural. Analistul John Richard Thackrah afirma că una din măsurile de prevenire

ale terorismului este anticiparea atacurilor teroriste. De fapt, vor fi prezentate o serie de programe ale prevenirii precum şi modalitățile şi parametrii necesari ca aceste programe să funcționeze cu succes în angrenajul sistemului social.

Aşadar, lucrarea aduce repere teoretice utile studenților interesați de disciplinele umaniste, cercetătorilor din domeniul terorismului, ofițerilor şi subofițerilor care sunt în subordinea structurilor de securitate precum şi cei care sunt preocupați de acest domeniu, fiind de asemenea o modalitate de reflecție şi provocare a unor cercetări viitoare în acest domeniu.

Autorii

1. PREMISE TEORETICE

Termenul de terorism a căpătat o formă de etichetare fără rost pentru unii, iar pentru alții cu folos. Acest termen este folosit de guvernanți, mass-media, centre academice şi chiar de unele grupări teroriste. Pentru unii, terorismul înseamnă acțiuni violente ale unor grupări împotriva statelor şi non-combatanților; pentru alții, terorismul înseamnă o eliberare națională sau o revoluție în numele unei ideologii propuse. Întrebarea noastră rămâne: „Ce este terorismul?". Una din piedicile majore în formularea unei definiții larg acceptate a terorismului este conotația emoțională negativă a conceptului. Termenul de terorism a devenit un simplu cuvânt al denigrării, care nu mai descrie un tip specific de activitate antisocială sau de crimă împotriva umanității. Dacă termenul de terorism este înțeles diferit de la un stat la altul, de la un grup de indivizi la altele, aceasta ne determină să punem în discuție această problemă pentru a clarifica şi conceptualiza terorismul, ajutați de cele mai prestigioase lucrări academice din ultimii ani. Este necesar să facem diferența între diversele ipostaze ale violenței şi diversele moduri de conflict, indiferent cum le-am numi, dacă dorim să înțelegem mai bine de unde au pornit, care sunt factorii, cauzele şi cum putem să le facem față pentru a preveni şi combate terorismul.

Capitolul de mai jos face obiectul definirii şi conceptualizării termenului de terorism dar şi diferența între unele forme similare terorismului confundate de altfel cu terorismul.

1.1. Conceptualizarea terorismului

Conceptualizarea terorismului este foarte variată şi, de obicei, inadecvată, deşi un act de terorism, operaționalizat de obicei în Statele Unite, nu poate fi operaționalizat la fel în altă țară. Conceptul de terorism asociat cu alte concepte specifice violenței, cum ar fi crima sau o acțiune militară în timp de război, poate fi totuşi definit în termeni calificați în mod rezonabil ca obiectivi. Dar se pare că sarcina unei definiri clare şi obiective a conceptului în cauză este extrem de dificilă, în marea majoritate a cazurilor. Chiar în domeniul academic nu s-au putut oferi definiții incontestabile ale conceptului de terorism. Fiind atât de complex, acesta a suferit multe modificări pe baza cărora s-au generat discuții care nu au dus la niciun rezultat (Radu, 2006).

Ariel (2001) argumenta în studiul său: *Terrorism as a Strategy Insurgence* cu privire la conceptul de terorism că definirea nu trebuie să aibă numai o latură conceptuală propusă de către Statele Unite şi Europa, ci şi de conceptele altor părți ale lumii pentru a surprinde fenomenul întreg al terorismului. Cercetătorul în ştiințe sociale şi militare defineşte o acțiune teroristă ca fiind folosirea calculată a violenței inopinate, şocante şi ilegale împotriva non-combatanților (inclusiv civili, militari în rezervă şi angajați ai securității în situații de pace precum şi orice tip de consumator) şi a altor ținte simbolice, între care se infiltrează unul sau mai mulți membri ai unei grupări subnaționale sau unul sau mai mulți agenți clandestini, cu scopul psihologic de a face publică o cauză politică sau religioasă şi/sau de a determina sau sili un guvern (sau mai multe) sau societatea civilă să accepte revendicări/drepturi în numele cauzei. Astfel, conceptul de terorism provine din latinescul „terror" care

înseamnă violență fizică, spaimă, teroare provocate deliberat prin acte de violență publică, folosirea cu intenție a unor mijloace capabile să ducă la un pericol comun. Caracteristicile terorii sunt: violența şi amenințarea cu violență, folosirea sistematică şi persistentă a violenței, intimidare şi sensibilizare prin agresivitate şi ură (Delcea, 2006; Buş, 2005).

După unele definiții oficiale din America şi Regatul Unit (UK) precum şi din alte state, terorismul reprezintă utilizarea ilegală sau amenințarea cu violență a persoanelor sau a proprietăților acestora pentru atingerea unor obiective politice sau sociale în vederea intimidărilor, pentru a constrânge psihologic un guvern, individ sau organizație pentru a schimba favorabil comportamentul sau politicile negociate. Terorismul mai înseamnă lupta de lungă durată pentru atingerea unor obiective politice sau religioase prin atacuri repetate împotriva non-combatanților sub forma omuciderilor, răpirii, şantajului incendierii criminale, atentatelor cu explozivi, intimidării mediatice şi altor forme de manifestare a terorii pentru atingerea unor scopuri de natură antisocială (Radu, 2006).

Revenind la Ariel (2001), acesta propune trei elemente comune care pot acoperi multitudinea definițiilor subliniate pentru a înțelege conceptul de terorism . Astfel el numeşte:

- utilizarea violenței;
- obiectivele violenței;
- intenția de a intimida psihologic grupul-țintă.

Pentru a surprinde mai multe caracteristici relevante conceptului de terorism, doi cercetători olandezi de la Universitatea din Leiden, Alex Schmid şi Albert Jongman, lansează volumul *Political Terrorism* (1988) cu 109 definiții care fac referire la formele de manifestare ale

terorismului. Autorii, obținându-le de la diverse academii militare şi universități care studiază şi cercetează acest fenomen, le-au analizat pentru a cunoaşte principalele elemente ale formelor de manifestare. Acestea constituie componentele unei statistici, care arată criteriile de definire ale terorismului. Ele sunt:

- violența, forța (apar în 83,5% din definiții);
- politicul (65% din definiții);
- frica accentuată, teroarea (51% din definiții);
- amenințarea (47% din definiții);
- efectele psihologice şi anticiparea reacțiilor (41,5% din definiții);
- discrepanța între ținte şi victime (civili), (37,5% din definiții);
- acțiunea intenționată, planificată, sistematică, acțiune organizată (32% din definiții);
- metodele de luptă, strategiile, tacticile (30,5% din definiții).

Terorismul este cel mai periculos şi mai nociv efect al puterii, „în sensul că se legitimează prin forța cea mai brutală şi folosirea ei lipsită de orice scrupul, în condițiile în care singura regulă este cea dictată de terorist, fie el un individ, grup sau stat" (Măgureanu, 2003). Delimitarea conceptuală a terorismului nu poate include multitudinea de „noduri" cognitive sau varietatea de scheme cognitive cu privire la fenomenul în cauză, care a luat amploare din anii '70 iar azi a căpătat noi forme de manifestare cu totul diferite. În delimitarea conceptuală a terorismului este important să fie amintite analiza şi sinteza formelor de manifestare: de violență, de distrugere, algoritmul teroriştilor precum şi comparația acestora cu unele forme ale criminalității care nu reprezintă acte de terorism. La fel cum psihologia personalității nu are o definiție unică,

existând varietăți în delimitarea conceptuală a acesteia, se poate spune că nici în cazul terorismului nu există un concept incontestabil. De ce? Fiindcă terorismul manifestă cele mai bizare şi unice forme de violenţă împotriva civililor. Este dificil să se dea un concept general acceptat căci ceea ce pentru un individ, grup sau stat înseamnă terorism pentru alții reprezintă luptă pentru eliberare națională. De asemenea, apare o confuzie între termenii *violenţă*, *terorism*, *crimă organizată*, *război civil* şi *stat dictatorial*, confuzia fiind chiar mai mare atunci când se încearcă asocierea terorismului cu mişcările insurgente ori separatiste. Terorismul este singurul fenomen nociv şi antisocial care generează frică, groază, haos, şoc, neliniște şi tulburări psihice în masă în rândul societății civile. În conceptualizarea cogniției terorismului se are în vedere teroristul ca individ şi terorismul ca organizație. Definirea terorismului şi a teroriştilor face obiectul cercetării şi înțelegerii fenomenului care a luat amploare pe glob (Mărgărit, 2004).

Un alt cercetător, Sondhi (2000), defineşte terorismul ca fiind: „ o formă specială de violență politică, nu o filozofie sau o mişcare politică. Terorismul este o armă sau o metodă utilizată de-a lungul istoriei atât de state, cât şi de scopuri politice.” Acelaşi cercetător descrie cinci caracteristici speciale ale terorismului:

- este premeditat şi urmăreşte să creeze un climat de teamă şi teroare;
- este direcționat către un grup-țintă;
- este violent;
- este antisocial;
- este influențabil pentru a-şi atinge scopul.

După afirmațiile lui Hudson (1999; 2005), teroriştii internaționali, incapabili să îşi atingă scopurile prin mijloace convenționale, încearcă să transmită un mesaj ideologic sau religios prin terorizarea publicului larg. Prin alegerea țintelor, care adesea sunt simbolice sau reprezentative pentru națiunea vizată, teroriştii încearcă să creeze un impact puternic asupra publicului inamic prin acte de violență, în ciuda puținelor resurse materiale de care dispun. Prin aceasta, ei speră să demonstreze mai multe, astfel încât guvernul sau guvernele vizate să nu poată să-şi protejeze cetățenii; prin asasinarea unei anumite victime, pot da o lecție publicului în general, generând astfel şoc şi teamă. Este de la sine înțeles că noțiunea de terorism a căpătat o multitudine de definiții din partea academicienilor, politicienilor, experților în probleme de securitate sau jurnaliştilor. În unele cazuri, toată atenția este îndreptată înspre modul în care operează organizațiile teroriste, în timp ce în altele se urmăreşte accentuarea motivațiilor şi caracteristicilor terorismului sau acel „modus operandi" al fiecărui terorist. O altă metodă folosită în vederea dinamicii şi gradului de ostilitate a teroriştilor este aceea a descrierii manierei în care aceştia au ca țintă societatea civilă.

Astfel, în *Terrorism: How the West Can Win*, 1985, Binyamin Netanjahu dă o altă definiție actului terorist, considerându-l "crimă deliberată şi sistematică, rănire şi amenințare a nevinovaților, ce inspiră teama". În lucrarea *Fighting Terrorism* (1995), aparținând aceluiaşi autor, termenul de „nevinovați" este substituit cu noțiunea de „societate civilă" deoarece o definiție cuprinzând primul termen ar deveni insignifiantă şi ar degenera într-un instrument al jocului politic. De

nenumărate ori s-a pus problema elaborării unei definiții obiective şi exhaustive a terorismului, destinată să constituie fundamentul, fiind acceptată în unanimitate pentru cercetările academice. Una din definițiile propuse susține că terorismul se traduce prin folosirea internațională sau amenințarea cu recurgerea la violență împotriva societății civile sau a unor ținte din rândul acesteia, în vederea atingerii obiectivelor politice sau religioase. De aici se desprind trei ramuri elementare:

- *nucleul acţiunii devine folosirea sau ameninţarea cu folosirea forţei*. În speță, o activitate care nu implică amenințări şi acte de violență nu poate fi concepută ca act de terorism;
- *obiectivul acţiunii este întotdeauna unul de natură politică sau religioasă*. Câteva exemple în această direcție ar fi răsturnarea regimului prezent, schimbarea acelor persoane în mâinile cărora este concentrată puterea şi înlocuirea politicilor de factură economică şi socială;
- *ţinta teroriştilor este reprezentată de însăşi societatea civilă*. Terorismul capătă dimensiunile unui act îndreptat direct şi premeditat împotriva civililor.

După cum se ştie, niciun terorist nu are empatia şi congruența relației umane, nu se culpabilizează pentru rănirea şi uciderea oamenilor nevinovați datorită restructurărilor cognitive pentru a face față atunci când este pus față în față cu regula socială a respectului şi demnității față de aproapele său (Bandura, 2006). În interiorul organizațiilor teroriste pare să se distingă o caracteristică a unei condiții psihologice denumită şi tulburare a personalității antisociale sau psihopatologică (DSM-IV,

2004). Terorismul nu mai este de mult o problemă locală a anumitor țări, pentru că, în timp, a luat forma unui cadru în care sunt incluse numeroase aspecte pe plan internațional. Organizațiile de acest gen beneficiază de sprijin direct sau indirect din partea diferitelor state, pretinzând suportul diverselor comunități etnice. Nu poate exista un rezultat operațional în lipsa unei definiții clare asupra acestui concept în contextul mobilizării internaționale pentru combaterea terorismului.

Ganor (2006), unul dintre cel mai de seamă cercetători în domeniul combaterii terorismului, afirmă în articolul intitulat „Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?" că necesitatea unei descrieri mult mai ample a conceptului de terorism este evidentă în cadrul fiecărei etape a luptei pentru combaterea actelor de cruzime. Din perspectiva considerațiilor morale, organizațiile teroriste devin irascibile față de modul în care este criticată acțiunea lor îndreptată împotriva civililor, lucru reflectat adeseori în literatura lor şi în interviuri. Tot el mai precizează că terorismul se diferențiază de lupta de gherilă, războiul convențional şi revoluțiile îndreptate către o guvernare ostilă prin intimidare, propagandă, strategie de insurgență, provocare, haos şi manipulare.

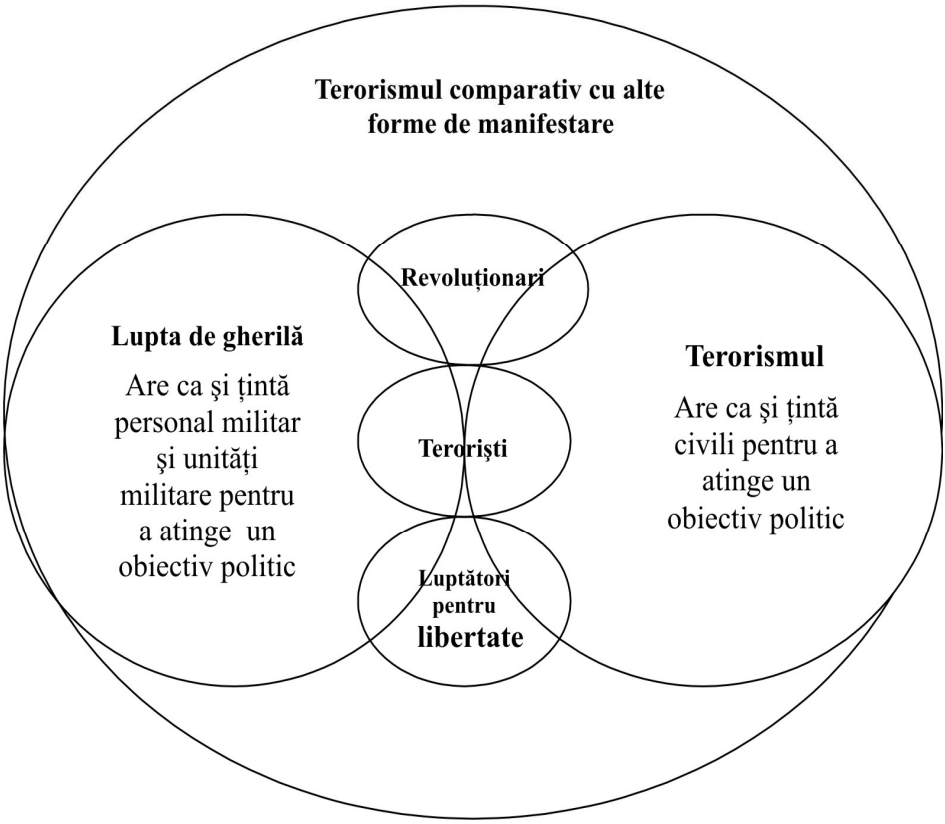
Terorismul comparativ cu alte forme de manifestare
Revoluționari
Lupta de gherilă
Are ca şi țintă personal militar şi unități militare pentru a atinge un obiectiv politic
Teroriști
Terorismul
Are ca şi țintă civili pentru a atinge un obiectiv politic
Luptători pentru libertate

(Ganor, 2006)

Aşadar, plecând de la conceptualizarea şi definirea terorismului, vom aborda mai jos diferențele de manifestare şi de identitate dintre terorism şi violențele antisociale, revoluționare pentru a înțelege şi surprinde tipul specific al formei de terorism fără însă a se face confuzie cu alte forme de manifestare antisocială.

1.2. Terorism vs. violenţă revoluţionară

Pentru a vedea diferența între o violență revoluționară şi terorism trebuie avute în vedere criteriile de alcătuire a conceptului de violență revoluționară. Asocierea celor două forme de manifestare duce la mari confuzii. Unii folosesc aceste etichete urmărind un scop, iar alții o dezinformare atât la nivel academic cât şi guvernamental. Cert este că lipsa unor delimitări conceptuale a celor două concepte distincte nu ajută pe nimeni. Iar dacă pentru unii a fost un real folos, pentru alții a reprezentat confuzia şi haosul.

Giddens (2005) defineşte violența revoluționară după cum urmează: „Violența implică amenințarea cu violența sau folosirea ei de către participanți. Revoluțiile reprezintă schimbările politice, săvârşite din pricina opoziției manifestate de către autoritățile pre-existente, care nu pot fi convinse să renunțe la putere fără amenințarea cu recurgerea la mijloace violente şi folosirea acestora". Mai mult, o formă de manifestare a violenței revoluționare nu atinge scopuri nonconvenționale şi indirecte față de o guvernare, grupare sau subiect uman. La baza unei manifestări a violenței revoluționare stă rațiunea, respectarea normelor legislative precum şi drepturile omului cu excepția îndepărtării obstacolului care poate fi un guvernant, guvern sau o grupare etnică.

Iar Ganor (2005) defineşte terorismul pentru a sublinia diferența între violența revoluționară şi terorism, ca o metodă a intimidării, constituită din acțiuni violente repetate, însuşită de actori individuali, statali sau grupări, din motive iraționale, în care țintele directe ale violențelor nu sunt şi țintele principale. Victimele umane sunt de obicei alese aleatoriu sau selectiv, dintr-un grup țintă (consumator de media, de

turism, de alimente; din transportul în comun; grup politic sau religios; etc.), şi servesc ca generatori de cogniţii ale terorii. Procesele de comunicare bazate pe ameninţări din partea teroristului, membru al unei organizaţii, la adresa unei victime, reprezentant al societăţii civile, sunt folosite cu scopul de a manipula ţinta principală (guvern, grupare sau subiect uman), transformând-o într-o ţintă a terorii, o ţintă a pretenţiilor, o ţintă a atenţiei, în funcţie de scopul primar urmărit: intimidare, coerciţie, propagandă, şoc şi haos.

Aşadar, nu putem asocia conceptul de terorism cu violenţa revoluţionară de dragul etichetărilor. Cum s-a amintit, violenţa revoluţionară aparţine formei de manifestare a violenţei îndreptate către un reprezentant al puterii, iar terorismul implică ţinte indirecte scopului urmărit. Spre exemplu revoluţia americană (1776), revoluţia franceză (1789) şi respectiv revoluţia (1989) din România sunt modele ale violenţelor revoluţionare care au legătură directă cu ţinta. Contrar formei de manifestare a violenţei revoluţionare, terorismul înseamnă atentate sinucigaşe, indiferent de subiecţii umani, stat sau organizaţie precum operează şi manifestă gruparea „Jihadul Islamic Palestinian" (PIJ).

1.3. Terorism vs. eliberare naţională

O idee universală ar putea crea toate definiţiile terorismului fără înţeles în momentul în care se pun laolaltă acţiunile teroriste şi lupta pentru obţinerea libertăţii naţionale. Astfel, spre exemplu, în mod repetat se declară că poziţia oficială siriană este aceea că Siria nu este implicată în organizaţiile teroriste; mai degrabă, aceasta sprijină mişcările pentru

eliberare națională. Confuzia între cele două concepte „terorism” şi „eliberare națională” vine de la varietatea de cogniții oficiale din lumea arabă sau de la revoluția franceză (Delcea, 2006; Hoffman, 2006). Aici amintim din nou o încercare de justificare a „mijloacelor” (terorism) prin intermediul „scopului” (eliberare națională). Indiferent de natura operațiunii, când se delimitează cognitiv eliberarea de sub asuprirea ocupației „străine” nu înseamnă terorism, ci o acțiune justificată şi legitimă. Uneori s-au acceptat unele biasări cum că terorismul şi eliberarea națională sunt două extreme pe scara utilizării legitime a violenței. Lupta pentru „libertate națională” ar apărea ca fiind o finalitate pozitivă şi justificată a acestei succesiuni, pe când terorismul este o finalitate negativă şi odioasă. Este imposibil, conform acestei abordări, pentru orice organizație să fie şi o grupare teroristă şi una de mişcare pentru eliberare națională în acelaşi timp.

Ganor (2006) face o afirmație referitor la cele spuse mai sus că: „În eşuarea de a înțelege diferența între aceste două concepte, majoritatea, în acest sens, au fost atraşi de o „capcană” semantică creată de organizațiile teroriste şi aliații lor. Acestea au încercat să susțină clişeele de eliberare națională prin recurgerea la diverse argumente, în loc să exprime clar că atunci când o grupare sau organizație alege terorismul ca şi mijloc, ținta luptei lor nu poate justifica acțiunile lor.” Acelaşi autor mai remarca faptul că la ideea că „teroristul” unui om este „luptătorul pentru libertate” a altui om nu poate fi sancționată. Luptătorii pentru libertate sau revoluționarii nu aruncă în aer autobuze în care se află non-combatanți; ci terorişti fac asta. Luptătorii pentru libertate nu pun la cale capturarea şi masacrarea elevilor de şcoală ci recurg la proteste paşnice fără să ucidă subiecți umani. Este o biasare să se permită ca un cuvânt de

preț, „libertate”, să fie asociat cu acțiunile teroriste. A priori, luptătorii pentru libertate sunt incapabili să comită acțiuni teroriste. În contrast cu terorismul, nici un luptător pentru libertate nu a atacat subiecți umani inocenți în mod deliberat. Un revoluționar niciodată nu a ucis în mod deliberat copii, tineri, turişti, sau alți subiecți umani nevinovați care s-a întâmplat să locuiască în acea zonă de conflict sau care s-au asociat cu o grupare etnică şi religioasă cu cei care reprezintă şi generează conflictul din zona respectivă. Teroristul este un mesager al asupririi şi al subjugării identificându-se cu ideologia acelor criminali care ucid oameni nevinovați. Această abordare întăreşte tentativa organizațiilor teroriste de a prezenta terorismul şi lupta pentru libertate ca două concepte contradictorii. Abordarea, astfel, joacă rolul de a-i considera terorişti prin susținerea dreptului lor, dar din moment ce aceştia luptă să înlăture o persoană pe care ei o consideră un ocupant străin, aceştia nu pot fi considerați terorişti. Ideea că un luptător pentru libertate nu poate fi implicat în terorism, crimă şi ucideri nediscriminante este, desigur, neîntemeiată. O organizație teroristă poate de asemenea să fie o mişcare de eliberare națională, şi conceptele de „terorist” şi „luptător pentru libertate” nu sunt în mod mutual contradictorii. Întrebarea este dacă se poate ajunge pe cât posibil la o definiție a terorismului exhaustivă şi obiectivă, care poate constitui un fundament acceptat şi stabilit pentru cercetare academică, la fel ca şi facilitarea de operațiuni la scară internațională împotriva săvârşitorilor de acțiuni teroriste (Ganor, 2002).

Ariel (2001) face diferența dintre terorism ca formă de manifestare şi eliberare națională. El argumentează că eliberarea națională reprezintă violența maselor față de o guvernare care nu acceptă drepturile societății civile. O revoltă sau eliberare națională se

diferențiază de terorism prin faptul că eliberarea națională nu presupune uciderea de oameni în masă în mod deliberat şi aplicarea unor atentate sinucigaşe. Se mai poate diferenția eliberarea națională de terorism prin organizarea spontană a violenței împotriva statului fără a lovi în persoane care nu au legătură directă cu statul cum sunt de astfel funcționarii publici sau senatorii şi deputații. Are mai degrabă un caracter de răsturnare a guvernului prin metode de revolte şi lozinci antiguvernare decât plasarea de explozibili în transportul în comun şi intimidarea unui grup de consumator. Cercetătorul face referire la această diferențiere pentru a scoate din uz termenul de „terorist" acolo unde termenul nu acoperă în totalitate caracteristicile formelor de terorism. Spre exemplu grupări de eliberare națională ca „Armata de gherilă Tupac Katari" (EGTK) şi „Armata Națională de Eliberare" (ELN) din Bolivia au atacat birouri guvernamentale şi politicieni aproape treizeci de ani fără să ucidă civili sau non-combatanți datorită politicilor neacceptate de către bolivieni în schimb Al-Jihad, Hamas, Al-Qaeda şi „Grupul Armat Islamic" (GIA) au ucis oameni nevinovați, au distrus clădiri şi au pus în aplicare peste 3000 de atentate sinucigaşe la nivel internațional unde majoritatea celor ucişi au fost civili timp de 70 de ani şi încă continuă pentru a ucide.

1.4. Terorism vs. atacul de gherilă

Când facem referire la termenii de terorism şi atacul de gherilă ne referim la două forme de violență diferite. Asocierea acestor termeni duce la confuzie şi dă naştere la categorii sau concepte false, relevante definirii terorismului. Cunoaştem un caz similar datorită informărilor false şi

asocierilor repetate între terorism şi atacul de gherilă când au fost atentatele în Spania (11 martie 2004). Fără o distincţie clară între forma de manifestare a grupării de gherilă ETA şi forma de manifestare a grupării Al-Qaeda, s-a ajuns să se creadă că gruparea ETA purta vina celor petrecute în Spania. După un demers ştiinţific şi a identificării cu forma de manifestare specifică atentatului săvârşit de Al-Qaeda, s-a aflat cine a stat în spatele acestor atacuri sinucigaşe. Aşadar, terorismul şi atacul de gherilă sunt două strategii de insurgenţă cu totul diferite (Radu, 2006).

Laqueur, (2002) şi Ariel (2001), cei mai critici cercetători în domeniul terorismului, aduc argumente în favoarea diferenţelor de concept relevante definirii terorismului şi definirii termenului de atac de gherilă subliniind că: „Diferenţa cea mai importantă este aceea că, spre deosebire de terorism, atacul de gherilă încearcă să stabilească controlul fizic asupra unui teritoriu. Acest control este de multe ori doar parţial. În unele cazuri, formaţiunile de gherilă preiau controlul unei zone date pe timp de noapte, iar forţele guvernamentale ziua". De fapt nevoia de control şi dominare a unui teritoriu este un element-cheie al strategiei de insurgenţă a grupărilor de gherile.

Spre exemplu, grupări de gherilă ca „Partidul muncitorilor din Kurdistan" (PKK) şi „Organizaţia Libertăţii Bască" (ETA), s-au limitat la atentate asupra clădirilor guvernamentale, sabotaje izolate şi alte forme ale violenţei, fără să implice uciderea în masă şi să lovească în societatea civilă la nivel internaţional pe când grupări teroriste ca „Frontul Patriotic Manuel Rodriguez" (FPMR) din Chile şi „Partidul lui Dumnezeu" Hizballah din Liban, au atacat civili, vizând ţinte internaţionale. Când un grup din societatea civilă recurge la ostilitate faţă de o guvernare din

motive politice sau religioase, acea grupare are de a face cu ținta, iar când o grupare din societatea civilă ucide civili fără să aibă legătură cu ținta se numeşte terorism. Strategia teroristă nu urmăreşte un control tangibil al teritoriului. În ciuda faptului că teroriştii încearcă să îşi impună voința asupra societății civile şi să activeze un comportament prin mediatizarea temerilor iraționale, ei nu au linii de demarcație geografică. Terorismul, ca strategie, nu se bazează pe teritoriile ocupate pentru a le elibera, ci rămâne în domeniul influenței psihologice, lipsindu-i elementele materiale ale atacului de gherilă. Şi la nivel tactic putem face diferența prin faptul că formațiunile de gherilă luptă de obicei în plutoane sau unități de mărimea companiilor, uneori chiar în batalioane şi brigăzi. În schimb teroriştii acționează în unități mici, de obicei de la asasinul care ucide fără complici sau de la o persoană care confecționează şi plasează un dispozitiv exploziv până la o echipă de luare de ostatici formată din 5 respectiv 50 de persoane. Spre exemplu 19 terorişti în 11 septembrie 2001 au ucis mii de persoane, şocat, traumatizat, intimidat pentru a dovedi vulnerabilitatea societății civile (Schmid, 2005; Williams, 2004).

Cercetările din ultima vreme au scos în evidență noua identitate a terorismului modern care a căpătat noi forme de manifestare. Unele cogniții de alcătuire ale conceptului de terorism au variat atât de mult încât s-a pierdut din vedere identitatea reală a acestui fenomen, trecându-se foarte uşor de la simple etichetări asupra unor forme ale violenței care nu se pot identifica cu terorismul până la biasări din partea guvernanților şi a multor cercetători. Este pentru prima oară în istoria terorismului când conceptul de terorism este un paradox sau un concept „nebuloasă" pentru cercetători şi guvernanți. Mai mult, încă nu s-a conturat conceptul terorismului din motive culturale, sociale, religioase, politice şi

legislative. Prezentul capitol a subliniat o analiză critică asupra teoriilor şi cercetărilor actuale legate de identitatea terorismului, propunând totodată un criteriu cognitiv pentru a-l înțelege. Din considerente ştiințifice, vom sublinia o definiție unanim acceptată, relevantă definiției terorismului astfel, identitatea terorismului este rezultatul procesului de explorare şi structurare a propriilor caracteristici în urma căruia rezultă interfața terorism-grup-țintă. Terorismul este reperul esențial al tuturor manifestărilor antisociale în numele unor cogniții ideologice sau doctrine politico-religioase în contradicție cu rațiunile umane, morale, legislative şi culturale. Terorismul mai reprezintă interfața-cognitivă a propriei identități criminale în care sunt incluse politicile, ideologiile, algoritmul şi euristicele demersurilor antisociale ale acestuia.

2. TEORII ASUPRA FENOMENULUI TERORIST

Teoriile asupra fenomenului terorist reprezintă cadrul conceptual asupra fenomenului în cauză. Ele constau în calitatea explicațiilor şi în metodele care au fost aplicate pentru a produce aceste explicații plauzibile asupra fenomenului terorist de către cercetători. Explicațiile teoriilor de mai jos diferă în câteva moduri fundamentale de alte tipuri de explicații cum ar fi cele bazate pe simțul comun, credințe sau analize subiective de tip politic sau religios. O teorie nu poate fi invalidată în mod direct. Esența ei constructivă nu poate fi adevărată sau falsă şi aserțiunea care stă la baza teoriei poate fi sau nu testată definitiv. Validitatea şi viabilitatea teoriilor de mai jos pot rezida în sistemele de cercetare şi, mai ales, în modelele consistente pe care le generează. Modelarea implică aplicarea unei teorii la o manifestare specifică terorismului. Iar modelul aplicat poate fi testat şi validat. Filtrate prin prisma modelărilor şi a sistemelor de cercetare pentru a genera, cele şase teorii înregistrează plusuri şi minusuri. Aşadar, teoria multicauzală, politico-socială, politico-religioasă, organizațională, biologică şi teoria psihologică şi-au dovedit viabilitatea, fiind abordate critic din perspectiva celor mai recente studii de specialitate care au contribuit la structura de bază a acestora.

2.1. Teoria multicauzală

Terorismul a apărut datorită mai multor factori – nu doar psihologici, ci şi economici, politici, religioşi, culturali şi sociali. Există chiar ipoteza că ar fi cauzat de factori biologici (Roşan, 2006). Terorismul este, aşadar, un

fenomen multicauzal şi ar fi eronat să considerăm că un act terorist are doar o singură cauză, cum ar fi nevoia psihologică a teroristului de a comite un act de violență pentru a mediatiza ideologia grupării teroriste de care aparține. De fapt, la baza teoriei multicauzale stau cauzele violenței politice şi revoluționare, conflicte etnice, religioase şi ideologice, sărăcia, disputele politice, lipsa de comunicare, generarea unor cogniții antisociale în masă, insuficiența guvernamentală de a deține controlul asupra fenomenului terorist precum şi constrângeri sociale din partea unor guverne de stat (Andreescu & Radu, 2008; Delcea & Bădulescu, 2006; Delcea, 2006; Scaletchi, 2006; Barna, 2007; Buş, 2005; Hudson, 1999).

Studiile (Williams, 2004; Chomsky 2003; Hoffman, 2001; Ariel 2001; Post, 1990) de azi aduc noi argumente care pot contrazice teoria multicauzală. Spre exemplu studiile de față susțin că formele de manifestare ale terorismului au evoluat de la reacții politice la cele de constrângere socială prin dobândirea unor comportamente antisociale. Alte studii (Sookhdeo 2006; Beach 2006; Ahmed 2003) susțin că formele de reacție a terorismului sunt cauzate de politica imperialistă americană mai degrabă decât de teoria clasică a cauzelor multiple. Huntington, (1996) contrazice „curentul mediatic" al serviciilor secrete, argumentând că fundamentalismul islamic reprezintă efectul unui conflict inevitabil între civilizațiile de credințe diferite. Iar Horgan (2005), Horgan şi Taylor (2000) şi Schmid (2000) scot în evidență reacții psihopatologice la răspândirea valorilor democratice liberale – având multe în comun cu anomaliile care au marcat cea de-a doua jumătate a secolului XX: comunismul, fascismul şi nihilismul. Ranstorp (2001, pg. 179) definește şi el teoria multicauzală afirmând că la baza acesteia stau cauze precum:

„Influența istoriei plină de represiuni, inegalități economice şi transformări sociale şi poate fi exacerbată de dispute etnice şi militare care duc la răspunsuri antisociale". Tot Ranstorp mai scoate în evidență că teoria multicauzală reprezintă criza din mediul terorismului care are „multe fațete", atât în sfera socială, cât şi în cea politică, economică, culturală, psihologică şi religioasă. Îl putem, de asemenea, aminti pe Buş (2005, pg. 200), care pune în discuție teoria multicauzală ca factor generator de reacție antisocială datorită constrângerilor „cauzale" precum: „conflictele etnice, religioase, ideologice, sărăcia, stresul produs de modernizare, inegalitatea politică, lipsa unor canale de comunicare paşnice, existența unui grup revoluționar, incompetența sau slăbiciunea guvernamentală, neîncrederea într-un anumit regim şi divizări între liderii partidelor politice". Aşadar, putem să susținem că teoria multicauzală: „Poate fi înțeleasă la niveluri: biologic, social, cognitiv sau economic (…). Ar fi imprudent deci să căutăm explicații, raportându-ne la un singur asemenea nivel" (Hayes & Orrell, 2003: pg. 75). Teoria multicauzală este cea mai susținută de centrele academice datorită caracteristicilor generale pe care le conține, dar a primit şi numeroase critici datorită consistenței externe slabe în explicitarea unor cauze specifice ale teroriştilor.

2.2. Teoria politico-socială

Teoria politico-socială studiază grupările teroriste, punând un accent deosebit pe analiza demersurilor şi formelor care se desfăşoară în rândul acestora. Alternativa la ipoteza conform căreia un terorist se naşte cu anumite trăsături de personalitate care îl determină să devină terorist este

că principalele cauze ale terorismului se găsesc în influenţele factorilor politici şi sociali. Acesta include cadre naţionale şi internaţionale, dar şi subnaţionale, cum ar fi universităţile, spre exemplu, unde mulţi terorişti se familiarizează cu ideologia marxist-leninistă sau alte idei revoluţionare şi intră în grupări radicale (Barna, 2007; Delcea & Bădulescu, 2006; Delcea, 2006; Scaletchti, 2006; Buş, 2005; Hudson, 1999).

Russell (1978) şi Mullen (1978) consideră universităţile ca fiind principalele locuri de recrutare a teroriştilor. După identificarea unuia sau a mai multora dintre aceste cadre, analiştii pot face distincţia dintre factorii care au instaurat violenţa, pe de o parte, şi precondiţiile care le-au permis acest lucru.

Analişti politici precum Johnson (1978) şi Crenshaw (1995) au împărţit factorii în factori permisivi, care produc o strategie teroristă şi atrag dizidenţii politici, şi factori situaţionali direcţi, care motivează teroriştii. Cauzele permisive includ urbanizarea, sistemul de transporturi (care permite teroristului să fugă repede în altă ţară cu avionul), mijloacele media, accesul la arme şi absenţa măsurilor de siguranţă. Un exemplu de factor situaţional pentru palestinieni este pierderea Palestinei. Pot fi amintite mai multe exemple de teorii internaţionale şi naţionale sau subnaţionale. Un exemplu de ipoteză ambientală internaţională este punctul de vedere propus de Jenkins (1982; 1979; 1975; 1975), conform căruia eşecul mişcărilor de gherilă rurale din America Latină a influenţat migraţia rebelilor spre oraşe. Această ipoteză scapă, totuşi, din vedere cauzele naţionale ale terorismului latino-american şi nu explică de ce mişcările de gherilă rurale continuă să ameninţe Columbia. Jenkins notează şi că înfrângerea armatelor arabe în Războiul de Şase Zile din 1967 i-a determinat pe palestinieni să abandoneze orice speranţă că ar

exista o soluție militară convențională pentru problema lor (Andreescu & Radu, 2008).

Antipa (2004) contribuie la această teorie argumentând că teoria politico-socială explicitează că: „Terorismul politic are următoarele scopuri: ruperea relațiilor paşnice dintre state sau agravarea acestora atunci când s-a ajuns la anumite neînțelegeri; răsturnarea orânduirii politice a unui stat; înlăturarea, în interesul anumitor cercuri, a unor oameni politici; influențarea politicii interne sau externe a unui stat." Conform autorului, dacă nu am lua această teorie în calcul ar însemna să nu cunoaştem unele cauze de natura politico-sociale a teroriştilor.

Mărgărit (2004) se numără printre cei care fac referire la teoria politică şi socială ca factor declanşator şi de menținere a reacțiilor comportamentale la terorişti, sugerând că: „Utilizarea sistematică a amenințării sau violenței în scopuri politice este încadrată în terorismul politic. Este o tactică susținută de folosirea terorii organizate de către un stat, o mişcare, o facțiune sau de către un grup restrâns de indivizi. Terorismul politic nu este diferit de teroarea politică". De fapt, fostul şef al Direcției de Informații Militare din România asociază conceptul socio-politic revoluționar cu terorismul politic, făcând referire la cele trei concepte socio-politice în faze de conflict: teroarea revoluționară, teroarea nerevoluționară şi teroarea represivă. Cu toate că argumentul susținut de Mărgărit este un punct sensibil, susținem esența tare a conceptului propus în vederea înțelegerii teoriei politice sociale fără însă a face o asociere între cele trei concepte social-politice cu forma de manifestare a terorismului. Teoria social-politică asupra fenomenului terorist are o consistență internă şi externă plauzibilă şi poate explicita cauzele celor care recurg la terorism. Teoria social-politică a primit foarte

multe critici din partea comunităților ştiinţifice din domeniul psihologiei, din cauza unor explicații lipsite de conținut, cu privire la unele cauze psihopatologice sau biologice. Însă această teorie are cea mai mare susținere atât la nivel academic cât şi guvernamental.

2.3. Teoria politico-religioasă

Consecințele multor cercetări asupra fenomenului terorist au impus o altă concepție, împărtăşită azi de majoritatea psihosociologilor politici precum Horgan (2005) şi Schmid (2000) şi a teologilor islamici precum Ruthven (2000) şi Ahmed, (2003) că diferența dintre normal şi patologic nu este definitiv fixată de condițiile necesare şi suficiente care se aplică în mod mecanic fenomenelor observabile sau conform unor teorii, ci ar putea fi luată în considerare teoria politico-religioasă care ia în calcul reacțiile politice şi religioase a teroriştilor la constrângerile lor religioase. Un studiu (Lieth, 2004) de 288 de pagini al Institutului Soester din Germania confirmă că crima şi comportamentul antisocial la terorişti sunt de natură religioasă. Această teorie este cea mai utilizată de către cercetători în vederea explicitării formelor de manifestare ale terorii (Sookhdeo, 2006, Burgess, 2006; Laqueur, 2002; Ranstorp, 2001) în domeniul terorismului religios şi politic pentru a face cunoscut cogniţiile grupărilor care promovează ura şi teroarea în numele religiei. Teoria face referire la motivele care îi animă pe terorişti să ucidă. Motive politice pentru care trebuie să moară, motive ale legitimărilor politice sau de atribuire a destinului religios în vederea îndeplinirii sarcinii pentru a ucide reprezentând ideea luptei totale pentru drepturile politico-religioase furate pentru a le recâştiga (Popa, 2006). Conform studiului, teroriştii

învață despre „virtutea martirajului” în lupta pentru religie şi patrie şi mai sunt încurajați să practice sacrificiul de sine în lupta împotriva celor care nu respectă religia de apartenență. Cercetătorii din acest institut au ajuns la concluzia că atitudinea religioasă agresivă, politico-religioasă şi cu intoleranță față de „necredincioşi” reprezintă una dintre cele mai mari ostilități față de oamenii nevinovați.

Simileanu (2006), în lucrarea sa *Terorismul, doctrină politico-religioasă,* face referire la această teorie, argumentând că există unele condiții necesare generărilor de conflicte precum: discriminările religioase cu cele etnoculturale şi politice, prozelitismul religios agresiv şi violent; şi unii factori care declanşează şi mențin conflictele: polaritatea sistemului politic, guvernanții incompetenții şi lipsa totală a echilibrului socio-economic, discrepanțe de status, voința de conflict şi tradiția istorică.

Burgess (2006) şi Hoffman (2004) fac şi ei referire la teoria politico-religioasă, argumentând că în prezent grupările teroriste nu sunt formate, de obicei, din oameni violenți, cu tulburări psihice sau de personalitate (cum susțin unele ipoteze), ci din indivizi care folosesc intimidarea civililor şi violența ca armă pentru a-şi atinge scopul ideologiei lor politico-religioase.

De asemenea, Sookhdeo (2006) susține că teoria politico-religioasă are la bază violența care poate să reprezinte un obiectiv strategic, implicând costuri şi beneficii calculabile şi să fie folosită ca parte a unui angajament moral pentru o anumită cauză politico-religioasă. E posibil ca teroriştii să urmeze o atare cauză, ghidați fiind de sentimente de loialitate, altruism şi dreptate, pe care, dacă ar avea alte consecințe, le-am putea considera admirabile. Subiecții umani care aleg calea violenței

sunt, de obicei, oameni obişnuiți, care fac parte din grupuri ieşite din comun, iar pentru a le putea înțelege comportamentul, ar fi mai indicat să urmărim nu atât psihologia individuală, cât pe cea de grup şi de apartenență.

Post (1990) afirmă că există aspecte din antecedentele teroriştilor care pot fi comparate cu acelea ale membrilor unor bande sau culte religioase, la care căutarea identității prin aderarea la grup facilitează adoptarea unei cogniții radicale. Studiul felului în care oamenii aderă la grupări violente scoate în evidență, adesea, mai multe detalii mai degrabă despre legăturile de prietenie şi dragoste decât despre problemele politice. Ideologia poate deveni un teren de testare pentru aderare, demonstrând angajamentul față de cauza grupării.

Iar Williams (2004) şi Laqueur (2002) fac dezvăluiri cu privire la teoria politico-religioasă, subliniind transformarea cauzei teroriştilor într-un război, transformare importantă pentru ei, care căutau să-şi verifice credința prin confruntările militare. Cu toate că sunt, de obicei, limitate, resursele de care dispun teroriştii au un impact puternic, din cauza pagubelor fizice şi mediatice produse în vederea atingerii scopului lor politico-religios.

2.4. Teoria organizaţională

Teoria organizațională studiază un grup mare de subiecți, implicând un set precis de relații şi interacțiuni între grupări rivale ale teroriştilor şi modalitatea lor de funcționare la nivel organizatoric. În organizațiile teroriste sunt mai multe modalități de desfăşurare a unor activități precum: instruirea şi supunerea față de reglementările propuse, selecția şi

repartiția personalului implicat, instrucția şi devotamentul subiecților care sunt în organizație, respectarea şi ascultarea de ordine superioare, imaginea şi etica grupului care trebuie promovate. (Andreescu & Radu, 2008; Barna, 2007; Delcea & Bădulescu, 2006; Delcea, 2006; Scaletchti, 2006; Buş, 2005; Hudson, 1999).

Crenshaw, (1995; 1990), apelează la o teorie organizațională a terorismului văzându-l ca fiind un şir de acțiuni strategice şi raționale decise de o grupare. În viziunea sa, terorismul nu este comis individual, de o singură persoană: „Actele de terorism sunt comise de grupări care iau decizii colective bazate pe convingeri comune, deşi devotamentul individual pentru grupare şi convingerile sale diferă". Crenshaw nu şi-a susținut substanțial convingerile cu studii de caz care să demonstreze că deciziile sunt luate colectiv de grupările teroriste. Acest gen de informație este oricum greu de obținut în lipsa unui intrus în gruparea teroristă sau a unui informator plătit din cadrul poliției.

Buş (2005) face referire la această teorie pornind de la decizii luate de către terorişti în grup. De fapt, autorul subliniază un grup terorist coeziv condus de către un lider care poate determina ca indivizii să reprezinte grupul şi gândirea de grup în vederea unor atitudini sau convingeri favorabile ideologiei de grup.

Barna (2007) aduce noi argumente în favoarea teoriei organizaționale considerând modalitatea de acțiune a teroriştilor în grup: „Ca un mod de acțiune rațional-strategic, caracteristic unui anumit grup şi nu unui individ" şi gândirea de grup în vederea unui algoritm satisfăcător pentru atingerea unor scopuri. Aşadar, s-a dovedit că terorismul contemporan nu mai reprezintă o formă tranzacțională, ci a adoptat o nouă metodă mult mai periculoasă, imprevizibilă, puternică,

organizată şi profesionistă împotriva grupului-țintă pentru a-şi atinge scopul datorită tipului de manifestare organizat, planificat şi în echipă dovedind astfel „puterea absolută” (Antipa, 2004).

2.5. Teoria biologică

Teoria biologică relevantă comportamentelor antisociale la terorişti sugerează influențele biologice (neuronale, hormonale şi biochimice) care determină un comportament dat, specific teroristului. Citându-l pe Zucherman (2002) care face referire la teoria biologică în urma unor cercetări vom observa că: „Evidențierea unor rezultate concludente, deşi nu extrem de solide, sugerează că există o bază biochimică a personalității, complexă şi multivariată”, diverse comportamente antisociale inexplicabile la terorişti până în prezent au intrat în atenția specialiştilor psihosomatici şi de psihiatrie judiciară la începutul anilor ’80 pentru a face cunoscut cauzele acestora şi stoparea acestor forme (Andreescu & Radu, 2008; Barna, 2007; Delcea & Bădulescu, 2006; Delcea, 2006; Scaletchi, 2006; Buş, 2005; Hudson, 1999; Mitrofan, 1999, pg. 437).

Hubbard (1983) adoptă o teorie fiziologică în analizarea cauzelor terorismului. El consideră că în corpul omenesc există trei substanțe produse de stres: norepinefină, un compus produs de glanda suprarenală şi terminațiile nervului simpatic, asociată cu reacția psihologică „luptă sau zbor” a indivizilor în situații de stres; acetilcolină, care este produsă de terminațiile nervului parasimpatic şi accentuează reacția la norepinefină; şi endorfinele, care se conturează în creier ca reacție la stres şi „narcotizează” creierul, fiind de 100 de ori mai puternice decât morfina. Aceste substanțe fiind produse în organismul teroristului, Hubbard trage concluzia că, în

mare parte, violența teroristă nu își are rădăcinile în psihologie, ci în fiziologia teroristului, ca urmare a reacției la stres. Hubbard concluzionează că ar exista o posibilă explicație pentru răspândirea terorismului, așa-zisul efect contagios.

Oots și Wiegele (1985) au propus și ei un model psihopatologic la teroriști, bazat pe fiziologie. Modelul lor demonstrează că starea psihologică a potențialului terorist are implicații importante în stabilitatea societății. În analizele lor: „Teroriștii trebuie, prin natura acțiunilor lor, să aibă o atitudine care permite violența". Una dintre aceste atitudini ar putea fi *machiavelismul,* deoarece teroriștii au tendința de a-și manipula atât victimele, cât și presa, publicul și autoritățile. Potențialul terorist: „Trebuie doar să vadă că terorismul a avut succes în cazul altora pentru a deveni agresiv", au mai subliniat autorii. Conform lui Oots și Wiegele, un potențial terorist devine terorist printr-un proces psihologic, fiziologic și politic. „Dacă modelul neuropsihologic de agresiune este realist, nu există nici un argument că terorismul ar putea fi eliminat în cazul în care cauzele sale socio-politice ar fi eliminate". Potențialul terorist este considerat „un individ frustrat, care s-a răzvrătit și a experimentat în mod repetat sindromul «luptă sau zbor». Mai mult, după aceste răzvrătiri repetate, potențialul terorist se eliberează printr-un act agresiv și caută, parțial, să îndepărteze cauza inițială a frustrării sale prin atingerea scopului politic pe care îl negase până acum".

Guttman (1979) consideră la rândul său că acțiunile teroriste vizează mai mult publicul decât victimele imediate. Până la urmă, acesta se va confrunta cu revendicările teroristului. Mai mult, în analizele lui Guttman, teroristul are nevoie mai degrabă de un public liberal decât de unul de aripă dreaptă pentru a reuși. Liberalii acceptă ideologia că

teroristul susține că şi-a anunțat atentatul. Teroristul cere de asemenea şi control liberal asupra mijloacelor media pentru transmiterea ideologiei lor. Ogien (2002) pare să contrazică teoria fiziologică a comportamentelor predispozante a criminalității la terorişti, subliniind că „ar exista o categorie de indivizi cu o constituție biologică ce i-ar predispune la devianță", dar să luăm în calcul şi alți factori care pot contribui pe lângă factorul biologic. După modelul cercetătorului Roşan (2006) care face referire la factori biologici de risc, şi a profesorului Opre (2002) care a încercat să: „coreleze diferite dimensiuni ale comportamentului şi a personalității cu diferite sisteme neuromediatoare", am înțelege mai bine cauzele biologice predispozante la terorişti. Această teorie este cea mai contestată. Sunt foarte multe critici aduse acestei teorii şi este uneori pusă sub semnul întrebării. Această teorie are o consistență internă redusă iar când este comparată cu paradigma kamikaze (Laurențiu, 2005) sau cu alte forme motivaționale şi alocare de resurse cognitive (Sookhdeo, 2006), teoria biologică are puține şanse de a fi susținută. Totuşi, teoria biologică câştigă teren acolo unde cercetările recente din domeniile psihobiologice, interdisciplinare, developmentale şi comparative pot furniza aceste informații utile explicitării comportamentului terorist, din perspectiva acestei teorii (Dăbală, 2006).

2.6. Teoria psihologică

Teoria psihologică cu privire la terorism explică şi se ocupă cu studiul ştiințific al comportamentului violent şi agresiv, al proceselor informaționale şi discrepanțelor cognitive, al predispozițiilor genetice şi ambientale cu caracter infracțional. Teoria psihologică a terorismului

explică de fapt gândirea şi procesele fizice ale teroriştilor, selecția subiecților, cu predispoziții criminale şi motivațiile de aderare la o grupare teroristă. Spre deosebire de analiştii politici şi sociologi, care sunt interesați de contextele sociale şi politice ale grupărilor teroriste, relativ puținii psihologi care studiază terorismul sunt cel mai mult interesați de micro-nivelul teroristului independent sau al grupării teroriste. (Andreescu & Radu, 2008; Barna, 2007; Delcea & Bădulescu, 2006; Delcea, 2006; Scaletchi, 2006; Horgan, 2005; Buş, 2005; Hudson, 1999).

Teoria psihologică se focalizează în primul rând pe cercetarea minților criminale şi se ocupă cu studiul teroriştilor în sine, adică recrutarea şi includerea lor în grupări teroriste, cogniția teroriştilor, personalitatea, convingerile, atitudinile, motivațiile şi cariera lor. Teoria psihologică a terorismului mai studiază asigurarea psihologică a teroriştilor pentru a face față situațiilor de criză psihică, comportamentală, de moarte şi de conştiință în timpul actelor sinucigaşe pentru îndeplinirea ordinelor superioare de atac şi luptă. Această teorie ia în calcul şi interacțiunea socială, culturală, religioasă şi ideologia subiecților. Mai mult, teoria psihologică studiază psihopatologia personalității teroristului pentru a scoate în evidență tipurile de simptome sau dificultăți psihologice dezvoltate la o persoană din grupurile teroriste. Deci teroriştii nu sunt scutiți de mecanismele etiopatogenetice, de tulburările de personalitate sau de scorurile amintite mai sus, favorizând astfel demersul antisocial. Aşadar, teoria psihologică este în măsură să expliciteze ştiințific cum se nasc teroriştii şi de ce (Delcea, 2006; Horgan, 2005; Horgan & Taylor, 2000; Schmid, 2000).

3. TIPURI DE TERORISM

În clasificarea tipurilor terorismului sunt luate în considerare scopurile grupărilor teroriste ce le justifică manifestările violente. Toate manifestările terorismului au ceva în comun, şi anume fenomenul şocant, violent, agresiv şi brutal față de societatea civilă pentru a sensibiliza, în vederea obținerii unor răspunsuri favorabile. Ce nu au ele în comun sunt cerințele lor şi expectanțele pe care le urmăresc. Studiul acestor manifestări teroriste ne ajută să înțelegem diferența dintre terorismul etnic separatist, de exemplu, şi terorismul religios precum şi modalitățile lor de desfăşurare în cadrul organizațiilor teroriste. Sunt mai multe tipuri sau manifestări de terorism dar, din motive de „nod informațional" relevant self-terorismului şi de context, le vom prezenta doar pe cele mai indicate şi periculoase forme de manifestare a acestora, care fac obiectul de studiu incluzând tour-terorismul ca parte din aceste manifestări şi terorismul naval. Vom face referire doar la formele specifice de manifestare. Teroriştii îşi ating scopurile propuse în numele unei cauze, utilizând una sau mai multe forme de manifestare ale terorii. Ajutați de cercetările făcute asupra tipurilor de terorism (Lehr, 2006; Delcea, 2006; Wilkinson, 2006; Scaletchi, 2006; Dulea, 2006; Angheluş şi Vescan-Cristea 2005; Mărgărit, 2004), vom aborda:

- *terorismul internaţional;*
- *terorismul naţionalist;*
- *terorismul fundamentalist islamic;*
- *terorismul sponsorizat de stat;*

- *terorismul de stânga;*
- *ciberterorismul;*
- *narcoterorismul;*
- *bioterorismul;*
- *ad-terorismul;*
- *tour-terorismul;*
- *air-terorismul;*
- *terorismul naval.*

În tabelul de mai jos este prezentat cel mai recent studiu publicat cu titlul: „Puterea politică şi ad-terorismul" realizat de Angheluş şi Vescan-Cristea (2005) cu privire la tipurile terorismului.

Tabel

Tipul terorismului	**Statistică**
Terorismul naționalist	6,3%
Terorismul fundamentalist islamic	6,8%
Terorismul sponsorizat	6,1%
Terorismul de stânga	5,9%
Terorismul cibernetic	7,8%
Terorismul narcotic	6,4%
Terorismul biologic	6,7%
Ad-terorismul	17,9%
Tour-terorism	8,8%
Air-terorismul	9%

(*Angheluş şi Vescan-Cristea, 2005*)

Experţii (Lorenz, 2006; Hoffman, 2004; Wilkinson, 2005; Gunaratna, 2002; Schweitzer, 1999) au declarat gradul de pericol al fiecărui tip de manifestare a terorismului internațional. Astfel, tipurile terorismului sunt pattern-uri de manifestare asupra grupului-țintă.

3.1. Terorismul internaţional

Pentru a pătrunde în profunzimea subiectului, este necesar să studiem structura grupărilor teroriste, modalitățile de selecție şi recrutare, felul în care sunt programați teroriştii să ucidă cu „sânge rece", sursa finanțărilor şi dinamica grupului la nivel internațional. Plecând de la acestea, vom analiza cercetările (Burgess, 2006; Donovan, 2006; Rocque, 2005; Childs, 2005; Fleishman, 2005) efectuate pe probleme de terorism internațional pentru a surprinde mai mulți factori care contribuie la această formă de manifestare. Amenințările evocate de grupările teroriste din anii '80 şi până în prezent, au stimulat un val de cercetări despre violența politico-religioasă ale căror concluzii sunt în pericol de a fi ignorate sau neglijate. Tulburarea sociogenică de masă, declanşată, în SUA, de frica de antrax, este un bun exemplu în acest sens. Specialiştii în terorism de la Rand Corporation au definit terorismul internațional ca un fenomen de observare a unei mulțimi de persoane care privesc, nu o mulțime de persoane care mor, deşi s-a mai exemplificat, cu mai mult de 10 ani înainte, o creştere pe scară largă a violenței. Încercările de a învinge terorismul prin forță militară pot fi mult mai periculoase pentru guvern decât pentru teroriști, deoarece legalitatea sa se deteriorează. Restricțiile şi represaliile impuse timp de un sfert de secol nu au atenuat amenințarea Israelului de către grupările violente, iar îndoielile

organizațiilor drepturilor omului asupra legalității acestui răspuns au fost nocive. Adesea, o națiune reacționează la violența grupărilor mici cel mult la fel ca în situația în care ar fi fost vorba despre un act criminal fără rezonanță politică. Grupările violente fac parte, de regulă, dintr-o rețea cu legitimitate psihologică şi ideologică care le furnizează sprijin material şi moral. În mişcarea ETA, de exemplu, din Spania, este inclusă şi gruparea Basque. Simpatizanții săi consideră că, pentru a-şi apăra legitimitatea, violenta grupare este nevoită să înfrunte rigorile impuse de lege şi de autoritatea statului. Aflarea faptului că guvernul Spaniei a sponsorizat, în anii 80, trupe de luptă împotriva membrilor ETA, a sporit valul de simpatie față de respectiva mişcare, în ciuda reacțiilor negative şi sălbatic al acțiunilor ei. Violența de ambele părți poate influența judecata opiniei publice şi orice guvern ar trebui să ia în calcul toate aspectele problemei înainte de a lua vreo măsură brutală sau nedreaptă, care ar putea să-i slăbească poziția morală şi să-i diminueze sprijinul (Delcea, 2006).

Tipologia grupărilor teroriste pe glob scoate în evidență descrierea detaliată a profilurilor şi aplicațiilor teroriste, formele sinucigaşe şi psihologia actelor criminale din rândul grupărilor teroriste. Fiecare grupare teroristă este unică în felul ei, prin forma de legitimare, fie violență, fie teroare, iar în spatele actelor criminale, grupările teroriste, dețin o doctrină sincretistă politico-religioasă fundamentată la rang divin, devenind, aşadar, regulă.

Grupările teroriste se întind pe toate continentele. Cele mai mari grupări teroriste sunt în Orientul Mijlociu, America de Sud şi Africa. Tabelul de mai jos scoate în evidență extinderea grupărilor teroriste pe glob unele care au fost asimilate de alte grupări mai puternice iar altele care sunt latente. Vom prezenta în acelaşi tabel pe scurt cele 200 de

grupări teroriste, însă nu va fi prezentată detalierea fiecărei grupări în parte. Ne vom opri doar la unele grupări teroriste, care au avut şi au o activitate mai intensă pe glob şi care sunt cele mai periculoase (Andreescu, 2007; Andreescu & Radu, 2008; Delcea, 2006; 2004; 2003; Mărgărit, 2004).

Tabel

Nr.	**Denumirea grupării teroriste**	**Alte nume ale aceleiaşi grupe teroriste**
1	Organizarea Abu Nidal (ANO)	Consiliul Revoluționar Fatah (FRC), Brigăzile Revoluționare Arabe (ARB), Neagra 11 septembrie 2001 (Organization - BSO), Organizația Neagra Iunie (BJO) şi Organizația Revoluționară a Musulmanilor Socialişti (ROSM)
2 3	Grupul Abu Sayyaf (ASG)a Grupul Abu Sayyaf (ASG)b	a)Al Harakat Al Islamiyya, b)Al-Harakatul Islamia, „Purtătorul Săbiei", „Sabia lui Dumnezeu"
4	Ahyaul Turaz al-Islami	
5	Brigăzile Al Aqsa Martyrs	
6	Al Assirat al Moustaquim	Righteous Path, The
7	Al Badr	Două grupe diferite folosesc acest nume în Kashmir
8	Al Barq	
9	Al Gama'a al Islamiyya (Grup Islamic, IG)	
10	Al Haramein	
11	Al Ittihad al Islami (AIAI)	Uniunea Islamică
12	Al Jama'a al Islamiyyah al Muqatilah bi Libya	Gruparea Lupta Islamistă Libiană, Grupul/ Gruparea Lupta Islamistă, Gruparea Lupta Libiană,

		Gruparea Libian Islamic
13	Al Jehad	
14	Al Jehad Force	O combinaţie între forţa musulmană Jambaz şi cea Kashmir Jehad
15	Al Jihad	Jihadul Egiptean Islamic, Gruparea Jihad, Jihadul Islamic
16	Al Mujahid Force	
17	Al Mustafa Liberation Fighters	
18	Al Qaeda	al Qaeda, al Qadr, „Baza”, Gruparea pentru Păstrarea Aşezămintelor Sfinte, Frontul Internaţional Islamic pentru Războiul Sfânt Împotriva Evreilor, Armata Islamică pentru Eliberarea Locurilor Sfinte, Armata Islamică pentru Eliberarea Mormintelor Sfinte, Sarea Islamică.
19	Al Umar Mujahideen	
20	Brigada Alex Boncayao (ABB)	
21	Alfaro, Damn It! (AVC)	
22	Forţele All Tripura Tigrului	
23	Alianţa Forţelor Democrate (ADF)	
24	Grupul Anarhiştilor de Atac	Timpul Anarhiştilor de atac
25	Frontul Unit Andres Castro (FUAC)	
26	Frontul Eliberării de Animale (ALF)	
27	Ansar al Islam	
28	Anti-Imperialismul Teritorial de Nucleu (NTA)	
29	Frontul Arab de eliberare	
30	Organizaţia Arabă 15 Mai	

31	Consiliul Forțelor Înarmate Revoluționare (AFRC)	Alianța Frontului Unit Revoluționar (RUF). Câteva atacuri teroriste sunt atribuite lui RUF/AFRC.
32	Grupul Islamic Înarmat (GIA)	
33	Armata Secretă Armeană pentru Eliberarea Armeniei (ASALA)	
34	Armata pentru eliberarea Ruwanda (ALIR)	Formarea Forței Înarmării (ex-FAR)
35	Asbat al Ansar	Liga Partizanilor
36	Comandamentul Asif Raza	
37	Supremul Adevăr Aum (Aum)	Aum Shinrikyo (Calea „Învățării Adevărului Supreme ” sau „Puterile Nimicirii şi Creației în Univers”)
38	Frontul Eliberări Oamenilor lui Baluch (BPLF)	
39	Organizația Studenților Baluch (BSO)	
40	Organizația Studenților Baluch Awami (BSO-A)	
41	Bandera Roja (Steagul Roşu - GBR)	
42	Patria Basque şi libertate (ETA)	Euzkadi Ta Askatasuna
43	Besi Merah Putih Militia	
44	Beyyiat el-Imam	
45	Armata de Eliberare Bretonă (ARB)	
46	Libertatea Soldaților Cambodgieni (CFF)	Armata de Eliberare din Chameria Ushtria Climentare e Camerise
47	Rebeliunea Chechen	

48	Chukaku Ha	
49	Mişcarea de Eliberare a Cinchoneros MPL	
50	Frontul Elizabeth Ramirez Declarat CERF	
51	Comandamentul Celulelor Comuniste CCC	
52	Congresul Oamenilor lui Ichkeria	
53	Mişcarea 19 Aprilie (M-19)	
54	Armata Republicană Irish Permanentă (CIRA)	Consiliul Armatei Permanente
55	Dal Khalsa	
56	Regimentul Dashmesh	
57	Frontul Democratic pentru Eliberarea Palestinei (DFLP)	Frontul Democratic Popular pentru Eliberarea Palestinei (PDFLP)
58	Acțiunea Directă (AD)	
59	Frontul de Eliberarea a Pământului (ELF)	ELF
60	De-ajuns este De-ajuns în Fluviul Niger	
61	Anarhişti Enraged	
62	Frontul Național de Eliberare Farabundo Marti	
63	Fatah	Organizația Negrul (BSO) Din 1971-1974; mai sunt numiți al-Asifa (Furtuna, Uragan) în 1965; În anii 1980, erau numiți Forța 17.
64	Gruparea Anti-fascist de Rezistență din Prima Lună Octombrie (GRAPO)	
65	Forța pentru Defensiva Democrație	

66	Mişcarea Aceh Liberă	Gerakan Aceh Merdeka (GAM), Aceh Merdeka, Frontul Național de Eliberare Acheh Sumatra (ASNLF), Mişcarea Securității pentru Tulburare Aceh (GPK)
67	Mişcarea Papua Liberă (OPM)	Gruparea Însărcinat Willem, Delegați ai Mişcării OPM
68	Frontul de Eliberare al Cabinda Enclave-Renewed (FLEC-Renewed)	
69	Frontul de Eliberare al Cabinda Enclave	
70	Armata Zeilor	
71	Frontul Participanților din Mărețul Orient Islamic (IBDA-C)	Frontul Unit Islamic, Frontul Unit al Participanților din Orientul Islamic
72	Uniunea Națională Revoluționară Guatemalan	
73	HAMAS (Mişcarea de Rezistența Islamică)	A-'Alam, Al-Majama, Al-Majahadoun Al-Falestinioun, Al-Mujamma Al Islami, Aman – Arma Siguranței a lui HAMAS.
74	Mişcarea Haqiqi Mohajir Quami (MQM-H)	Mişcarea Mohajir Quami (MQM)
75	Mişcarea Islamică „Războiul Sfânt” Harakat ul Jihad I Islami (HUJI)	
76	Mişcarea Islamică „Războiul Sfânt” Harakat ul Jihad I Islami/Bangladesh (HUJI-B)	

77	Mişcarea Islamică a „Războaielor Sfinte” Harakat ul Mujahidin (HUM)	
78	Harkat ul Ansar	Fuziunea Harkat ul-Jihad al-Islami şi Harkat ul-Mujahedin, Harkat ul-Mujahideen de azi
79	Hezb e Islamul	
80	Hizbul Mujahedin	
81	Hizbut Tahrir al Islamului	
82	Hizballah Partidul lui Dumnezeu	Jihadul Islamic, Organizația Juridică Revoluționară, Organizația de Defensivă pe Pământ, Jihadul Islamic pentru Eliberarea Palestinei
83	Ikhwan ul Mujahideen	
84	Iraultza	
85	Armata Națională de Eliberare Irish (INLA)	
86	Armata Republicană Irish (IRA)	Armata Provizorie Republicană Irih (PIRA)
87	Islami Inquilabi Mahaz	
88	Islami Jamaat e Tulba	
89	Armata Islamică a lui Aden (IAA)	Armata Islamică Aden-Abyan (AAIA)
90	Mişcarea Islamică Uzbekistan	
91	Partidul Islamic din Turkestan	Mişcarea Islamică din Uzbekistan
92	Liga Studențească Islamică	
93	Anarhia Italiană Crucea Neagră	
94	Jaish e Mohammed E Tanzeem(JEM)	Armata lui Mohammed, Armata Profetului Mohammed

95	Jamaat al Islah al Ijtimai	
96	Jamaat I Islami	
97	Jamaat ul Fuqra (JF)	
98	Jamaat ul Mujahideen	
99	Jamiat ul Mujahideen (JUM)	Facțiunea de Pornire Hizb-ul-Mujahideen (HM)
100	Armata Națională de Eliberare Jammu & Kashir	
101	Frontul Studențesc de Eliberare Jammu & Kashmir	
102	Armata Roşie Japoneză (JRA)	Brigăzile Anti-Imperialiste Internaționale (AIIB), Nippon Sekigun, Nihon Sekigun
103	Facțiunea Armata Roşie Japoneză (JRAF)	Sekigunha, o parte din grupul JRA. Gruparea a fost desființată în 1972 şi eforturile lor au fost sprijinite de PFLP.
104	Jemaah Islamiya (JI)	
105	Comandourile Justiției Genocidului Armenian (JCAG)	
106	Kahane Chai (Kach)	
107	Forța Kashmir Jehad	
108	Kumpulan Mujahidin Malaysia (KMM)	
109	Partidul Muncitoresc Kurdistan (PKK)	
110	Lashkar e Jabbar (LJ)	
111	Lashkar e Jhangvi (LeJ)	
112	Lashkar e Tayyiba (LT)	Lashkar-e-Toiba (LeT), Laskar-I-Taiba Armata Dreptății, Armata Pură

113	Armata Revoluționară Lebanese Armed (LARF)	
114	Tigrii pentru Eliberarea Regiunii Tamil Eelam (LTTE)	Asociația Mondială Tamil (WTA), Mişcarea Mondială Tamil (WTM), Federația Asociațiilor din Canada Tamil (FACT)
115	Armata Suveranității Revoluționare (LRA)	
116	Forțele Revoluționare Populare Lorenzo Zelaya (FPR-LZ)	
117	Forța Voluntară Loială (LVF)	
118	Macheteros (Machete Wielders)	
119	Mahaz e Azadi	
120	Frontul Patriotic Manuel Rodriguez (FPMR)	
121	Mavro Asteri	
122	Frontul Islamic de Eliberare Moro	
123	Frontul Național de Eliberare Moro	
124	Mişcarea pentru Lupta de Rezistență Islamică din Iordania	
125	Mişcarea Revoluționară de Stânga	
126	Organizație Mujahedin e Khalq (MEK sau MKO)	Armata Națională de Eliberare din Iran (NLA), (PMOI), (NCR)
127	Forța Musulmană Janbaz	
128	Mujahideen Musulmană	

129	Mutahida Majlis e Amal	
130	Consiliul Muttahida Jehad (MJC)	Consiliul Uniunii Jehad
131	Muttahida Quomi Mahaz - MQM (A)	Mişcarea Mohajir Quomi (MQM)
132	Comandoul Nadeem (NC)	
133	Armata Națională de Eliberare din Columbia (ELN)	
134	Frontul Național de Eliberare Tripura	
135	Uniunea Națională pentru Independența Totală din Angola	
136	Armata Noii Lumi (NPA)	
137	Frontul Național de Eliberare Ogaden	
138	Voluntarii Orange (OV)	
139	Organizația Înarmarea Arabiei la Atac (OAAS)	
140	Jihadul Islamic Palestinian (PIJ)	
141	Frontul Palestinian de Eliberare (PLF)	
142	Hizballahul Palestinian	
143	Comitetul Patriotic din Venezuela	
144	Banda Pentagon	
145	Oameni Împotriva Gangsterismului şi Drogurilor (PAGAD)	
146	Armata Oamenilor de	

	Eliberare (PLA)	
147	Miliția Oamenilor Revoluționari (PRM)	
148	Liga Oamenilor	
149	Forțele Populare 25 Aprilie (FP-25)	
150	Frontul Popular pentru Armata de Rezistență (PFAR)	
151	Frontul Popular Pentru Eliberarea Palestinei (PFLP)	
152	Frontul Popular Pentru Eliberarea Palestinei – Comandoul General (PFLP-GC)	
153	Armata Populară de Eliberare (EPL)	
154	Frontul Popular de Luptă	
155	Armata Republicană Irish Provincială (PIRA)	Conducătorul
156	Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS)	
157	Armata Republicană Reală Irish (RIRA)	Adevăratul IRA
158	Facțiunea Armata Roşie (RAF)	
159	Brigăzile Roşii (BR)	Brigade Rosse
160	Red Hand Commando	
161	Red Hand Defenders (RHD)	
162	Întoarcerea Partidului	
163	Forțele Revoluționare Armate din Columbia (FARC)	
164	Celulele Revoluționare (RZ)	
165	Nucleii Revoluționari	Celulele Revoluționare

166	Organizația 17 Noiembrie (17 Noiembrie)	
167	Partidul/Frontul Revoluționar al Oamenilor Liberi (DHKP/C)	Devrimci So, Revoluționar de Stânga, Dev Sol
168	Perspectiva Revoluționară	
169	Lupta Populară Revoluționară (ELA)	Epanastatikos Laikos Agonas, Lupta Populară Revoluționară, 78 Iunie, Organizația Revoluționară Internațională de Solidaritate, Liberi Luptători
170	Nucleii Revoluționari Inițiativa Proletară (NIPR)	
171	Frontul Revoluționar Unit (RUF)	
172	Frontul Ricardo Franco (RFF)	
173	Sa'iqa	
174	Salafist Group for Preaching and Combat (GSPC)	Salafist Group for Call and Combat
175	Sendero Luminoso (Shining Path, sau SL)	Shining Path, Sendero Luminoso, Partidul Comunist din Peru Shining Path a lui Jose Carlos Mariategui
176	Sipah e Muhammed Pakistan (SMP)	Armata lui Muhammad
177	Sipah e Sahaba Pakistan (SSP)	Anjuman Sipah-e-Sahaba
178	Armata Oamenilor din Sudan de Eliberare (SPLA)	
179	Support to Ocalan - The Hawks of Thrace	
180	Taliban	Taleban
181	Tehreek e Jaferia Pakistan (TJP)	Mişcarea Fiqah-e-Jaferia', derivat din Tehreek Nifaz Fiqah-e-Jafria (TNFJ), Mişcarea de Implementare Fiqah-e-Jafreia'
182	Tehreek e Nafaz e Shariat e Mohammadi (TNSM)	Mişcarea pentru Executare după Legile Islamului

183	Tehrik e Hurriat e Kashmir	
184	Tehrik e Jehad	
185	Tehrik e Jehad e Islami	
186	Tehrik e Nifaz e Fiqar Jafaria	
187	Tehrik i Jihad	
188	Tehrik ul Mujahideen	
189	Grupul Combatant Tunisian (TCG)	
190	Mişcarea Revoluționară Tupac Amaru (MRTA)	
191	Turkish Hizballah	
192	Ulster Defense Association / Ulster Volunteer Force (UDA/UVF)	Ulster Freedom Fighters (UFF)
193	Forțele Unificate din Caucasian Mujaheddin	
194	Frontul Unit de Eliberare din Assam	
195	Mişcarea Unită din Liberia (ULIMO)	Frontul Unit de Eliberare pentru Democrație în Liberia, ULIMO-J Gen. Roosevelt Johnson - etnic Krahns), ULIMO-K (Section Kromah - etnic Mandingos), LURD
196	Grupul/Forțele Unite de Salvare Columbiene (AUC – Autodefensas Unidas de Colombia)	
197	Opoziția Unită Tajik	
198	Vigorous Burmese Student Warriors	
199	Grupul Willem Onde	Mişcarea Papua Liberă (OPM)
200	Biserica lumii a creatorului	

(Delcea, 2006)

Studiul clasifică grupările teroriste pe glob conform următoarelor patru tipologii: *naţionalist-separatiste*, *fundamentalist religioase*, *nou-religioase* şi *social-revoluţionare*. Această clasificare este bazată pe supoziția că grupările teroriste pot fi diferențiate prin ideologia lor politică. Categoria social-revoluționară a fost numită şi „idealistă". Teroriştii idealişti luptă pentru o cauză radicală, o convingere religioasă sau o ideologie politică, inclusiv pentru anarhism. Deşi unele grupări nu se încadrează practic în niciuna dintre aceste categorii, tipologiile generale sunt importante deoarece toate campaniile teroriste sunt diferite, iar intențiile grupărilor din aceeaşi categorie generală tind să aibă mai multe în comun decât cele de categorii diferite. De exemplu, IRA, ETA şi LTTE au toate motivații naționaliste puternice, în timp ce fundamentaliştii islamici şi grupările lui Aum Shinrikyo sunt motivate de convingeri religioase. O a cincea tipologie, pentru teroriştii de aripă dreaptă, nu este înregistrată, deoarece teroriştii de aripă dreaptă nu fac subiectul acestui studiu. În orice caz, se pare că nici pe lista Departamentului de Stat al SUA nu apar. Teroriştii de aripă dreaptă sunt doar amintiți pe scurt aici. Aceasta însă nu înseamnă că extremiştii de dreapta din Statele Unite nu reprezintă o amenințare reală pentru securitatea SUA, lucru demonstrat de altfel de bombardamentul din Oklahoma City din 19 aprilie 1995. Toate grupările teroriste au ceva în comun şi anume strategiile lor de luptă individuală sau de grup restrânse. Iar categoriile terorismului sunt de tip violent, sinucigaş, agresiv, distrugător, neținând seama de civilii nevinovați şi organizațiile cu caracter religios sau politic. Tehnicile lor de lucru sunt: asasinatele individuale şi colective, răpirile şi luarea de ostatici, deturnările de avioane, distrugerea avioanelor civile, lansările de bombe masiv

explozibile, manipularea prin mass-media, folosirea de instrumente de persuasiune, instruirea psihofiziologică eficientă de rezistență şi motivație criminală. Aşadar, terorismul internațional reprezintă o amenințare la adresa umanității, iar pentru prevenirea şi combaterea acestui fenomen trebuie constituită, la nivel internațional, o coaliție împotriva terorismului mondial. Terorismul internațional a început să existe prin forțe proprii, devenind cea mai mare amenințare la adresa securității statelor şi la adresa drepturilor fundamentale ale omului. Terorismul pune azi o serie de probleme de interes național şi internațional care scapă de controlul statelor individuale. Simileanu, (2006) face referire la răspunsul depus la Secretariatul ONU la 16 august 1973, de România, privitor la problema terorismului, unde era subliniat faptul că „...Pentru existența unui act de terorism internațional trebuie să existe în primul rând un act de violență – actuală sau potențială – care la rândul lui, trebuie în mod necesar să comporte elemente cu caracter internațional în ce priveşte autorul, victima, locul comiterii acțiunii şi consecințele sale. Fără ca aspectul internațional să existe în privința unuia din aceste elemente, ne-am găsi în fața unor fapte ce sunt calificate numai după regulile de drept intern al fiecărui stat". În concluzie, terorismul internațional este mult mai puternic, greu de prevenit şi un pericol pentru fiecare stat.

3.2. Terorismul naţionalist

Prin terorismul naționalist se caută să se formeze un stat separat pentru propria grupare națională, atrăgându-se adesea atenția asupra unei lupte pentru *eliberarea naţională*, pe care se crede că lumea a ignorat-o. Acest tip

de terorism s-a bucurat de cel mai mare succes în câştigarea simpatiei şi concesiilor internaţionale.

Cercetătorii (Ganor, 2002; Combs, 2000; Hudson, 1999) spun că grupările teroriste naţionale au tins spre diminuarea folosirii violenţei, apelând totuşi la aceasta pentru a atrage atenţia lumii, însă fără să piardă sprijinul exterior sau membri ai comunităţii lor de bază. Terorismul naţionalist poate fi greu de definit din moment ce multe grupări acuzate de această practică insistă în a susţine că membrii lor nu sunt terorişti, ci luptători pentru libertate. Terorismul naţionalist este aplicat de Armata Republicană Irlandeză (IRA), de Hamas, Tigrii pentru Eliberarea Regiunii Tamile Eelan (LTTE), precum şi altele. Organizaţia de Eliberare a Palestinei, condusă de Arafat până în 2004, a săvârşit în Israel cele mai mari crime împotriva umanităţii, ucigând în intervalul anilor 1970 – 2004 mii de copii, femei, bătrâni şi adulţi. Acelaşi tip de terorism mai este practicat şi de Organizaţia Separatistă Bască (ETA) care doreşte să creeze un stat basc separat de Spania, şi de Partidul Kurdistan al Muncitorilor (PKK), care doreşte să creeze un stat kurd independent de Turcia. Grupările teroriste naţionaliste din trecut au avut ca scop expulzarea conducătorilor coloniali. Un exemplu în acest sens îl reprezintă Frontul Eliberării Naţionale care s-a opus conducerii franceze din Algeria în anii 1950.

Se pare că tipul de terorism naţional rămâne nucleul conflictelor dintre o grupare etnică-separatistă şi guvern, dând naştere chiar la război, plecând astfel de la câteva asasinate, luare de ostatici şi atentate sinucigaşe (Combs, 2002).

3.3. Terorismul fundamentalist islamic

Terorismul fundamentalist islamic este cel mai periculos tip de terorism din lume. Foloseşte violența în scopuri de natură religioasă, având adesea ca țintă Statul Israel şi aliații lui cum ar fi Statele Unite, Anglia etc. Adepții săi au tendința să provoace schimbări purificatoare. Amenință de cele mai multe ori Statul Israel cu moartea şi distrugerea poporului. Teroriştii fundamentalişti islamici apelează la toate grupările islamice religioase şi politice mici şi mari ca să lupte fără milă împotriva Israelului. Experții spun că, deoarece teroriştii fundamentalişti islamici nu sunt preocupați de formarea unui grup ideologic politic, ci de urmărirea propriei viziuni în conformitate cu dorința lor religioasă, ei sunt eliberați de una din constrângerile majore care a limitat de-a lungul istoriei proporțiile atacurilor teroriste. După cum susține Hoffman, extremiştii terorişti religioşi pot să-şi permită o violență aproape nelimitată asupra unui număr virtual nelimitat de ținte: aici poate fi inclus orice stat care apără Israelul, orice persoană care nu aparține religiei islamice, care este cea a teroriştilor. Cele mai cunoscute rețele sunt: Al Qaeda, a lui Osama bin Laden, Organizația Hamas, ai căror adepți sunt criminali fără conştiință şi care transformă oameni din rândurile religioşilor islamici în luptători cu sânge rece, care urmăresc distrugerea locurile sfinte şi a persoanelor civile din Israel. Gruparea Al-Jihad, cunoscută şi sub nume de Gruparea Islamică, este o aripă militantă a mişcării Frăția Musulmană, o organizație islamică anti-Israel, anti-occidentală (Delcea, 2006; 2004; Mărgărit, 2004; Hudson, 1999).

În decembrie 1987, când a izbucnit revolta palestiniană (Intifada), şeicul Ahmed Yassin şi alți adepți ai săi din Societatea Frăției

Musulmane (Jama'at al-Ikhwan al-Muslimin – MB), care întreprindeau servicii sociale şi educaţionale în moscheile lor, au înfiinţat Mişcarea de Rezistenţă Islamică (Harakat al Muqawana al Islamiyyah – Hamas). Aripa militară Hamas – Al Qassam – a jucat un rol important în Intifada. Responsabilă pentru atacurile asupra soldaţilor israelieni, Hamas s-a dovedit aspră şi imprevizibilă.

În timpul Intifadei, cele două mari tendinţe organizaţionale spre descentralizarea Hamasului au dus la următoarele: conducerea politică Hamas s-a mutat în statele arabe vecine, mai mult în Iordania; liderii principali, care sunt tineri activişti militanţi, au câştigat o autoritate intensă şi o libertate de acţiune sporită în ariile lor de operare. Conducerea Hamas se împarte în aripa care operează în interiorul teritoriilor ocupate şi cea care operează în afara lor, mai ales în Damasc. Mahmoud el-Zahar, liderul politic Hamas din Gaza, a operat deschis până în 1966, când a fost arestat de către forţele de securitate palestiniene.

Alertată de eforturile prelungite ale PLO de a părăsi teritoriile ocupate prin mijloace diplomatice, în noiembrie 1992, Hamas a format o alianţă cu Iranul, care a luptat împotriva Intifadei. În luna decembrie a aceluiaşi an, 415 palestinieni suspectaţi de a avea legături cu Hamasul au fost expulzaţi din Israel în Liban, unde li s-a refuzat statutul de refugiaţi. Au rămas timp de şase luni într-o tabără în deşert până când corpul internaţional de deportări a forţat Israelul să-i primească înapoi în ţară. În septembrie 1993, Hamas s-a opus acordului de pace dintre Israel şi PLO şi a menţinut campania de violenţă împotriva păcii dintre ţările Orientului Mijlociu. Aripa sa militară, Al-Qassam, a revendicat cele două atentate cu bombă din Israel din 1994 şi cel din autobuzul din Tel Aviv din octombrie 1994. În toate au fost folosiţi sinucigaşi.

Cea mai persistentă imagine a Hamasului în media occidentală este cea de grupare teroristă compusă din sinucigaşi cu bombă din teritoriile ocupate şi o facțiune teroristă radicală în Damasc. Totuşi, Hamas este şi o mişcare socio-religioasă responsabilă pentru multe proiecte de acțiune civică. Are programe culturale, educaționale, politice şi sociale în moschee şi în cadrul grupurilor de comunități locale. În 1996, bugetul anual, estimat la 70 milioane $, suporta o rețea de sute de moschei, şcoli, orfelinate, clinici şi spitale în aproape fiecare sat, oraş sau tabără de refugiați din West Bank şi Fâşia Gaza. Aşadar, Hamas se bucură de sprijinul majorității populației.

În 1993, era sprijinită de mai mult de 40% dintre locuitorii Fâşiei Gaza, printre care 60% din populația taberelor de refugiați, iar în West Bank procentul varia între 25% şi 40%. În 1996, Hamas avea de partea sa şi între 15% şi 20% dintre cei 2 milioane de palestinieni din Fâşia Gaza şi West Bank. În opinia profesorului Ehud Sprinzak de la Universitatea Iudaică, Hamas se bucură de popularitatea atâtor palestinieni nu pentru că aceasta a ucis şi rănit sute de izraeliți, ci pentru că i-a sprijinit. Mai mult, activiştii Hamas sunt săraci şi oneşti, spre deosebire de cei a ai PLO. Adesea, aceeaşi familie are şi membri implicați în PLO şi membri implicați în Hamas. Serviciile sociale Hamas oferă teroriştilor Hamas acoperire. Membrii Hamas sunt recrutați dintre credincioşii de la moscheile deschise de Hamas, folosite şi ca loc de întâlnire pentru reuniuni, demonstrații organizatoare, distribuire de fluturaşi şi lansarea atacurilor teroriste. Abilitatea Hamasului de a recruta activişti religioşi din West Bank care să ocupe funcții de conducere în Hamas i-a lărgit influența. Sprinzak afirmă că opoziția Hamas la procesul de pace nu a dus niciodată la aplicarea strategiei sinuciderii cu bombă. Mai degrabă această modalitate a fost folosită drept

tactică de răzbunare pentru acțiunile israelite umilitoare. De exemplu, într-un interviu acordat emisiunii „60 de minute" de la CBS, în 1997, Hassan Salameh, terorist important Hamas, a confirmat că asasinarea lui Yehiya Ayash („Inginerul") de către izraeliți i-a determinat pe adepți să organizeze trei atentate sinucigaşe cu bombă care au uimit Israelul în 1996. Salameh a contrazis astfel afirmațiile făcute de fostul prim-ministru laburist, Shimon Perez, şi alți lideri israelieni, conform cărora atentatele rezultă dintr-o decizie strategică a Hamasului de a dizolva guvernul israelian. În opinia lui Sprinzak, valul de atentate sinucigaşe de la sfârşitul anului 1997, cel de-al treilea, a fost o replică la o serie de insulte israeliene la adresa palestinienilor, care s-au declanşat la începutul anului 1997. Hamas nu a dat o replică imediată. A recurs la această tactică doar începând cu luna februarie 1994, când Baruch Goldstein, fizician israelian şi căpitan de armată în rezervă, a masacrat 29 de palestinieni care se rugau într-un altar din Hebron. O soluție de a-i împiedica pe teroriştii Hamas să comită atrocități împotriva Israelului ar fi să se recunoască faptul că Hamasul este un mod de viață palestinian şi să se dezică de politica agresivă, care ar fi o continuare unilaterală a asasinărilor liderilor Hamas.

Hamas se luptă cu mizeria şi frustrarea palestinienilor. Blocada israelienilor din teritoriile palestiniene a slăbit puterea Hamas. Sinucigaşii cu bombă Hamas aparțin aripei militare, Al-Qassam. Brigăzile Al-Qassam sunt formate din celule mici de fanatici cu vârste cuprinse între 25 şi 30 de ani. În Hamas, selecționarea sinucigaşilor cu bombă începe cu membrii celulelor militare Hamas şi cu cei ai Jihadului Islamic Palestinian, care circulă prin organizații, şcoli sau moscheile din taberele de refugiați din West Bank şi Fâşia Gaza. Recrutantul va aborda subiectul sacrificiului suprem în numele lui Allah şi va studia reacțiile

studenților. Cei care i se vor părea interesați de discuție sunt selectați ca posibili adepți.

Aproape de fiecare dată, aceşti sinucigaşi potențiali – 12–17 ani – au o rudă sau un prieten apropiat care a fost ucis, rănit sau arestat în perioada ocupației israeliene. Sinucigaşii suferă de frustrări personale. Ura lor puternică pentru inamic nu poate fi satisfăcută decât printr-o acțiune religioasă care să le dea curajul să se răzbune. Comunitatea îi consideră destul de maturi ca să-şi asume responsabilitatea pentru acțiunile lor, însă prea tineri ca să aibă soții sau copii. Hamas susține că sinucigaşii sunt voluntari care vor să ajungă martiri. Aceşti tineri, în urma anilor de rugăciuni în moscheile Hamas, cred că dacă ajung martiri vor ajunge în Rai.

Aceşti aspiranți sunt antrenați în grupe speciale, unde se pune accentul pe Coran şi Hadith, vorbele profetului care constituie baza legii islamice şi care idealizează şi accentuează gloria sacrificiului în numele lui Allah. Li se promite o viață de apoi cu palate, festine şi femei. Dincolo de religie, îndoctrinarea include sesiuni maraton de propagandă anti-israelită. Candidații care intră în acest program învață repede că „evreii nu au nici un drept să existe într-un ținut ce aparține musulmanilor". Li se dau sarcini variate pentru a li se testa devotamentul. Transportarea armelor folosite în activități clandestine este un mod de a judeca abilitatea candidatului de a îndeplini ordine şi de a păstra un secret. Unii dintre ei sunt chiar îngropați împreună în morminte din cimitire palestiniene pentru a se observa dacă ideea morții le surâde. Candidații care supraviețuiesc acestui test sunt plasați în morminte individuale şi obligați să recite pasaje din Coran. În acest stadiu recruții, organizați în grupuri de trei-cinci membri, încep să se identifice cu membrii unei secte, izolați mental de familiile şi prietenii lor.

Sprijinul garantat de Hamas familiilor sinucigaşilor şi a celor uciși în timpul misiunilor este vital pentru operațiunile Hamas, deoarece deține un rol important în recrutare. Absolvenții şcolilor Hamas pentru sinucigaşi ştiu că prin sacrificiul lor familiile lor vor fi protejate tot restul vieții. Pentru cineva obişnuit cu sărăcia, aceasta este răsplata. Hamas oferă o rentă lunară de 1.000 $ pentru fiecare familie. Sunt acordate de asemenea alimente şi burse de studiu pentru frații sinucigaşilor. Se acordă fonduri familiilor care şi-au pierdut casele în urma unor atacuri israeliene.

Înainte de a îndeplini misiunea, tânărul sinucigaş petrece câteva zile în moschee, cântând din scripturi. Rugăciunile îi insuflă o puternică convingere că îl aşteaptă Cerul şi Allah. Spre exemplu, un vers favorit al lor sună cam aşa: „Nu îi considera morți pe cei care sunt uciși în drumul lor către Allah. Nu, ei încă trăiesc şi găsesc alinare în prezența Stăpânului lor". Această convingere este destul de puternică ca să îl determine pe viitorul sinucigaş să se strecoare calm printre viitoarele sale victime, fără a fi bănuit suspect.

Pentru păstrarea secretului, teroristul învață să folosească explozivul doar cu puțin timp înainte de misiune. Această metodă micşorează şi posibilitatea ca potențialul sinucigaş să se răzgândească. Înainte, el lăsa un testament scris sau o casetă video. Astăzi nu mai există acest obicei deoarece Serviciile Secrete Generale, Shin Bet, au arestat mai mulți sinucigaşi pe baza informațiilor obținute prin intermediul acestor înregistrări. În noiembrie 1994 au fost publicate pentru prima oară numele a 66 membri ai Brigăzii Al-Qassam, plus reşedințele şi data sinuciderii lor. Totuşi, încă mai atârnă pe pereții frizeriilor din taberele de refugiați poze ale foştilor sinucigaşi, iar puştii colecționează sau fac

schimb de astfel de poze. Există chiar o formație rock – „Martirii”, care îi omagiază pe sinucigaşi prin melodiile lor.

În 1997, Iranul a început o campanie de sabotaj împotriva procesului de pace din Orientul Mijlociu, antrenând la rândul său sinucigaşi cu bombă. Cei doi terorişti care au omorât astfel 22 de israelieni în 22 ianuarie 1998 se pare că veneau din Iran. După moartea lor, guvernul iranian a acordat sprijin financiar ambelor familii îndoliate. În 5 septembrie 1999, patru terorişti Hamas, toți israelieni recrutați şi antrenați în West Bank, au încercat să arunce în aer două autobuze în Ierusalim.

Ahmed Yassin s-a născut lângă Ashqelan, în sudul Palestinei, în 1937. În urma ocupației israeliene din 1948, s-a refugiat într-o tabără Shati din Gaza. În 1952 a rămas handicapat şi imobilizat într-un cărucior cu rotile în urma unui accident. Este şi orb şi aproape surd. Între 1958–1978 a fost profesor şi pastor în Gaza. Asocierea cu Organizația fundamentalist-islamică Frăția Musulmană a început în anii ’50. A fondat Centrul Islamic din Gaza în 1973. În 1979, influențat de revoluția din Iran, a înființat Societatea Islamică din Gaza (Mujamma’) şi a fost directorul acesteia până în 1984. Deşi i s-a permis să folosească mijloacele media israeliene pentru a-l critica pe Yasir Arafat şi PLO, Yassin a fost închis 10 luni din motive de securitate. A fost un lider respectat, care a oferit servicii educaționale. La scurt timp după instaurarea ocupației israeliene a fost înființată Hamas. A fost arestat în mai 1989 şi condamnat la închisoare pe viață în Israel pentru că ordonase uciderea palestinienilor care colaboraseră cu armata israeliană. A fost grațiat în octombrie 1997 în schimbul eliberării a doi agenți israelieni arestați în Iordania în urma încercării lor eşuate de a asasina un lider

Hamas. Yassin s-a întors în Gaza. A petrecut prima jumătate a anului 1998 într-un turneu de strângere de fonduri în Sudan, Yemen, Arabia Saudită, Qatar, Kuweit, Republicile Arabe Unite, Iran şi Siria, în timpul căruia a primit tratament medical în Egipt. Două ţări, Arabia Saudită şi Iran, au contribuit cu 50 milioane $, respectiv 300 milioane $ în sprijinul operaţiunilor militare Hamas împotriva Israelului. După terminarea turneului, grav bolnav, Yassim s-a întors în Gaza.

Mohammed Mousa s-a născut în 1951 în Rafah, Fâşia Gaza. A urmat şcoala în Gaza, a studiat ingineria la Universitatea Ein Shams din Cairo, pe care a absolvit-o în 1977. A fost director de fabrică în Emiratele Arabe Unite (EAU) până în 1981. Apoi s-a mutat în Statele Unite, unde s-a înscris la doctorat, locuind împreună cu familia sa în Falls Church, Virginia, şi Brooklyn, New York, cu aproape 14 ani înainte de arestarea sa (1995). La începutul anilor ’80 se implicase în organizaţiile musulmanilor militanţi din Statele Unite şi străinătate. A fost co-fondator al unei organizaţii-umbrelă – Asociaţia Islamică pentru Palestina (IAP), devenind liderul său. IAP, cu sediul în Richardson, Texas, are filiale în Arizona, California şi Indiana. Începând din 1987, Mousa a fost responsabil cu atacurile teroriste Hamas împotriva Israelului. În 1989, a devenit preşedintele fondator al Asociaţiei Unite pentru Studii şi Cercetare (UASR), ramură de acoperire a Hamasului. În 1991 a primit titlul de doctor în inginerie industrială. În acelaşi an a fost ales membru în Biroul Politic Hamas, în urma arestării lui Yassin din 1989. Figură ambiţioasă şi carismatică, Mousa a reorganizat Hamasul, centralizând controlul politic, militar şi financiar sub îndrumarea sa şi dezvoltând finanţările externe. Călătorind liber între Statele Unite, Europa, Iran, Iordania, Sudan şi Siria, a ajutat la stabilirea unei largi reţele financiare clandestine. A pus atentatele sinucigaşilor cu bombă pe seama acordurilor luate în urma

protestului din 1993. În 1995, sub presiunea SUA, autoritățile iordaniene l-au expulzat din Amman, unde înființase un birou Hamas major. După ce a părăsit Ammanul, a călătorit între Damasc şi Dubai şi Emiratele Arabe Unite (Hudson, 1999).

În 28 iulie 1995, Mousa a ajuns la Aeroportul J.F.Kennedy din New York cu un avion care venea de la Londra şi a fost reținut de agenții Serviciului de Imigrări şi Naturalizări (INS) pentru că se afla pe lista persoanelor suspectate de terorism. Trei zile mai târziu, Israelul a cerut extrădarea lui Mousa. Agenții FBI l-au arestat pe Mousa în 8 octombrie 1995, fiind închis în Centrul de Corecție Metropolitan Federal din Manhattan. Mousa a refuzat extrădarea 18 luni mai târziu, afirmând că „preferă să fie martir în Israel decât să fie extrădat prin decizia unui sistem judecătoresc american injust". Mahmoud Zahar, oficial Hamas important în Gaza, a amenințat Statele Unite să nu îl extrădeze pe Mousa. Pentru a evita răzbunarea teroriştilor, Israelul şi-a retras cererea de extrădare în 3 aprilie 1997. Mousa a fost deportat în Iordania în 6 mai 1997. În august 1999, autoritățile iordaniene au închis biroul Hamas din Amman şi, în 22 septembrie, l-au arestat pe Mousa şi pe doi tovarăşi de-ai săi. Mousa, care avea dublă cetățenie, egipteană şi palestiniană, a fost din nou deportat.

Al-Alami s-a născut în Fâşia Gaza în 1956. Inginer, a devenit lider Hamas în urma arestării lui Mousa în 1995. Totuşi, în 1996 deținea mai puțin control decât o făcuse Mousa. Se stabilise în Damasc, de unde făcea călătorii la Teheran.

Mohammed Dief a ajuns la conducerea Al-Qassam după moartea lui Yahya Ayyash („Inginerul"), care a fost ucis în 5 ianuarie 1996. Dief locuieşte într-o căsuță din Gaza, deşi călătoreşte des în Liban şi Siria. Este dat în urmărire generală în Israel.

Gruparea Al-Jihad din Egipt, cunoscută şi sub numele de Gruparea Islamică, este o aripă militantă a mişcării Frăția Musulmană, o organizație islamică anti-occidentală care vizează asasinarea membrilor guvernului egiptean de la fondarea sa (1928). În 1981, şeicul 'Umar Abd al-Rahman (cunoscut şi sub numele de Omar Abdel Rahman), teolog al-Jihad la Universitatea din Asyut, a lansat un document religios prin care era sancționată asasinarea preşedintelui Anwar al-Sadat.

În 1981, peste jumătate din membrii al-Jihad erau studenți sau profesori de la centre vocaționale şi cel puțin opt universități. Totuşi, câțiva dintre cei 302 membri al-Jihad arestați în decembrie 1982 pentru complot în asasinarea lui Sadat, erau membrii contraspionajului militar, ai Serviciilor de Securitate şi chiar făceau parte din Garda Prezidențială. Alții lucrau în comunicații.

Din 1998, politica al-Jihad s-a schimbat. Pe lângă conflictul ideologic cu guvernul egiptean „eretic", Organizația a început să atace victime din Israel şi America. Nassar Asad al-Tamini din Jihadul Islamic, observând aparenta uşurință cu care pot fi achiziționate armele biologice, a sugerat folosirea lor împotriva Israelului. În viziunea grupării, Statele Unite şi Israelul sunt avangarda unei campanii internaționale pentru distrugerea Islamului şi a celor care cred în el, cu ajutorul guvernului egiptean. Această schimbare de atitudine a fost rezultatul aderării al-Jihadului egiptean la coaliția organizațiilor teroriste fundamentaliste israeliene conduse de afgani. Colaborarea dintre organizațiile egiptene şi al Qaeda a jucat un rol cheie în formarea Frontului Islamic pentru Jihad împotriva Evreilor şi a Cruciaților, înființat de bin Laden. Ayman al-Zawahiri, liderul al-Jihad, care a fost condamnat *in absentia* la moarte sau la închisoare pe viață în 18 aprilie 1999, este asociat al lui Osama bin Laden şi unul dintre fondatorii Frontului

Islamic pentru Jihad împotriva Evreilor şi a Cruciaților. Mişcarea caută să atragă Occidentul înspre bazele islamice şi să instaureze un califat islamic. Totuşi, scopurile grupărilor al-Jihad diferă în ceea ce priveşte Palestina. Jihadul Islamic vrea eliberarea Palestinei. Alții doresc instaurarea unui stat islamic. Jihadul Islamic este foarte ostil față de regimurile arabe şi islamice, mai ales față de Iordania, pe care le consideră marionete ale Occidentului imperialist. În primăvara anului 1999, conducerea şi consiliul director al Grupării Islamice a anunțat că va renunța la lupta armată. Încă mai aşteptăm să vedem dacă se țin de cuvânt. Mediul social al al-Jihadului rămâne neclar deoarece gruparea nu a operat niciodată în public. La mijlocul anilor'90, intelectualii (ingineri, doctori, studenți) ocupau un loc important în dirijarea mişcărilor al-Jihad din Iordania şi teritoriilor ocupate, iar muncitorii erau foarte puțini. Aşadar, problema violenței motivate de convingeri religioase a căpătat o formă tot mai ostilă şi periculoasă la nivel internațional. (Delcea, 2006; Mărgărit, 2004; Hudson, 1999).

3.4. Terorismul sponsorizat de stat

Terorismul sponsorizat de stat este promovat de acele grupări care sunt sponsorizate de statele ce promovează violența şi dictatura. Grupările teroriste sponsorizate de stat sunt folosite deliberat de către state cu vederi radicale ca instrumente de politică externă. Tipul acesta de terorism este o metodă eficientă din punct de vedere economic de a duce un război ascuns prin folosirea unor surogate de luptători sau mercenari (Delcea, 2006; 2004; Mărgărit, 2004; Hudson, 1999). Un astfel de caz a fost considerat folosirea de către guvernul iranian a unor tineri militanți

presupuşi independenţi în luarea de ostatici la ambasada americană din Teheran în 1979. Având la dispoziţia lor resurse sporite, grupările teroriste sponsorizate de stat pot realiza atacuri cu un efect mai devastator decât alte grupări teroriste, inclusiv atacuri cu avioane şi pot aplica alte metode combatante. Irakul a fost până în decembrie 2003 un sponsor de mare anvergură. Aparent, în urma războiului din martie 2003 şi martie 2004, trupele americane şi cei de la comisia ONU nu au găsit arme de distrugere în masă, dar, se pare că Irakul a deţinut şi a fost un sponsor fidel al terorismului. Siria, Iran, Coreea de Nord şi Libia sunt state care au sponsorizat şi sponsorizează terorismul. Rusia, până în anul 1999 şi după, a fost şi este un sponsor de neegalat al terorismului. China a fost şi este un potenţial sponsor al terorismului. Coreea de Nord deţine arme biologice de distrugere în masă, practică traficul de droguri şi spălarea de bani la cele mai înalte cote ilicite pentru promovarea şi sponsorizarea terorismului. Iranul adăposteşte Organizaţia teroristă Garda Revoluţionară Iraniană (GRI), organizaţie care deţine arme de distrugere în masă, face instruire şi pregătire militară sponsorizată de către statul iranian. Aceste ţări (Siria, Iran, Coreea de Nord, Libia, Rusia şi China) antrenează trupe teroriste şi deţin arme de distrugere în masă, fiind cele mai periculoase ţări din lume care promovează terorismul şi violenţa împotriva statelor occidentale şi Israel.

Vom trece mai jos în revistă ţările care sponsorizează terorismul (Delcea, 2006; Quillen, 2001).

IRAN

Iranul sponsorizează terorismul de foarte multă vreme. Departamentul de Stat numeşte Republica Islamică a Iranului: „cel mai activ stat sponsor al terorismului". Iranul continuă să asigure fonduri, arme, antrenamente şi adăpost multor grupări teroriste din Orientul Mijlociu şi nu numai. Dar elementele reformiste din conducerea Iranului şi populația din ce în ce mai nemulțumită pun la îndoială politica dură, fundamentalismul rigid şi atitudinea anti-occidentală. De la revoluția din 1979, condusă de Azatallah Kha, care a răsturnat regimul susținut de americani, țara a fost condusă de clericii shiiți musulmani, devotați unei severe interpretări a legii islamice. Iranul are azi doi lideri principali: Muhammad Khatami, care e preşedintele ales de popor şi Ali Khamenei, care e liderul suprem. Khatami e un reformist, dar antiamericanii şi antioccidentalii ca Ali Khamenei domină încă serviciile militare şi de spionaj din Iran. Iranul susține în special grupări islamiste inclusiv gruparea Hesbollah, grupare fondată cu ajutorul său în 1980 şi grupări teroriste palestiniene ca Hamas şi Jihad-ul islamic palestinian. De asemenea se crede că a fost implicat în ianuarie 2002 într-o încercare a grupării Hesbollah de a face contrabandă cu o navă cu arme pentru autoritățile palestiniene. Iranul a susținut Partidul Muncitorilor din Kurdistan, mişcarea separatistă kurdă din Turcia şi alte grupări din zona Golfului Persic. Guvernul american precum şi alte foruri internaționale au înregistrat Iranul ca sponsor al terorismului din 1984 şi până azi. Se cunoaşte în prezent că Iranul contribuie pentru Hezbollah, în conflictul dintre Israel şi Hezbollah anul curent, cu armament şi susținere financiară. Printre activitățile sale se aflau şi următoarele:

- în noiembrie 1979, studenți revoluționari iranieni despre care se credea că erau în legătură cu guvernul Khameini au ocupat ambasada americană de la Teheran. Iranul a ținut 52 de oameni ostatici timp de 444 de zile.

-observatorii spun că Iranul a ştiut dinainte despre atacurile grupării Hesbollah cum ar fi răpirea şi asasinarea în 1988 a colonelului William Higging, ofițer al marinei americane implicat într-o misiune de observare a Națiunilor Unite în Liban şi în plasările de bombe din 1992 şi 1994 în instituțiile culturale evreieşti din Argentina.

- Iranul mai are încă un preț pus pe capul romancierului britanic de origine indiană, Salman Rushdie, pentru ceea ce liderii iranieni au numit scrieri blasfematoare despre Islam în romanul său din 1989 *Versetele satanice*.

- oficialii americani spun că Iranul a sprijinit gruparea din spatele atacului terorist cu bombe asupra turnurilor Khabar, o reşedință militară americană din Arabia Saudită, în care au fost uciși 19 americani. Potrivit CIA, Iranul deține atât substanțe chimice care pot cauza sângerarea, umflarea şi sufocarea cât şi bombe şi obuze pentru a împrăştia aceşti agenți. Iranul are de asemenea un program activ de arme biologice condus în parte de achiziția de tehnologii bifuncționale (care pot avea întrebuințări inofensive şi mortale în acelaşi timp). De asemenea, cu ajutorul Rusiei, Iranul creează o plantă cu putere nucleară. Oficialii americani spun că Iranul e mai interesat de crearea unei arme nucleare decât de producerea energiei nucleare. Iranul are sute de proiectile cu bătaie scurtă. A fost de asemenea construit un proiectil Shahab-3 testat la zbor care are o bătaie de 1300 km, suficient pentru a lovi Israelul sau Arabia Saudită. Pe lângă aceasta, Iranul lucrează la un proiectil cu o bătaie şi

mai lungă, inclusiv unul care susține că va fi folosit la lansarea sateliților, dar experții spun că ar putea fi folosit şi în lupta cu proiectile intercontinentale. Țările care au furnizat Iranului tehnologie de rachete sunt: Rusia, China şi Coreea de Nord. Mai mult, în Teheran există o organizație puternică (Garda Revoluționară Iraniană) care se ocupă cu producerea armelor de distrugere în masă, precum şi mijloacele de folosire a acestora. Actualmente, a primit sancțiuni internaționale pentru programe nucleare şi date limită (31 august 2006) pentru încetarea acestora.

SUDAN

Această țară a fost pe lista Departamentului de Stat printre statele care sponsorizează terorismul din 1993. Consiliul Securității al ONU a impus sancțiuni Sudanului din 1996 până în 2001 datorită implicărilor în terorism. Guvernul islamist arab care controlează majoritatea teritoriului țării-în care se desfăşoară încă un război civil-a oferit adăpost teroriştilor, inclusiv lui Osama bin Laden şi a permis grupărilor teroriste să plănuiască şi să ducă la bun sfârşit operațiuni pe teritoriul Sudanului. Sudanul a oferit adăpost unor grupări teroriste islamiste şi din Orientul Mijlociu, inclusiv al Qaeda, care a folosit acest stat ca bază principală de antrenament şi operațiuni între 1991 şi 1996. Investigatorii internaționali suspectează că a devenit un centru financiar pentru rețeaua teroristă începând cu 11 septembrie 2001; se spune că membrii operanți ai al Qaeda au făcut să circule mari cantități de aur prin Sudan. Acest stat a găzduit de asemenea membri ai Organizației Abu Nidal de la Bagdad, Jihad-ul Islamic din Egipt, grupările palestiniene Hamas şi Jihad-ul Islamic Palestinian, gruparea libaneză Hezbollah şi altele. Aceşti terorişti nu

organizează atacuri în interiorul Sudanului, ci doar plănuiesc şi sprijină teroriştii din alte părți. Se crede că în Sudan funcționează tabere de antrenament ale grupărilor Hezbollah şi Hamas. Frontul Național Islamic şi Partidul Islamist Extrem care e la putere în Sudan nu consideră niciuna din aceste grupări ca fiind organizații teroriste. Aproximativ 70% din populație e musulmană, aproximativ 25% practică religii indigene şi restul de 5% e creştină. Religia e o problemă cheie în războiul civil din Sudan, care durează de 47 de ani (cu o întrerupere de 10 ani) şi alimentează conflictul dintre Frontul Național Islamic (care doreşte să impună religia islamică strictă în toată țara) şi Mişcarea de Eliberare a Poporului din Sudan din sudul țării, regiune nemusulmană. Forțele guvernamentale au înrobit populația sudică şi i-au forțat pe nemusulmani să se convertească la islamism. Eforturile de încheiere a păcii ale SUA şi ai vecinilor Sudanului au eşuat, războiul făcând aproximativ două milioane de victime şi expunând la moarte alte câteva milioane. Frontul Islamic Național l-a sprijinit pe Saddam Husseim în Războiul din Golf (1991), iar Statele Unite care asigură ajutor alimentar zonei de sud pentru a combate foametea de acolo nu a avut o reprezentanță diplomatică permanentă pentru Sudan din 1996. Atât grupurile liberale cât şi cele conservatoare din State au protestat împotriva Sudanului pentru violarea drepturilor elementare ale cetățenilor statului prin sclavie şi persecuția creştinilor. În septembrie 2001, cu câteva zile înaintea atacurilor asupra World Trade Center şi Pentagonului, preşedintele Bush l-a numit pe preotul episcopal şi fostul senator republican John Danforth, trimisul său special în Sudan. Bin Laden a locuit în Kartoum, capitala Sudanului, aproximativ din 1991 până în 1996, când a fost expulzat sub presiunea SUA şi Arabiei Saudite. Cât timp a fost sub presiunea guvernului sudanez (care pretinde că bin

Laden a devenit terorist doar după părăsirea Sudanului), bin Laden a înființat tabere pentru antrenarea membrilor al Qaeda şi a început afaceri de milioane de dolari care au oferit acoperire activităților teroristului. Înainte de expulzarea lui bin Laden, Sudanul s-a oferit să-l aresteze şi să-l extrădeze autorităților saudite. Dar saudiții, care retrăseseră cetățenia lui bin Laden în 1994, se temeau să-l aibă din nou în țară, chiar şi ca prizonier, aşa că acesta a plecat în Afganistanul controlat de talibani. În 1995, s-a încercat asasinarea preşedintelui egiptean Hasni Mubarak în timpul unei vizite la Addis Abeba, Etiopia. Complotul a fost organizat de membrii grupării islamiste egiptene cunoscută sub numele de *Jamaat al-Islamiyya* în Sudan; avionul deținut de stat a transportat armele atacatorilor în Etiopia; şi când complotul a eşuat, unul dintre pretinşii asasini a scăpat, fugind la Khartoum cu un avion al Companiei Aeriene Sudaneze; Sudanul a negat complicitatea, dar a refuzat să-l predea pe atentator şi pe încă două persoane suspectate de a fi implicate în complot. Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a impus o serie de sancțiuni Sudanului care au fost ridicate în septembrie 2001. Alte operațiuni în care a fost implicat Sudanul:

- detunările simultane de bombe la ambasadele americane din Kenia şi Tanzania (1998); membrii al Qaeda operând din Sudan (care se învecinează cu Kenia) au ajutat la desfăşurarea operațiunii teroriste care s-a soldat cu 224 de morți, inclusiv 12 americani. Ca răspuns, Statele Unite au bombardat fabrica Khartoum unde, conform spionilor americani, se producea agentul de curaj VX. Guvernul sudanez susținea că era o fabrică de produse farmaceutice.

- în 2001, un suspect de origine sudaneză, arestat în urma unui atentat cu bombă eşuat la ambasada americană din Delhi a mărturisit anchetatorilor indieni că explozibilul şi detonatoarele i-au fost date de diplomați sudanezi.
- în 1996, investigatorii americani au făcut legătura dintre doi diplomați sudanezi din New York şi un complot terorist de a detuna o bombă în sediul Națiunilor Unite şi de a-l asasina pe Mubarak în New York.
- în 1973, înainte de venirea la putere a actualului guvern islamist, ambasadorul Statelor Unite din Sudan şi cel însărcinat cu afaceri au fost luați ostatici şi uciși în Khartoum de către membrii *Negrei Septembrii*, o organizație teroristă palestiniană. După condamnarea a opt terorişti la închisoare pe viață, Sudanul le-a modificat sentințele; câțiva membri ai *Negrei Septembrii* au scăpat.

COREEA DE NORD

Coreea de Nord, singura țară stalinistă nereconstruită, nu a fost implicată în niciun atentat terorist de aproximativ 15 ani (după opinia investigatorilor), dar vinde tehnologie de proiectile altor state care sponsorizează terorismul. Propriul său program de înarmare cu arme biologice, chimice şi nucleare şi deținerea unei tehnologii avansate de proiectile ar putea amenința de asemenea Statele Unite şi alte țări asiatice cum ar fi Coreea de Sud şi Japonia. „Coreea de Nord e o țară care se înarmează cu proiectile şi arme de distrugere în masă în timp ce-şi

înfometează cetățenii", a spus preşedintele Bush în ianuarie 2002 şi mai numeşte Coreea de Nord „axă a răului" care mai include Iranul şi Irakul. Departamentul de Stat enumeră Coreea de Nord printre statele care sponsorizează terorismul. Acest stat are destul plutoniu pentru una sau chiar două bombe nucleare, declară serviciul de spionaj american. În 1994, la un an după ce Coreea de Nord a amenințat cu nerespectarea Tratatului de Neproliferare a Armelor nucleare, a semnat un nou pact cu Washingtonului: Coreea de Nord a fost de acord să stopeze programul de înarmare nucleară, iar Statele Unite au promis să ajute la înlocuirea uzinelor cu putere nucleară cu altele care nu necesită materiale care ar putea fi folosite şi la fabricarea armelor nucleare. Mai mult, potrivit Pentagonului, Coreea de Nord are depozite de arme nucleare şi poate produce gaze ce pot duce la asfixiere şi halucinoză. De asemenea, se crede că această țară deține un program primitiv dar activ de înarmare biologică care violează tratatele internaționale şi care ar putea produce antrax, holeră şi ciumă. Coreea de Nord deține proiectile balistice cu bătaie scurtă şi medie. Proiectilul autohton „No Dong" are o bătaie de 1300 km, destul pentru a lovi Coreea de Sud şi o mare parte din Japonia. În 1998, Coreea de Nord a testat un sistem de proiectile cu mai multe stagii care se spune că fusese elaborat pentru lansarea sateliților, dar care putea fi adaptat la uz militar. De asemenea, în prezent, acest stat lucrează la crearea unui proiectil multistadial şi mai performant care ar lovi continentul american. Totuşi nu ştim dacă Coreea de Nord are militari care să poată folosi efectiv aceste proiectile. S-a descoperit că acest stat a vândut tehnologie de proiectile unor țări pe care Departamentul de Stat le-a clasat drept sponsori ai terorismului- Iran, Siria, Libia- dar şi alte state, inclusiv Pakistan. O asemenea tehnologie poate fi folosită pentru transportarea

armelor de distrugere în masă. Acest comerț este principala sursă de valută pentru această țară în alte privințe izolată, iar tehnologia pe care ea însăşi o cumpără îi permite să realizeze propriile programe de proiectile. Coreea de Nord a vândut Iranului tehnologie de proiectile care ar putea fi folosită pentru transportarea armelor de distrugere în masă ale Iranului. Dar cele două state au o relație ciudată, ideologia comunistă nord-coreeană fiind incompatibilă cu fundamentalismul islamist al Iranului. Oficialii americani nu au declarat niciodată că Irakul ar cumpăra arme de la Coreea de Nord. Actualmente, Coreea de Nord produce arme nucleare cu rază lungă pentru a ucide în masă. Aider Foster-Carter, expert în probleme nord-coreene de la Universitatea Leeds declara mass-mediei (iunie 2006) că Coreea de Nord s-a arătat suficient de amenințătoare ca să ne atragă atenția.

LIBIA

Libia a sprijinit terorişti antioccidentali mai mult de două decenii, iar pentru americani liderul statului, Muammar Qaddafi, a devenit imaginea publică a terorismului în anii ’80. Statele Unite şi ONU au impus sancțiuni Libiei pentru rolul jucat în atacurile teroriste, inclusiv detunarea unei bombe în avionul companiei Pan Am, deasupra oraşului Lockerbie, Scoția. Dar experții susțin că Libia, datorită sancțiunilor, s-a distanțat de terorism. Oricum, țara nord-africană rămâne pe lista Departamentului de Stat alături de țările care sponsorizează terorismul datorită refuzului său de a a-şi asuma rolul în acel atentat, o atrocitate care încă domină relațiile americano-libaneze. În 1996 s-a detunat o bombă într-o discotecă din Berlinul de Vest, populară în rândul soldaților americani. Atacul terorist a

ucis trei oameni, inclusiv doi soldați americani; oficialii americani consideră Libia responsabilă de eveniment. Alte operațiuni:

- uciderea în 1988 a 270 de oameni într-un avion al companiei Pan Am. În 2001 o curte de justiție scoțiană ce a dezbătut în Olanda, l-a condamnat la moarte pe agentul secret libanez Abdul Basset al-Megrahi pentru rolul jucat în atentat; un al doilea suspect libian a fost găsit nevinovat.
- aruncarea în aer în 1989 a unui avion francez deasupra Nigerului; în 1999 o curte de justiție franceză a condamnat şase libieni pentru rolul jucat în atentat.
- Se suspectează de asemenea că agenți libieni au asasinat în anii ’80 şi ’90 politicieni din opoziția libaneză care locuiau în Marea Britanie. De asemenea, se crede că Libia a sprijinit comploturi care urmăreau uciderea preşedintelui Egiptului, Tunisiei, Sudanului şi Zairului. Experții susțin că Qaddafi a asigurat antrenament, arme, fonduri, azil şi nu numai, mai multor organizații teroriste palestiniene, armatei Republicane Irlandeze, grupului separatist basc ETA şi Frontului Revoluționar Unit al Sierra Leone. În 1999, Libia a ajutat la negocierile pentru eliberarea unui grup de ostatici internaționali reținut de grupul Abu Sayyaf, o grupare teroristă filipineză care deținea legături cu al Qaeda. Libia a susținut că vrea să fie de folos, dar Departamentul de Stat a avertizat că acceptarea cererilor teroriştilor „serveşte doar la încurajarea terorismului în viitor”.

În acea zi, de 11 septembrie 2001, Qaddafi a numit atacurile „înfiorătoare” şi a îndemnat agenţiile musulmane de caritate să ofere ajutor Statelor Unite. Se ştie că Libia a oferit Statului American informaţii în legătură cu militanţii libieni islamişti în relaţii cu al Qaeda. Aproape toţi libanezii sunt musulmani, iar legislaţia ţării e bazată pe Coran, dar interpretarea legii islamice în Libia nu e una fundamentalistă. Qaddafi întâmpină opoziţie din partea grupurilor militante islamiste. O încercare din 1988 de asasinare a lui Qaddafi de către Grupul Libian Islamic de Luptă a făcut Libia să se întoarcă împotriva opoziţiei islamiste şi să emită un mandat de arestare pe numele lui bin Laden. Departamentul de Stat a pus Grupul Libian Islamic de Luptă pe lista de excludere a teroriştilor din decembrie 2001; membrii acestuia nu au dreptul la vize pentru Statele Unite. Serviciile americane de spionaj spun că Libia deţine programe de arme biologice şi chimice şi încearcă să obţină arme nucleare şi rachete cu bătaie lungă. Se pare că Libia a folosit gaz de muştar împotriva trupelor Chad cu care se învecinează în disputele din 1987 pentru stabilirea graniţei. De asemenea Libia desfăşoară cercetări pentru crearea armelor biologice (potrivit serviciilor de spionaj americane), dar încă nu poate produce cantităţi mari de agenţi biologici cu un uz militar. De asemenea, acest stat încearcă să cumpere sau să construiască arme nucleare încă din anii ’70, dar cu puţin succes. Toate aceste activităţi au fost îngreunate după opinia experţilor, de sancţiuni internaţionale.

SIRIA

Siria, unde regimul dictatorial laic a ieşit în evidenţă prin gravele încălcări ale drepturilor omului, se află pe lista Departamentului de Stat alături de ţările care sponsorizează terorismul încă de la începutul creării listei în 1979. Cu toate acestea, Siria nu a fost implicată direct în operaţiunile teroriste din 1986, potrivit Departamentului de Stat şi împiedică grupările cu majoritate siriană să lanseze atacuri împotriva Occidentului de pe teritoriul său. Dar Siria a fost implicată în trecut în multe acte teroriste şi încă sprijină multe grupări teroriste. Siria şi Iranul asigură grupării libaneze Hezbollah „fonduri substanţiale, instrucţie, arme, explozibil şi sprijin politic, diplomatic şi organizatoric", potrivit Departamentului de Stat. Armele iraniene pentru Hezbollah sunt transportate de obicei prin Siria, susţin experţii. Siria, care a controlat şi ocupat efectiv Libanul începând din 1990, a permis Hezbollah-ului să opereze în Liban şi să atace Israelul, ceea ce a dus adesea la tensiuni în regiune.

Siria a oferit de asemenea adăpost, arme, instrucţie şi sprijin organizatoric atât extremiştilor de stânga cât şi extremiştilor islamişti palestinieni. Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei-Comandamentul General şi Jihad-ul islamic palestinian îşi au cartierele generale în Damasc. Tot aici îşi au filiale şi alte grupări teroriste inclusiv gruparea islamistă Hamas şi Frontul Popular de Eliberare a Palestinei. Din 1980 până în 1998, Partidul Muncitorilor din Kurdistan care luptă pentru întemeierea unui stat kurd independent, a folosit Siria drept cartier general şi bază de operaţiuni împotriva Turciei.

Preşedintele sirian, Baskar al-Asad, un oftalmolog care a venit la putere după moartea preşedintelui Hafiz al-Asad, tatăl său, în iunie 2000, a

condamnat atacurile de la 11 septembrie 2001. De asemenea, se pare că Siria a furnizat nişte informaţii despre al Qaeda Statelor Unite, deşi regimul lui Asad continuă să sponsorizeze terorismul. În aprilie 2002 preşedintele Bush a spus că a venit timpul ca „Siria să decidă de partea cui este în războiul împotriva terorismului".

Guvernul naţionalist sirian e ostil reţelei al Qaeda pe care o consideră o organizaţie teroristă. Damascul face diferenţa între fundamentaliştii reţelei lui bin Laden şi grupările pe care le vede drept mişcări de eliberare naţională cum ar fi Hezbollah şi grupările palestiniene. De asemenea, experţii susţin că Siria, care e guvernată în mare parte de o sectă shiită adesea marginalizată, e îngrijorată de posibilitatea că islamiştii ar putea întoarce populaţia majoritară musulmană împotriva regimului. Aşa s-a întâmplat în trecut, când partidul dictatorial Baath s-a confruntat serios cu islamiştii autohtoni. În 1982, Asad a înăbuşit o revoltă organizată de Frăţia Musulmană în oraşul Hama, demolând împrejurimile şi omorând aproximativ 10.000 de oameni. Răspunsul brutal la revolta din Hama a împiedicat în viitor un activism islamist în Siria, susţin experţi. Siria şi Iranul colaborează la probleme legate de Hezbollah. Siria a avut de asemenea o relaţie complicată cu Irakul cu care se învecinează, aceasta fiind un rival regional guvernat de o altă aripă a partidului Baath. Siria s-a alăturat coaliţiei conduse de americani pentru scoaterea irakienilor de pe teritoriul Kuveitului în timpul Războiului din Golf din 1991, dar relaţiile siriene cu Irakul s-au mai îmbunătăţit. Siria a semnat o înţelegere de liber comerţ cu Irakul în 2001 şi tot prin acest stat se transportă petrolul irakian, asigurându-i astfel lui Saddam Hussein o importantă sursă de venit

ilegală ce sfidează sancțiunile Națiunilor Unite. Presiunea exercitată de către americani asupra Siriei pentru acest fapt a dat rezultate.

Siria are un program activ de arme chimice, inclusiv rezerve semnificative de agenți chimici mortali. Programele sale de cercetări țintesc spre crearea unor agenți şi mai toxici. Deține şi un program de arme biologice dar, după părerea experților, Siria e incapabilă să se înarmeze cu o mare cantitate de germeni periculoşi fără un substanțial ajutor străin. Actualmente, acest stat nu lucrează la construirea sau cumpărarea de arme nucleare, după opinia experților.

CUBA

Departamentul de Stat a pus Cuba pe lista statelor care au sponsorizat terorismul în 1982, exemplificând cu înarmarea şi antrenarea de către Fidel Castro a comuniştilor rebeli din Africa şi America Latină. Dar experții în spionaj au fost presați să găsească dovezi care să confirme trimiterea de arme sau asigurarea instrucției militare grupurilor teroriste de către Cuba. În 1998, colectivul spionilor americani a concluzionat într-un articol sinteză că acest stat nu mai reprezintă o amenințare pentru securitatea națională a Statelor Unite ceea ce sugerează şi faptul că guvernul cubanez nu mai sponsorizează terorismul.

Guvernul american oferă trei motive:

- Cuba oferă azil la opt americani care au fost condamnați în State. Tratatul de extrădare dintre cele două state care era în vigoare înainte de 1959, nu a fost înnoit, iar recentele idei de aducere la zi a tratatului au fost anihilate prin opoziția unor membri anticubanezi ai Congresului.

-De la începutul anilor ’80, în Cuba au primit azil până la douăzeci de membri ai grupului terorist basc ETA, în urma unei înțelegeri între prim-ministrul spaniol Felipe Gonzales şi Fidel Castro. Actualul guvern spaniol nu a cerut extrădarea lor.

-Departamentul de Stat spune că cele două grupări radicale de stânga din Columbia-Armata de Eliberare Națională (ELN) şi Forțele Armate Revoluționare (FARC) care amândouă desfăşoară activități teroriste-constituie o „prezență permanentă” în Cuba. Experții sunt de acord că guvernul Castro a întrerupt înarmarea şi instruirea primei grupări în 1991 şi nu a acordat niciodată ajutor militar ultimei. Guvernul columbian, Națiunile Unite şi Uniunea Europeană recunosc rolul important pe care l-a jucat Cuba în tratativele de pace cu rebelii. De asemenea ambele grupări rebele au birouri şi în alte capitale din America Latină şi chiar în multe capitale europene. În mai 2002, subsecretarul de stat John Bolton a acuzat Cuba de deținerea unui program limitat de arme biologice şi de vânzarea unei biotehnologii cu dublă folosință altor state. Bolton nu a numit statele în discuție, dar a precizat că Fidel Castro a vizitat Iranul, Libia şi Siria. Totuşi unii experți se îndoiesc că sofisticata industrie farmaceutică cubaneză se ocupă de construirea armelor biologice. Dar nu se ştie cât de îndeaproape cooperează. În 2001, Castro a vizitat Iranul, Libia şi Siria, dar în afară de nişte planuri de comerț şi schimburi de experiență în domeniul sănătății publice, se cunosc puține date despre relațiile acestor țări cu serviciul de spionaj cubanez. Cuba are de asemenea relații diplomatice cu Coreea de Nord dar şi relații superficiale cu Irakul. În timpul vizitei sale în Iran, Castro a spus: ”Iranul şi Cuba prin cooperare pot îngenunchea America”. La câteva ore de la atac, Cuba a oferit asistență medicală victimelor şi a deschis aeroporturile

cubaneze pentru avioanele comerciale americane care şi-au schimbat traseul din cauza crizei. În acea noapte, Castro a condamnat terorismul pe postul național de televiziune. În următoarele săptămâni, guvernul cubanez a semnat toate cele 12 tratate anti-terorism aprobate de Națiunile Unite. În acelaşi timp oficiali cubanezi s-au folosit de ocazie pentru a se plânge în mod repetat în legătură cu propria experiență a Cubei ca victimă a ceea ce numesc ei „terorismul sponsorizat de Statele Unite", inclusiv atacurile grupărilor anti-Castro sprijinite de americani.

Neluând în considerare prezența Cubei pe lista țărilor care sponsorizează terorismul, experții spun că oficialii americani şi cubanezi au desfăşurat tratative în scopul obținerii ajutorului cubanez în recrutarea spionilor şi identificarea celor ce au scăpat din rețeaua al Qaeda. Dar aceste discuții au dus aparent la puține rezultate şi experții în terorism consideră că Cuba ştie puține despre grupările islamiste care au fost în spatele atacurilor de la 11 septembrie 2001. Discursurile cubaneze au devenit mai ostile după ce a început bombardarea Afganistanului de către americani, deşi continuă să condamne terorismul. „S-ar părea că acest război are drept ținte copiii, populația civilă şi spitalele Crucii Roşii", a declarat ministrul de externe cubanez într-un discurs adresat Națiunilor Unite în noiembrie 2001.

3.5. Terorismul de stânga

Terorismul de stânga este promovat de trei grupări teroriste palestiniene: PFLP, DFLP, PFLP-GP, acestea fiind cele care au desfăşurat, după Războiul de Şase Zile din 1967, o activitate de pionierat în crearea unor strategii teroriste la începutul anilor '70 şi până azi. Personaje-cheie pe

scena politică palestiniană, aceste fronturi marxiste laice au pierdut din influență prin căderea sovieticilor, care îi sprijineau, prin respingerea procesului de pace israeliano-palestinian şi ridicarea grupărilor islamice în special Hamas. Iar azi cunoaştem că gruparea Hamas, după alegerile câştigate, este un aliat al altor grupări de stânga împotriva statului Israel (Laurențiu, 2005; Hudson, 1999).

Combs (2000) face distincție la nivel de concept, definind această formă de manifestare ca *terorism intern* care promovează violența şi intimidarea pentru o cauză a politicii de grup. Yasir Arafat a înființat noua autoritate palestiniană, care guvernează o mare parte din Fâşia de Vest şi Gaza. De la a doua revoltă palestiniană (Intifada), care a început în septembrie 2002, aceste grupări au încercat să-şi redobândească poziția prin organizarea atacurilor teroriste împotriva Israelului, cel mai dramatic soldându-se cu asasinarea ministrului israelian al turismului, Rechaven Ze'evi, de către Frontul Popular de Eliberare a Palestinei, în octombrie 2001. Departamentul de Stat American, Organizația Națiunilor Unite (ONU) consideră Frontul Popular de Eliberare a Palestinei (PFLP) şi Frontul Popular de Eliberare a Palestinei-Comandamentul General (PFLP-GC) ca organizații teroriste străine. Siria asigură ajutor financiar, instrucție şi azil politic acestor trei grupări teroriste. PFLP-GC are sedii în Damasc, dar primeşte ajutor şi de la Iran şi Libia. Toate aceste grupări şi-au făcut simțită prezența de la izbucnirea celei de-a doua Intifade, dar niciuna nu rivalizează cu Hamas şi nici cu facțiunea Al-Fatah a lui Arafat, susțin experții în domeniu. În mai 2001, forțele armate israeliene au interceptat o ambarcațiune încărcată cu rachete katyusha şi rachete trimise de PFLP-GC către Gaza; liderul acestei grupări, Ahmad Jibril, a susținut că aceasta e doar una dintre multele ambarcațiuni de acest fel.

Asasinarea de către PFLP a lui Ze'evi a contribuit la creşterea nivelului violenței israeliano-palestiniene. Gruparea membrilor PFLP şi a Frontului Democratic de Eliberare a Palestinei (DFLP) reprezintă un pericol care trebuie prevenit şi oprit pe cale diplomatică şi politică (Laqueur, 2002; Rut, 2000; Hudson, 1999).

3.6. Terorismul cibernetic

Terorismul cibernetic reprezintă forma de activism terorist care implică rețele de computere. Ele au fost atacate de către grupările teroriste în timpul conflictelor din Kosovo, Kaşmir şi Orientul Mijlociu, dar pagubele nu au fost atât de mari, ci totul s-a limitat la web-site-uri distruse sau servere de internet blocate. Statele dezvoltate solicită tot mai mult folosirea tehnologiei informației, cei din domeniul informaticii recunoscând că există o doză de vulnerabilitate şi că atacurile ciberteroriste ar putea provoca tot atâtea dezastre ca alte forme mai familiare de terorism (Delcea, 2006; 2004; Hudson, 1999). Informaticienii de la Pentagon, din America, au descoperit, în urma unei cercetări de anvergură în 1997, că teroriştii pot folosi computere obişnuite şi un software normal, putând întrerupe comunicațiile militare, curentul electric şi provocând căderea a 922 rețele de computere în mai multe oraşe. Ciberteroriştii sunt dispuşi să provoace panică şi să modeleze opinia publică cu mijloace puține, iar dramaticele atacuri asupra rețelelor de computere sunt ideale pentru aceste scopuri, implicând, de asemenea, fonduri puține şi echipe mici de atacanți. De asemenea, atacurile „virtuale" asupra internetului şi altor rețele, le permit ciberteroriştilor să se protejeze. Ciberteroriştii on-line pot de asemenea să-şi ascundă identitatea şi poziția, alegând să rămână anonimi sau să se dea drept altcineva. Ciberteroriştii ar putea să folosească ciberatacurile pentru

amplificarea efectelor atacurilor lor. Ei ar putea să blocheze comunicațiile de urgență sau să întrerupă curentul electric sau apa la începutul unui atac convențional, fie el biologic, chimic, nuclear sau un bombardament. Experții informaticieni consideră că acest fel de atac coordonat ar putea fi cea mai bună întrebuințare a metodelor terorismului cibernetic. Ciberteroriştii pot distruge infrastructura informațională, pot sabota rețelele de computere, rețelele financiare sau mass-media sau pot folosi rețelele de computere pentru a controla aparaturile care coordonează luminile din trafic, uzinele de electricitate sau barajele, provocând dezastre. Atacurile asupra componentelor materiale ale infrastructurii sunt adevărate bombe care ar putea distruge banca virtuală de computere a guvernului, componente cheie ale infrastructurii internetului sau echipamentului ce permite comunicarea telefonică. Atacurile lansate în ciberspațiu ar putea implica diverse metode de exploatare a punctelor slabe ale securității computerelor: viruşi virtuali, parole furate, software cu intrări secrete, prin care intruşii pot pătrunde nedetectați şi torente de trafic electronic putând asalta computerele. Aceste atacuri sunt cunoscute sub numele de „respingere a serviciului". Atacurile ar putea implica furtul unor dosare secrete, alterarea conținutului paginilor web, sabotarea operațiunilor, ştergerea datelor sau amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale pentru bani sau concesii politice. Ciberteroriştii pot de asemenea anula sistemele de control împotriva deturnărilor, care pot avea consecințe grave: ruperea barajelor, ciocnirea avioanelor, întreruperea electricității şi alte sisteme aferente lor. Se cunoaşte în prezent că organizațiile teroriste selectează persoane care cunosc bine bazele informaticii şi hackerii. Aceste organizații sunt interesate de persoane care sunt bine instruite, având aparatură de ultimă performanță şi care o folosesc în scopuri teroriste (Angheluş, 2006; Laqueur, 2002; Combs, 2000).

3.7. Terorismul narcotic

Terorismul narcotic este un alt tip de activism criminal pe glob. Termenul este aplicat grupărilor care folosesc comerțul cu droguri în scopuri teroriste, dar şi fenomenului de strângere a legăturii dintre capii afacerilor cu droguri, care sunt motivați doar de profit, şi grupările teroriste cu preocupări politice şi religioase, mai ales în Columbia. Terorismul narcotic nu este o armă de distrugere în masă, ci se referă la acele acte teroriste întreprinse de grupările care sunt direct sau indirect implicate în cultivarea, fabricarea, transportarea sau distribuirea drogurilor ilicite pentru încasarea a miliarde de dolari în scopuri criminale şi sinucigaşe. Se pare că majoritatea grupărilor teroriste ce operează în prezent obțin bani din comerțul cu droguri. În concluzie, terorismul face uz de toate armele şi tehnologiile noi în vederea distrugerii în masă, atingându-şi scopurile criminale pentru o cauză de ocupație terestră, națională, religioasă, politică şi etnică. Personalitatea liderilor din grupările teroriste nu prezintă tulburări psihice, ci mai degrabă frustrare şi nemulțumire față de unele mişcări de ocupare sau subminare a unor forme religioase, cum se constată zilnic în rândul teroriştilor palestinieni. Este nevoie de pătrunderea în mințile lor criminale pentru a le cunoaşte cognițiile şi factorii psihologici care determină atingerea cotelor alarmante ale criminalității. Stoparea finanțărilor care ajută grupările teroriste, informarea statelor la timp pentru prevenirea şi oprirea actelor sinucigaşe, negocierea politică şi religioasă pe cale amiabilă sunt câteva condiții pentru oprirea tuturor formelor de distrugere a civililor. (Delcea, 2006; 2004; Combs, 2000; Hudson, 1999)

De-a lungul anilor, teroriştii au fabricat şi distribuit pe piaţa neagră droguri, sub formă de medicamente. Drogurile au efecte diferite, de la persoană la persoană. Există încă puncte de vedere diferite privind efectele lor secundare-cum ar fi presupusa legătură dintre droguri şi tulburările psihice. O serie de droguri, precum canabisul, sunt trecute în categoria drogurilor ilegale, în unele ţări, în vreme ce în altele fac parte din reţeta tradiţională. Pe măsură ce drogurile devin tot mai uşor de procurat, au tot mai mare căutare drogurile "recreative", care pot activa starea de arousal ridicat a celui care le consumă, provocându-i alterarea proceselor cognitive (Delcea, 2005; Hudson, 1999).

3.8. Terorismul biologic

Terorismul biologic/bioterorismul este promovat de grupările teroriste care folosesc arme biologice de distrugere în masă, utilizate împotriva statelor care luptă împotriva lor. Agenţii biologici sunt de fapt organisme şi toxine derivate din organisme vii, care pot fi utilizate de către terorişti împotriva noncombatanţilor. Armele biologice, în funcţie de substanţa de bază care le compune, se pot împărţi în trei categorii principale:

a) microorganismele, bacteriile şi viruşii patogeni;

b) substanţele obţinute prin lucrări de laborator: toxine biologice, hormoni şi neuropeptide;

c) substanţele prelucrate sintetic care declanşează procese biologice: gazele neuroparalizante, respectiv viruşii obţinuţi pe căi sintetice.

Agenţii utilizaţi în cazul terorii biologice sunt produşi fabricaţi de terorişti din agenţi patogeni şi toxine care există în natură. Teroriştii au folosit şi vor folosi aceste arme biologice prin răspândirea agenţilor

toxici în aer, în apă, în culturile agricole şi în rândul animalelor. Din anii ’50 lumea a cunoscut acest flagel mondial şi a realizat cât de periculos poate să fie. Printre aceşti agenți patogeni folosiți de către terorişti se numără şi aceia care produc variola, antraxul, ciuma, bruceloza, febra Q, iperila, virusul Ebola şi asociații săi, toxina botulinică şi armele chimice. Voi prezenta sub formă de tabel atacurile bioteroriste.

Tabel

Data	**Grupul**	**Incidentul**
Octombrie 2002	Trupele speciale din Rusia	Uciderea a 170 de oameni în urma utilizării armei biologice
Ianuarie-Octombrie 2001	Al Qaeda şi alte grupări	Au folosit antraxul în SUA
Aprilie 1997	James Dalton Bell	A susținut asasinarea unor oficialități, a cercetat diferiți agenți toxici
Martie 1992	Minnesota Patriots Council	Premeditarea unor asasinate guvernamentale, utilizând agenții toxici ai recinei.
Aprilie 1990 – Martie 1995	Aum Shinrikyo	Premeditare repetată, fără succes, să folosească toxina antraxului, bacilul botulinic
1983-1988	Saddam Hussein	Mii de iranieni uciși cu armament biologic
Mijlocul anilor ‘80	Gruparea secesionistă tamilă din Sri Lanka	Amenințare cu răspândirea unor agenți patogeni pentru a infecta oameni şi culturi agricole

August – Septembrie 1994	Rajneeshee	A contaminat hrana (salate) şi a infectat 751 de oameni
Octombrie 1981	Dark Harvest	A răspândit gunoi contaminat cu antrax
Noiembrie 1980	Facțiunea Armata Roşie	S-a raportat că a încercat să producă toxina bacilului botulinic
Iunie 1976	B.A. Fox	A amenințat cu trimiterea de căpuşe care să transporte agenți patogeni
Ianuarie 1974	SLA	A arătat un interes oarecare în războiul biologic
Ianuarie 1972	RISE	Premeditarea să achiziționeze agenți biologici toxici pentru a contamina sistemele de apă potabilă

(*Delcea, 2006*)

Terorismul biologic mai reprezintă o armă utilă teroriştilor care ucid cu sânge rece şi fără conştiință copii, bătrâni, femei şi tineri pentru a sensibiliza autoritățile statelor respective în vederea revendicării cererilor lor. Există motive majore de îngrijorare pe plan internațional în ce priveşte folosirea substanțelor chimice şi a armelor biologice. La începutul anului 1995 (10 martie), ştirea despre atacul terorist cu gaz sarin şi toxic din metroul din Tokyo a şocat întreaga lume. Liderii sectei Aum Shinrikyo, un cult religios din Japonia, au plănuit patru încercări distincte de a utiliza agenți biologici, antrax o dată şi toxina botulismului de trei ori, ajutați de unii membri ai sectei care erau oameni de ştiință talentați, tehnicieni şi unii cu pregătire în microbiologie. Gazul folosit de autoritățile din Rusia, în timpul asediului de la Teatrul Dobrovka din Moscova, împotriva unei grupări comando teroristă, naționalist extremiste din Cecenia, din octombrie 2002, care a luat cu asalt teatrul, a provocat o tragedie în urma căreia au murit 170 de oameni printre civilii

şi 41 de teroriştі ceceni, care au intrat în contact cu acel gaz letal utilizat de trupele speciale la ordinul preşedintelui Vladimir Putin. Gruparea teroristă Al Qaeda deține arme biologice în cantități uriaşe. Conform unor oficialități americane de informații, organizația teroristă Al Qaeda studiază şi face experimente de foarte mult timp cu arme biologice. Oficialitățile FBI au informat cum că Organizația lui bin Laden a încercat să obțină antrax şi toxină botulinică din Cehoslovacia, dar fără succes, însă pe lângă taberele de pregătire de la Djalalabad ale lui bin Laden s-au descoperit zeci de cadavre de câini şi iepuri otrăviți. Mărturia lui Ahmed Ressam, care a fost prins şi arestat în noaptea de Revelion în 1999 pe aeroportul din Los Angeles, fiind împiedicat să facă uz de arma biologică în acea noapte, a dat la iveală că pregătirea lui de 6 luni în tabăra de pregătire militară a lui bin Laden l-a ajutat să introducă gazele otrăvitoare în clădirile cu multe etaje. El a mai adăugat, în mărturisirea lui, că bin Laden era interesat de avioanele care zboară la mică înălțime, potrivite pentru împrăştierea substanțelor toxice. Antraxul este o armă chimică folosită des de către grupările extremiste. În perioada guvernării sale din 1983-2003, Saddam Hussein a utilizat arme biologice în Iran, ucigând mii de iranieni. Saddam Hussein şi echipa sa de doctori şi microbiologi din Irak au obținut cele mai mari cantități de agenți letali. Conform datelor comisiei de control a ONU, din anul 1997, Irakul deținea la acea vreme 8500 de litri de antrax, 2500 de litri de aflatoxină (otravă care provoacă ciroza), 19000 de litri de toxină botulinică şi alte substanțe, pe baza cărora se puteau fabrica arme biologice, o cantitate suficientă pentru exterminarea întregii populații a globului. Dr. Al Sabiri declara oficialităților că, din anul 2001, Saddam Hussein a finanțat o echipă de 3000 de fizicieni şi chimişti pentru producerea de otrăvuri letale şi

perfecționarea mijloacelor de utilizare a acestora, iar substanțele produse de aceştia erau testate pe deținuții iranieni, cu prioritate pe deținuții kurzi şi şiiți din închisoarea Radwania. Una din cele mai toxice este antraxul, iar boala şi-a primit numele de la cuvântul grecesc pentru „cărbune" - fiind o aluzie la crusta neagră care se formează, de obicei, deasupra pustulelor ce apar pe pielea celor ce vin în contact cu animalele infectate cu antrax. Cei care caută noi mijloace de apărare sunt tot mai îngrijorați din cauza infecțiilor la plămâni cauzate de inhalarea sporilor de antrax. Rata mortalității la persoanele infectate cu antrax este ridicată. În grupările teroriste sunt selectați şi chimişti de prestigiu care fabrică şi cunosc eficiența acestei arme biologice şi care doresc să-l mulțumească pe liderul lor şi să primească recompensa materială sau spirituală. Bacteria este uşor de cultivat şi este foarte rezistentă. De obicei, în cazul persoanelor infectate cu antrax, medicii nu-şi dau seama pe moment despre ce boală poate să fie vorba, fiindcă este asociată cu gripa virală. Pacienții prezintă o indispoziție şi oboseală asemănătoare celor provocate de gripă şi sunt diagnosticați cu tulburări respiratorii uşoare. Foarte multe persoane au murit înainte de a fi depistate ca fiind infectate cu virusul letal antrax, deoarece bolnavii de antrax intră în comă şi mor în decurs de câteva ore. Cert este că teroarea cu arma biologică este un flagel mondial care poate să fie mânuit de o grupare teroristă (Al Qaeda), o grupare religioasă (Aum Shinrikyo), o persoană (Saddam Hussein) sau un stat (Iran, Libia, Siria, Coreea de Nord, Taiwan, Egipt, Cuba, Bulgaria, Rusia, China şi India), (Delcea, 2006, Ganor, 2002, Combs, 2000; Hudson, 1999).

3.9. Ad-terorismul

Pericolul actual al celor mai multe atacuri teroriste este relativ redus în comparație cu pericolele de care ne lovim în viața de zi cu zi, precum accidentele, atacurile de cord cauzate de stres, obezitatea datorată diabetului, dizabilitățile psihice şi fizice sau moartea cauzată de fumat şi SIDA. Teroriştii sunt capabili să răspândească teroarea irațională prin intermediul televizorului, pentru a amplifica impactul terorii în mințile oamenilor. Prin omorârea unui preşedinte, teroriştii îi induc consumatorului de media o stare de nesiguranță. Prin torturarea unor jurnalişti luați ostatici, îi vor determina pe cei care preiau informația din mass-media să se simtă amenințați. Prin distrugerea unei clădiri, îi fac pe consumatorii de media să se întrebe dacă nu cumva sunt ei cei care urmează. Arma omniprezentă a teroriştilor este frica exagerată transformată în anxietate, în special când aceasta este mediatizată de televiziune şi presa scrisă. Evenimentele şocante mediatizate pot răni psihic, determinând consumatorii de media să reacționeze la teamă, retrăgându-se, înfruntând-o sau încremenind în fața informației terifiante transmisă la televizor şi/sau în presa scrisă. Frica transformată în groază devine un sentiment foarte puternic al vulnerabilității personale.

Aşadar, groaza poate fi activată în mințile consumatorilor de media de evenimente cutremurătoare date publicității de către jurnalişti în vederea informării. Teroristul de azi face uz de media pentru a intimida un grup țintă numit consumatorul de media, care este societatea civilă. Teroriştii vor să comunice cu instituțiile de stat prin mass-media, şocând şi intimidând astfel societatea civilă pentru a-şi atinge scopurile infracționale. Ei încep să-şi impună mărcile criminale sub forma unor

sloganuri ideologice care, de altfel, au devenit o preocupare a cercetătorilor din domeniile socio-umane. Astfel, între teroriști și mass-media s-a dezvoltat o simbioză sau o relație de tipul „îmi dai, îți dau". Frica inoculată în mod repetitiv consumatorului de media devine o consecință nefastă a fenomenului terorist.

Realitatea pare să trădeze faptul că mass-media a devenit o condiție sine qua non pentru actele de terorism, înțelese ca metodă de a stăpâni și paraliza acțiunea maselor prin constrângere psihologică și intimidare de natură criminală. De cele mai multe ori, în lipsa publicității, actele de terorism nu au niciun rezultat. Din analiza privind actele de terorism la nivel internațional reiese faptul că numărul atacurilor împotriva țărilor din Occident a crescut considerabil, ceea ce ar trebui să reprezinte un semnal de alarmă pentru mass-media din această zonă. În timp ce publicitatea constituie obiectivul principal al teroriștilor, mijloacele de comunicare au avansat de la stadiul de relatare prin viu grai la reportaje în presa scrisă, radio, jurnale de actualități și, nu în ultimul rând, televiziune, aceasta din urmă întărind propaganda teroriștilor; în acest sens, un rol crucial îl joacă internetul întrucât reprezintă instrumentul ideal de răspândire a ideilor incluse în sfera terorismului (Ganor, 2002). Este bine cunoscut faptul că teroriștii și susținătorii Jihadului mondial se folosesc de mass-media ca de o platformă de transfer a mesajelor operaționale. Oricum, câteva din celelalte mijloace de utilizare a mass-media de către rețeaua mondială a Jihadului pare că le scapă din vedere specialiștilor. Printre cele mai infame utilizări ale mass-media se numără exploatarea surselor ușor de păcălit, în scopul răspândirii panicii în rândul "dușmanilor lui Allah". Cel mai mic zvon despre o operațiune iminentă a Al Qaeda este răspândit la fiecare colț de

stradă, generând teroare în rândul populației civile nesigure, care nu ştie ce are de făcut pentru a face față unei asemenea situații. Faptul este susținut de o istorie bine coordonată a mesajelor de amenințare Al Qaeda cu declanşarea atentatelor, astfel încât imediat ce mesajele de avertisment încep să apară pe site-urile teroriştilor, ele sunt preluate şi transmise, constituind o primă etapă a unei serii reînnoite de atacuri. Faptul că numeroase astfel de mesaje au fost făcute publice de mass-media, fără ca atentatele să se materializeze, nu pare a fi fost luat în considerare. Orice zvon care dă naştere la titluri de primă pagină este transmis şi analizat de experții ad-terorişti şi contribuie la creşterea gradului de teroare înainte de a fi dat uitării, încă o dată. Niciunul dintre avertismentele legate de pregătirile pentru actele de teroare ulterioare nu dădea informații concrete despre datele atentatelor, țintele alese sau modalitățile prin care urmau să se concretizeze. Mass-media este mult prea uşor manipulabilă, fiind inclusă în categoria uneltelor declanşatoare de conflicte psihice. Rolul mass-mediei este de a anunța publicului informațiile de care acesta are nevoie şi la care are dreptul. Însă, prin transmiterea anunțurilor, amenințărilor şi declarațiilor organizațiilor teroriste, mass-media serveşte mai degrabă interesele teroriştilor decât pe cele ale publicului (Shay & Ganor, 2002).

Ad-terorismul desemnează înfricoşarea unei populații prin acte de violență, evocând groază, frică, spaimă provocată deliberat, prin amenințare sau intimidare, menite să atragă atenția asupra scopurilor urmărite de către terorişti. (Delcea, 2006, 2005; Legea nr. 535 / 2004). Terorismul modern are ca scop cultivarea spaimei şi subminarea încrederii populației civile. Scopul provizoriu este izolarea fiecărui individ şi dezintegrarea comunității. Amenințările continue lucrează în

direcția subminării senzației de siguranță, dereglând rutina cotidiană. Dar scopul strategic absolut al teroriştilor este să manipuleze opinia publică astfel încât aceasta să preseze autoritățile cu putere de decizie să capituleze în fața pretențiilor teroriştilor. Populația țintă devine o unealtă în mâna teroriştilor pentru a constitui o agendă politică şi religioasă care justifică înfăptuirea actelor teroriste (Shay, 2002; Stănescu, 2005).

Diverse studii şi cercetări întreprinse din perioada anilor '80 până în prezent au scos la iveală o nouă latură a terorismului, şi anume terorismul orientat spre mass-media, care urmăreşte, în linii mari, instaurarea groazei în rândul unui grup-țintă. Cu certitudine, datorită tehnologiilor moderne, grupările teroriste se bucură de posibilitatea de a transforma mass-media în propria lor armă de distrugere. Studiile ulterioare au încercat să surprindă efectele negative ale mediatizării acțiunilor teroriste. S-au făcut foarte multe cercetări asupra acestui fenomen controversat. Teroarea mediatizată a generat numeroase studii de specialitate şi multiple teorii (Stănescu, 2001).

În anii '80, Barry Collin, cercetător în cadrul Institutului pentru Securitate şi Spionaj din California, a introdus conceptul de „ad-terorism", pentru a defini atacurile premeditate şi motivate politic sau religios ale grupurilor subnaționale sau ale agenților clandestini asupra informațiilor, datelor, sistemelor şi programelor de calculatoare ce serveau mass-media pentru a transmite teroarea (Denning, 2005). Collin a mai remarcat faptul că situația la care se asistă în prezent este doar o parte din ceea ce constituie un instrument important şi extrem de complex al teroriştilor (Marret, 2002, Delcea, 2005).

Într-un alt studiu publicat în anul 1997, intitulat *The Media and Terrorism: A Reassessment*, Paul Wilkinson îşi propune să cerceteze

relația de simbioză existentă între terorism şi mass-media, ca rezultat al conceptului de ad-terorism. Analiza sa porneşte de la o definiție generală a celor două noțiuni, concentrându-se apoi, pe rând, asupra aspectelor legate de obiectivele urmărite de către teroriști: luarea de ostatici, impactul asupra opiniei publice şi reacția emoțională negativă a societății civile. La un anumit punct, cele două noțiuni se întrepătrund, lucru care reiese, pe de o parte, din intenția teroriştilor de a dobândi un statut de legitimitate şi, pe de altă parte, din nevoia mass-mediei de a obține subiecte senzaționale, considerând terorismul o sursă inepuizabilă de ştiri, menită să genereze o creştere a audienței. În situația în care ne confruntăm cu problema legăturii dintre mass-media şi terorism, trebuie avută în vedere perspectiva teroristă asupra comunicării, din moment ce terorismul, prin însăşi natura lui, constituie o armă psihologică dependentă de modul în care amenințarea este transmisă societății. Elementele pivot ale actelor de violență constituie amenințarea, rănirea ori distrugerea guvernelor şi a grupurilor-țintă, ca mijloace de constrângere a acestora de a se supune cerințelor teroriştilor (Stănescu, 2005).

Autorul mai abordează şi studiile lui Michael Wieviorka (1993), contestând viziunea acestuia, care susținea că între terorism şi mass-media nu există o relație de simbioză, aducând astfel argumente din literatura psihosociologică de specialitate, care invocă termenul de simbioză ce rezidă într-o relație de dependență mutuală între grupuri total diferite din cadrul unei comunități, devenind astfel o legătură complementară (Cathelat, 2005). Cu certitudine, nu se poate ignora „aportul" major adus de tehnologia modernă şi sateliții de comunicare la creşterea publicității de tip terorist (Delcea, 2005).

Ca urmare, cercetătorii Ganor, B. Ehrlich, R. Shay, S. (2002) de la The Internațional Policy Institute for Counter-Terorism (ICT), pun bazele teoriei „ad-terorismului". Ei pleacă de la recentele demersuri criminale ale teroriştilor care fac uz de mass-media, în vederea mediatizării violenței, şocului şi groazei în rândul populației, combinând mai multe ştiințe ale comunicării (psihologia, sociologia, mass-media etc.) pentru a forma un concept bine definit, în vederea explicitării acestui fenomen. Aceştia enumeră trei tipuri de ad-terorism ca strategie de intimidare a publicului, consumator al mass-media. Acestea sunt:

- ad-terorismul ca formă de avertizare;
- ad-terorismul ca formă de violență;
- ad-terorismul ca formă de victorie.

Aşadar, este o premieră faptul că s-a conturat conceptual acest tip de terorism, înțeles ca manifestare de ostilitate asupra societății civile, dar cercetările din ultima vreme au lăsat multe întrebări esențiale fără răspuns asupra ad-terorismului (Delcea, 2006).

Delimitarea conceptuală

În ceea ce priveşte conceptul de ad-terorism, s-au scris şi publicat multe studii. Pentru a înțelege acest concept destul de controversat (Cosnier, 2002), vom încerca să-l definim şi să-l delimităm conceptual.

Cuvântul *ad* provine din limba engleză de la termenul „advertising" (reclamă), care „este doar produsul efectiv şi final (mesajul) al procesului şi activității de publicitate care, în funcție de canalul mediatic căruia îi este destinat, poate fi macheta de presă, spotul

TV sau radio etc." (Petre & Nicola, 2004, pg. 23). „Reclama (ad) - sub orice formă s-ar prezenta nu constituie altceva decât o situație ce apare în câmpul variat al fenomenelor exterioare, în fața cărora indivizii sunt chemați să se adapteze. Aceste situații (reclame) au câteva caracteristici specifice, dintre care cele mai de seamă sunt următoarele:

1. reclamele au un caracter de apel, avertizare, invitare etc.;
2. apelul, avertizarea, invitația etc., au scopul de a determina o anumită reacție din partea celor cărora li se adresează." (Tudoran, 2004, pg. 47).

Având o „funcție de comunicare, de transmitere de informații, *ad* facilitează relația dintre anunțător şi consumator" (Petre & Nicola, 2004, p.44).

Aşadar, „reclama (ad) nu este numai un discurs comercial, ci şi discurs politic, social, moral, întotdeauna discurs ideologic" (Cathelat, 2005, pg. 64) şi „ceea ce ajunge la public nu este decât un slogan, un cuvânt sau o siglă mai mult sau mai puțin explicită (ex. IRA, Al Qaeda etc.), un simbol sau un drapel, care sunt tot atâtea mărci de recunoaştere. Acolo se află miezul unui mesaj (ad), al unei ideologii" (Marret, 2002, pg. 165) „întrucât teroarea este îndreptată spre media şi nu spre victime, succesul ei este definit în termeni de acoperire mediatică" (Toma, 2004, pg. 74) pentru „a induce sentimentul de frică în rândul populației sau a unei părți a populației, ca efect psihologic al acestui mod de luptă" (Stănescu, 2001, pg.55). „În această interpretare, relația dintre mass-media şi terorism se bazează, pe de o parte, pe principiul interesului reciproc, transgresiunea tabuului violenței, şocul evenimentului, teama,

sentimentul de amenințare şi iraționalul; pe de altă parte, vizibilitatea şi, la limită, legitimitatea spectacolului, pe care le împrumută canalele de comunicare indispensabile funcționării societăților democratice." (Garcia-Morrou, 2005, pg.82). De altfel, teroriştii ar acționa vizând doar publicitatea mediatică, chiar dacă este evident că acțiunile lor sunt alese astfel încât să fie cunoscute de un număr cât mai mare de oameni, în funcție de date şi locuri specifice sau cu conotație simbolică. Pare mai degrabă o simbioză (pe lângă alte tipuri de simbioză economică, politică, culturală) decât o metodă obiectivă de transmitere a unei informații violente (Delcea, 2006; Tétu; 2000; Picard, 1991). În tabelul de mai jos sunt trecuți câțiva cercetători care au delimitat conceptual termenul de ad-terorism în urma studiilor efectuate asupra mass-media şi terorismului.

Termenul	**Delcea (2003, 2004, 2005)**	**Garcin-Marrou (2001, 2005)**	**Angheluş şi Vescan, (2005)**	**Cherma k., (2003)**	**Wilkinson, (1997).**
Ad-terorism	+	+	+	+	+
Publicitate	+	+	+	+	+
Reclamă	+	+	+	+	+
Mediatizarea terorismului, violenței, şi a fricii	*	*	+	+	+

(*Delcea, 2006*)

Cele mai influente definiții ale ad-terorismului provin din ştiințele psiho-sociale. Din multitudinea de definiții au fost selectate câteva cu

intenția de a surprinde multiplele aspecte ale acestui domeniu, privit fie ca un proces de comunicare-violentă cu „efect psihologic" (Buş, 2005), fie ca o activitate de comunicare între grupul ce emite mesajul ideologic şi public; fără a se contrazice, ele aducând noi informații ce explică complexitatea acestui act comunicațional de tip terorist. Astfel:

Ad-terorismul, din perspectiva abordărilor ştiințelor socio-cognitive, reprezintă o comunicare de tip persuasiv, emisă de către o grupare teroristă prin mass-media, adresată unui public-țintă în scopul de a modifica favorabil atitudinea acestuia față de expectanțele lor (Delcea, 2005, pg. 60).

Terorismul nu poate determina apariția unei stări de teamă decât printr-o campanie de utilizare sistematică a violenței (Buş, 2005, pg. 197).

Ad-terorismul este o formă de comunicare în masă care are o puternică influență asupra formării, consolidării şi schimbării atitudinilor, gusturilor, părerilor şi comportamentelor oamenilor, pentru a determina un guvern sau grup țintă să acționeze în vederea atingerii scopurilor propuse (Angheluş & Vescan- Cristea, 2005, pg. 87).

Ad-terorismul este reclama sau publicitatea teroristului, o formă de comunicare făcută prin intermediul mass-media de către terorişti, cu intenția de persuasiune şi de producere de teroare (Dulea, 2006, pg. 53).

Ad-terorismul este o formă specială de terorism care se ocupă cu reclama sau publicitatea terorismului, fiind o armă eficientă de manipulare şi intimidare, utilizată de liderii grupărilor teroriste care folosesc această strategie de teroare, ajutați de mass-media, împotriva oamenilor nevinovați şi împotriva autorităților care se opun mişcării lor (Scaletchi, 2006, pg. 21).

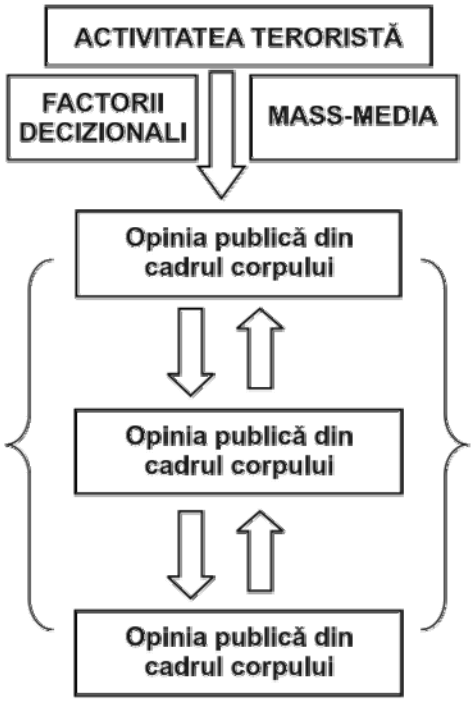

42

(Boaz Gabor, 2002)

Aşadar, cele mai prestigioase abordări asupra ad-terorismului din perspectiva psihosocială abundă în cercetări legate de relația dintre mass-media şi terorism (simbioză) ca o modalitate de intimidare şi evocare a emoțiilor negative în rândul publicului-țintă (Wilkinson, 1977; Martha, Middletonwn & Wesleyan, 1983; Wardlaw, 1989; Wieviorka, 1993; Wilkinson, 1997; Ventura, 1999; Ganor, Ehrlich & Shay, 2002; Silver, 2002; Chermak, 2003; Toma, 2004; Odorogea, 2004; Angheluş & Vescan-Cristea, 2005; Delcea, 2006; Dulea, 2006; Scaletchi, 2006). Atât pentru victimele care supraviețuiesc atacurilor teroriste, cât şi pentru familiile şi prietenii acestora, reacția devine una de stres post-traumatic care implică tulburări emoționale şi de comportament; simptomele cele mai des întâlnite sunt stările de anxietate, insomnii şi coşmaruri, înstrăinarea față de comunitate şi probleme în relațiile sociale.

Din cauza impactului emoțional negativ provocat de terorism, mass-media utilizează termeni vagi şi superficiali pentru a realiza o descriere a incidentelor. Mass-media este primul instrument de avertizare a populației. Aria de tratare a subiectelor legate de actele de terorism care s-au succedat la nivel mondial în perioada 1980-1990 a contribuit oarecum la sentimentul de aprehensiune, dar suma şi structura modurilor de abordare a incidentelor internaționale sunt total diferite în momentul în care se realizează o paralelă cu atacurile asupra teritoriului american. Evenimentele prezentate de mass-media, precum bombardarea asupra World Trade Center din 1993, atacul asupra clădirii federale a oraşului Oklahoma din 1995 şi amenințările permanente, au lăsat impresia că problema devine una majoră şi scapă de sub control. Pentru ca impactul să fie cât mai puternic, grupările teroriste aleg cu grijă locația şi momentul atacurilor. De exemplu, atacul asupra clădirii federale din Oklahoma nu a fost unul la întâmplare, deoarece autorul ei, Timothy McVeigh, membru al rețelei Al-Qaeda a ales o oră (09:02), un teritoriu (clădirea federală) şi o locație specifică (o intrare) pentru ca şocul să fie unul de proporții. Mesajul său era acela de a garanta insecuritatea populației civile. În viziunea teroriştilor, o poziție primordială o ocupă crearea groazei şi prezentarea unei atmosfere sumbre.

Ca mijloc psihologic de a instaura teamă în rândul civililor, teroristul utilizează mass-media pentru a transmite mesaje şi pentru a-şi populariza ideile şi credințele, amenințându-i pe cei care li se opun. Organizațiile teroriste urmăresc maximizarea impactului atacurilor plănuite prin selectarea unor ținte care vor spori în mod considerabil interesul mass-mediei. După evenimentele din 11 septembrie 2001, americanii erau efectiv traumatizați întrucât trăiau cu senzația că ei înşişi

au fost victime ale dezastrului. Proximitatea morții era resimțită ca urmare a transmisiunilor în direct.

Conflictul din Kosovo se caracterizează ca fiind primul război pe Internet. Actorii guvernamentali şi non-guvernamentali accesau internetul în vederea diseminării informației, realizării unei propagande, demonizării oponenților şi solicitării sprijinului pentru pozițiile pe care le-au adoptat. Anthony Pratkanis, profesor de psihologie la Universitatea din California a remarcat faptul că situația la care se asistă în prezent este doar prima rundă a ceea ce va deveni un instrument important şi extrem de sofisticat al tradiției unei propagande a războiului informațional sau mediatic.

Efortul de a elabora o definiție a conceptului de terorism va reprezenta baza operațională a mijloacelor de întărire a capacității comunității internaționale de a învinge în lupta ce se dă pentru combaterea terorismului. Mai mult decât atât, va permite actelor legislative şi punitive să ia măsuri drastice în privința adepților şi a celor implicați direct în rețelele teroriste şi va încuraja întocmirea unui cod de legi şi realizarea unei convenții internaționale împotriva terorismului, împotriva organizațiilor de acest gen, a statelor care oferă finanțare terorismului şi, nu în ultimul rând, împotriva firmelor economice implicate.

Secolul XXI este marcat de conflicte majore între civilizații, conflicte care par să reprezinte un element vital al evoluției societății. Această concepție eronată în care se dă o luptă a omului împotriva omului a fost accentuată de răspândirea rețelelor de teroriști pe întregul glob.

Relația de simbioză între teroriști și mijloacele prin care aceștia își transmit mesajul, se află în strânsă legătură cu efectul pe care îl are mass-media. Subiectele privind actele de terorism captează atenția foarte ușor, ceea ce înseamnă că mass-media nu concepe să adopte o atitudine de ignoranță. Galtung și Ruge au identificat 12 factori ce contribuie la creșterea audienței, dintre care intensitatea, elementul-surpriză, claritatea, raritatea, legătura cu elitele, personalizarea, caracterul și emoțiile negative.

Paul Wilkinson oferă o soluție la atitudinea pe care mass-media, dar în primul rând societatea, trebuie să o adopte vizavi de terorism, cum ar fi poziția sceptică, autocontrolul și autoguvernarea mentală. În prezent, teroriștii profită de faptul că mass-media le oferă o atenție deosebită pentru a satisface dorința publicului larg de a fi martori ai unor scene dramatice televizate. Paradoxal, din acest punct de vedere, gradul de satisfacție este crescut atât în rândul audienței, cât și al teroriștilor și, fără doar și poate, în cadrul mass-mediei care se dovedește a fi un liant între cele două.

Pentru atingerea unor obiective financiare și pentru șantaj, țintele teroriștilor sunt oameni de stat, membri ai corpului diplomatic și din mass-media. O altă tendință este aceea de maximizare a numărului de victime ale atentatelor pe care le pun la cale. În vederea distrugerilor masive, ei vor alege întotdeauna locuri supraaglomerate, așa cum au procedat la New York (11 septembrie 2001), Oklahoma (1995), Madrid (11 martie 2004) și Londra (7 iulie 2005). „Formarea și dezvoltarea noii generații de luptători sfinți", compusă din simpatizanți și adepți ai Jihadului, constituie o nouă tendință de proliferare a crimelor teroriste. Bătălia ce se dă în vederea stăvilirii și dezrădăcinării terorismului ar

trebui să se poarte la toate nivelurile: individual, de grup, de comunitate națională şi globală.

În cea de-a doua jumătate a secolului XX, numeroase țări s-au folosit în mod excesiv de organizațiile teroriste pentru a-şi promova interesele naționale pe scena internațională. Dacă inițial, terorismul era conceput ca fiind „arma celor slabi", un instrument al grupurilor minoritare, al mişcărilor de eliberare sau a organizațiilor revoluționare, ulterior a îmbrățişat forma unui instrument la îndemâna statelor şi a polilor mondiali de putere.

Sprijinul statelor pentru desfăşurarea atacurilor teroriste a generat cooperare între grupările teroriste la scară mondială. Un exemplu elocvent în acest sens este cel cu privire la fosta Uniune Sovietică, prima dintre statele care au finanțat diverse organizații, fie în mod direct, fie prin prisma statelor-satelit. O dată cu declinul Uniunii Sovietice, Iranul şi-a asumat controlul asupra sprijinului direct sau indirect acordat terorismului.

În *Accomplice or Witness? The Media's Role in Terrorism* (2000), Brigitte L. Nacos atrage atenția asupra formelor prin care terorismul profită de sectorul mass-media pentru a manipula, amenința şi intimida publicul larg, anumite grupuri, indivizi sau oficiali guvernamentali. Atenția nu constituie singurul element pe care teroriştii doresc să îl dobândească. Ei urmăresc, printre altele, recunoaşterea cauzei şi a nedreptăților la care sunt supuşi. De altfel, multe grupări pretind respect, un grad de legitimitate, atât în interiorul propriei societăți, cât şi pe plan internațional.

Cuvintele nu se transformă în simple simboluri, întrucât influențează gândirea şi limitează ideile şi conceptele care pot fi

transmise de la un individ la altul. Mass-media joacă un rol central în evidențierea faptului că societatea va judeca şi critica cuvintele oricărui discurs.

Abordări asupra ad-terorismului ca efect negativ

Abordările ad-terorismului ca efect negativ asupra consumatorilor de media sunt puse în discuție de către cercetători din cadrul ştiințelor comunicării pentru a surprinde ansamblul de procese cognitive, psihofiziologice şi comportamentale, de o parte, iar pe de alta scopul inițial al celor care comunică în numele violenței sub această formă. Cercetările recente (Cuilenburg, Scholtean & Noomen, 1991) dovedesc impactul efectelor negative la nivel individual, de grup şi societate. De fapt, abordările ad-terorismului răspund la întrebările teoretice care țin seama de dimensiunile acestor efecte precum:

- efectul negativ asupra grupului țintă;
- natura efectului negativ mediatizat;
- durata efectului negativ;
- intenționalitatea efectului negativ.

De altfel, cele două subcapitole scot în evidență impactul psihologic al terorii mediatizate şi răspunsurile psihofiziologice a subiecților umani ca output motor la informațiile fricii.

Ad-terorismul ca influenţă

Ad-terorismul este în atenția ştiințelor comunicării care urmăresc influența acestui fenomen pe scară largă pentru a pune bazele ştiințifice

acestui tip de comunicare a violenței. Indiferent dacă este vorba de un stat, o persoană sau un simplu reprezentant guvernamental al unei țări, sunt cu toții expuşi terorii mediatice ca şi consumatori media.

Impactul ad-terorismului depinde şi de măsura în care consumatorul de media face uz de un anumit nivel informațional, cât şi de aperceptivitatea acestuia față de un anumit mesaj.

Din cele amintite mai sus, putem analiza eficacitatea ad-terorismului ca impact psihologic asupra publicului, utilizând formula:

E=R x I x P

Unde:

E reprezintă eficacitatea;

R reprezintă raza de acțiune mediatică;

I reprezintă raza de acțiune intra-ad-terorismului;

P reprezintă persoanele care au decodat mesajul terorii şi asupra cărora s-a înregistrat un efect.

Formula scoate în evidență deosebirea între faza de receptare şi faza de prelucrare a mesajelor, impactul psihologic asupra consumatorilor media şi grupul țintă căruia i se adresează mesajul terorii. Cercetătorii, Cuilenburg, Scholtean & Noomen, (1991) de la Universitatea Amsterdam, au recunoscut în urma studiile legate de ad-terorism ca formă de manifestare a violenței prin mass-media, că aceasta poate să aibă o influență negativă majoră. De altfel au integrat limitele eficacității mediatice ce poate servi teroriştilor:

E(eficacitate)=0,80x0,30x0,50 = 0,12

Aşadar, ad-terorismul ocupă un loc important ca formă de manifestare a terorii în societate.

Ad-terorismul ca efect emoţional negativ

Teroriştii au început să se folosească de mass-media încă din anii `60 încoace datorită impactului emoțional pe care l-au constatat la societatea civilă în urma unei mari mediatizări atunci când în 1968 s-au îmbarcat la bordul zborului El Al Roma-Tel Aviv şi l-au deturnat spre Algeria, cerând să fie eliberați cei 1200 de arabi arestați de către statul Israel. Apoi au urmat cele mai spectaculoase mediatizări ale terorii care au şocat lumea până în ziua de azi. S-a demonstrat încă o dată că practicile lor mediatice ating cele mai mari ținte. Teroriştii de azi cunosc cele mai performante metode de sensibilizare folosindu-se de televiziune şi internet. De-a lungul anilor au dobândit noi forme mediatice de comunicare şi noi modalități prin care să-şi atingă scopul (Delcea, 2005).

De-a lungul ultimelor decenii, cercetările legate de mesajul terorii audiovizuale au generat controverse între specialişti asupra gradului de influențare a opiniei publice. Iar Comisia de Cultură, Arte şi Mass-Media a Adunării Parlamentare a Consilului Europei (APCE) împreună cu Departamentul de Stat american au emis în luna aprilie 2005 un comunicat prin care se sublinia că: „Acoperirea asigurată de media ar putea servi teroriştilor al căror scop este acela de a face să treacă propriul lor mesaj către publicul larg, respectiv ar putea constitui însăşi motivația unor acte teroriste. Lumea a putut să vadă imagini atroce extrem de şocante pe casete turnate chiar de teroriști. Mass-media este azi sistematic utilizată pentru a transmite mesaje între responsabilii politici şi teroriştii care nu doresc sau nu pot să angajeze un dialog direct" (Stănescu, 2005, p. 299). Sub impactul temerii este ştiut că indivizii preiau preatențional din mass-media diverse mesaje ale terorii care

acționează în mod irațional. Prin sugestia unei amenințări poate avea loc un transfer de informații. Astfel, teama sau emoția negativă de a nu se întâmpla ceva grav creează panică, iar aceasta direcționează comportamentul. De aceea, neliniştea evocată de mass-media constituie şi o metodă de manipulare. De altfel se ştie că metoda panicii manipulatoare este una dintre cele mai eficiente şi rezistente metode ale teroriştilor. Însă, pe fundamentul fricii artificial create, se dezvoltă implicit şi explicit impresii legate de falsa rezolvare a panicii. De asemenea, în ad-terorism, apar numeroase mesaje derivate din emoția declanşată şi menținută de capacitatea de intimidare a consumatorului media. Aşadar, dincolo de criticile aduse, cercetările din ultima perioadă au demonstrat că persuasiunea este determinată de cadrul emoțional (Ruşti, 2005).

Abordarea behavioristă şi cognitivă asupra ad-terorismului

Dintre diversele abordări, se remarcă studiile behavioriste şi cognitiviste cu privire la ad-terorism. Behaviorismul este o paradigmă influentă în ceea ce priveşte mediatizarea terorii. Perspectiva behavioristă operează cu concepte precum „stimul" (mesajul terorii mediatizat) şi „răspuns" (reacția comportamentală a consumatorilor de mass-media). Această paradigmă mai pune în discuție şi învățarea directă, prin observarea atentă a mediului mediatizat şi a interacțiunilor subiectului cu acesta, sugerând că indivizii sunt nişte consumatori ai mass-media (Petre & Nicola, 2004; Delcea, 2006). De fapt, temerea fiecăruia dintre noi este un răspuns emoțional realist la evenimente care ne pot răni (atentate, deturnari de avioane, explozii mediatizate) şi reacționăm la teamă

retrăgându-ne, izolând-o sau suntem socați în prezența ei. Frica devine groază când dincolo de pericolul specific al situației tinde să devină un sentiment foarte puternic al vulnerabilității personale. Groaza poate fi declanşată de evenimente curente care sunt legate de conflicte recente, nerezolvate mediatizate la scară mondială (Irak, Afganistan, etc.), care activează sentimente de pierdere a controlului sau stări dezadaptative. Pericolul actual al celor mai multe atacuri teroriste este ridicat la cel mai înalt nivel mediatic în comparație cu pericolele ce se desfăşoară în viața noastră de zi cu zi, precum accidentele, atacurile de cord induse de stres, obezitate datorată diabetului, infirmitățile fizice, sau moartea cauzată de fumat. Teroriştii sunt capabili să răspândească teroare irațională, haos, şoc şi groază pentru a evoca un impact cât mai puternic. Prin uciderea unui preşedinte, îi fac pe toți să se simtă amenințați. Prin torturarea, asasinarea, luarea de ostatici şi violarea câtorva persoane, ceilalți se vor simți nesiguri. Distrugerea unei clădiri, avioane şi instituții de stat (asediul şcolii de la Beslan din Rusia) îi face pe ceilalți să se întrebe dacă nu cumva vor fi ei următorii. Arma omniprezentă a teroriştilor este mediatizarea fricii exagerate care se transformă în anxietate ridicată, în special când este mediatizată de mass-media. Cel mai probabil că teroriştii vor acționa prin plasarea de bombe sinucigaşe în metrouri, clădiri federale sau de bombe cu ceas în autobuze, muzee etc. mai degrabă decât prin otrăvirea apelor sau a mâncării. Într-un sens mai profund tot ceea ce înseamnă terorism are legătură cu psihologia (Zimbardo, 2005).

Abordarea behavioristă mai susține că mesajele mediatizate nu pot fi obiective deoarece ele sunt create de mintea umană; astfel, într-o formă mai mult sau mai puțin mascată, intențiile şi credințele teroriştilor

sunt răspândite în rândul tuturor oamenilor deoarece „mesajul transmis de mass-media este de fapt un transfer mediatic de cunoştiinţe” (Crişan & Danciu, 2000, p. 171). Această metodă examinează mass-media din perspectiva studiilor sociale care sunt controlate, punând un accent asupra măsurării audienţei şi a efectelor comportamentale. Ea are ca intenţionalitate descoperirea unor pattenuri care pot prezice comportamente similare. Behavioriştii consideră că mass-media poate evoca emoţii negative în rândul consumatorilor de media, având la bază unele studii (Livingstone, 1998) care încearcă să demonstreze că există stimuli ce pot provoca acţiuni violente de tipul atentatelor (Crişan & Danciu, 2000).

Abordarea cognitivă pune accent mai degrabă pe gândirea şi pe motivaţiile celor care mediatizează teroarea, evocând emoţiile negative. Una dintre teoriile importante subliniate de Albert Bandura (1990) arată că procesele mentale (percepţia, înţelegerea, interpretarea, memoria etc.) sunt mediate de anumite scheme mentale sau structuri ierarhizate de organizare a cunoştinţelor. Aceste scheme sunt structuri cognitive care includ diverse cunoştinţe despre terorism, teamă, şoc şi groază inoculate şi învăţate din mass-media, ca stimuli repetitivi în vederea activării emoţiilor negative. Subiectul, fiind un consumator a mass-media, foloseşte diverse scheme cognitive sau perceptuale pentru a-şi organiza cunoştinţele, anticipa evenimentele şi pentru a-şi justifica comportamentul.

Cosnier (2002) subliniază importanţa abordării cognitive în comparaţie cu cea behavioristă, subliniind că emoţiile negative sunt în strânsă legătură cu informaţia. Tot el mai remarca că în primă etapă, evenimentul inductor este receptat, codat şi transpus într-o formă de

reprezentare mentală la subiectul uman. În a doua etapă este aplicat un plan de pregătire în vederea acțiunii. Iar în a treia etapă este efectuată o evaluare a activării adaptative.

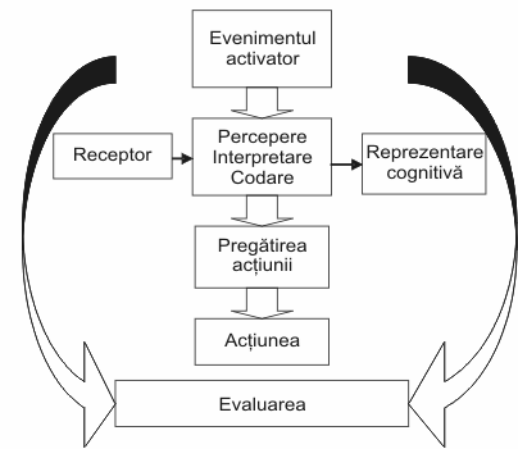

(*Cosnier, 2002*)

Concepțiile definitorii menționate mai sus sunt adoptate de diferiți autori cognitivişti (Leventhal, 1984; Lazarus, 1984, etc.) De fapt răspunsurile noastre afective la stimulii negativi sunt determinate de cogniţiile şi credinţele noastre despre atributele acestor stimuli (Opre, 2002). Cercetările din ultima perioadă dovedesc că output-urile afective pot fi determinate de procesele noastre cognitive deductive/învățate. De exemplu, Schachter (1964, 1971; Schachter & Singer 1962 apund Opre, 2002) argumenta că emoția nu apare înainte ca subiectul să infereze cauza arousal-ului fiziologic resimțit şi după aceea, etichetează acel răspuns ca o emoție. Stimulii cu conotație emoțională negativă sunt, de regulă, mult mai penetrabili fiindcă dau naştere unor reacții puternice,

cum sunt imaginile şocante, şi de aceea sunt mai uşor de reținut decât argumentele expuse. Tot emoțiile negative pot duce la modificări comportamentale mult mai rapide decât argumentele logice (Szentagotai & Panaitescu, 1999). Cosnier (2002) trece în revistă toate studiile legate de emoții negative evocate de mass-media, subliniind astfel simbioza ca relație între terorism şi mass-media (Cathelat, 2005). Astfel, tabelul de mai jos face obiectul cercetărilor ulterioare cu privire la emoții.

Emoţia negativă	**Woodworth şi Schlosberg (1964)**	**Ekman şi Friensen (1975)**	**Izard**	**Schwartz şi Schaver (1987)**
Frică	+	+	+	+
Furie	+	+	+	+
Tristeţe	+	+	+	+
Dezgust				
Dispreţ	+	+	+	
Disperare	+	+	+	

(*Cosnier, 2002*)

Aşadar, evaluarea cognitivă a sensului sau semnificației stării de bine stă la baza tuturor afectelor. Abordarea cognitivă mai ia în calcul şi învățarea care are un rol important în schimbarea atitudinală, accentuând rolul mediator ca relație între emoție şi cogniție în timpul expunerii la mesaje cu conotație emoțional negativă (Zimbardo, 2005).

Concluzionând, cele două abordări se completează de fapt una pe cealaltă datorită efectului negativ multiplu de care se foloseşte teroristul pentru a sensibiliza şi emoționa negativ consumatorul de mass-media,

datorită capacității de exprimare a emoțiilor negative în procesul comunicării mediatice. (Sherman, 2005).

Teorii asupra efectelor de comunicare în masă

Mediatizarea terorii produce o serie de efecte în plan psihoindividual, psihosocial şi sociocultural. Aceasta poate fi diferențiată după mai multe criterii:

- după intensitate;
- după zone de manifestare;
- după persistență;
- după modul cum îşi exercită influența;
- după grupul-țintă sau persoana-țintă.

Mijloc de comunicare	**Procentul**
TV	98%
Servicii telefonice	94%
Video-recordere	82%
TV prin Cablu	67%
Internet	38%

Procentul de locuinţe americane cu acces la diverse mijloace de comunicare

(După Anuarul Casei Albe, 1997-2001)

Pornind de la aceste criterii de analiză a efectelor negative în masă, au fost elaborate numeroase teorii asupra rolului, funcțiilor şi

mecanismelor psihosociale prin care acestea acționează (DeFleur & Ball-Rokeach, 1999). Astfel, în perimetrul paradigmei „efectelor puternice" (Cristea, 2000) ale mass-media, surprindem unele modele teoretice semnificative de la care studiul de față a plecat, privind simbioza ca o relație între terorism şi mass-media.

Teoria hegemoniei mass-media

Teoria hegemoniei mass-media având la bază concepțiile de sorginte marxistă asupra structurii duale a societății (clase dominante şi clase dominate) afirmă capacitatea mass-media de a constitui un instrument eficient de dominare şi control social, utilizând mijloace persuasive de tip cultural-simbolic. Clasele aflate la putere domină societatea nu prin forță, ci prin utilizarea sistemelor educaționale şi de informare în masă în scopul impunerii unui sistem de valori, reguli, ideologii sau modele comportamentale care le sunt convenabile, şi care le asigură hegemonia asupra categoriilor sociale. Spre exemplu Facțiunea Armata Roşie a fost adesea numită „grupul" ce simboliza un statut politic ideologic şi cu o cultură aparte față de cultura Germaniei care era destul de mediatizat în acea perioadă astfel încât se credea un stat în stat (Marret, 2002).

Teoria dependenței de mass-media

Ca o variantă a concepției de mai sus, se afirmă teza conform căreia subiecții umani devin progresiv dependenți de comunicarea în masă, ce le oferă informații, comentarii, interpretări şi soluții de rezolvare a

conflictelor şi problemelor teroriste de azi – fără a solicita un efort deosebit din partea lor, cei care beneficiază de aceste servicii.

Mijloc de comunicare	**Procentul**	**Activitatea**	**Nr. Ore**
Internet	0.1%	Privitul la TV/Video	1.616
Cărții	3%	Ascultarea radioului	1.389
TV	46%	Citirea presei/revistelor/cărților	332
Film/teatru	0.4%	Internetul	252
Ziare	4.6%	Odihnă	2.920
Video	1.7%	Timpul în care nu este folosită media	2.460
Radio	32%		
Casete	9%		
Reviste	2.4%		

Nr. de ore dintr-un an pe care o persoană îl petrece în medie folosind mijloace de comunicare în masă şi nr. de ore dintr-un an pe care o persoană îl acordă diverselor activităţi (în medie)
(După: The Versiois, Suhler & Associates Comunications Industry Forecast, 1997-2001)

Se crează o puternică dependență psihologică de mass-media, care se amplifică în momente de criză, tulburări sociale sau catastrofe naturale (Chermak, 2003; Zimbardo, 2005; Cepulkauskaite, 2005). Într-una din studiile „efectului negativ" realizate după 11 Septembrie 2001, Silver (2002) argumenta că nu există nici o diferență între cei care au experiențiat direct şocul şi groaza acelui eveniment din 11 Septembrie 2001 şi cei care urmăreau evenimentele la televizor. Concluzionând, ea remarca că cei cu dependență mediatică sunt mai uşor expuşi riscului de a suferi de la emoții negative şi până la stres post-traumatic (Chermak, 2003).

Teoria „glonțului magic"

Teoria „glonțului magic" pornește de la analiza marilor campanii propagandistice care au avut ca efect generarea unor mişcări de masă cu baze psihologice profund iraționale. Se avansează ideea condiționării mulțimilor prin cunoscutul mecanism pavlovian stimul-reacție. Stimulul „glonțului magic" se prezintă sub forma unui puternic şoc psihic care se adresează celor mai profunde zone emoționale şi inconştiente (David, 2004), ceea ce permite dizolvarea totală a subiecților umani în mulțime, devenind astfel adevărați „sclavi psihici". La rândul său, mulțimea este manipulată prin intermediul unor simboluri în raport de care au fost elaborate schemele de reflexe condiționate (amenințările repetate mediate şi sloganul Al Qaida- spre exemplu). Aşadar, mass-media poate acționa în acest caz ca adevărat „modelator magic" (Cristea, 2000) ai sensibilității şi evocării emoțiilor negative, având astfel posibilitatea de a declanşa comportamente sociale programate (Mucchielli, 2002).

La baza acestor teorii se află teza conform căreia simbioza (privită ca relație mutuală între terorişti şi mass-media) are efecte puternice şi durabile datorită „contaminării psihologice care afectează latura noastră comportamentală (ex. Comportamente dezadaptative), cognitivă (decizii eronate) şi emoțională (ex. Emoții negative, stres, etc.)" (David, 2004, pg.183) şi care pot viza cele mai profunde zone ale organismului social. De fapt, terorismul şi mass-media se află într-o relație pe cât de complexă, pe atât de evidentă. Terorismul are nevoie de publicitate, iar mass-media are nevoie de audiență. Iar regula ambelor părți este să dea naştere unui efect puternic, psihologic, îndeplinind astfel fiecare sarcina „în care fiecare răspunde cel mai bine şi cel mai eficient nevoilor celuilalt" (Toma, 2004, p. 74).

Concluzionând, fenomenele de influențare, de evocare a emoțiilor negative din mass-media sau alte forme de mediatizare a terorii sunt deci consubstanțiale comunicării, fiindcă orice comunicare a terorii este o încercare de a influența, urmărindu-se astfel să se transmită un sens.

Tipuri de ad-terorism

Tipurile de ad-terorism se stabilesc în funcție de diferitele caracteristici ale mesajului transmis de către terorişti grupului țintă. Există mai multe criterii după care se pot distinge diferitele tipuri de ad-terorism. Preluăm informația mediatizată cu unele conotații de persuasiune, revendicare, negociere, propagandă şi amenințare.

Aşadar, după canalul mediatic, după conținutul mesajului transmis, tipul mesajului şi efectul sau reacția consumatorului de media, întâlnim şase tipuri de ad-terorism: de intimidare şi amenințare, de haos,

şoc şi teroare, de negociere, de propagandă religioasă, propagandă politică şi anunţul victorios.

Acestea sunt cele care au fost utilizate până în prezent de către teroriști pentru a-şi atinge scopurile criminale. Aceste tipuri nu au fost studiate până acum şi nici nu se regăsesc în teoriile cercetătorilor din cadrul Departamentului de Stat din America sau din serviciile secrete din Israel şi UK. De aceea, pentru foarte mulți cercetători militari şi din serviciile secrete, aceste tipuri au reprezentat un concept de tipul: „elementul psihologic" (Stănescu, 2001), „influențarea unui public" (Departamentul de Stat, 1988) sau „ inducerea sentimentului de frică în rândul populației sau a unei părți a acesteia" (Schmid şi Jongman, 1988), fără însă a fi delimitat conceptual în vederea stopării acestor forme de violență şi reducerii numărului de informații cu caracter violent transmise prin intermediul mass-media.

Dobrescu şi Bargaoanu (2003) susțin teoriile lui Lasswell care explicitează mecanismul comunicării (emitentul-mesajul-receptorul-efectul) care de altfel stă şi la baza ad-terorismului ca modalitate a comunicării. După modelul lor, în procesul de comunicare, teroriştii au în vedere cele cinci întrebări care trebuie puse pentru a transmite prin mass-media un mesaj al terorii. Acestea sunt: Cine emite?, Ce mesaj transmit ?, Prin ce canal media?, Care este grupul țintă? şi Ce efect ating? Plecând de la aceste teorii, vom prezenta în tabelul de mai jos clasificarea tipurilor de ad-terorism, a grupurilor țintă cărora li se transmite mesajul şi canalele media utilizate pentru atingerea celor mai mari efecte negative din punct de vedere emoțional.

Nr.	Tipul de Ad-terorism	Grupul ţintă	Sursa de mediatizare
1	Intimidare şi amenințare	Statele care se împotrivesc	Mass-media
2	Haos, şoc şi teroare	Populația necombatantă şi grupuri asemănătoare	Mass-media
3	Negociere	Statele care nu recunosc statutul formelor teroriste	Mass-media, scrisori, telefon, fax şi internet
4	Propagandă religioasă	Grupul care se împotriveşte	Mass-media şi liderii religioşi
5	Propagandă politică	Statele care se împotrivesc expansiunilor teritoriale şi politice	Mass-media
6	Anunțul victorios	Statele şi grupurile care au suferit atentate sinucigaşe, deturnări de avioane, asasinate etc.	Mass-media scrisori, telefon, fax şi internet

(*Delcea, 2006*)

Vom delimita conceptual aceste tipuri şi vom face cunoscut unele criterii prin care se poate caracteriza conceptul definit, în vederea unei clarificări a acestor manifestări ale terorii.

Ad-terorismul ca intimidare şi amenințare

Intimidarea şi amenințarea sunt forme de manifestare ale violenței la adresa societății civile săvârşite în mod deliberat de terorişti prin mass-media, pentru a genera un sentiment de insecuritate, teamă irațională şi neliniște (Stănescu, 2005). Emițătorul (teroristul) mediatizează un mesaj

al temerii către grupul țintă (societatea civilă) pentru a slăbi procesele psihofiziologice de adaptare şi funcționare la parametrii normali ai consumatorilor de media.

Buş Ioan (2005), defineşte ad-terorismul ca amenințare şi intimidare: „Violența este orientată către crearea unei stări de teroare colectivă şi intimidarea adversarilor. Violența este un mijloc şi nu un scop; asasinarea liderilor politici ori spirituali vizează influențarea deciziilor politice, ca efect al răspândirii terorii. Ceea ce contează este efectul psihologic, de aceea amenințarea cu violența reprezintă o caracteristică majoră a terorismului".

Garcin-Marrou Isabelle (2005), consideră ad-terorismul ca un instrument de amenințare şi intimidare: „O formă extremă a violenței". Autoarea face diferența între ceea ce este un război combatant şi un război psihologic sub forma amenințării şi şantajului, condiționând astfel societatea civilă să fie în acord cu scopurile infracționale ale teroriştilor. Spre exemplu răpirea celor trei jurnalişti din 29 martie 2005 a scos la iveală unele din caracteristicile ad-terorismului: amenințarea şi intimidarea societății civile din România. După răpirea acestora s-a trecut la publicitatea/reclama grupării teroriste, Tawhid wal Jihad, condusă de iordanianul Abu Musab Al-Zarqawi cu un număr de 1500 de membri în Irak. Teroriştii au amenințat statul român cerându-i să-şi retragă trupele din Irak.

Din sursele serviciilor secrete (Stănescu, 2005) se cunoaşte că această grupare teroristă a făcut reclamă cu teroarea, fiind în concurență chiar cu compania Coca-Cola din America. Toate sursele media din Statele Unite ale Americii şi Europa au făcut reclamă gratis grupării teroriste până acolo că într-un studiu recent realizat de BBC London s-a

remarcat faptul că există nişte cogniţii inoculate de mass-media, în rândul consumatorilor de media din mai multe state, cu privire la trupele americane din Irak. Cercetările făcute de jurnalistii de la BBC au dovedit teoria mesajului inoculat în mod repetitiv: „Retrageți-vă trupele din Irak". Ca efect al acestui mesaj, s-a ajuns la un răspuns din partea societății civile, amenințate şi intimidate prin intermediul mass-media, sub forma unui acord cu teroriştii din gruparea teroristă „Tawhid wal Jihad".

Ariel M., în volumul său *Terrorism as a Strategy of Insurgence* (1993), delimitează conceptual ad-terorismul, considerându-l intimidare şi amenințare: „Un element psihologic de bază al strategiei terorismului a fost, după cum putem deduce şi din termen, intenția de îngrozire a inamicului". Tot el mai subliniază efectul pe care îl are această manifestare a terorii asupra non-combatanților pentru a sensibiliza guvernanții în vederea unor revendicări sociale sau legi.

Aşadar, ad-terorismul ca amenințare şi intimidare este o metodă folosită des de către terorişti pentru a-şi atinge scopurile propuse în numele ideologiei sau a mărcii grupării teroriste, săvârşind astfel asasinate, tortură sau răpire.

Ad-terorismul ca generator de haos, şoc şi teroare

Această formă de manifestare reprezintă o strategie a comunicării cu societatea civilă prin mass-media pentru a crea un climat traumatic, generând astfel angoasă şi teamă în rândul consumatorului de media. Prin crearea unor expectanțe ale terorii după fiecare emitere a unei casete

video sau audio cu înregistrarea lui Bin Laden, a grupării Al Qaeda, s-a construit un pattern, conform ştiinţei behavioriste, de stimul şi răspuns.

Publicul este condiționat să creadă că aceste avertismente vor fi urmate de un atentat terorist în viitorul apropiat. Se stabileşte astfel un reflex condiționat între teroriști şi public prin instaurarea stării de anxietate privitoare la atentatele viitoare. Fără să-şi dea seama, publicul ajunge să joace un rol activ în strategia terorismului. Este important să înțelegem că teroriştii nu sunt interesați să ucidă doar de dragul crimei. Pentru ei nu contează dacă ucid o singură persoană sau o sută sau mai multe, atâta timp cât mesajul este transmis marelui public, care va exercita ulterior presiuni asupra guvernelor să accepte cererile lor. Imaginația victimelor potențiale ale terorismului devin unelte inconştiente în mâna organizațiilor de acest tip. Orice cetățean al unei națiuni vizate nu poate să nu se vadă pe sine sau pe cineva apropiat ca victimă potențială a atentatului următor.

Din teoriile susținute de Rentner (1985) cu privire la ad-terorism ca generator de haos, şoc şi teroare, reiese că acest tip de manifestare pare să fie cel mai des săvârşit de teroriști în vederea unei sensibilizări la nivel social pentru a contracara cerințele guvernamentale. Autorul face referire la „strategia haosului" ca încercare a teroriştilor de a crea o atmosferă de haos care să demonstreze vulnerabilitatea statului sau a guvernanților de a menține ordinea potrivit legii. Prin instaurarea unei dezordini şi instabilități guvernamentale, ei îşi pot atinge scopurile criminale, apelând la presa scrisă şi televiziune, manipulând astfel publicul, mai susține autorul.

Mass-media este mult prea uşor manipulabilă şi încadrată între uneltele declanşatoare ale conflictelor psihice. La urma urmei, rolul

mass-mediei este de a anunța publicului informațiile de care acesta are nevoie şi la care are dreptul. Dar prin transmiterea anunțurilor, amenințărilor şi declarațiilor organizațiilor teroriste, mass-media serveşte mai degrabă interesele teroriştilor decât pe cele ale publicului. Acest fapt este ilustrat de avertismentele recente ale mişcărilor islamice privitoare la atentatele ce urmează a fi înfăptuite în Statelor Unite şi în țările aliaților prezenți în Irak. Unul dintre scopurile acestor anunțuri a fost să creeze o reacție de confuzie despre acțiunile lor şi să dea naştere unui răspuns în mințile cetățenilor vestici. Legătura dintre atacul asupra Irakului şi terorism a fundamentat credința că orice atentat terorist înfăptuit nu s-ar fi întâmplat dacă Statele Unite n-ar fi atacat Irakul. Viceversa, dacă Irakul nu este atacat, atentatul terorist anticipat nu se va înfăptui. Se stipulează că, dacă Statele Unite acceptă cererile Al Qaeda, totul va fi bine şi nu va mai avea loc nici un atentat terorist împotriva intereselor lor. Toate acestea sunt, bineînțeles, folosite pentru manipularea opiniei publice mondiale ca să se opună atacului asupra Irakului. Fisura raționamentului e evidentă: chiar dacă va fi anulată campania militară împotriva Irakului, oare acest fapt va preveni într-adevăr atentatele viitoare împotriva Statelor? Răspunsul la această întrebare este că cele două lucruri nu au nimic de a face unul cu altul.

În concluzie, prin manipularea eficientă a mass-mediei în crearea expectanței unui atentat, teroriştii obțin nivelul de anxietate scontat chiar fără a fi nevoie să-l mai înfăptuiască, generând astfel în rândul societății civile haos, şoc şi teroare.

Ad-terorismul ca negociere

Ad-terorismul ca negociere este o formă de manifestare a dialogului deschis cu autoritățile statului pentru revendicarea unor drepturi sau privilegii sociale înainte de a recurge la atentate sau sabotaj în numele cauzei. De obicei, teroriştii recurg la o serie de acțiuni inumane fără să țină cont de factorii psihofiziologici ai ostaticilor, folosindu-i astfel ca scuturi şi garanții în vederea revendicărilor (Buş, 2005; Jenkins, 1990).

Marret Jean-Luc (2004), unul dintre cei mai mari cercetători în domeniul terorismului, a lansat o lucrare cu titlul: *Techniques du terrorisme,* descriind modalitățile de manifestare ostilă la adresa securității şi drepturilor omului, modalitatea în care teroriştii vor „să determine autoritățile publice" prin luarea de ostatici, vrând să negocieze cu acestea prin intermediul televizorului şi a presei scrise, cerând drepturile care, după părerea lor, li se cuvin. Marret, descrie un caz istoric din 1996 când gruparea teroristă Tupac Amaru din Japonia la o ambasadă din Lima (Peru), a luat ostatici 400 de oameni. Teroriştii au profitat de „privirile mediilor de informare" şi au operat o „extravagantă manevră de discuții discrete şi de declarații marțiale" pentru a sensibiliza autoritățile statului, revendicându-şi astfel drepturile sociale.

Hoffman Bruce (2004), aduce noi teorii cu privire la manifestarea ad-terorismului ca negociere. El susține că această formă de manifestare care a luat amploare după anii `90, în rândul teroriştilor, reprezintă o disonanță cognitivă inoculată consumatorilor de media pentru a-i determina să le accepte scuzele pentru comportamentul lor antisocial, deoarece contrazice unele principii sau credințe existente.

Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică

Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică presupune o activitate sistematică de transmitere, răspândire şi impunere a unor credințe, derivate din perspectiva unor ideologii sau interese ale unei grupări teroriste prin mass-media. De fapt, acest tip urmăreşte în mod explicit formularea la nivelul consumatorului de media a unor atitudini, convingeri, concepții sau comportamente convenabile grupărilor teroriste de influență care inițiază şi coordonează această formă de manifestare. Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică mai este cunoscut sub sintagma de „comunicare politică şi religioasă" (Delcea, 2007) pentru a influența mase de oameni în vederea schimbărilor de atitudine. Acest tip de reclamă a terorii are următoarele funcții (Delcea, 2006):

- Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică urmăreşte interesul grupării teroriste în a determina efecte predeterminate care să corespundă concepțiilor şi intereselor sale.
- Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică transmite interpretările unui lider către consumatorul de media, fiind de fapt perspectiva unor scopuri care sunt formulate şi prezentate în mod explicit grupului-țintă.
- Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică poate fi văzut ca o relație dintre sursă şi țintă ce este unilateral, nepunându-se în niciun fel problema că şi ținta ar putea influența opiniile sau atitudinile sursei de influență.

- Ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică mai este considerat ca o formă de manipulare a conştiinţelor în interesul unor factori de putere sau de influenţă.

Propaganda religioasă apelează la suportul emoţional ce se caracterizează prin provocarea deliberată a unor trăiri şi adeziuni afective puternice la nivelul ţintei care să favorizeze adoptarea conţinutului mesajului propagandistic.

Propaganda politică îndeplineşte unele trăsături tipice ale terorismului prin orchestrare, simplificare, prevalenţă şi inocularea doctrinei grupului-ţintă prin care teroriştii îşi justifică demersurile criminale. Aşadar, ad-terorismul ca propagandă religioasă şi politică poate fi clasificat după natura obiectivelor sale (politice, economice, religioase, etnice, etc.) sau după durata estimată a atingerii acestora (Cristea, 2000).

Ad-terorismul ca anunţ victorios

Acest tip de reclamă a terorii reprezintă anunţul victorios în urma actelor deliberate de crimă împotriva umanităţii şi securităţii internaţionale, pentru a dovedi potenţialul fizic şi psihologic pe care teroriştii îl au asupra societăţii civile.

În foarte multe atacuri sinucigaşe au fost mediatizate victoria şi răzbunarea pentru a atrage privirile multora în vederea intimidării şi influenţării Comunităţii Internaţionale în a-şi schimba atitudinea. Mai mult, ei se folosesc de orice mijloc pentru a şoca şi intimida consumatorul de media în vederea slăbirii duşmanului sau pe cei care le stau în cale.

Paul L. Williams (2003) defineşte acest tip al manifestărilor ostile împotriva umanității ca un punct forte de sensibilizare, şoc, groază şi frică, vrând să dovedească vulnerabilitatea securității internaționale şi lipsa de eficientizare sau de prevenire a acestora. Tot el amintea şi faptul că sursele de informare (în special internetul) sunt foarte utile după atentate pentru a arăta sau mediatiza atribuirea acestor crime.

Robert G. Picard (1991) aduce mari contribuții în conceptualizarea acestui tip de manifestare a terorii în publicația sa cu titlul: *The Journalist`s role in coverage of terrorist events*, amintind că manifestările violenței teroriste, ca forme de victorie, nu sunt datorate întâmplării, ele sunt de fapt destinate consumatorilor de media, punându-i într-o poziție vulnerabilă.

Garcin-Marrou Isabelle (2005) aduce şi ea o contribuție definitorie în conceptualizarea acestui tip de manifestare a terorii, afirmând că dimensiunea simbolică a anunțului victorios se bazează pe toți factorii ce pot influența cogniția şi comportamentul în vederea schimbărilor de atitudine.

În concluzie, orice eveniment al terorii este ridicat la rang de victorie, subliniindu-se astfel puterea pe care o au teroriştii asupra non-combatanților, provocând panică şi haos. De ce este teroristul preocupat de mass-media şi de impactul ei social? Datorită faptului că mass-media poate influența consumatorul, modelându-i cognițiile, comportamentul şi emoțiile în favoarea lor.

3.11. Tour-terorismul

Turismul a devenit o țintă a teroriştilor pentru a şoca, intimida şi a ucide turişti, demonstrând astfel vulnerabilitatea societății civile. Fiind în secolul „epocii de aur a turismului" (Larson, 2005), în care acesta asigură anual cele mai diversificate vacanțe, putem susține că tour-terorismul a devenit o formă de manifestare a terorii pe lângă terorismul național, terorismul fundamentalist islamic, terorismul sponsorizat de stat, terorismul de stânga, terorismul cibernetic, terorismul narcotic, terorismul biologic, ad-terorismul, air-terorismul. Studiile (Woolsey, 1998; Postelnicul, 1999; Laqueur, 2002; IIC, 2002; Marret, 2002; Belau, 2003; C.S.S., 2004; Williams, 2004; Larson, 2005, Delcea, 2006; Scaletchi, 2006; Hoffman, 2006; Dulea, 2006) contemporane sunt concentrate pe această tematică pentru a surprinde vulnerabilitatea societății civile şi modalitățile de prevenire a acestor forme de criminalitate. Pornind de la acesta, articolul de față face obiectul cercetărilor privitoare la tour-terorism, în vederea conceptualizării şi teoretizării acestui fenomen.

Din anii 1980 şi până în 2001, turismul asigura anual locuri de cazare unui număr de 600 de milioane de persoane care călătoresc în străinătate şi altor sute de milioane care călătoresc în țară, atât în interes de serviciu, cât şi pentru petrecerea timpului liber în hoteluri, stațiuni, linii aeriene, agenții de voiaj şi celelalte servicii diversificate (internet, telefonie mobilă şi fixă, alimente şi băutură, îmbrăcăminte etc.). Turismul devenise o industrie, asigurând cele mai multe locuri de muncă (Larson, 2005, Belau, 2003). La nivel mondial, turismul aducea anual profituri de circa 4000 de miliarde de dolari. Influența turismului era atât de

puternică încât putea asigura o gamă diversificată a plăcerilor şi distracţiilor pe gustul fiecărui individ în parte. Dar, turismul, pe cât de stabil era din perspectiva economică, pe atât de vulnerabil a devenit datorită terorismului. Foarte multe evenimente din anii 1952 şi până astăzi dovedesc că turismul nu mai este o modalitate de a pleca în vacanță, ci poate deveni sau a devenit un coşmar (IIC, 2002). Egiptul, Israelul cât şi statele care au ca religie de stat islamismul au suferit cel puțin de 9 ori pe an din cauza luărilor de ostatici, atentatelor sinucigaşe sau cu maşini capcană. Amintim astfel restaurante aruncate în aer, hoteluri dinamitate cu scopul de a ucide cu „sânge rece" turişti străini, oameni nevinovați care au venit să-şi petreacă un concediu într-un mod plăcut şi care devin victime nevinovate. Potrivit surselor de la World Travel şi Tourism Council (WTTC), turismul a înregistrat în ultimii ani un declin semnificativ, mai ales de când au avut loc atentatele din 11 septembrie 2001. Acest fenomen este prezent atât în Europa, SUA, Africa, Australia, cât şi în Orientul Mijlociu. Spre exemplu, din punct de vedere economic, turismul a scăzut față de anii precedenți:

- în Marea Britanie cu 12%
- în Germania cu 17%
- în Elveția cu 16%
- în Italia cu 11%
- în Austria cu 9%
- în Filipine cu 25%
- în Australia cu 21%
- în Egipt cu 55%
- în Tunisia cu 25%

- în Maroc cu 22%
- în Canada cu 19%
- în Cuba cu 26%
- în Republica Dominicană cu 25%
- în Mexic cu 24%
- în Jamaica cu 20%
- în Japonia cu 28.9%
- în SUA cu 17%
- în Nepal cu 22%
- în Sri Lanka cu 16%

Institutul Milken (2005), din America, dă între anii 2001-2004 publicității vestea cea mai tristă: turismul din SUA a pierdut miliarde de dolari în urma atentatelor teroriste din 11 septembrie 2001, reducându-se considerabil, iar serviciile anexate turismului american au dat faliment, astfel încât 760.000 de angajați au trebuit să-şi părăsească locul de muncă (Belau, 2003). Israelul, un bun consumator al turismului intern, a scăzut oferta turismului foarte mult datorită atentatelor repetate asupra străinilor din ultima vreme (Delcea, 2006; Sookhdeo, 2006). Egiptul, țara legendară a atentatelor, deține în prezent un record internațional al loviturilor date turismului. Un fenomen actual asociat cu atacurile teroriste este cel cunoscut sub numele de „trauma turismului" sau teama irațională a călătoriei în altă țară sau departe de casă, care se referă la apariția unui număr impresionant de oameni cu traume şi tulburări psihice, trecând prin diferite evenimente ale atentatelor teroriste date turismului internațional. În cei 60 de ani de tour-terorism, cunoaştem 40

de atentate relevante pentru tour-terorism ca formă de manifestare a terorii. Ţintele sunt civilii străini care călătoresc şi fac diferite sejururi pentru a ieşi din rutina vieţii de zi cu zi sau în alte scopuri turistice.

Aşadar, studiul de faţă oferă o definire a terorismului pentru înţelegerea acestui fenomen, oprindu-se şi asupra teroristului ca individ, explicitând astfel cauzele atacurilor, tipurile de manifestare ale terorismului, delimitarea conceptuală a tour-terorismului, impactul negativ asupra turiştilor.

Delimitare conceptuală

Răpirea, luarea de ostatici, deturnările de avioane, atentatele sinucigaşe navale sau asupra mijloacelor de transport în comun, atât intern cât şi internaţional, sunt practici ale teroriştilor pe care le favorizează turismul (Marret, 2002). Turismul este cel mai ţintit mod de operare de către terorişti, fiind ales cu predilecţie, fiindcă aceştia din urmă pot ucide mai mulţi oameni la un loc, generând aşa-numita teamă mediatică, şocând astfel societatea civilă (Parenti, 2002).

Prin definiţie, tour-terorismul reprezintă forma de manifestare a terorii asupra turismului internaţional şi naţional pentru a dovedi vulnerabilitatea societăţii civile în faţa ameninţărilor teroriste în vederea atingerilor scopurilor lor antisociale. Tour-terorism mai înseamnă atentat la un grup-ţintă relevant turismului internaţional şi naţional, constituit din acţiuni violente repetate, săvârşite de către teroriştii statali sau reprezentanţi ai unor grupări criminale, din motive politice sau religioase, reuşind astfel să-şi atingă expectanţele. (Belau, 2003; Delcea, 2006; Bell, 2006).

Turismul a devenit o țintă a teroriştilor, fiind de altfel o amenințare la adresa umanității şi securității comunitare, dar şi asupra grupului numit „turist" care are un rol important în economia şi dezvoltarea forței de muncă a fiecărui stat în parte.

Începutul tour-terorismului în istoria atentatelor sau a formelor violente a fost înregistrat atunci când turişti veniți în Egipt au fost luați ostatici, torturați şi ucişi. Mai mult, de la 11 septembrie 2001, atentatele sinucigaşe de la New York asupra World Trade Center din SUA au afectat industria turismului internațional din punct de vedere economic. De fapt impactul evenimentelor din 11 septembrie 2001 a fost dramatic atât pentru individ care este turistul cât şi pentru industria turismului privit ca o societate sau grup-țintă. De atunci, turismul este încă afectat datorită efectului psihologic mediatizat asupra societății civile, astfel încât foarte multe persoane preferă să rămână acasă. Putem spune că asistăm la declinul economic pentru societățile economice care au investit miliarde de dolari în turism. Cazul Bali este un simbol al tour-terorismului modern reprezentat de atentate sinucigaşe repetate cu scopul de a intimida guvernul acelui stat, lovind astfel în grupul-țintă care face parte din turism, dovedind supremația terorii şi vulnerabilitatea. Foarte multe studii despre securitate şi tour-terorism (Burgess, 2006; Moe, 2006; Owen, 2006; Belau, 2003; Parenti, 2002) au pus în discuție tour-terorismul ca pe cea mai influentă şi negativă formă de manifestare a terorii pe glob, iar efectul acestuia este mult mai mare decât deturnarea unui avion. De multe ori nu a fost înțeles acest tip de terorism. Multe departamente antitero au neglijat prevenirea şi combaterea în acest sector. De fapt, 11 septembrie 2001 a fost punctul de plecare pentru punerea în aplicare a cercetărilor cu privire la tour-terorism în vederea

stopării atentatelor ce vizează turismul internațional. Cercetători ai mai multor discipline de specialitate încearcă acum să delimiteze conceptual această formă de manifestare a terorii şi să contureze termenul tipului de terorism mult mai periculos ca bioterorismul sau terorismul naval. S-a ajuns să fie cap de unghi în ierarhia formelor de manifestare violentă asupra societății civile. Conform serviciului de informații din Israel IIC (2004) şi Center for Special Studies CSS (2004), tour-terorismul este principalul factor al terorii. Mai mult, tour-terorismul nu poate fi prevăzut, anunțat, cunoscut şi prevenit. Este cel mai periculos tip al terorii din câte se cunoaşte până în prezent şi va reprezenta pentru autoritățile fiecărui stat o grea încercare.

Aşadar, tour-terorismul reprezintă o lovitură grea pentru orice investitor dar şi pentru guvernanții şi economia statului afectat. Oameni nevinovați sunt ucişi. Este foarte greu să defineşti numai un tip al terorismului sau să-l delimitezi de celelalte tipuri fiindcă este o parte din multitudinea de manifestări ale violențelor asupra societății civile.

Tipuri de tour-terorism

Când ne referim la tipurile tour-terorismului, avem în vedere criteriile de alcătuire a profilului din care putem extrage forma specifică a atentatului sinucigaş asupra turismului. De asemenea, aceste tipuri sunt axate pe tipologia ştiințifică a turismului internațional şi național pentru a surprinde modul de operare a teroriştilor atunci când ei premeditează un atentat (CSS, 2004; IIC, 2003; Postelnicu, 1999).

Marret (2002) face referire la tipurile tour-terorismului pentru explicitarea rezultatelor aşteptate de terorişti în urma atentatelor. Tot el

mai face referire la tipul de tour-terorism internațional ca cel mai des întâlnit şi aplicat de teroriști. Autorul chiar delimitează conceptual cele două tipuri de tour-terorism.

Sookhdeo (2006) aduce foarte multe critici asupra tipurilor de tour-terorism care nu pot dezvălui cine le săvârşeşte sau în numele cui a fost comis atentatul pentru a arăta forma unuia dintre tipurile tour-terorismului. Acelaşi autor mai subliniază că tour-terorismul trebuie privit nu prin algoritmul tipurilor, ci a faptei în sine, pentru a înțelege forma de manifestare a terorismului. De fapt, Sookhdeo şi Williams (2004) au fost cei mai sceptici şi critici la adresa teoriilor cu privire la tipologia tour-terorismului, spunând că formele terorismului pe cât sunt de variate pe atât pot să fie de schimbătoare. De aici scepticismul lor privitor la tipologia tour-terorismului.

Belau, din 2001 şi până în prezent, este cunoscut ca expert în turism şi terorism şi are cele mai renumite lucrări de specialitate cu titluri despre tour-terorism. S-a spus de foarte multe ori că este părintele teoriei tour-terorismului.

Belau (2003) aduce argumente validate ştiințific în favoarea tipologiei tour-terorismului, descriind practic impactul fiecăruia asupra turismului internațional şi național. Mai mult, el defineşte tipologia tour-terorismului ca sistem de clasificare a manifestărilor teroriste pe baza unor criterii bine delimitate sau specifice tour-terorismului pentru a surprinde şi preconiza modul lor de operare.

Centrul pentru Studii Speciale din Israel CSS (2004) şi Serviciul de Informații din Israel (2002) propun şi ele tipurile tour-terorismului pentru explicitarea mecanismelor defensive a teroriştilor atunci când turismul internațional şi național este afectat.

Aşadar, dincolo de critici şi scepticism cu privire la tour-terorism, studiile (Huysmans, 2006; Jabri, 2006; Walker, 2006; Schwarz, 2005; Cooper, 2005) relevante securității economice şi comunitare dovedesc pericolul actual la care suntem expuşi dar şi vulnerabilitatea în fața acestei forme de manifestare a tour-terorismului. Conform lui Belau (2003), sunt două tipuri de tour-terorism:

1. tour-terorism internațional;
2. tour-terorism național.

Toate aceste tipuri ale tour-terorismului fac obiectul cercetărilor de mai jos, fiind de altfel analizate din perspectiva celor mai prestigioase studii de specialitate.

Tour-terorismul internaţional

Pentru a înțelege tour-terorismul, este bine să conceptualizăm turismul internațional. Potrivit Departamentului de Stat american, una din trei persoane călătoreşte anual în altă țară sau face o vacanță în afara țării de proveniență. De fapt, turismul internațional include turismul în afara unei țări. Fiind o industrie a sejurului internațional, turiştii pot călători în ce țară doresc, apelând la cele mai diversificate servicii oferite de turismul internațional. Aşadar, tour-terorismul internațional reprezintă o formă de manifestare a teroriştilor asupra turismului internațional pentru a şoca, intimida şi traumatiza consumatorii de turism pe de o parte, iar pe de alta, pentru a sensibiliza liderul statal, guvernul sau statul intrat în conflict cu una din grupările teroriste şi generarea de relații discrepante la nivel internațional.

Dirk Belau (2003) este precursorul acestor teorii cu privire la tour-terorism. El contribuie la teoretizarea acestor forme de terorism ca lovitură economică dată turismului internațional şi răspândind teroare asupra turiştilor. Studiile lui au început odată cu lucrarea *The impact of the 2001-2002 crysis on the hotel and tourism industry* din anul 2003.

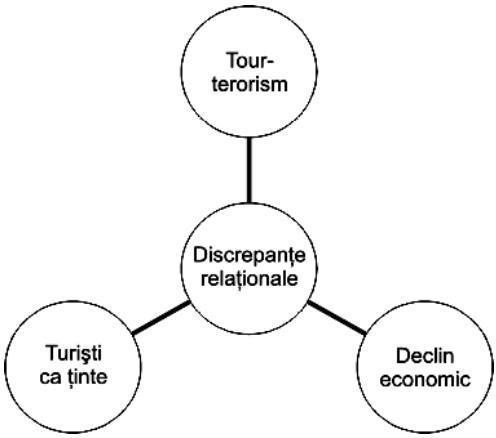

(*Belau, 2003*)

Sunt prezentate statistici cu privire la declinul turismului internațional odată cu atentatele sinucigaşe de la New York asupra World Trade Center din SUA. Din studiile lui reiese că turismul internațional este cel mai afectat, iar turiştii au încercat în ultima vreme să se limiteze la turismul intern pentru a nu mai fi ținte ale terorii. Mai mult, Belau, aminteşte că tour-terorismul rămâne ca cea mai periculoasă formă de manifestare a terorii şi este des utilizată.

Jean-Luc Marret (2004), unul dintre cei care a intervievat mulți teroriști şi a studiat de 30 de ani terorismul, susține teoriile lui Belau, dar nu defineşte tipul de manifestare ca tour-terorism, ci descrie tipul ca pe o „mondializare al Qaeda" în sensul că grupările teroriste sunt organizate pe mai multe țări, profitând de avantajele turismului internațional pentru a reuşi cu succes atentatele sinucigaşe.

Nr.	Denumirea celulei teroriste	Ţara
1	Harakatul-Ansar-mujahadeen	Pakistan
2	Al-Badar	Pakistan
3	Grupările islamice armate	Algeria
4	Gruparea salafist de predică şi luptă	Algeria
5	Talaa al Fath; grupul de la Roubaix	Franţa
6	Harakat ul-Djihad	Pakistan
7	Jaish Mohammed	Pakistan
8	Jamait-u-Ulema-e-Pakistan	Pakistan
9	Jamiat Ulema-e-Islam	Pakistan
10	Hezbollah	Liban
11	Heyb ul-Mujahideen	Egipt
12	Al-Hadith	Pakistan
13	Hamas	Palestina
14	Bayt al-Imam	Iordania
15	Jihadul islamic	Palestina
16	Mişcarea islamică	Uzbekistan
17	Al-Jihad	Bangladesh
18	Al-Jihad	Egipt
19	Al-Jihad	Yemen
20	Laskar e-Toiba	Pakistan
21	Grupul islamic	Libia
22	Frontul de eliberare islamică Moro	Filipine
23	Mişcarea partizanilor	Kashmir
24	Abu Sayyaf	Filipine
25	Al-Ittihad	Somalia
26	Mişcarea islamică din Turkstanul Oriental	China
27	Talibanii	Afganistan

(*Marret, 2002*)

Tot el mai face referire la tour-terorism ca reprezentând rețele transnaționale şi grupuri interconectate, având acțiuni manifestate sau latente în aproape cinzeci de state. De fapt, la baza tour-terorismului stau „mobilități teroriste", fiind comise cele mai teribile atentate sinucigaşe asupra turiştilor, remarcă acelaşi autor. Autorul trece în revistă cele mai mobile celule teroriste care pot afecta turismul internațional. Tot el mai face referire la tour-terorism ca reprezentând rețele transnaționale şi grupuri interconectate.

Bruce Hoffman (2007) în studiul său *Defining Terrorism*, aduce mari contribuții în conceptualizarea tour-terorismului pentru a sublinia formele de manifestare ale criminalității asupra umanității şi securității mondiale. El remarca forma de manifestare a tour-terorismului ca o: „amenințare împotriva stabilității statelor a unor factori ne statali precum şi a unor organizații nonguvernamentale, afectând largi regiuni sau zone urbane, unde controlul a trecut de la guverne legitime la puteri noi, pe jumătate politice, pe jumătate criminale." De altfel şi termenul în sine de tour-terorism face referire la terorismul care nu mai are granițe şi nu poate fi oprit în acest fel, mai aborda Hoffman.

Marea majoritate a cercetătorilor în domeniul terorismului recunosc că turismul internațional este o țintă predilectă a teroriştilor pentru a agrava şi mai rău securitatea comunitară. Din studiile existente până azi, prin tour-terorism se înțelege intimidarea guvernaților atât din statul respectiv cât şi din afară lui, generând astfel discrepanțe relaționale şi protocolare între state pe de o parte, iar pe de alta declinul economic adus turismului internațional.

Tour-terorismul naţional

Când facem referire la tour-terorismul național ne referim la atentatul sinucigaş asupra activității turistice practicat în interiorul unei țări, cuprinzând atât turismul realizat de rezidenții unei țări care vizitează propria țară, cât şi vizitele nerezidenților în țara respectivă (Belau, 2003; Postelnicul 1999).

Dacă luăm în considerare afirmația lui Irina Cucu (2006) cum că: „Unele sectoare din economie, îndeosebi cele din domenii de importanță națională, unde se exercită un oarecare control al statului", putem vedea că aceasta aduce mari contribuții în conceptualizarea economiei interne din care face parte şi turismul național, acesta din urmă constituind o țintă predilectă a teroriştilor. Această formă de manifestare a teroriştilor asupra turismului național este mult mai practicată în țările cu religie musulmană, dar şi acolo unde grupările teroriste sunt extinse din punct de vedere socio-economic şi dețin control politic în țară (Parenti, 2002).

Patsy Widakuswara şi Amy Katz (2006) au lansat prestigioasele lucrări de specialitate cu privire la tipologia tour-terorismului național. Ei susțin teoriile lui Marret şi Belau referitor la tipurile şi formele de manifestare a teroriştilor asupra turismului internațional şi național. De asemenea, ei argumentează chiar cu un studiu de caz, atentatul din Bali din 2002 relevant acestui tip de tour-terorism. Din tabelul de mai jos se poate constata că țările care au ca religie de stat islamul sunt afectate de această formă de tour-terorism.

Nr.	Data, luna şi anul	Locul evenimentului
1	Mai 31, 2006	Srinagar, India (Kashmir)
2	Martie 7, 2006	Addis Ababa, Etiopia
3	Noiembrie 16, 2005	Kashmir, India
4	Septembrie 22, 2005	Trinidad şi Tobago
5	August 19, 2005	Iordania
6	August 2005	Sudul Turiay
7	August 2005	Mersin, Turcia
8	Iulie 16, 2005	Izmir, Turcia
9	Iunie 21, 2005	Gebze, Kocaeli, Turcia
10	Aprilie 7, 2005	Cairo, Egipt
11	Ianuarie 30, 2005	Denia, Spania

(*După Widakuswara & Katz*, 2006)

Paul L. Williams (2004) face şi el referire la tour-terorismul național, conceptualizându-i forma de manifestare şi descriindu-l sub formă de factori ai tipologiei. Iată ce spune: „În fiecare atac terorist, începând cu prima parte a deceniului 1990-2004, bin Laden şi-a luat măsuri de precauție ca atentatorii sinucigaşi să fie „cârtițe adormite”- rezidenți de multă vreme în țările atacate, cu slujbe obişnuite, cu acte de identitate, cu viață socială şi de familie”, pentru a cunoaşte economia, relația şi politica turismului național în vederea atentatului sinucigaş.

Williams mai susține că tour-terorismul este mult mai puternic, bine organizat şi deține controlul asupra acțiunilor turismului în comparație cu autoritățile statului. La baza acestui tip de manifestare a terorii, care este cel mai periculos, se află cel bazat pe abstracții religioase şi politice, pe mituri absurde ce îndepărtează oamenii de

realitatea istorică, frumusețea naturii acelei țări, creşterea economică din turism şi bunul simț, mai susține Williams.

Sunt foarte multe studii legate de teoriile formelor de manifestare ale terorii asupra turismului internațional şi național care fac obiectul multor dispute şi în care se remarcă o ambiguitate terminologică din perspectiva culturală, politică şi religioasă, fără să se ajungă la un punct conceptual comun. De aici şi lipsa unor teorii şi metodologii clare cu privire la tour-terorism. Dar, chiar dacă nu sunt bine conturate aceste teorii, întâlnim diferite abordări asupra acestor premise teoretice cu privire la tour-terorism. Totuşi trebuie să formulăm şi să validăm ştiințific aceste teorii, să le înțelegem formele de manifestare şi să le prevenim.

3.12. Air-terorismul

Air-terorismul este cel mai periculos şi mai activ tip de terorism ai anilor 1970 - 2008. De la cazul mediatizat al Leilei Khaled, o palestiniană din anii ’70, şi până la 11 septembrie 2001, au avut loc tot felul de atentate sinucigaşe, de la amenințarea cu luarea de ostatici la bordul unui avion şi până la deturnări de avioane în oraşe metropole din SUA, Israel, Anglia şi alte țări. S-a descoperit că teroriştii au găsit o țintă vulnerabilă şi uşor de atins pentru a intimida şi distruge oamenii.

Grupările teroriste islamice dețin şcoli de aviație în diferite țări ale lumii. Air-teroriştii sunt instruiți cum să piloteze orice tip de avion şi să-l deturneze cu prețul vieții. Practica deturnărilor aeriene e din ce în ce mai frecventă. Air-teroriştii în materie de deturnare cunosc tipurile de avioane ca Boeing-urile 707, 747, 727, DC 8, DC 9, DC 10 etc.

folosindu-le ca o modalitate de distrugere sau capturare a civililor ori a oficialităților de stat. În timpul zborului, odată ce teroriştii au preluat conducerea avionului, ei au toate şansele să facă ce vor cu acesta, îndeplinindu-şi sarcina criminală.

3.13. Terorismul naval

Termenul de terorismul naval îi aparține lui Sookhdeo (2006) şi se referă la atentatele sinucigaşe pe mare.

4. PSIHOLOGIA TERORISMULUI

De ce unii indivizi decid să se rupă de societate şi urmează cariera de terorist? Oare teroriştii au trăsături şi caracteristici comune? Există o personalitate sau un profil terorist? Poate fi realizat un profil terorist capabil să ajute personalul securității de la noi din țară să-i identifice pe potențialii teroriști, fie ei kamikaze, asasini sau cei cu tulburări de personalitate antisociale? Capitolul de față abordează, din perspectiva științelor social-cognitive şi cognitiv-comportamentale, psihologia terorismului referindu-se la terorist ca individ şi la terorism ca organizație, pentru a surprinde mecanismele şi deciziile celor implicați în actele de terorism. De fapt, studiul de față are ca obiect caracteristicile psihologice individuale ale teroriştilor din perioade şi generații mai vechi şi până astăzi, cât şi grupările lor, cu scopul de a determina dacă profilul teroristului s-a schimbat în ultimele decade sau dacă au atribute psihosociologice comune. Ceea ce reiese din cercetările de specialitate este faptul că majoritatea teroriştilor au unele caracteristici comune determinate printr-o analiză psihometrică a unei mari cantități de date biografice despre ei. Un cercetător care ar dori să facă profilul teroriştilor azi, ar trebui să aibă acces la mai multe date biografice despre mai multe sute de teroriști arestați în diferite părți ale lumii şi despre teroriști ce operează într-o anume țară. Dacă ar dispune de asemenea date, cercetătorul ar putea realiza un studiu psihometric, analizând atributele teroristului: educațional, ocupațional, statutul socio-economic, trăsăturile generale, cogniţiile, algoritmul decizional, metoda şi locul de recrutare precum şi proveniența cultural-religioasă. Practic, date biografice despre un număr mare de teroriști nu sunt uşor accesibile. Aceste date sunt greu

de obținut în lipsa accesului la dosarele serviciilor de securitate pe probleme de terorism. Capitolul de față abordează psihologia terorismului dintr-o perspectivă ştiințifică, sintetizând descoperirile din ultimele decenii care ne ajută să înțelegem mai bine cauzele acestor indivizi puşi să ucidă. Sperăm ca o examinare atentă a unor lucrări de specialitate va reuşi să dea un oarecare răspuns la întrebările sus menționate şi să se contureze unele teorii relevante profilurilor psihologice la teroriști. Mai mult, încercarea de a pătrunde în cognițiile decidente la teroriști ne va fi de un real folos în explicitarea recrutului sinucigaş şi a celor care fac instructajul. Aşadar, subcapitolele de mai jos fac obiectul analizei psihologice la teroriști, atingând subiectele expectate şi abordate de foarte mulți cognitiviști, socio-cognitiviști, behaviorişti, psihanaliști şi umaniști.

4.1. Delimitare conceptuală

Psihologia terorismului (PT) este definită ca disciplina care se ocupă de studiul ştiințific al comportamentelor antisociale şi a cognițiilor de tip terorist precum şi a subiecților umani cu predispoziții violente şi agresive. Psihologia terorismului explică gândirea, procesele psihice şi fizice ale teroriştilor, recrutarea şi selecția subiecților din organizațiile teroriste, şi motivațiile de aderare la o grupare teroristă. PT mai studiază micro-nivelul teroristului independent sau al grupării teroriste, ideologia teroriştilor, personalitatea, convingerile, atitudinile, motivațiile şi profesia sau cariera lor de teroriști, asigurarea psihologică a teroriştilor de a face față situațiilor de criză psihică, comportamentală, în fața morții şi de conştiință în timpul actelor sinucigaşe pentru îndeplinirea ordinelor superioare de atac şi luptă.

Psihologia terorismului ia în calcul şi interacţiunea socială, culturală, religioasă, şi doctrina subiecţilor care aderă la o grupare teroristă (Delcea, 2006; Dulea, 2006; Horgan, 2005; Schmid, 2000). În studiul de faţă ne vom focaliza pe cele mai puternice forţe psihice şi fizice de tip criminal de care face uz teroristul ca persoană în activitatea sa de antrenament şi crimă. Iată pe scurt subtitlurile abordate mai jos: motivaţia teroristă, procesul psihic de aderare la o grupare teroristă, teroristul de gradul III din punct de vedere psihic, structura şi dezvoltarea personalităţii teroristului, personalitatea teroristului fanatic-sinucigaş, personalitatea teroristului sinucigaş, dinamicile teroriste de grup, presiuni psihice de conformare şi adaptare absolută, presiuni psihice de comitere a unor acte de violenţă, cogniţiile violenţei teroriste şi cogniţia ideologică şi religioasă. Toate acestea ne ajută să înţelegem modalitatea de lucru a teroriştilor din toate grupările şi organizaţiile teroriste la care aderă şi din care fac parte.

4.2. Studii făcute asupra profilării teroristului

Portretele multiple ale teroristului sunt echivalentul profilelor psihologice ale celor care aderă şi militează pentru o grupare teroristă. Personalitatea, comportamentul, cogniţiile, motivaţia, sinele şi socializarea teroristului sunt obiecte de cercetare pentru a cunoaşte mai bine structura şi personalitatea, dar şi proveniența şi mediul teroriştilor.

Izolarea atributelor sau trăsăturilor comune teroriştilor este o sarcină foarte grea, existând probabil la fel de multe diferenţe câte similarităţi. Eforturile cercetătorilor de a crea un profil al teroristului „tipic” nu au avut un succes prea mare, iar presupunerea că ar exista un asemenea profil nu a fost demonstrată încă. Post (1985:103) notează că

„cercetătorii în comportament care au încercat să înțeleagă psihologia indivizilor înclinați spre comportament politic violent, nu au reuşit să identifice nicio „ideologie teroristă unică”. Persoanele care au intrat în grupări teroriste provin din diferite culturi, naționalități şi cauze ideologice, din toate straturile sociale şi au diverse profesii. Personalitățile şi trăsăturile lor sunt la fel de diverse ca la persoanele din populația de rând. Se pare că există un acord printre psihologi că nu ar exista nici un atribut psihologic special care să poată descrie teroristul sau orice altă „personalitate” care este distructivă pentru terorişti.

Unii experți în terorism sunt sceptici în ceea ce priveşte profilarea teroristă. Spre exemplu, Laqueur (1977:129) susține că o căutare a „personalității teroriste” nu ar duce la niciun rezultat. Paul Wilkinson (1997:193) susține că „ştim deja prea multe despre comportamentul terorist pentru a decoda cruda ipoteză a «personalității teroriste» sau a «fenotipului»”.

Serviciul Secret SUA căuta într-o vreme persoane care se încadrau în popularul profil al periculozității – lunaticul, singuraticul, amenințătorul, detestatorul. Totuşi, acest profil a fost contestat chiar de asasini. În timpul interogatoriilor asasinilor din închisoare, spitale şi locuințe, Serviciul Secret a învățat o lecție importantă – să discrediteze stereotipurile. Criminalii nu sunt neapărat bolnavi psihici, izolați social sau chiar bărbați. Acum Serviciul Secret caută prototipuri ale motivelor şi comportamentului potențialilor asasini prezidențiali. Aceeaşi metodologie de cercetare se aplică şi potențialilor terorişti. Asasinii, la fel ca teroriştii, folosesc aceleaşi tehnici. Spre exemplu, teroristul nu amenință neapărat înainte de a ucide un politician, aceasta i-ar îngreuna sarcina. În studiul său detaliat despre cei 83 de oameni care au încercat să

ucidă o persoană publică sau o celebritate în Statele Unite în ultimii 50 ani, Serviciul Secret a descoperit că nici măcar unul dintre asasini nu a făcut nicio amenințare înainte. Asasini închişi au declarat că o asemenea amenințare le-ar pune în pericol reuşita, aşadar de ce ar face-o? Acesta a fost cel de-al doilea lucru important învățat din studiul respectiv (Hudson, 1999).

Diversitatea grupărilor teroriste, fiecare având membri de naționalități diferite şi provenind din medii socio-culturale, contexte diferite şi având scopuri diferite, subliniază hazardul generalizării şi al dezvoltării unui profil al membrilor grupărilor individuale sau al teroriştilor în general. Post atrage atenția asupra faptului că eforturile de a găsi un „profil terorist" nu duc la niciun rezultat: „Există aproape la fel de multe variante de personalitate care se implică în acțiunile teroriste câte variante de personalitate sunt în general".

Multe teorii se bazează pe presupunerea că teroristul are o personalitate „anormală", cu trăsături de caracter total identificabile, ce pot fi explicate adecvat cu implicările psihologice şi psihiatrice. Bazându-se pe colaborarea cu mai mulți terorişti vest-germani, psihologul german L. Sullwold (1981), a împărțit liderii terorişti în 2 mari clase, în funcție de trăsăturile de caracter: extrovertitul şi neuroticul ostil, sau unul care are sindromul ostilității neurotice. Extrovertiții sunt instabili, inhibați, nerecunoscători, narcisişti şi lipsiți de emoții – nu sunt impresionați de consecințele acțiunilor lor. Neuroticii ostili au multe din personalitatea paranoidă – sunt intoleranți la critică, suspicioşi, agresivi şi defensivi, dar şi extrem de sensibili la ostilitatea externă. Sullwold face şi distincția dintre lideri şi discipoli, afirmând că liderii sunt mai degrabă persoane care combină lipsa de scrupule cu siguranța de sine extremă; cel

mai adesea conduc, insuflând teamă sau stres discipolilor lor (Hudson, 1999).

Unii cercetători au creat profiluri psihologice ale teroriştilor folosind date oferite de foşti terorişti deveniți informatori prin schimbarea culorii politice, sau capturați. Franco Ferracuti a coordonat un asemenea studiu despre teroriştii din Brigadele Roşii din Italia. El a analizat cariera şi personalitățile teroriştilor arestați colectând informații pe variabile demografice şi aplicând teste psihologice pentru a construi o tipologie a teroriştilor. La fel ca Post, Ferracuti a descoperit, pentru cea mai mare parte a lor, absența psihopatologiei (vezi *Glosar*) şi a observat caracteristici de personalitate similare, adică o diviziune de bază între extrovertiți şi neurotici ostili. Studiind literatura despre terorism, cum ar fi comunicatele grupărilor, interviurile media şi memoriile unor membri, putem descoperi nişte vulnerabilități în grupare punând accent pe sensibilitate, neînțelegeri interne şi slăbiciune morală. Acest fel de informații vor ajuta la crearea unui profil psihologic al grupării (Hudson, 1999).

Post subliniază faptul că dinamicile sociale ale „anarhiştilor-ideologi", cum ar fi RAF, diferă puternic de „naționalist-separatişti", ca ETA sau Armata Secretă Armeniană pentru Eliberarea Armeniei (ASALA). Studiind teroriştii, Post (1990) a observat că aceia care au un scop conservator, cum ar fi, în cazul ETA, libertatea pentru poporul basc, provin din familii mai tradiționale, intacte, conservatoare, în timp ce teroriştii de stânga şi anarhiştii provin din familii mai puțin conservatoare. Dezvoltând această dihotomie dintre separatişti şi anarhişti, Post apelează la studiile lui Robert Clark despre mediile sociale ale teroriştilor separatişti ETA. Clark a descoperit de asemenea că

teroriştii ETA nu sunt alienaţi sau dereglaţi din punct de vedere psihologic. Mai degrabă, sunt persoane sănătoase psihic, sprijinite puternic de familiile lor şi de comunitatea etnică.

Post îşi bazează observaţiile despre anarhişti pe o investigaţie amănunţită a mediului social şi a psihologiei a 250 de terorişti (227 de stânga şi 23 de dreapta), coordonată de un consorţiu de sociologi vest-germani sponsorizat de Ministerul de Interne şi publicată în patru volume între anii 1981 şi 1984. Conform acestor analize privind teroriştii RAF şi din Mişcarea 2 Iunie, aproximativ 25% din teroriştii de stânga şi-au pierdut unul sau ambii părinţi până la vârsta de 14 ani şi 79% au avut conflicte severe cu alţi oameni, în special cu părinţii (33%). Autorii germani au ajuns la concluzia că, în general, vieţile a 250 terorişti au fost ratate din punct de vedere educaţional şi vocaţional. Post afirmă că „naţionalist-separatiştii" (ETA) sunt leali părinţilor lor, care s-au ridicat împotriva regimului, în timp ce „anarhiştii-ideologici" nu sunt leali generaţiei părinteşti, care se caracterizează prin stabilitate.

Trăsăturile psihosociologice ale teroriştilor

Portretul primar

Printre profilurile teroriştilor găsim unul creat de Charles A. Russel şi Bowman H. Miller (1977), care în ciuda limitării sale, este menţionat în multe studii, şi alt studiu care conţine date biografice şi sociale privind 250 terorişti germani, atât de stânga, cât şi de dreapta. Russel şi Miller încearcă să contureze un portret sociologic sau un profil al teroristului urban modern, bazat pe o compilare a analizelor a peste 350 de cadre teroriste individuale şi lideri ai unor grupări teroriste argentiniene,

braziliene, germane, iraniene, irlandeze, italiene, japoneze, palestiniene, spaniole, turceşti şi uruguaiene active în perioada 1966–76, prima decadă a erei teroriste contemporane. Russel şi Miller (1977:31) ajung la următoarea concluzie:

Pe scurt, putem contura o imagine generală, în care să se încadreze marea majoritate a teroriştilor din aceste optsprezece grupări de gherilă examinate aici. Astfel, membrii sunt în general bărbați celibatari între 22–24 ani cu studii universitare sumare, dacă nu chiar cu diplomă. Femeile, exceptând grupările vest-germane şi o figură ocazională din IRA şi PFLP, au mai mult un rol de sprijinire decât unul de operare. Fie că au intrat în grupare în timpul cât erau candidate sau mai târziu, majoritatea au abordat o viziune marxistă sau anarhistă (Hudson, 1999).

Profilul lui Russell şi Miller tinde să substituie unele caracteristici sociologice binecunoscute ale teroriştilor anilor ’70, cât şi tinerețea majorității teroriştilor. De un mare interes este descoperirea că teroriştii urbani au origini urbane şi că multe cadre teroriste provin din clasa de mijloc sau chiar din clasa superioară, fiind bine educați, mulți fiind absolvenți cu studii superioare. Totuşi, ca şi majoritatea profilurilor bazate în special pe surse secundare, ca articolele din ziare şi studiile academice, profilul lui Russel şi Miller nu este definitivat. Mai mult, abordarea lor metodologică nu este validă. Este eronat să presupui că se pot compara caracteristicile membrilor mai multor grupări teroriste din regiuni diferite şi să faci generalizări. De exemplu, concluzia autorilor că teroriştii sunt în majoritate bărbați celibatari proveniți din mediul urban şi clasă de mijloc sau superioară, cu studii universitare, nu se aplică multor membri ce au operat în anii ’90. Soldații grupărilor latino-americane ca FARC şi Shining path (Calea luminoasă), cei din grupările din Orientul

Mijlociu, ca Gruparea Islamică Armată (GIA), Hamas şi Hizballah, grupările asiatice, ca LTTE, şi cele irlandeze, ca IRA, sunt puțin educați. Deşi profilul lui Russel şi Miller este depăşit, poate încă fi folosit ca ghid de bază pentru efectuarea unor generalizări privind atributele personale ale teroriştilor (Hudson, 1999).

Edgar O'Balance (1979) sugerează următoarele caracteristici esențiale ale teroristului „de succes": devotament, inclusiv obedienţă absolută faţă de liderul mişcării; curaj personal; lipsă de sentimente de milă sau remuşcare, chiar dacă printre victime se află bărbați, femei şi copii nevinovați; un coeficient de inteligenţă ridicat, căci un terorist trebuie să culeagă şi să analizeze informații, să gândească planuri complexe şi să fugă de forțele de poliție şi securitate; un grad foarte mare de rafinament, pentru a fi capabil să călătorească la clasa I cu avionul, să stea la hotel de 5 stele şi să se amestece uşor printre executivii internaționali; să fie cult şi foarte bine educat, inclusiv să vorbească limbi de circulație internațională (Hudson, 1999).

Aşadar, grupările teroriste recrutează membri ce posedă un grad mare de idealism şi intelectualitate, care sunt bine educați şi bine antrenați într-o profesie legitimă. Totuşi, nu este şi cazul organizațiilor teroriste sau de gherilă mai mici din țările mai puțin dezvoltate, cum ar fi FARC, PKK, LTTE şi grupările arabe, cât şi al unor lideri ai acestor grupări.

Vârsta teroristului

Russel şi Miller au descoperit că vârsta medie a membrilor activi este între 22 şi 25 ani, cu excepția teroriştilor palestinieni, germani şi

japonezi, care au între 20 şi 25 ani. Altă sursă explică faptul că prima generație de teroriști RAF a ajuns în subteran cam pe la vârsta de 22–23 ani, iar vârsta medie pentru a doua generație este între 28 şi 30 de ani. Rezumând toate aceste informații, Taylor (1988) îi caracterizează din punct de vedere demografic ca fiind în jur de 20 ani şi celibatari. LTTE, în anii ’80, avea membri de 16–17 ani sau chiar la vârsta pubertății (Hudson, 1999).

Laqueur notează că grupările arabe şi iraniene folosesc băieți de 14-15 ani în misiunile periculoase, în parte pentru că aceştia îndeplinesc ordinele fără să aibă nevoie de prea multe explicații şi nu atrag atenția.

În multe țări în curs de dezvoltare, distruse de violența etnică, politică sau religioasă, ca Algeria, Columbia şi Sri Lanka, noii membri ai organizațiilor teroriste sunt recrutați de la vârste din ce în ce mai fragede. Adolescenții şi preadolescenții din aceste țări sunt adesea receptivi la recrutare deoarece au fost martori la asasinate şi astfel, pentru ei, violența este singurul mod de a rezolva problemele.

În general, liderii teroriști tind să fie mult mai în vârstă. Carlos Marighella din Brazilia, considerat a fi teoreticianul terorismului urban, avea 58 de ani în 6 noiembrie 1969, când a fost asasinat. Mario Santucho, liderul Armatei Populare Revoluționare din Argentina (ERP), avea 40 de ani când a fost asasinat (în iulie 1976). Raúl Sendic, liderul Tupamaros, avea 42 de ani atunci când gruparea sa a început să opereze, la sfârşitul anilor ’60. Renato Curcio, liderul Brigăzii Roşii Italiene, avea 35 de ani când a fost arestat, la începutul anului 1976. Liderii Bandei Baader-Meinhof aveau 30–40 de ani. Liderii teroriști palestinieni au 40–50 de ani (Hudson, 1999).

Educaţia, ocupaţia şi mediul socio-economic al teroristului

În general, teroriştii au o educație peste medie şi foarte puțini dintre teroriştii occidentali sunt needucați sau analfabeți. Russel şi Miller au descoperit că aproximativ două treimi dintre membrii grupărilor teroriste au studii universitare. Ocupațiile lor diferă, neexistând niciuna în speță care să producă terorişti. Între 50% şi 70% dintre tinerii membri ai grupărilor teroriste urbane din America Latină sunt studenți. Universitatea Fee din Berlin a fost un teren de recrutare foarte fertil pentru Mişcarea din 2 Iulie şi Banda Baader-Meinhof (Hudson, 1999).

Recruților bine educați li s-au dat poziții de conducere la nivel local sau național. Ocupațiile liderilor variază şi ele. Membrii şi liderii mai vechi erau doctori, bancheri, avocați, ingineri, jurnalişti, profesori universitari şi vice-executivi guvernamentali. Marighella a fost politician şi fost congressman, George Habash din PFLP era medic, Yasir Arafat din PLO a fost inginer, Mario Santucho – economist, Raúl Sendic şi Horst Mahler – avocați, Urika Meinhof – jurnalist. RAF şi Brigăzile Roşii erau aproape în întregime compuse din intelectuali (Hudson, 1999).

Ar fi greşit să considerăm că teroriştii sunt foşti profesionişti. Mulți terorişti care au reuşit să-şi păstreze anonimatul continuă probabil să-şi exercite meseria legitimă şi se transformă în terorişti doar atunci când primesc instrucțiuni să îndeplinească o misiune. Această situație e proprie mai degrabă organizațiilor separatiste, ca ETA şi IRA, ai căror membri sunt integrați în comunitate, decât celor ai grupărilor anarhiste, ca fosta Bandă Baader-Meinhof, care sunt dați în urmărire şi care sunt prea stresați să mai facă față unei zile de lucru. Ca replică la infiltrarea poliției, ETA, spre exemplu, a instituit un sistem de „luptători adormiți".

Aceşti membri ETA pasivi, femei şi bărbaţi, duc vieţi aproape normale, au slujbe obişnuite, însă după program sunt antrenaţi pentru misiuni ETA. De obicei neştiindu-şi unul altuia identitatea reală, primesc instrucţiuni codate de la o sursă anonimă. După îndeplinirea sarcinilor date, se întorc la viaţa lor normală. În timp ce terorismul este pentru RAF şi Brigăzile Roşii o profesie full-time (de bază), tinerii membri ETA acţionează doar timp de trei ani, după care se întorc în societate.

Russell şi Miller au descoperit că mai mult de două treimi dintre teroriştii supravegheaţi provin din clasa de mijloc sau superioară. Cu excepţia organizaţiilor teroriste sau de gherilă ca FARC, PKK, LTTE, şi a organizaţiilor teroriste fundamentaliste islamice, teroriştii provin din familii din clasa de mijloc. Teroriştii europeni şi japonezi sunt mai degrabă produsul abundenţei şi ai unei educaţii severe decât al sărăciei. De exemplu, RAF şi Brigăzile Roşii erau compuse aproape exclusiv din reprezentanţi ai clasei de mijloc, aproximativ 80% din membrii Bandei Baader-Meinhof aveau experienţă universitară: Suzanne Albrecht, fiica unui avocat maritim bogat; Baaden, fiul unui istoric; Meinhof, fiica unui istoric de artă; Horst Mahler, fiul unui dentist; Holger Meins, fiul unui afacerist (Hudson, 1999).

Excepţii majore de la apartenenţa la aceste clase sociale fac trei mari organizaţii examinate în acest studiu – FARC, LTTE şi PKK –, cât şi grupările paramilitare din Irlanda de Nord. Atât membrii grupărilor protestante, cum ar fi Forţa Voluntară Ulster, şi ai grupărilor catolice, cum ar fi IRA Oficială şi Provizorie, cât şi ai INLA, provin aproape în totalitate din clasa muncitoare. Aceste grupări paramilitare diferă şi prin faptul că membrii lor nu au studii superioare. Deşi America Latină este o excepţie, teroriştii din ţările în curs de dezvoltare provin din clase sociale

de jos. Soldații organizațiilor teroriste sunt în marea majoritate săraci, adesea chiar fără adăpost. Liderii terorişti arabi sunt aproape toți din clase sociale superioare (Hudson, 1999).

Trăsături generale ale teroriştilor

Teroriştii sunt în general persoane alienate de societate şi se consideră victimele unei nedreptăți. Mulți sunt singuratici. Sunt leali unul altuia, însă îi pedepsesc aspru pe trădători. Sunt şireți, pricepuți şi cu spirit de inițiativă şi asprime. Pentru a fi acceptat în grupare, noul recrut trebuie să simuleze o crimă sau un jaf armat. Ei sunt lipsiți de frică, milă sau remuşcări. Rafinamentul teroristului diferă în funcție de semnificația şi contextul acțiunii teroriste. Teroriştii care s-au infiltrat într-o ambasadă sau în Palatul de Justiție şi au luat ostateci, spre exemplu, au fost mai sofisticați decât teroriştii Punjab, care au tras focuri de armă asupra pasagerilor unui autobuz. Teroriştii au abilitatea de a folosi mai multe arme, vehicule şi echipamente comunicaționale şi sunt familiarizați cu cadrul lor fizic. Un terorist va opera rar de unul singur sau în grupuri mari, doar în cazul în care operația implică capturarea unei clădiri de mari dimensiuni (Hudson, 1999).

Membrii unor grupări teroriste de dreapta din Franța şi Germania tind să fie tineri, relativ needucați. Ferracuti şi F. Bruno (1981:209) găsesc mai multe trăsături psihologice comune teroriştilor de dreapta: tendință spre autoritate; slabă putere de înțelegere; aderență la tiparele comportamentale convenționale; detaşare emoțională de consecințele acțiunilor lor; tulburări în identitatea sexuală; superstiții, magie şi gândire stereotipică; etero- şi auto-distrugere; educație puțină; percepție a

armelor şi a fetişurilor; aderare la norme subculturale violente. Aceste trăsături compun ceea ce Ferracuti şi Bruno numesc „personalitate autoritarist-extremistă". Ei ajung la concluzia că terorismul de dreapta poate fi mai periculos decât cel de stânga, deoarece „în terorismul de dreapta, indivizii sunt psihopatologici, iar ideologia este seacă: ideologia este în afara realității, iar teroriştii sunt atât normali cât şi fanatici" (Hudson, 1999).

Starea civilă a teroristului

În trecut, majoritatea teroriştilor erau celibatari. Russel şi Miller au descoperit că, potrivit statisticilor, mai mult de 75–80% din teroriştii din mai multe regiuni de la începutul anilor '70 erau celibatari. Responsabilitățile familiale nu sunt îndeplinite datorită necesității mobilității, flexibilității, inițiativei, siguranței şi totalei dăruiri pentru o cauză revoluționară. Mai puțin de 20% din teroriştii străini erau cupluri căsătorite (Hudson, 1999).

Aspectul fizic al teroristului

Teroriştii sunt sănătoşi şi puternici, dar neieşind, în general, în evidență prin aspect şi felul de a fi. Starea fizică a unei persoane poate fi îmbunătățită printr-un antrenament îndelungat. Ei tind să fie de înălțime medie, putând să se piardă cu uşurință în mulțime. Nu au o fizionomie sau trăsături anormale care ar putea facilita identificarea lor. Se îmbracă şi se coafează obişnuit. Vorbesc şi se comportă foarte normal. Uneori sunt chiar foarte bine îmbrăcați, în eventualitatea în care trebuie să intre

în societăți selecte. Pot recurge la deghizări sau operații estetice, în cazul în care sunt dați în urmărire.

Dacă nu i se cunoaşte chipul, este puțin probabil ca un terorist să fie identificat în mulțime. Spre deosebire de *yakuza* (gangsterii) din Japonia, teroriştii în general nu au trăsături fizice aparte, cum ar fi tatuajele colorate. De exemplu, autorul Christopher Dobson (1975) îl descrie pe Salah Khalef („Abu Iyad") din 11 septembrie 2001 negru ,ca fiind „de înălțime medie şi bine făcut, de neobservat în mulțime". Când Dobson, sperând să-i ia un interviu, a făcut cunoştință cu el în Cairo la începutul anilor '70, Abu Iyad i-a făcut o „impresie atât de proastă" în timpul scurtei lor întrevederi, încât Dobson nu a realizat decât mai târziu că deja îl cunoscuse pe cel mai căutat terorist al Israelului. Alt exemplu este Imad Mughniyah, capul operațiunilor speciale ale Hizballahului, care este descris de Hala Jaber (1977:120), ca fiind „cineva pe lângă care treci pe stradă fără să-l observi sau să-i arunci fie şi o privire" (Hudson, 1999).

Originea rurală sau urbană teroristului

Organizațiile de gherilă/teroriste au încercat să-şi recruteze membri din areale în care se aşteaptă să opereze, deoarece cunoaşterea mediului de operare este principiul de bază al teroristului urban şi al războaielor de gherilă. Conform lui Russel şi Miller, aproximativ 90% din ERP şi Montoneros provin din regiunea Greater Buenos Aires. Majoritatea membrilor Marighella provin din Recife, Rio de Janeiro, Santos şi San Paulo. Mai mult de 70% din membrii Tupamaros sunt din Montevideo. Majoritatea teroriştilor germani şi italieni vin din mediul urban: germanii,

din Hamburg şi Berlinul de Vest; italienii, din Geneva, Milano şi Roma (Hudson, 1999).

Sexul teroristului

Sexul teroristului ia în considerare aşa-numita schemă de gen ce reprezintă structura mentală care împarte subiecții umani în două categorii în funcție de gen (exemplu: bărbat şi femeie-terorist, mascul şi femelă-terorist). Teoria cu privire la schema de gen susține că societatea (aici gruparea teroristă) produce identitatea de gen ca un set de „lentile" prin care să vadă realitatea. Din acest studiu mai face parte şi comportamentul specific sexului şi rolului său ca bărbat şi femeie terorist. Comportamentul specific sexului este de fapt o achiziție de atitudini şi conduite pe care societatea, cultura, religia şi ideologia grupării teroriste de care aparține subiectul, le consideră adecvate pentru acesta datorită sexului său. Comportamentul sexului terorist se distinge de identitatea de gen, care reprezintă gradul în care un individ ține cont de sine ca bărbat şi femeie terorist. Acest studiu evidențiază rolurile pe care le deține bărbatul şi femeia terorist (Hudson, 1999).

Bărbat-terorist

Majoritatea teroriştilor sunt bărbați. Mai mult de 80% din operațiunile teroriste din perioada 1966–1976 au fost conduse şi executate de bărbați. Numărul femeilor-terorist arestate în America Latină atestă că acela al membrilor de gen feminin era mai mic de 16%. Rolul femeilor în

grupările din America Latină, cum este Tupamaros, era limitat la curierat, asistență medicală, paza adăposturilor etc. (Hudson, 1999).

Femeie-terorist

Mai mulți specialişti în terorism au descoperit că numărul femeilor implicate în terorism a depăşit cu mult numărul femeilor implicate în crimă. Totuşi, nu există nici o statistică în sprijinul acestei afirmații. Considerând că numărul acțiunilor teroriste pe an este mic în comparație cu crimele obişnuite comise în aceeaşi perioadă, nu este foarte limpede dacă afirmația este corectă. Cu toate acestea, se consideră că ar exista mai multe femei implicate în terorism decât sunt în realitate, probabil datorită faptului că ele tind să atragă mai mult atenția decât femeile implicate în crime obişnuite (Hudson, 1999).

Deşi profilul lui Russel şi Miller este mai degrabă unul sociologic decât unul psihologic, câteva dintre concluzii ridică chestiuni psihologice, cum ar fi cea potrivit căreia femeile au jucat un rol mai pronunțat în terorismul de dreapta din perioada 1966–76 decât în crimele violente obişnuite. Datele lui Russel şi Miller afirmă că teroriştii examinați erau bărbați în majoritate, însă autorii notează, de asemenea, şi rolul secundar jucat de femei în majoritatea organizațiilor teroriste, mai ales în Tupamaros, Uruguay, şi în mai multe grupări europene. De exemplu, ei consideră că femeile au constituit o treime din personalul RAF, căci în 1976 ajunseseră deja la 60%.

Concepția lui Russel şi Miller conform căreia „terorismul urban rămâne un fenomen predominant masculin", cu femei care joacă roluri secundare de suport, ar putea subestima rolul activ, operațional jucat de

femeile din organizațiile teroriste vest-europene şi latino-americane din anii ’80 şi ‘90. Grupările insurgente din America Latină din anii ’70 şi ’80 includeau un mare procent de femei combatante: 30% din combatanții FSLN din Nicaragua în anii’70; o treime dintre forțele combatante FMLN din El Salvador; şi o jumătate din teroriştii Shining Path (Calea luminoasă) din Peru. Totuşi, deoarece aceste procentaje pot fi sugerate de grupările insurgente pentru a impresiona simpatizanții de gen feminin, nu se pot încă trage concluzii ferme (Hudson, 1999).

Cu toate acestea, femeile au jucat roluri proeminente în mai multe operațiuni teroriste urbane din America Latină. De exemplu, cel de-al doilea comandant al capturării Palatului Național din Managua, din august 1979, a fost Dora Maria Téllez Argűello. Mai multe femei teroriste au participat la capturarea Ambasadei Dominicane în Bogota, Columbia, de către Mişcarea 19 aprilie (M-19) din 1980, iar una dintre ele a jucat un rol major în negocierea ostatecilor. Răposata Mélida Anaya Montes („Ana Maria”) a fost secundul comandantului în operațiunile FLP până în 1980, când a fost asasinată (la 54 de ani) de către rivalii FLP. Jumătate din teroriştii M-19 care au atacat Palatul de Justiție Columbian în 6 noiembrie 1985 erau femei şi erau apreciate printre cei mai fioroşi luptători (Hudson, 1999).

Grupările sau organizațiile teroriste de stânga erau frecvent conduse de femei. Multe femei au intrat în grupările teroriste germane. Red Zora, o grupare teroristă activă din Germania, între 1970 şi 1987, a recrutat numai femei. În 1985, din 22 de activişti RAF, 13 erau femei. În 1991, femeile formau aproximativ 50% din membrii RAF şi cam 80% din susținători, afirmă MacDonald. Din 8 indivizi de pe lista teroriştilor urmăriți general în Germania în 1991, 5 erau femei. Din cei 22 terorişti

căutați de poliția germană în acelaşi an, 13 erau femei. Printre liderii terorişti de sex femeiesc germani amintim pe Susanne Albrecht, Gudrun Ensselin/Esslin şi Ulrike Meinhof din Banda Baader-Meinhof. Există mai multe teorii care încearcă să explice de ce femeile germane au fost atât de atrase de grupările violente. Una dintre ele ar fi că sunt mult mai emancipate şi mai liberale decât femeile din alte țări europene. Cealaltă, sugerată lui MacDonald de Astrid Proll, fost membru al Bandei Baader-Meinhof, ar fi că furia femeilor germane face parte dintr-un complex de vinovăție național, sentimentul că, dacă mamele lor ar fi putut spune ceva pe vremea lui Hitler, multe dintre atrocitățile lui nu ar fi avut loc.

Alte femei-terorist renumite ar fi: Fusako Shigenobu din JRA (Shigenobu, de 53 ani, a fost denunțată în aprilie 1997 că ar antrena, împreună cu alți 14 membri JRA – 2 femei şi 12 bărbați –, gherilele FARC în tacticile terorii în regiunea Urabá, Columbia); Norma Ester Arostito, care a intrat în Montoneros, fiind liderul său ideologic până la moartea sa violentă din 1976; Margherita Cagol şi Susana Ronconi din Brigada Roşie; Ellen Mary Margaret McKearney din IRA; şi Geneviève Forest Tarat din ETA, care a jucat un rol important în spectaculoasa asasinare cu bombă a premierului amiral Carrero Blanco din 20 decembrie 1973, cât şi în bombardarea cafenelei Rolando din Madrid, unde au fost ucişi 11 oameni şi răniți mai mult de 70, din 13 septembrie1974. Membrii ETA au declarat că gruparea a avut întotdeauna luptători şi operatori femei. 10% din membrii ETA arestați sunt femei (Hudson, 1999).

Altă persoană notabilă ar fi Leila Khaled, o frumoasă combatantă PFLP, care a deturnat un avion de pasageri TWA în 29 august 1969, iar apoi l-a aruncat în aer după ce a evacuat pasagerii, fără a face nicio

victimă. Una dintre primele femei ale terorismului internațional modern, ea a inspirat probabil sute de alte femei furioase din întreaga lume, care i-au admirat fotografiile în ziarele şi revistele din întreaga lume. Altă detonatoare PFLP, o presupusă Christian Iraqi, bea şampanie în barul unui avion cu reacție al Liniilor Aeriene Japoneze, la data de 20 iulie 1973, în momentul în care grenada pe care o avea legată la încheietură a explodat, omorând-o (Hudson, 1999).

Femeile au jucat un rol important şi în grupările teroriste italiene. Leonard Weinberg şi William Lee Eubank (1987:248–53) au reuşit să cuantifice acest rol, creând un dosar de date conținând informații despre aproximativ 2.512 indivizi care au fost arestați sau au fost căutați de poliție pentru terorism din ianuarie 1970 până în iunie 1984. Dintre aceşti oameni, 451 sau 18%, erau femei. Dintre femei, mai puțin de 10% erau afiliate unei grupări neo-fasciste. Restul aparțineau unor grupări de stânga, în special BR, care are 215 de membri femei. Weinberg şi Eubank au descoperit că italiencele supravegheate erau prezente în toate nivelele grupării: 33 (7%) au fost lideri şi 298 (66%) au fost soldați obişnuiți, care luau parte la acțiunile teroriste. Weinberg şi Eubank au descoperit că, înainte ca femeile să se implice în terorism, aveau tendința să se mute de la țară sau din oraşe mai mici în oraşe mari. Marea majoritate a femeilor (35%) erau studente când au devenit teroriste, 20% profesoare, 23% funcționare, secretare, tehnicieni şi asistente medicale. Doar câteva dintre ele aparțineau unui partid politic sau unei organizații, în timp ce 80 (17%) aparțineau unor mişcări extraparlamentare de stânga. Trebuie menționat şi faptul că 121 (27%) aveau terorişti în familie. Aceste cercetări au dus la concluzia că multe femei au intrat într-o grupare teroristă în urma unor decizii luate în familie (Hudson, 1999).

Caracteristici ale femeilor-terorist

Caracteristicile femeilor-terorist sunt cele modelate şi învăţate pe timp de luptă şi antrenament, prin observare, participare şi învăţare vicariantă. Rolul identităţii de gen tip masculin-feminin este încă o dovadă a modului în care comportamentul specific sexului poate fi modificat în funcţie de gradul modelării şi învăţării vicariante, dar şi al factorilor de personalitate. La acesta face referire studiul de mai jos, arătând şi cât de periculoase pot fi aceste femei-terorist (Hudson, 1999).

Spirit practic şi sânge rece

Oficiali germani i-au declarat lui MacDonald că „spiritul practic absolut […] este foarte evident la femeile revoluţionare". Femeile-terorist germane au fost descrise de un fost membru ca fiind „toate dominate de masculinitate, adică au caracteristicile unui bărbat". Între acestea se include interesul pentru tehnică (reparatul maşinilor, condusul, organizarea). De exemplu, Astrid Proll din RAF era un mecanic de prima clasă, Gudrun Ensslin se ocupa cu finanţele RAF, iar Ulrike Meinhof căuta apartamente pentru grupare.

După Christian Lochte, directorul din Hamburg al Biroului pentru Protecţia Constituţiei, cele mai importante calităţi pe care femeile le pot aduce într-o grupare teroristă, care este destul de instabilă, sunt spiritul practic şi pragmatismul: „În timp de război, femeile sunt mult mai capabile să organizeze lucrurile". „Acest lucru este foarte important pentru un grup de terorişti, pentru dinamica lor. Mai ales pentru o grupare ca RAF, în care există multe dispute despre strategie, despre

viața de zi cu zi. Femeile ajung să conducă o asemenea grupare datorită faptului că sunt practice".

Galvin subliniază valoarea practică a femeilor din cadrul grupării. Un atac din partea unei femei este mai puțin aşteptat decât unul din partea unui bărbat. „O femeie, creând impresia că este mamă, nonviolentă, fragilă, chiar victimă, poate mai uşor să treacă de forțele de securitate […]" Există multe exemple care ilustrează factorul tacticii surpriză la care poate ajunge o femeie-terorist. O luptătoare LTTE a reuşit să se apropie atât de tare de prim ministrul indian Rajiv Gandhi în 21 mai 1991, încât i-a oferit o ghirlandă de flori şi s-a aruncat în aer, ucigând, pe lângă ea şi ministru, încă 17 oameni. Nimeni n-a suspectat că atrăgătoarea domnişoară KIM a introdus o bombă în cursa 858 a Liniilor Aeriene Japoneze. Iar Leila Khaled, elegant îmbrăcată şi înconjurată cu grenade, a reuşit să treacă de mai multe puncte de control El Al, fără să trezească nicio suspiciune. În mai multe cazuri au fost folosite femei-terorist să atragă bărbați în situații în care puteau fi răpiți sau asasinați (Hudson, 1999).

Devotament, autoeficacitate percepută şi spirit bărbătesc

Lochte consideră că femeile-terorist sunt mai puternice, mai devotate, mai rapide şi mai neîndurătoare decât bărbații-terorist, cât şi mai capabile să suporte suferința, deoarece „ele sunt mai puternice decât bărbații, şi pot fi atât pasive, cât şi active în acelaşi timp". Capul corpului anti-terorism i-a declarat lui MacDonald că diferența dintre bărbații şi femeile RAF care au fost prinşi după căderea Zidului Berlinului este că femeile au fost mai reticente să ofere informații decât bărbații, iar când femeile

au vorbit, au făcut-o pentru că se simțeau vinovate, şi nu ca să-şi micşoreze pedeapsa, cum a fost cazul camarazilor lor.

Conform lui MacDonald, începând cu anii'60, când femeile au început să-i înlocuiască în închisori pe bărbații IRA, femeile IRA au jucat un rol important în acțiunile împotriva trupelor britanice şi unităților paramilitare protestante, cât şi în acțiunile teroriste împotriva populației britanică. Ca rezultat, la sfârşitul anilor '60, IRA a unit secțiunile feminine separate la gruparea principală. MacDonald citează mai multe femei-terorist notorii IRA. Printre ele, Marion Price, de 19 ani, şi sora sa (poreclite „surorile morții"), care au luat parte la campania de bombardare din Londra, 1973. La începutul anilor '70, doctorul Rose Dugdale, fiica unei familii engleze bogate, a deturnat un elicopter şi a încercat să bombardeze o secție de poliție. În 1983, Anna Moore a fost condamnată la închisoare pe viață pentru rolul jucat în bombardarea unui local din Irlanda de Nord, unde au murit 17 oameni. Martina Anderson, de 23 de ani, o fostă miss locală, a fost condamnată la moarte în 1986 pentru rolul jucat în complotul bombardării Londrei şi a şase stațiuni de pe litoral. Altă figură este cea a lui Mairead Farrel, care a fost împuşcată mortal de SAS în Gibraltar, 1988. Cu un an înainte de moartea ei, Farrel, cunoscută pentru puternicele sale convingeri feministe, a declarat într-un interviu că a fost atacată de IRA deoarece era tratată ca un „flăcău". În 1992, Evelyn Glenholmes era dată în urmărire generală după seria de bombardamente din Londra.

MacDonald le-a intervievat pe câteva dintre aceste femei-terorist IRA, descriindu-le ca fiind obişnuite şi foarte prietenoase. Majoritatea erau adolescente sau aveau în jur de 20 ani şi erau nemăritate atunci când s-au implicat în terorism. Niciuna dintre ele nu a fost recrutată de către

iubitul său. Când au fost întrebate de ce au luat această cale, toate au răspuns cu „De ce nu?”. Toate aveau o mare ură pentru trupele britanice. Una dintre voluntarele IRA a declarat că „toată lumea este tratată la fel. În timpul antrenamentului, şi bărbaţii, şi femeile sunt învăţaţi să folosească explozivi şi arme” (Hudson, 1999).

Individualism

Femeile-terorist pot fi mult mai periculoase decât bărbaţii datorită abilităţii lor de a se concentra singure asupra unei cauze sau a unui scop. Lochte afirmă că, prin implicarea sa, Susanne Albrecht a demonstrat totala devotare la o cauză. Membră RAF, Susanne, fiica unui avocat maritim bogat, l-a ademenit pe un prieten apropiat de familie, Jurgen Ponto, unul dintre cei mai bogaţi oameni din Germania şi director al Băncii Dresden, asasinându-l chiar la el acasă, deşi mai târziu a admis că acesta fusese întotdeauna foarte generos şi amabil cu ea. Lochte i-a spus lui MacDonald că dacă Albrecht ar fi fost bărbat, ar fi încercat să-şi convingă superiorii să aleagă o altă ţintă. „Atitudinea sa a fost de a-şi atinge scopul, de a merge înainte fără să se oprească, fără să ezite. Asemenea atitudine nu este posibilă în cazul unui bărbat”. După mulţi ani de studiere a teroriştilor germani s-a ajuns la concluzia că femeile nu ar ezita să tragă focuri de armă imediat dacă ar fi înconjurate. „Pentru oricine îşi iubeşte viaţa, este o idee bună să împuşte femeile mai întâi”. După părerea lui MacDonald, femeile-terorist simt nevoia de a demonstra că pot fi mai crude decât bărbaţii.

Grupările neo-naziste germane au avut şi ele membri femei, care au jucat roluri majore. De exemplu, Sibylle Vorderbrűgge, de 26 ani, a

intrat într-o grupare neo-nazistă notorie în 1980, după ce s-a îndrăgostit de liderul grupării. Apoi a devenit activă doar pentru a-l mulțumi pe el. „Într-o zi nici nu auzise de neo-naziști, iar a doua zi era deja terorist". Lochte comentează: „Într-o zi nu avea nici cel mai mic interes pentru acest subiect, iar a doua zi era 100% terorist, devenise o luptătoare peste noapte" (Hudson, 1999).

Motivaţia feminină pentru terorism

Ce le motivează pe femei să devină teroriste? Galvin este de părere că femeile, fiind mai idealiste decât bărbații, pot fi mai dornice să se implice în activități teroriste. Galvin mai afirmă şi că femeia-terorist intră în terorism având motivații şi aşteptări diferite față de bărbați. Spre deosebire de bărbați, care intră doar pentru „putere şi glorie", femeile speră la „o viață mai bună pentru copiii lor". Având în vedere că femeile au mai puțină experiență în folosirea armelor, ele sunt mult mai active la antrenamente, deoarece au mai multe de învățat. După părerea Susanei Ronconi, unul dintre cei mai violenți terorişti italieni din anii '70, abilitatea de a comite violență nu are nimic de-a face cu genul. Mai importante ar fi personalitatea, cadrul şi experiența.

Tovărăşia este un alt factor motivant pentru femeile-terorist. MacDonald afirmă că atât Susana Ronconi, cât şi Ulrike Meinhof „tânjeau după dragoste, camaraderie şi sprijin emoțional" din partea camarazilor lor.

Feminismul a fost şi el o ideologie motivantă pentru multe femei-terorist. Multe dintre ele provin din societăți în care femeile sunt asuprite, cum ar fi țările din Orientul Mijlociu şi Coreea de Nord, sau țările

catolice, cum ar fi America Latină, Spania, Irlanda şi Italia. Chiar şi Germania asuprea femeile atunci când a apărut Banda Baader-Meinhof.

Portretul teroristului

În profilarea teroristului putem face nişte generalizări pe baza examinării lucrărilor de psihologie şi sociologie a terorismului publicate de-a lungul a trei decenii. Una dintre ele este că nu există doar o singură personalitate teroristă. Aceasta este concluzia mai multor psihologi, sociologi şi analişti politici. Personalitățile teroriştilor pot fi la fel de diverse ca acelea ale persoanelor obişnuite. Se pare că nu există trăsături de caracter speciale care să permită autorităților să identifice un terorist.

Altă descoperire este că teroristul nu este psihopat sau bolnav psihic. Contrar stereotipului că teroristul este psihopat şi dereglat mental, acesta este perfect normal, deşi are un mod ideologic şi religios de a vedea lumea. Singurele excepții notabile întâlnite în acest studiu sunt teroriştii anarhişti germani, ca Banda Baader-Meinhof şi grupările afiliate lor. Teroriştii germani sunt totuşi un caz special, din cauza inabilității lor de a depăşi din punct de vedere emoțional ruşinea de a avea părinți care au fost susținători (pasivi sau activi) ai lui Hitler.

Procesul de recrutare, extrem de sever, explică de ce majoritatea grupărilor teroriste au doar câțiva membri patologici. Candidații care dau semne de psihopatie sau altă boală psihică sunt respinşi. Un membru care expune trăsături de psihopat sau orice alt grad de boală mentală va duce gruparea în jos, indiferent de capacitățile sale. Individul nu ar fi capabil să ducă la bun sfârşit o misiune. Din contră, un astfel de individ ar sabota probabil gruparea, dezvăluind secrete în cazul în care este prins.

Membrul psihopatologic ar putea leza solidaritatea grupării. Un fost purtător de cuvânt PKK a declarat că politica PKK este de a exclude psihopații. Totuşi, nu trebuie negat faptul că anumite tipuri de bolnavi psihici intră în terorism. Examinând autobiografiile şi interviurile, Jerrold M. Post (1990:27) a descoperit că „oameni cu tendințe şi trăsături de personalitate particulare sunt disproporționat atraşi de cariere teroriste". Autori ca Walter Laqueur, notează Post, „i-au caracterizat pe terorişti ca fiind oameni orientați spre acțiune şi agresivi […]" Chiar dacă Post şi alți câțiva psihologi au avut dreptate atunci când au afirmat că indivizii cu personalități narcisiste şi o părere de sine foarte proastă sunt atraşi spre terorism, educația psihologică inițială a indivizilor în timpul vieții pre-teroriste nu denotă neapărat faptul că teroriştii sunt dereglați mental şi pot fi identificați prin intermediul unor trăsături aparte asociate cu mediul lor psihologic inițial. Mulți oameni de alte profesii cu risc mare sunt orientați spre acțiune şi agresivitate. Aşadar, teroriştii sunt perfect normali.

Deşi grupările teroriste sunt foarte stricte cu viitorii recruți, nu este exclus ca un individ psihopatologic să fie un lider sau chiar liderul principal al grupării. De fapt, acțiunile şi comportamentul lui Abu Nidal (ANO), Abdullah Ocalan (PKK), Velupillai Prabhakaran (LTTE), Jorge Briceño Suárez şi Shoko Asahara (Aum Shinrikyo) ar putea demonstra că aveau simptome psihopatice sau sociopate. Cu toate acestea, întrebarea dacă unul sau mai mulți dintre aceşti lideri sunt psihopați sau sociopați aşteaptă răspuns din partea unui psiholog specialist. Dacă fondatorul unei grupări teroriste este psihopat, este puțin probabil ca membrii să reuşească să-l dea jos, fără ca acesta să se răzbune. Astfel, liderul nu trebuie să se supună standardelor grupării.

Tânărul terorist care deturnează un avion de pasageri, se infiltrează într-o clădire guvernamentală, aruncă o grenadă într-o cafenea populată, încearcă să asasineze un şef de stat sau detonează o bombă într-un autobuz este îmbrăcat adecvat şi se poartă normal înainte de a iniția atacul. Teroristul trebuie să fie inobservabil pentru a se putea apropia de țintă şi apoi să poată fugi uşor după îndeplinirea sarcinii. Teroristul sinucigaş trebuie şi el să se apropie de țintă pe neobservate. Această nevoie de a părea simplu cetățean apare şi în cazul FARC, LTTE, PKK şi altor organizații de gherilă, în cazul atacurilor urbane. În cazul celor rurale, membrii FARC, LTTE, PKK poartă uniforme.

Grupările teroriste şi de gherilă nu par a fi identificabile prin niciun mediu social sau nivel educațional special. Membrii lor provin din rândul intelectualilor literați şi bine educați ai Organizației Revoluționare 17 Noiembrie (17N); sunt tineri aduşi cu forța în FARC, LTTE şi PKK.

Majoritatea liderilor terorişti sunt bine educați. Exemple semnificative ar fi Illich Ramírez Sánchez („Şacalul") şi Abimael Guzmán Reynoso (din Shining Path), amândoi aflați la închisoare. Într-adevăr, teroriştii sunt din ce în ce mai bine educați şi capabili de analize politice detaliate şi sofisticate. Spre deosebire de Abu Nidal, care este un lider needucat din vechea generație şi unul care pare să fie motivat mai mult de răzbunare şi de lăcomie decât de vreo ideologie, noua generație de terorişti islamici, fie că e vorba de operatori cheie cum ar fi Ramzi Yousef, fie că e vorba de lideri ca Osama bin Laden, sunt cu toții bine educați şi motivați de ideologii religioase. Teroriştii motivați religios sunt mai periculoşi decât cei motivați politic deoarece sunt singurii care ar putea să creeze şi să folosească arme şi ADM pentru a-şi îndeplini viziunile mesianice sau apocaliptice. Coeficientul de inteligență al unui

lider terorist poate determina longevitatea unei grupări. Faptul că gruparea 17 Noiembrie a operat cu succes un sfert de secol dovedeşte inteligența liderilor săi.

Pe scurt, un terorist va arăta, se va îmbrăca şi se va comporta ca o persoană normală, ca un student, până în momentul în care acesta execută misiunea. Astfel, considerând că această descriere fizică şi comportamentală a teroristului ar putea individualiza orice tânăr normal, profilarea teroristă bazată pe personalitate, trăsături fizice, psihice şi sociologice nu ar fi foarte utilă.

Dacă teroriştii nu pot fi detectați prin trăsături fizice sau de personalitate, există alți indicatori care ar putea alerta personalul de securitate? Cel mai important indicator ar fi să avem informații despre inteligența individului: o descriere, o fotografie sau cel puțin o amenințare făcută de o grupare teroristă.

Stresul neanticipat şi nervozitatea pot apărea întâmplător, iar nervozitatea teroristului ar putea alerta personalul de securitate în situații în care, spre exemplu, un detonator se urcă la bordul unui avion sau vizitatori care iau ostatici se infiltrează într-o clădire guvernamentală. Teroristul are cu siguranță nivele mai ridicate de stres decât majoritatea oamenilor cu profesii legale. Totuşi, majoritatea teroriştilor sunt antrenați să-şi învingă nervozitatea. Femeile-terorist sunt recunoscute pentru sângele lor rece. Leila Khaled şi Kim Hyun Hee menționează în autobiografiile lor cum au reuşit să-şi țină sub control nervozitatea, fiind total convinse de importanța misiunii lor.

Într-adevăr, datorită sângelui lor rece în situații de stres, devotamentului lor obsesiv pentru cauza grupării şi nevoii lor de a se impune în fața bărbaților, femeile sunt nişte teroriști formidabili şi sunt

mai periculoase decât bărbații. Hizballah, LTTE, PKK sunt câteva dintre grupările care au folosit femei atrăgătoare drept sinucigaşi cu bombă.

Teroriştii internaționali par să fie în general de stânga sau islamici. Un sistem de profilare ar putea restrânge probabilitatea statistică conform căreia un individ necunoscut care se urcă într-un avion ar putea fi terorist, dacă s-ar putea demonstra că teroriştii sunt de o anumită rasă, cultură, religie sau naționalitate. În absența datelor statistice, totuşi, nu se poate determina dacă membrii unei anumite rase, religii sau naționalități sunt responsabili pentru majoritatea actelor teroriste internaționale. Până când aceste figuri vor deveni tangibile, sunt utile profilări la scară mai mică. De exemplu, vămile SUA ar trebui să controleze mai drastic paşapoartele tinerilor străini care pretind că sunt studenți, în general tineri bine făcuți de 20 de ani de naționalitate egipteană, iordaniană, yemenită, irakiană, algeriană, siriană sau sudaneză sau arabi cu paşaport britanic, în această ordine. Aceste caracteristici îi descriu în general pe afganii (vezi *Glosar*) lui Osama bin Laden, care au fost antrenați să atace Statele Unite cu ADM (Hudson, 1999).

Portretul mentalităţii grupării teroriste

Acest rezumat al lucrărilor academice despre terorism sugerează că abordarea psihologică în sine este insuficientă în vederea înțelegerii motivațiilor teroriste şi că o abordare interdisciplinară este necesară în înțelegerea adecvată a acestora. Teroriştii sunt motivați nu doar de factori psihologici, ci şi de factori politici, sociali, religioşi şi economici. Aceşti factori diferă foarte mult. Astfel, motivațiile, scopurile şi ideologiile separatiştilor etnici, anarhiştilor, revoluționarilor sociali, fundamentaliştilor

religioşi şi ale noilor grupări teroriste religioase diferă semnificativ. De aceea, fiecare grupare teroristă trebuie examinată din punct de vedere cultural, politic, economic şi social pentru a putea înțelege motivațiile membrilor şi liderilor săi.

Deşi nu vom reuşi să izolăm aşa-numita personalitate teroristă, fiecare grupare teroristă are propria mentalitate. Aceasta reflectă personalitatea şi ideologia liderului său principal şi alte trăsături circumstanțiale, cum ar fi tipologia (religioasă, social-revoluționară, separatistă, anarhistă etc.), o anume ideologie sau religie, cultură şi naționalitate, cât şi dinamicile de grup.

Jerrold Post respinge conceptul unei mentalități teroriste bazându-se pe ideea că cercetătorii comportamentali nu au reuşit să o identifice. Totuşi, Post confundă mentalitatea cu personalitatea. Cei doi termeni nu sunt sinonimi. Personalitatea este un tipar distinct de gândire, emoție şi comportament care defineşte modul individului de a interacționa cu mediul fizic şi social, în timp ce mentalitatea este o atitudine mentală fixă sau o stare mentală fixă.

Noul recrut are deja o personalitate atunci când intră în grupare, dar noul membru asimilează mentalitatea grupării doar după ce a fost îndoctrinat şi familiarizat cu ideologia acesteia, cu punctul de vedere, cu atitudinile liderilor, cu modurile de operare etc. Fiecare grupare va avea propria mentalitate distinctă, care va fi o reflexie a personalității şi ideologiei liderului principal. De exemplu, mentalitatea de bază a unei grupări teroriste, cum ar fi Hamas şi Hizballah, este fundamentalismul islamic. Mentalitatea unui terorist irlandez este fanatismul anti-britanic şi separatismul. Mentalitatea de bază pentru un membru ETA este separatismul anti-spaniol. Mentalitatea de bază a unui membru

17 Noiembrie este anti-stabilitatea, anti-SUA, anti-NATO şi anti-naţionalism german şi marxism-leninism. Iar mentalitatea de bază a unui membru Aum Shinrikyo este venerarea lui Shoko Asahara, paranoia contra guvernelor japonez şi american, şi apocaliptica mesianică, milenară.

Mentalităţile grupărilor teroriste determină modul în care gruparea şi membrii săi individuali văd lumea. Cunoscând mentalitatea unei grupări, un analist poate determina mai bine posibilele ţinte şi posibilul comportament în diferite circumstanţe. Totuşi este surprinzător faptul că specialiştii nu au acordat mai multă atenţie acestui concept al mentalităţii teroriste.

Nu putem înţelege mentalitatea unei grupări teroriste fără să fi studiat în prealabil îndeaproape gruparea şi liderii săi. Deoarece aceste grupări teroriste sunt clandestine, sunt mai greu de analizat decât grupările de gherilă, care operează mai evident, asemenea organizaţiilor paramilitare. O grupare teroristă este de obicei mult mai mică decât o organizaţie de gherilă, însă poate reprezenta o ameninţare mai mare împotriva SUA. O grupare de gherilă ca FARC poate răpi sau asasina un cetăţean SUA ocazional, drept rezultat al unor acţiuni neautorizate de conducerea grupării, însă o grupare teroristă ca 17 Noiembrie o face pe baza politicii sale.

Deşi Aum Shinrikyo, o sectă periculoasă, este pe lista grupărilor teroriste şi este foarte de temut în Japonia, operează încă legal şi deschis, chiar dacă câţiva dintre membrii săi au fost arestaţi, unii au fost condamnaţi la închisoare, iar alţii, inclusiv Shoko Asahara, au intentat proces. Se poate presupune că Aum Shinrikyo îşi va rezuma acţiunile teroriste, dacă nu la Japonia, atunci în altă parte. Într-adevăr, pare a se

reorganiza. Întrebarea ar fi: ceea ce plănuieşte Aum Shinryko va aduce apocalipsa care a fost prezisă pentru începutul noului mileniu?

Cunoaşterea mentalității unei grupări teroriste va ajuta la înțelegerea comportamentului organizațional. Aşadar, profilarea mentalității unei grupări teroriste este un mod esențial de analizare a grupării. În acest scop, ar trebui creat un program pe calculator care să determine mentalitatea fiecărei grupări (Hudson, 1999).

Promovarea sciziunilor în grupările teroriste

Toate grupările de gherilă sau teroriste pot fi susceptibile de un război de divizare a facțiunilor lor militare şi politice. Organizațiile de gherilă, totuşi, nu ar trebui să aibă de-a face cu asemenea grupări teroriste. Deşi FARC, LTTE şi PKK s-au implicat în terorism, ele sunt în primul rând organizații de gherilă. Pe lângă cauzele teroriste statale, strategiile contrateroriste şi contrainsurgente ar trebui să caute nu doar divizarea facțiunilor militare şi politice ale grupării, ci şi să reducă bazele rurale de suport ale grupării prin programe de dezvoltare rurală şi plasarea de patrule civile în fiecare sat sau oraş.

O altă strategie contrateroristă ar fi identificarea şi capturarea unui lider puternic, în special a unuia care posedă caracteristici psihopate. Aceasta ar duce probabil la o orientare din partea grupării în direcții mai puțin violente. Se pare că a fost cazul PKK, care a optat să facă pace atunci când liderul Abdullah Ocalan a fost prins. Un guvern ar putea să ajute simultan membrii unei grupări teroriste urbane să renunțe la grupare, spre exemplu printr-un program de amnistie, care a fost foarte eficient în Italia. O politică psihologică rafinată de promovare a

diviziunilor dintre liderii politici şi militari va fi mai simplă decât o strategie militară bazată pe presupunerea că toți membrii şi liderii grupării sunt intransigenți. O replică militară la terorism neînsoțită de contramăsuri politice are toate şansele să producă coeziune în interiorul grupării. Centrarea atenției guvernului SUA pe bin Laden ca inamic numărul 1 al națiunii a maximizat imaginea acestuia în lumea islamică şi a lărgit rândurile membrilor al Qaida. Deşi nemartirizat încă, bin Laden a devenit un Ernesto „Che" Guevara al fundamentalismului islamic. Post explică (1990:39): „Atunci când facțiunile autonome au primit amenințări externe, pericolul extern a avut drept consecință reducerea diviziunii interne şi unirea grupării împotriva inamicului extern […] Contraacțiunile sociale violente pot transforma o mică bandă de persoane nesemnificative într-un inamic major al societății." (Hudson, 1999).

Cum dispar grupările teroriste şi de gherilă

O politică contrateroristă ar trebui să fie caracteristică pentru o singură grupare, luând în considerare contextul său istoric, cultural, politic şi social, cât şi contextul cunoştințelor asimilate despre psihologia grupării şi a liderilor. Motivațiile unei grupări teroriste – atât cele ale membrilor cât şi cele ale liderilor – nu pot fi înțelese corespunzător în afara contextului său cultural, politic, economic şi social. Deoarece terorismul este motivat politic şi religios, o politică contrateroristă, ca să fie eficientă, ar trebui creată luând în considerare factorii săi politici şi religioşi. De exemplu, teroriştii au fost activi în Chile în timpul regimului militar (1973–90), dar operațiunile contrateroriste duse de guvernele democratice în anii '90 le-au diminuat din acțiuni. Tranziția de la

dictatura militară la guvernul democratic în Chile s-a dovedit a fi cea mai eficientă strategie contrateroristă.

Spre deosebire de grupările teroriste politice nesemnificative, grupările teroriste islamice, ajutate de fundamentaliştii musulmani, au rămas cea mai serioasă ameninţare pentru interesele securităţii SUA. O politică contrateroristă SUA i-ar împiedica pe musulmani să facă din lideri ca Osama bin Laden eroi sau martiri. Astfel, politica israeliană *dinte pentru dinte* ar putea fi mai contraproductivă împotriva terorismului islamic. Asemenea acţiuni, deşi populare din punct de vedere politic la ele acasă, sunt considerate de milioane de musulmani ca fiind atacuri împotriva religiei islamice şi de către oameni din multe alte ţări ca fiind o violare a suveranităţii unei ţări. Atacurile militare contrateroriste ale SUA ar putea servi doar la radicalizarea unor sectoare mari ale populaţiei musulmane şi la deteriorarea imaginii SUA în întreaga lume.

În loc să se ridice împotriva teroriştilor cu bombe şi rachete, mai eficiente ar fi nişte măsuri legale, politice, diplomatice, financiare şi psihologice. Presiunea asupra sponsorilor statali ar fi extrem de eficientă. Cuba şi Libia sunt două exemple de sponsori ai terorismului care au ajuns la concluzia că această sponsorizare nu face parte din interesele lor naţionale. Iran şi Siria încă mai trebuie convinse.

Jeanne Knutson critica natura reactivă şi ad-hoc a politicii contrateroriste americane, care în anii ’80 era considerată o sarcină de politică şi securitate, opusă „[…] unei strategii raţionale din *punct de vedere politic* de a reacţiona cu violenţa motivată din *punct de vedere politic*”. Această politică a radicalizat grupările vizate de SUA, confirmând punctul de vedere „noi-ei”, în care aceste grupări împart

lumea. Din nefericire, prea multe guverne recurg încă la strategii pur militare pentru a învinge grupările extremiste politice şi religioase.

În cazul terorismului vest-german şi italian, operaţiunile contrateroriste au avut un impact semnificativ asupra grupărilor teroriste. Posibilitatea teroriştilor de a renunţa ar slăbi gruparea. De exemplu, programele de amnistie, ca cele oferite de guvernul italian, îi pot influenţa pe terorişti să dezerteze. Reducerea suportului grupării la nivel local şi naţional ar putea de asemenea să contribuie la reducerea numărului de recruţi. Maxwell Taylor şi Ethel Quayle au subliniat aceste politici penale în ambele ţări: reducerea pedepselor teroriştilor convinşi şi alte concesii, inclusiv oferirea unor slujbe în cadrul închisorii, au avut un impact semnificativ care a dus la reducerea violenţei teroriste. Maxwell Taylor şi Ethel Quayle comentează astfel legea penitenţei din 1982 în Italia: „Această lege a depenalizat în mod eficient crime teroriste serioase, oferind posibilitatea teroriştilor să-şi accepte înfrângerea, să-şi recunoască vinovăţia şi să dea informaţii despre ceilalţi, diminuând violenţa teroristă". La fel, articolul 57 din Codul Penal German oferă posibilitatea de reducere a sentinţei în cazul în care teroristul acceptă să renunţe la terorism. Foştii terorişti nu sunt nevoiţi să renunţe la convingerile lor ideologice, ci doar la metodele lor violente. Cu siguranţă, aceste metode legale nu au avut ecou la teroriştii de centru, fapt evidenţiat prin aparenta reactivare a Brigăzii Roşii Italiene în 1999. Cu toate acestea, în cazul unor ţări precum Columbia, Sri Lanka şi Turcia, programele de amnistie sunt unelte foarte importante în rezolvarea războaielor interne.

În ceea ce priveşte organizaţiile teroriste/de gherilă, o întrebare majoră ar fi cum am putea încuraja aripa politică să constrângă aripa

militară, sau cum să discrediteze sau să neutralizeze ramura militară. PKK serveşte drept exemplu în această privinţă. Turcia, prin politica sa de a demonetiza PKK şi de a represa populaţia kurdistană, a reuşit doar să ridice statutul PKK în ochii publicului. Cu toate acestea, prin capturarea lui Ocalan şi prin condamnarea sa la spânzurătoare, guvernul turc a permis PKK să se mişte în mai multe direcţii politice. PKK s-a retras din Turcia şi a instaurat o strategie politică, renunţând la cea militară. Astfel sfârşesc uneori organizaţiile teroriste/de gherilă: devenind partide politice, cum a făcut M-19 în Columbia şi FALN în El Salvador.

Zugrăvirea profilului multiplu al teroristului presupune un demers ştiinţific şi empiric pentru cunoaşterea factorilor comuni. Profilul personalităţii teroristului mai arată diagrama care schiţează evaluarea unui număr de trăsături a subiecţilor terorişti, reliefând pattern-ul trăsăturilor lor pentru o înţelegere şi o percepţie a dinamicii, personalităţii, cogniţiei şi autoeficacităţii lor criminale. În conturarea profilului multiplu al teroristului a fost inclusă o gamă largă de aspecte ale personalităţii şi dinamicii acestuia: vârsta, educaţia, mediul socio-economic, starea civilă, aspectul fizic, originea, sexul, caracteristicile femeilor-terorist, devotamentul, forţa psihică, cogniţiile şi dinamica lor. Toate acestea au un rol important în schiţarea profilului de bază a teroristului care aderă şi militează pentru o grupare teroristă. Din rapoartele serviciilor secrete americane şi israeliene, profilurile de mai sus sunt cercetate continuu pentru a înţelege mecanismele deviante ale subiecţilor umani cu predispoziţii criminale din rândurile teroriştilor (Hudson, 1999).

4.3. Cercetări făcute cu privire la liderii grupărilor teroriste

Exemple ale terorismului internaţional la începutul anilor ’70

În tipologii se încadrează profilurile liderilor şi ale unor grupări teroriste. Ne vom opri la câteva studii de caz pentru înțelegerea factorilor de personalitate deviantă care îi determină pe subiecții terorişti să recurgă la cele mai cumplite acte de omor şi distrugere în masă, utilizând arme biologice, generând teroare şi şoc. Studiul de mai jos (după Hudson, 1999) face referire la istoricul şi poziția de start al actelor de terorism, la factorii declanşatori şi de menținere a ideologiei şi a efectelor pe care le produce în numele grupării teroriste, la façțiunea şi profilul psihosociologic al liderului terorist care militează pentru o cauză şi se legitimează prin violență, agresivitate, omor şi teroare. Vom începe cu debutul terorismului din anii 1970, 1980, 1990 şi până în anul 2000, când acesta s-a dezvoltat o dată cu tehnologia, căpătând noi forme de distrugere şi legitimare pentru revendicarea şi atingerea scopurilor propuse.

Renato Curcio

Poziţie: Lider încarcerat al Brigăzii Roşii Italiene

Generalităţi: Mediul lui Renato Curcio, fostul lider principal al primei generații a Brigăzii Roşii, stă mărturie a modului în care un student poate deveni cel mai căutat terorist al Italiei. Produsul unei aventuri extramaritale dintre Renato Zampa (fratele regizorului de film Luigi Zampa) şi Yolanda Curcio, Renato Curcio s-a născut în apropiere

de Roma în 23 septembrie 1941. Primii ani din viața sa au fost foarte dificili pentru el şi pentru mama sa, menajeră. În aprilie 1945, unchiul lui Renato Curcio, Armando, angajat al uzinelor Fiat, a fost ucis într-o ambuscadă fascistă. Elev mediocru, Renato Curcio nu a promovat mai multe materii în primul an de liceu şi a trebuit să repete anul. A fost nevoit astfel să urmeze o şcoală profesională, până când s-a mutat la mama sa în Milano. S-a înscris la Institutul Ferrini din Albegna, unde a devenit un student model. După terminarea studiilor în 1962, a câştigat o bursă de studiu la noul şi inovatorul Institut de Sociologie al Universității din Trento, unde a prins gustul filozofiei existențiale. În anii ’60, a gravitat între politicile radicale şi marxism, datorită interesului pentru existențialism. La sfârşitul anilor ’60, a devenit revoluționar şi teoretician marxist. Conform lui Alessandro Silj, trei evenimente politice l-au transformat din radical în activist, iar apoi în terorist politic: două demonstrații sângeroase în Trento şi un masacru al polițiştilor asupra unor lucrători la o fermă în 1968. Între 1967 şi 1969, Curcio a fost implicat şi în două acțiuni marxiste universitare: Mişcarea pentru o Universitate Negativă şi publicarea *Lucrării Politice* (*Lavoro Politico*). Enervat de expulzarea din facțiunea radicală Linia Roşie a Lucrării Politice din august 1969, Curcio a decis să plece din Trento. Înainte de a-şi transfera bazele de activitate la Milano, Curcio s-a căsătorit în religia catolică, cu Margherita (Mara) Cagol, studentă la sociologie, radicală şi fiică a unui comerciant de succes din Trento. În Milano, Curcio a devenit terorist în adevăratul sens al cuvântului. Brigada Roşie a fost înființată în a doua jumătate a anului 1970 ca rezultat al fuziunii dintre Stânga Proletară şi o grupare studențească şi muncitorească radicală. După ce a fost arestat în februarie 1971 pentru ocuparea unei case vacante,

subalternii lui Curcio şi membrii Stângii Proletare s-au retras în buncăre şi au organizat Brigada Roşie, implicându-se în următorii trei ani, din 1972 până în 1975, într-o serie de bombardamente şi răpiri de figuri proeminente. Curcio a fost capturat, însă eliberat de Margherita patru luni mai târziu. Trei săptămâni după evadarea sa din închisoare, Margherita a fost împuşcată de carabinieri. Curcio a fost prins din nou în ianuarie 1976, judecat şi condamnat, şi încă îşi mai ispăşeşte sentința (31 ani de închisoare).

Motivația lui Curcio de a deveni terorist reiese dintr-o scrisoare adresată mamei sale: „Dragă Yolanda, mama mea, au trecut câțiva ani de când am hotărât să iau în piept viața şi te-am lăsat singură. Am muncit, am studiat, am luptat… Mă năpădesc amintiri îndepărtate. Unchiul Armando, care mă căra pe umeri. L-am iubit ca pe un tată. … Inamicii mei sunt inamicii umanității şi ai inteligenței, cei care şi-au ridicat averi de pe urma sărăciei materiale şi spirituale a oamenilor. Aceştia m-au trimis la închisoare. Şi nu pot decât să fiu mândru de aceasta. Însă nu sunt nici pe departe un „idealist" şi nu îmi ajunge doar o aşa-zisă «conştiință bună». Din acest motiv voi continua să lupt pentru comunism chiar şi din închisoare."

Leila Khaled

Poziţie: Prim-secretar al Comitetelor Femeilor Populare Palestiniene (PPWP) din cadrul PFLP

Generalităţi: Khaled s-a născut în 13 aprilie 1948 în Haifa, Palestina. A părăsit Haifa la vârsta de 4 ani, când familia sa a fugit de israelieni şi a trăit într-o tabără de refugiați din Sour, Liban. Până la

vârsta de 8 ani înțelesese problemele politice din Palestina. Inspirată de un revoluționar palestinian al anilor ‘30, Izz Edeen Kassam, a decis să devină revoluționar „pentru a elibera poporul şi pe mine însămi”. Anii 1956–59 au fost perioada sa de ucenicie ca activist al Mişcării Naționaliste Arabe (ANM). Până în vara anului 1962, s-a luptat cu opresiunile naționale, sociale şi sexuale, însă, datorită sprijinului financiar al fratelui său, a reuşit în sfârşit să intre la Universitatea Americană din Beirut (AUB) în 1962, obținând a doua medie la admitere.

În perioada studenției, Khaled a primit ceea ce consideră ea o „educație adevărată” în cadrul Clubului Cultural Arab (ACC) şi în rândurile ANM şi ale Uniunii Generale a Studenților Palestinieni (GUPS). „Tovarăşul său intelectual” la AUB a fost colega sa de cameră americancă, cu care s-a contrazis în chestiuni politice. În primăvara anului 1963, Khaled a fost admisă în primul contingent paramilitar studențesc din ANM şi participa la activitățile din buncăre. Din lipsă de fonduri, după un an, nu a mai putut să-şi continue studiile.

În septembrie 1963, Khaled a plecat în Kuweit, unde a devenit profesoară. După ce s-a certat cu directorul şcolii, care îi cerea să renunțe la activitățile sale politice în numele Organizației pentru Eliberarea Palestinei (PLO), s-a întors în Liban la sfârşitul lunii iulie 1964. S-a întors la şcoala din Kuweit, însă a fost detaşată la clasele elementare. Invaziile SUA din Republica Dominicană şi Vietnam din 1965 i-au sporit ura pentru guvernul SUA. Moartea lui Ernesto „Che” Guevara din 9 octombrie 1967 a convins-o să se alăture revoluționarilor.

Când Fatah şi-a reînceput operațiunile militare, în 18 august 1967, Khaled a încercat să se implice în activitățile de strângere de fonduri din Kuweit pentru eliberarea Palestinei. I-a cerut fratelui lui Yasir Arafat,

Fathi Arafat, să o primească în Al-Assifah, aripa militară a Fatah. Totuşi, a găsit o alternativă la Fatah, când Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei (PFLP) a deturnat un avion El Al în iulie 1968, acțiune care a inspirat-o să contacteze PFLP în Kuweit. A reuşit în momentul în care Abu Nidal, pe care îl descrie ca fiind „un tânăr înalt, frumos", care era „rezervat şi curtenitor", a întâlnit-o într-o librărie. După ce s-a ocupat cu strângerea de fonduri pentru PFLP, i-a fost permis să intre în Escadronul Operațiunilor Speciale şi a fost antrenată intens. În prima sa misiune, a deturnat un avion TWA care făcea o cursă de la Roma spre Atena în 23 august 1969, şi l-a redirecționat spre Damasc, unde toți cei 113 pasageri au fost eliberați nevătămați. Cu toate că sirienii i-au dezvăluit identitatea în întreaga lume, ea şi-a continuat cariera teroristă antrenând piloți pe avioane El Al. Când regele Hussein al Iordaniei a lansat o ofensivă militară împotriva rezistenței palestiniene în Amman, în februarie 1970, Khaled a luptat în stradă alături de camarazii săi. În luna martie a aceluiaşi an, pregătindu-se pentru o altă deturnare, a părăsit Ammanul şi a suferit cel puțin trei operații estetice timp de cinci luni, efectuate de un chirurg plastic renumit din Beirut.

În timp ce Khaled discuta strategia cu doctorul Wadi Haddad în apartamentul acestuia din Beirut, în 11 iulie 1970, apartamentul a fost lovit de două rachete din primul atac israelian în Liban, rănindu-i acestuia soția şi copilul. În 6 septembrie 1970, Khaled şi un complice au încercat să deturneze o cursă El Al de la Amsterdam cu 12 gardieni la bord, însă nu au reuşit. Complicele a fost ucis, însă ea a supraviețuit şi a fost reținută în Londra de către poliția britanică. După 28 zile de detenție, a fost eliberată cu ocazia unui schimb de ostateci şi escortată la Cairo, iar în 12 octombrie, la Damasc.

După eliberarea sa, Khaled a mers la Beirut şi a intrat într-o unitate combatantă. Între lupte, făcea turul taberelor de refugiaţi şi recruta femei. S-a măritat cu un membru PFLP, Bassim, în 26 noiembrie 1970, însă căsnicia nu a durat. S-a întors la acelaşi chirurg plastician din Beirut şi şi-a reconstituit aproape în întregime vechea înfăţişare. A scăpat teafără dintr-un atac cu bombă (plasată la ea în pat de Mossad), însă sora sa a fost împuşcată mortal în ziua de Crăciun, în 1976. După ce dispăruse pentru un timp, s-a întors în 1980, la comanda unei delegaţii PLO la o conferinţă feministă din Copenhaga. A urmat studiile unei universităţi ruseşti timp de doi ani, însă PFLP i-a cerut să se întoarcă în Liban înainte de a-şi termina studiile.

Khaled s-a măritat cu un medic PFLP în 1982. A fost aleasă prim-secretar al Comitetelor Femeilor Populare Palestiniene (PPWP) din cadrul PFLP în 1986. La începutul anilor'90, când a fost intervievată de Eileen MacDonald, trăia în tabăra de refugiaţi Yarmuk din Damasc.

De atunci, Khaled trăieşte în Amman, Iordania, unde lucrează ca profesoară, deşi este încă membru PFLP. I s-a permis să intre pe o perioadă limitată în West Bank sau Fâşia Gaza (ocupate de palestinieni) în februarie 1996, pentru a vota amendamentul împotriva atacurilor palestiniene asupra Israelului. Era pe lista celor 154 membri ai Consiliului Naţional al Palestinei (PNC), un parlament al exilaţilor. Khaled a declarat că a renunţat la terorism. Cu toate acestea, a respins invitaţia de a asista la o întâlnire cu Clinton în decembrie 1988, când membrii PNC au cedat porţiuni din cartierul PLO. „Nu avem de gând să ne schimbăm identitatea sau istoria", a explicat Khaled.

Kozo Okamoto

Poziţie: Singurul terorist din Armata Roşie Japoneză (JRA) care a supravieţuit masacrului de la aeroportul Lod din Tel Aviv (produs de PFLP) din 30 mai 1972 şi care a rămas activ

Generalităţi: Kozo Okamoto s-a născut în sud-vestul Japoniei în 1948. A fost mezinul unei familii cu şase copii, fiu al unui director de şcoală pensionar căsătorit cu o asistentă socială. Familia era foarte unită când copiii erau mici. Mama sa a murit de cancer în 1966, iar tatăl său s-a recăsătorit. A avut o copilărie normală. A fost un elev model în timpul liceului, făcut la Kagoshima. Totuşi, nu a intrat la Universitatea din Kyoto şi a fost nevoit să se înscrie la Facultatea de Agronomie din cadrul Universităţii din Kagoshima, unde a fost un student mediocru. În studenţie, nu a fost activ din punct de vedere politic, cu toate că făcea parte dintr-o mişcare studenţească şi o grupare pacifistă. Însă fratele său mai mare, Takeshi, fost student la Universitatea din Kyoto, l-a prezentat unor reprezentanţi ai nou înfiinţatei JRA din Tokyo la începutul anilor 1970. La puţin timp, Takeshi a participat la deturnarea unui avion japonez în Coreea. Implicarea sa în această acţiune l-a obligat pe tatăl său să demisioneze. Deşi Kozo îi promisese tatălui său că nu va călca pe urmele fratelui său, el s-a implicat în sarcini minore pentru JRA. Kozo Okamoto a fost atras în JRA mai mult din cauza acţiunii decât din motive ideologice.

La sfârşitul lunii februarie 1972, Kozo Okamoto a plecat la Beirut, unde JRA susţinea că şi-ar putea întâlni fratele. Apoi a urmat un program de şapte săptămâni de antrenament PFLP în Baalbek. După ce el şi camarazii săi au călătorit prin Europa pozând în turişti, s-au urcat la bordul unei curse în 30 mai 1972, pe care au deturnat-o. Nereuşind să se sinucidă, Okamoto a

fost prins şi a mărturisit, însă doar după ce i s-a promis că îl vor lăsa să se sinucidă. În timpul procesului, şi-a revendicat atentatul şi nu a arătat nici o urmă de remuşcare; se considera mai degrabă soldat decât terorist, iar pentru el aeroportul Lod era bază militară într-o zonă de război. Psihiatrii care l-au examinat pe Okamoto au declarat că acesta este perfect normal şi raţional. Discursul său din sala de judecată a fost destul de bizar, atunci când a declarat că el şi camarazii săi se vor transforma pe lumea cealaltă în „trei stele ale lui Orion".

Prin 1975, după o izolare completă, Okamoto a început să se declare creştin. Când a început să-şi piardă minţile în 1985, a fost mutat într-o celulă comună. În luna mai a aceluiaşi an, a fost eliberat într-un schimb de prizonieri. A fost întâmpinat ca un erou în 20 mai în Libia, de către liderul JRA, Fusako Shigenubu. A continuat să colaboreze cu PFLP-GC. În 15 februarie 1997, împreună cu cinci camarazi JRA a fost iarăşi arestat în Liban şi acuzat că a lucrat cu PFLP-GC şi că a antrenat cadre PFLP-GC în Bekaa Valley de lângă Baalbek. Conform altui raport, au fost arestaţi într-un apartament din Beirut. În luna august, cei cinci au fost condamnaţi la trei ani de închisoare pentru că intraseră în ţară cu paşapoarte false.

Exemple ale terorismului internaţional la începutul anilor '90

Mahmud Abouhalima

Poziţie: Capul bombardamentului de la World Trade Center

Generalităţi: Mahmud Abouhalima s-a născut într-o suburbie industrială dărăpănată la 15 mile de Alexandria în 1959, fiind cel mai mare dintre cei patru fii ai unui morar sărac. Mahmud Abouhalima a fost

un tânăr obişnuit, durduliu, vesel şi foarte religios. A urmat studiile Universității din Alexandria, iar în timpul liber a jucat fotbal. A căpătat o ură profundă pentru Egipt datorită convingerii că această țară oferea prea puține generației viitoare. În adolescență, a început să intre în cercul membrilor unei grupări islamice ilegale (al-Jama'ah al-Islamiyya), condusă de Sheikh Omar Abdel Rahman. În 1981, Abouhalima a renunțat la şcoală şi a plecat din Egipt. A luptat împotriva sovieticilor din Afganistan. În 11 septembrie 1991, fiind deja veteran afgan, a primit o viză turistică pentru Germania. În München a cerut azil politic, pretinzând că a fost persecutat în Egipt din cauza colaborării sale cu Frăția Musulmană (Al Ikhwan al Muslimun). A reuşit apoi să ajungă în Statele Unite, unde a lucrat ca taximetrist în Brooklyn, New York. A participat şi la falsificarea unor cupoane. Această operațiune, împreună cu una similară condusă de Zein Isa, membru ANO în St. Louis, se pare că a spălat aproximativ 200 milioane $ din cei 400 milioane $ proveniți din cupoane falsificate în Orientul Mijlociu. În 26 februarie 1993, ziua bombardamentului de la WTC, Abouhalima a fost văzut de mai mulți martori alături de Mohammed A. Salameh la baza din Jersey City. Înalt şi roşcat, Abouhalima („Mahmud cel Roşu"), 33 ani, a fost prins în Egipt nu mult după bombardament. Fusese cel care condusese o maşină de evadare. A fost condamnat pentru plănuirea bombardamentului de la WTC şi pentru antrenarea conspiratorilor săi în mânuirea bombelor. A fost condamnat la 240 ani de închisoare federală.

Şeicul Omar Abdel Rahman

Poziţie: Conspirator la bombardamentul de la WTC

Generalităţi: Omar Abdel Rahman s-a născut în 1938, suferind de diabet încă de mic copil. A studiat teologia islamică la Universitatea al-Azhar din Cairo. Până în anii ’60, devenise din ce în ce mai critic cu guvernul egiptean şi instituţiile sale, inclusiv cu Universitatea al-Azhar, pe care o acuza că nu respectă legea islamică. Unul dintre teroriştii acuzaţi de asasinarea preşedintelui egiptean Anwar Sadat în 6 octombrie 1981, medicul Abdel Rahman, a fost considerat un accesoriu pentru că fusese autorizat să asasineze printr-un decret judiciar islamic. Totuşi, a fost achitat datorită rolului său ambiguu. În anii ’80, fiind desconsiderat de guvernul egiptean, a călătorit în Afganistan, Anglia, Pakistan, Arabia Saudită, Sudan, Elveţia şi Statele Unite, convingând tineri musulmani să lupte împotriva sovieticilor din Afganistan. Activitatea lui Omar Abdel Rahman includea şi conducerea mişcării fundamentaliste islamice puritane (Al Jama’ah al Islamiyya), care lupta pentru eliminarea regimului preşedintelui Hosni Mubarak. Metodele mişcării includeau atacuri teroriste împotriva turiştilor străini care vizitau puncte arheologice din Egipt. Şeicul îi considera pe turiştii americani sau occidentali din Egipt elemente ale „ciumei” din această ţară.

În 1990, după o scurtă vizită în Egipt, Abdel Rahman s-a întors în Sudan. La sfârşitul aceluiaşi an, clericul nevăzător, în ciuda faptului că se afla pe lista oficială a teroriştilor în Statelor Unite, a reuşit să intre în SUA cu o viză turistică obţinută la Ambasada SUA în Sudan. A devenit liderul spiritual al micii moschee El Salem din Jersey, unde se adăposteau mai mulţi dintre conspiratorii bombardamentului de la WTC. A predicat violenţa împotriva SUA şi a guvernelor din Orientul Apropiat.

Abdel Rahman a menținut legături strânse cu luptătorii mujahideeni şi a sprijinit grupări teroriste din Egipt, cărora le trimitea mesaje şi casete audio. A servit drept mentor spiritual pentru El Sayyid A. Nosair, care l-a asasinat pe fondatorul Ligii pentru Apărarea Evreilor – rabinul Meir Kahane – în 5 noiembrie 1990. (Nosair cunoştea mai mulți membri ai grupării care a atacat WTC, fiind vizitat în închisoare de câțiva dintre aceştia.)

După bombardamentul WTC din 26 februarie 1993, Abdel Rahman a participat la plănuirea bombardamentelor mai multor locuri publice din New York, inclusiv a tunelelor Holland şi Lincoln şi clădirii Națiunilor Unite. A fost implicat şi în complotul asasinării senatorului SUA Alfonse d'Armato (R., N.Y.) şi al Secretarului General al Națiunilor Unite Boutros Ghali. Abdel Rahman şi încă alte şase persoane au fost arestate în legătură cu acest complot în iunie 1994. În procesul din 1994, Abdel Rahman a fost judecat *in absentia* şi condamnat la 7 ani de închisoare. În 1 octombrie 1995, Abdel Rahman împreună cu alți nouă fundamentalişti islamici au fost judecați de curtea federală din New York de conspirație în vederea distrugerii unor clădiri publice din SUA. Abdel Rahman a fost judecat pentru coordonarea conspirației şi pentru încercarea de a-l asasina pe Mubarak. Procesul a avut loc în 16 august 1999. În ciuda faptului că se afla la închisoare, cel puțin două grupări teroriste egiptene – Gruparea Islamică (Gamaa Islamiya) şi al-Jihad (vezi *al-Jihad*) – au continuat să-l considere liderul lor spiritual. Teroriştii Gamaa, care au masacrat 58 de turişti lângă Luxor, Egipt, în noiembrie 1997, au declarat că acest atac a fost o încercare nereuşită de luare de ostateci, prin care intenționau să forțeze Statele Unite să îl elibereze pe Abdel Rahman. În prezent îşi ispăşeşte condamnarea pe viață într-o închisoare federală din New York.

Mohammed A. Salameh

Poziţie: Participant la bombardamentul de la WTC

Generalităţi: Mohammed A. Salameh s-a născut lângă Nablus, un oraş arab din West Bank, în 1 septembrie 1967. În ultimii ani de liceu, Salameh, după spusele fratelui său, „a devenit religios, a început să se roage şi să citească Coranul împreună cu alți colegi de-ai săi. A încetat aproape toate activitățile şi hobby-urile pe care le avusese până atunci. Nu era fundamentalist. Era interesat de învățăturile islamice". Potrivit altei surse, în familia mamei lui Salameh exista o întreagă tradiție de luptători de gherilă. Bunicul mamei sale a luptat în revolta arabă din 1936 împotriva dominației britanice şi a Palestinei, şi chiar la bătrânețe colabora cu PLO, fiind chiar trimis la închisoare de către izraeliți. Un unchi din partea mamei a fost arestat în 1968 pentru „terorism" şi a stat 18 ani într-o închisoare israelită înainte de a fi eliberat şi deportat, ajungând în Bagdad, unde a devenit numărul doi în „Sectorul Vestic", o unitate teroristă PLO sub influența Irakului. Salameh a intrat în Statele Unite în 17 februarie 1988, cu o viză turistică de şase luni, şi se pare că a locuit ilegal în Jersey timp de cinci ani. Se presupune că a făcut parte din credincioşii Moscheei Masjid al-Salam, unde se afla şi şeicul Omar Abdel Rahman. Naiv şi manipulabil, Salameh a fost arestat în timp ce încerca să returneze materialele rămase în urma bombardamentului de la WTC. În 4 martie 1993, Salameh, 26 ani, a fost acuzat de FBI de participare la bombardamentul din 26 februarie 1993. Se presupune că a făcut parte şi din grupul care a păzit materialul exploziv în Jersey.

Ahmed Ramzi Yousef

Poziţie: Coordonator al bombardamentului de la WTC

Generalităţi: Yousef, pe numele real Abd-al-Basit Balushi, s-a născut fie în 20 mai 1967, fie în 27 aprilie 1968, în Kuweit, unde a copilărit şi absolvit liceul. Tatăl său, de naţionalitate pakistaneză, se presupune că a fost inginer la Compania Aeriană din Kuweit mulţi ani. Yousef este palestinian după mamă; bunica sa fusese palestiniană. Se consideră palestinian.

În 1989, Yousef a absolvit ingineria la Universitatea Swansea din Anglia. Yousef este bănuit că a fost instructor şi luptător în timpul războiului afgan. Avea legături cu bin Laden încă de atunci. În acelaşi an, Yousef a mers în Filipine şi s-a dat drept emisar al lui Osama bin Laden, trimis ca să sprijine mişcarea islamică radicală de acolo, în special gruparea Abu Sayyaf. Când armata lui Saddam Hussein a invadat Kuweitul în august 1990, Yousef a fost declarat colaborator. După o dispariţie de câteva luni, a reapărut în Filipine în decembrie, însoţit de un misionar libian, Mohhamed abu Bakr, liderul Forţelor Mullah din Libia. Yousef a instruit timp de câteva luni gherilele lui Abu Sayyaf în sudul Filipinelor.

La întoarcerea sa din Pakistan, la aeroportul J.F. Kennedy, în 1 septembrie 1992, Yousef, care avea asupra sa un paşaport irakian fără viză, a cerut azil politic. Descrierea lui Yousef ar fi următoarea: subţirel, 1, 80 cm, cam 70 kg, alb, cu ten măsliniu. Deşi nu poartă tot timpul barbă, în posterul FBI-ului apare cu barbă. În ciuda vieţii sale agitate de terorist internaţional, Yousef este căsătorit şi are două fiice. Unul dintre prietenii săi palestinieni, terorist şi el, Ahmad Ajaj, care călătorise

împreună cu el în 1 septembrie 1992, deşi la distanță, a fost reținut de postul de control al aeroportului J.F. Kennedy pentru deținere de paşaport ilegal suedez. Ajaj avea asupra lui documente care conțineau formule de materiale explozive, care urmau să fie folosite pentru distrugerea unor poduri şi tunele din New York.

Yousef a fost primit în Statele Unite pe perioada studierii dosarului de imigrare. Cei de la departamentul de imigrări i-au acceptat aparent falsa depoziție, că ar fi fost victima războiului din Golf. Yousef s-a mutat într-un apartament în Jersey, împreună cu Mohammed Salameh. După bombardamentul de la WTC, Yousef, care avea atunci 25 sau 26 de ani, s-a întors în Malahia, Filipine, chiar în aceeaşi zi. În Manila, a pus la cale „Proiectul Bojinka", un plan de plasare a unei bombe la bordul unui avion de pasageri SUA în 1995, folosind o bombă virtuală nedetectabilă pe care o crease el însuşi. Era foarte priceput la transformarea ceasurilor Casio în bombe cu nitroglicerină. Cu o astfel de bombă, Yousef a ucis un turist japonez şi a rănit încă 10. În martie 1993, procurorii din Manhattan îl acuzau de participare la bombardamentul WTC. În 6 ianuarie 1995, poliția din Manila a descins la domiciliul său, însă Yousef părăsise domiciliul după ce iscase accidental un incendiu în timp ce amesteca substanțe chimice. Poliția a găsit exploziv, o hartă a traseului Papei, haine preoțeşti, şi un CD care descria complotul împotriva Papei Ioan Paul al II-lea, cât şi planuri de atacuri împotriva căilor aeriene SUA. Au fost găsite amprentele lui Yousef pe probe, însă el dispăruse împreună cu prietena sa, Carol Santiago. Tot în camera sa s-a găsit şi o scrisoare de amenințare adresată oficialităților din Filipine, care îl reținuseră pe un camarad de-al său. Se lăuda cu „abilitatea de a fabrica şi folosi arme chimice şi gaz otrăvitor […] în scopul folosirii lor

împotriva instituțiilor vitale, a populațiilor rezidențiale şi a surselor de apă potabilă".

Aproape toată perioada celor trei ani dinainte de a fi arestat (1993), Yousef a locuit în casa de oaspeți Bayt Ashuhada (Casa Martirilor) din Peshawar, Pakistan, finanțată de bin Laden. În 8 februarie 1995, autoritățile locale l-au arestat pe Yousef în Islamabad în casa de oaspeți Su Casa, şi ea aparținând tot unui membru al familiei bin Laden. Yousef a fost predat FBI-ului şi deportat în SUA. În 21 iunie 1995, Yousef le-a mărturisit agenților FBI că a plănuit şi executat bombardamentul WTC.

În 6 septembrie 1996, Yousef a fost judecat de către Curtea Federală Districtuală din New York pentru tentativa de bombardare a unor avioane din Asia din 1995. În 8 ianuarie 1998, a fost condamnat la 240 ani de închisoare. În prezent se află în noua închisoare de maximă securitate din Florența, Colorado. Printre vecinii de celulă din „Aripa Bombardamentelor" îi are pe Timothy McVeigh, teroristul de dreapta, care a bombardat o clădire federală în Oklahoma City în 19 aprilie 1995, şi pe Ted Kaczynski, sociopatul poreclit „Unabomber". Poliglotul Yousef discută în mai multe limbi cu Kaczynski, care vorbeşte spaniola, franceza şi germana, şi l-a învățat puțin turca.

Grupări etnice separatiste

Teroriştii irlandezi

Conform unui ofițer IRA intervievat de „Newsweek" în 1998, IRA are mulți recruți. Fiecare potențial membru este testat mai mult de un an înainte de a fi acceptat. IRA sunt paranoici în ceea ce priveşte

informatorii, aşadar băutorii şi guralivii sunt automat descalificaţi. H. A. Lyons, un psihiatru din Belfast care lucrează frecvent cu prizonieri, a declarat cotidianului *Newsweek* că asasinii politici IRA sunt „practic indivizi normali", în comparaţie cu criminalii nonpolitici. „Ei se consideră luptători pentru libertate", adăugând că nu simt nicio remuşcare pentru acţiunile lor, cel puţin pentru cele împotriva forţelor de securitate. Ofiţerul IRA mai explică: „Asasinarea civililor nevinovaţi este un lucru pe care nu-l agreează nici un voluntar şi va trebui oprită. Însă pot suporta asasinarea [forţelor de securitate]. Există o armată care a luat conducerea asupra ţării noastre. Nu văd nici o diferenţă între mişcările de rezistenţă IRA şi cele ale Celui de-al Doilea Război Mondial".

Rona M. Fields afirma în 1976 că „teroriştii" din Belfast sunt cel mai adesea tineri adolescenţi din familii din clasa muncitoare. În anii '90, totuşi, această tendinţă s-a schimbat. Potrivit profilului teroriştilor irlandezi, republicani şi loialişti, dezvoltat de Maxwell Taylor şi Ethel Quayle (1994), „persoana implicată în acţiunea violentă are cel mai adesea mai mult de 30 ani sau probabil chiar puţin mai mult în cazul bărbaţilor". Republicanii şi liderii loialişti tind să fie mai bătrâni. Teroristul provine din clasa muncitoare, nu din cauza vreunei doctrine marxiste, ci din cauză că în arealurile loialiste şi republicane din Irlanda de Nord clasa dominatoare este cea muncitoare. Este posibil ca acesta să fie şi şomer. „Fie trăieşte în arealul în care s-a născut, fie l-a părăsit din motive operaţionale". Educaţia sa este limitată, deoarece a părăsit şcoala la 15–16 ani fără nici o calificare. Totuşi, conform lui Taylor şi Quayle, recruţii din anii '90 sunt mai educaţi. Înainte de a se implica în acţiunea violentă, recrutul aparţinea unei aripi de tineret a grupării pentru cel puţin un an. Deşi nu devine specialist tactic, este antrenat în mânuirea armelor

şi a explozivilor. Profilul notează că recruții sunt adesea bine îmbrăcați sau cel puțin îmbrăcați corespunzător, şi se integrează cu uşurință în comunitate. „Teroriştii nord-irlandezi vorbesc foarte răspicat şi îți dau impresia că sunt umblați prin toată lumea". La nivel psihologic, Taylor a descoperit „o lipsă de semne de psihopatologie, cel puțin în sens critic" printre membri. Teroriştii irlandezi îşi pot justifica cu uşurință actele violente „prin percepția proprie a lumii" şi nici măcar nu obiectează atunci când sunt numiți terorişti, deşi ei se autodenumesc voluntari sau membri.

Armata Republicană Provizorie Irlandeză (PIRA) este în general o grupare regională. La sfârşitul anilor '80 unii membri PIRA aveau nu mai mult de 12 ani, însă majoritatea celor care participau la operațiuni aveau în jur de 20 ani. Cei din linia întâi sunt mai bine educați şi antrenați. PIRA îşi recrutează membrii de pe stradă.

Partidul Muncitoresc din Kurdistan (PKK) şi *Abdullah Ocalan*

Partidul Muncitoresc pentru Kurdistan (Parte Krikaranc Kordesian/Partia Karkaris Kurdistan-PKK) s-a născut în 1972 o dată cu o mică grupare de activişti universitari marxişti din Ankara, cunoscută sub denumirea de „Apocus". Fondatorul principal al acestei grupări, Abdullah Ocalan (Unchiul „Apo") fusese exmatriculat din Universitatea din Ankara, unde urmase ştiințele politice. Ocalan s-a născut în 1948 în satul Omerli în sud-estul Turciei, provincia Ufra, fiu al unui fermier kurd sărac şi al unei mame turce. În 1974, Apocus a înființat o asociație universitară al cărui scop inițial era de a câştiga recunoaşterea oficială a limbii şi drepturilor culturale kurde. De-a lungul următorilor patru ani,

Ocalan a organizat asociația în cadrul PKK în timp ce studia teoriile revoluționare. În 1978, s-a stabilit în mod formal în PKK, un partid politic kurd marxist-leninist. În timpul procesului din iunie 1999, Ocalan condamna legile turce prea aspre împotriva PKK din 1978. „Acest tip de legi dau naştere la rebeliune şi anarhie", afirma el. Interzicerea limbajului – acum mai puțin aspră – „provoacă această revoltă".

Câțiva dintre fondatorii PKK erau etnici turci. Unul dintre cei unsprezece fondatori ai PKK a fost Kesire Yildirim, singura femeie dintre ei. Mai târziu, aceasta s-a măritat cu Ocalan, însă a fost îndepărtată când a început să pună la îndoială politicile şi tacticile acestuia. (L-a părăsit în 1988, când s-a alăturat unei facțiuni rebele a PKK din Europa). Spre deosebire de alte grupări kurde din Orientul Mijlociu, PKK a cerut instaurarea unei republici marxiste kurde total independente, Kurdistan, care să fie localizată în sud-estul Turciei. Prin 1978, influențat de teoria revoluționară a lui Mao Zedong, Ocalan a decis să părăsească zona urbană şi să se stabilească la țară împreună cu PKK. A fugit din Turcia înainte de lovitura militară din 1980 şi a trăit în exil în Damasc şi în Câmpiile Libaneze sub control sirian, unde şi-a stabilit cartierele generale şi poligoanele de antrenament PKK. În 1983, a recrutat şi antrenat 100 de soldați tereştri în Valea Bekaa din Liban, unde se află baza de antrenament şi cartierele generale ale gherilei Masoum Korkmaz din cadrul PKK. Armata PKK, Armata pentru Eliberarea Populară a Kurdistanului (ARGK), a început să opereze în august 1984. PKK a creat Frontul pentru Eliberarea Națională a Kurdistanului (ERNK) în 1985 pentru sprijinirea recrutării, spionajului şi activităților de propagandă.

Agenda radicală inițială PKK, inclusiv violența şi retorica antireligioasă, au îndepărtat PKK de majoritatea țărănimii kurde. Citând

surse variate, specialistul kurd Martin van Bruinessen afirmă că, deşi PKK era puțin simpatizat în anii ’90 datorită acțiunilor sale violente, „poporul a început treptat să îl admire, atât pentru îndemânarea luptătorilor de gherilă cât şi pentru curajul de care au dat dovadă partizanii săi arestați în timpul proceselor şi în închisoare. La sfârşitul anilor ’90, se bucura de o popularitate fără precedent în estul Turciei, deşi foarte puțini îl sprijineau activ”. Ocalan este considerat de către mulți kurzi un erou luptător pentru libertate. Totuşi, „majoritatea liniştită” a kurzilor din Turcia se opun PKK şi îl reneagă pe Ocalan.

Carismaticul Ocalan a fost fără îndoială acceptat de membrii devotați PKK. Structura leninistă a PKK a eliminat orice conflict intern. Totuşi, în martie 1991, Ocalan a recunoscut în cadrul unei conferințe de presă că se confrunta cu o facțiune PKK care dorea autonomia în cadrul Turciei în loc de un stat kurd separat. Când Ocalan, care vorbeşte foarte puțin limba kurdă, a fost de acord cu această poziție şi a anunțat încetarea focului în martie 1993, decizia nu a fost unanimă.

Eforturile de recrutare PKK au vizat în special clasele sărace de țărani şi muncitori, aceştia din urmă trăind în ghetouri cu apartamente standard din oraşe industriale. Potrivit unui sondaj de opinie făcut de Barkey şi Fuller în zona de sud-est, din cei 35% subiecți care au răspuns la întrebarea „cât de bine cunosc membrii PKK”, 42% au pretins că au un membru de familie în PKK. Guvernul turc susține că PKK îşi recrutează membrii cu forța şi apoi îi supune la sesiuni de „spălare pe creier” în tabere de antrenament din Liban. Potrivit Asociației Jurnaliştilor din Ankara, „membri ai organizației sunt trimişi în acțiuni armate sub influența drogurilor. Liderii PKK îi țin sub influența drogurilor ca să-i împiedice să vadă realitatea”. Cercetătorii au mai raportat şi că PKK a forțat tineri să se

înroleze. În noiembrie 1994, fostul purtător de cuvânt american, Kani Xulum, i-a spus lui James Ciment că PKK nu îi recrutează decât pe cei care înțeleg „strategiile şi scopurile noastre" şi „suntem foarte atenți să-i ținem pe psihopați departe de organizație". PKK are reguli privind recrutarea militară. La congresul din 1995, PKK a decis să nu recruteze tineri sub 16 ani şi serviciul militar pentru femei să fie voluntar. La mijlocul anilor '90, voluntarii PKK proveneau din familii din Germania şi restul Europei, şi chiar din Armenia şi Australia.

Totuşi, susține O'Balance, „afirmația femeilor că trăiau şi luptau alături de bărbați nu trebuie luată în considerare, deşi există unele excepții. Femeile erau implicate doar în propagandă, spionaj, legături şi educație. PKK susține că femeile reprezintă 30% din membrii săi". În aprilie 1992, ARGK susținea că are o forță de comando de 400 luptătoare înarmate în nordul Irakului. James Ciment a raportat în 1996 că aproximativ 10% din luptătorii PKK sunt femei. Thomas Goltz, un jurnalist care se specializează în Turcia, susține că „multe femei-recruți au fost antrenate special pentru bombardamentele sinucigaşe din zone aglomerate din mediul urban, cum ar fi bazarele din Istanbul sau plajele frecventate de turişti europeni de pe litoralul turcesc". Spre exemplu, o sinucigaşă de 19 ani a rănit opt polițişti într-un atac sinucigaş din Istanbul de la începutul lui iulie 1999.

Eforturile de recrutare bine fondate ale PKK au fost ajutate foarte mult de colaboratorii din mass-media, în special Med-TV, un post de televiziune de limbă kurdă, care transmite prin satelit din Britania. Ocalan însuşi a participat adesea, telefonic, la talk-show-uri Med-TV, folosind aceste emisiuni pentru a transmite mesaje sau a face anunțuri. Med-TV are o rază de acoperire largă în sud-estul Turciei.

Barkey şi Fuller descriu PKK ca fiind „în primul rând o organizație naționalistă”, însă cu legături cu stânga, în ciuda faptului că a declarat că abandonase marxism-leninismul pe la mijlocul anilor ’90. Ei susțin că, potrivit unor observatori kurzi, „Ocalan a început să arate mai multă maturitate, realism, şi stabilitate începând cu 1993”, renunțând la ideologia pragmatismului. Barkey şi Fuller confirmă că PKK „a trecut printr-o schimbare semnificativă a orientării sale politice” de la mijlocul anilor ’90, inclusiv depărtarea de anti-islamism.

Tendința psihotică spre răzbunare a conducerii PKK a fost accentuată o dată cu asasinarea lui Olof Palme, prim ministrul Suediei, care a fost împuşcat mortal în timp ce se plimba pe străzile din Stockholm în 28 februarie 1986. Membrii PKK au devenit imediat primii suspecți datorită reputației extremiste a grupării. Conform lui John Bulloch şi Harvey Morris, motivul fusese că Ocalan nu primise viză pentru Suedia, care are o mare comunitate de kurzi. În 2 septembrie 1987, militantul Hasan Hayri Guler a devenit primul suspect. Conform „Hurriyet”, un cotidian turc, Hasan Hayri Guler a fost trimis la Stockholm pentru a-l asasina pe Palme ca răzbunare pentru moartea unui militar PKK în Uppsala, Suedia. (PKK a negat acuzațiile şi a sugerat că înseşi forțele de securitate turce ar fi în spatele acestui asasinat.).

În 1998, Siria, sub presiunea Turciei, a închis taberele PKK şi l-a alungat pe Ocalan, care a început o odisee prin mai multe țări, căutând azil politic. În februarie 1999, a fost prins în Kenya şi deportat în Turcia.

Ocalan avea reputația că este dogmatic, strict şi foarte exigent, chiar tiranic. Henry J. Barkey şi Graham E. Fuller, citând o carte turcă, îl descriu: secretos, retras, suspicios şi neîncrezător în sine. Nu-i plac discuțiile în grup; asociații săi apropiați nu îi agreează prezența. Nu îi tratează pe ceilalți ca pe

nişte egali şi adesea îşi înjoseşte subordonaţii de faţă cu alţii, le cere locotenenţilor săi să i se confeseze şi păstrează distanţa aproape faţă de toată lumea.

Asprimea cu care colaboratorii kurzi şi inamicii PKK au fost trataţi de PKK reflectă atitudinea brutală a lui Ocalan. „Dacă cineva îl înfruntă [pe Ocalan], fie cu privirea, fie prin atitudine, este acuzat de creare de conflict […]. Păcătosul este atunci considerat contra-luptător şi este condamnat la moarte". Potrivit „Turkish Daily News", Ocalan şi-a subliniat foamea personală pentru putere absolută în 1991: „Zi de zi stabilesc o mie de relaţii şi distrug o mie de relaţii politice, organizaţionale, emoţionale şi ideologice. Nimeni nu îmi este indispensabil. Mai ales dacă există cineva care speră să preia conducerea PKK. Nu voi ezita să îl elimin. Nu voi ezita să distrug oameni".

Ocalan a fost descris de asemenea ca fiind „un bărbat zâmbitor, guraliv şi pripit", însă unul care „încă mai urmează un stil de gândire stalinist, aplicând principii marxiste tuturor problemelor…" Era convins că doar el şi partidul său ştiu adevărul. Jurnaliştii turci care l-au intervievat pe Ocalan au avut impresia că ar fi un individ „megalomaniac" şi „bolnav", care nu are nici un respect sau înţelegere pentru „valorile superioare ale civilizaţiei europene". Într-un număr din decembrie 1998 al *Turkish Daily News* este citat Ocalan: „Toată lumea ar trebui să ţină seama de modul meu de viaţă, de ceea ce fac şi de ceea ce nu fac. De felul în care mănânc, de felul în care gândesc, de ordinele mele; şi până şi inactivitatea mea ar trebui studiată cu grijă. Aceste lecţii vor fi învăţate de către mai multe generaţii, deoarece Apo este un mare învăţător".

Capturarea şi procesul sumar al lui Ocalan, se părea că inițial radicalizaseră PKK. Întoarcerea a doi membri vechi PKK a demonstrat că mai există o latură puternică în conducerea PKK. Ali Haidar şi Kani Yilmaz, foşti reprezentanți PKK europeni, au fost convocați la cartierele generale PKK, care se află acum în Lanțul Montan Qandil care desparte Irakul de Iran. „Jane's Defence Weekly" susține că revenirea lor sugerează faptul că aripa militară a PKK exercită o nouă autoritate asupra reprezentanților politici sau diplomatici ai PKK. (Pe lângă Haidar şi Yilmaz, Consiliul Prezidențial PKK îi include pe: Cemil Bayik („Cuma"), Duran Kalkan („Abbas"), Murat Karayillan („Cemal") şi Osman Ocalan („Ferhat")). Totuşi, în 5 august 1999, Consiliul Prezidențial PKK a declarat că PKK va urma îndemnul lui Ocalan de a abandona lupta armată şi de a se retrage din Turcia. Rebelii au început să se retragă din Turcia la sfârşitul lui august 1999.

PKK rămâne divizată într-o aripă politică şi una militară. Aripa politică favorizează o luptă politică paşnică printr-o campanie de presiune internațională în Ankara. Este sprijinită de sute de mii de kurzi din Europa. Aripa militară cuprinde aproximativ 4.500 luptători de gherilă care operează din munții Turciei, nordul Irakului şi Iran. Amenință cu continuarea războiului şi cu atacuri dacă Ocalan va fi executat. Karayillan, lider militar, este cel mai puternic membru al Consiliului şi va prelua conducerea în cazul în care Ocalan va fi asasinat.

Tigrii pentru Eliberarea Regiunii Tamile Eelam (LTTE)

Profilul grupării

LTTE este privită, brusc, ca fiind cea mai nocivă şi mai de temut grupare teroristă/de gherilă din lume, şi cea mai puternică organizaţie de gherilă din Asia de Sud. Este singura grupare care a asasinat trei şefi de guvern – prim-ministrul indian Rajiv Gandhi în 1991, preşedintele Sri Lankăi Ranasinghe Premadasa în 1993, şi fostul prim-ministru Dissanayake în 1994. A asasinat şi mai multe figuri politice şi militare proeminente. În 1999 LTTE a făcut două ameninţări la adresa Soniei Gandhi, care însă şi-a continuat campania electorală.

Cunoscută şi sub denumirea de Tigrii Tamili, LTTE s-a născut din conflictul etnic din Sri Lanka între majoritatea populaţiei sinhaleză şi etnicii minoritari tamili, care reprezintă 17%. Ca rezultat al acţiunilor guvernamentale care violau drepturile tamililor din Sri Lanka în perioada 1948–1977, o mare adunare de tineri şomeri educaţi din insulă s-au ridicat împotriva guvernului în 1972, sub conducerea reputatului militar Velupillai Prabhakaran. Tigrii şi alte grupări militante tamile au realizat importanţa creării unei provincii nordice tamile exclusiviste din motive de securitate şi au început campania pentru independenţa regiunii tamile Eelam, din partea de nord a insulei.

Fondatorii mişcării militare de tineret, Noii Tigri Tamili, au format LTTE în 5 mai 1976. Într-unul dintre primele lor acte teroriste, au distrus un avion de pasageri cu o bombă cu ceas, în septembrie 1978. LTTE este doar una dintre cele cinci grupări, care a obţinut dominaţia asupra a mai mult de 35 de grupări de gherilă tamile. Naţionalismul a rămas forţa supremă a Mişcării Tigrilor.

Mişcarea de gherilă tamilă este compusă în cea mai pare parte din grupări cunoscute sub numele de Tigri, termen aplicat numeroaselor facțiuni ale sale. După Robert C. Oberst, grupările, în general numite 'Tigri', sunt bande de tineri care s-au înființat la începutul anilor '80 ca organizații politico-militare. Înainte de aceasta, ele erau centrate în jurul unor personalități dominante.

Evenimentele etnice sângeroase din iulie 1983 au polarizat comunitățile sinhaleză şi tamilă. Au fost începute de sinhalezi ca reacție la moartea a 13 soldați într-o ambuscadă a Tigrilor. Rezultatul final a fost că aproximativ 500.000 de tamili au plecat spre India şi Occident, căutând azil. În anii următori, Tigrii au înființat filiale în toată lumea, construind cea mai mare rețea din istoria terorismului. În 1987 LTTE devenise cea mai puternică grupare militară din Sri Lanka. Mai mult de două generații de tineri tamili fuseseră îndoctrinați cu separatism.

Profilul membrilor

LTTE este o organizație exclusiv etnică, constituită aproape în întregime din tineri tamili hinduşi. Deşi majoritatea membrilor sunt hinduşi, în mişcare există şi un număr semnificativ de creştini. La început, susținătorii independenței tamile aveau cam 30 de ani. De atunci, media de vârstă a scăzut. În 1990 aproximativ 75% din cea de-a doua generație de membri LTTE aveau sub 30 de ani, cam 50% având între 15–21 de ani, iar 25% între 25–29 de ani. Bine motivați şi disciplinați, conform unei autorități indiene, majoritatea luptătorilor LTTE sunt preadolescenți.

Majoritatea soldaților şi a membrilor provin din clasa de mijloc. Aproape toate cadrele LTTE au fost recrutate din pătura inferioară a societății Jaffna. Tigrii Tamili îşi iau recruții dintre tamilii care trăiesc în provincia nordică şi câțiva din provincia estică. Cadrele provenite din alte areale ale provinciilor nordice şi estice sunt doar „trupe" inferioare care nu dețin un loc important. În 1993, LTTE avea 10.000 de cadre, toți fiind tamili şi hinduşi.

Ministrul Anuruddha Ratwatte a declarat în martie 1999 că recrutarea LTTE a fost limitată din 1998 şi a redus numărul cadrelor la mai puțin de 3000, din 4000–5000 de membri. LTTE a devenit dependentă de Brigada Juniorilor (Baby Brigade), compusă din băieți şi fete cu vârsta între 10–16 ani. În mai 1999, într-o încercare aparent disperată de instaurare a unei Miliții Populare Universale, LTTE a început să pretindă instrucție militară obligatorie tuturor persoanelor peste 15 ani sub controlul LTTE în Vanni.

Printre combatanții minori din întreaga lume, copiii sunt mai proeminenți în LTTE. Brigada cea mai de temut a acesteia, Brigada Leopard (Sirasu puli), este compusă din copii. În 1983 LTTE a înființat o bază de antrenament în statul Pondicherry din India pentru recruți sub 16 ani, însă doar un grup de copii a fost antrenat. În 1984, se formase nucleul Brigăzii Juniorilor (Bakuts). LTTE a instruit primul grup de femei în 1985. În octombrie 1987, a renunțat la recrutarea copiilor şi femeilor, şi a început să îşi integreze luptătorii copii în unitățile sale. Liderul LTTE Prabhakaran a ordonat recrutarea obligatorie în masă a copiilor din ariile rămase sub controlul LTTE, în special din districtul Mullaittivu din nord-est. De la sfârşitul lui 1995 şi până la jumătatea lui 1996, LTTE a recrutat şi instruit cel puțin 2000 de tamili. Aproximativ

1000 aveau între 12 şi 16 ani. În 1998 Directoratul Spionajului Militar din Sri Lanka estima că 60% din luptătorii LTTE aveau sub 18 ani şi că o treime dintre ei erau femei. Potrivit unei estimări bazate pe luptători LTTE uciși în luptă, 40 % din forțele LTTE sunt băieți şi fete între 9 şi 18 ani. Din aprilie 1995, aproximativ 60 % din personalul LTTE ucis în luptă sunt copii, majoritatea fete şi băieți între 10 şi 16 ani. Copiii ocupă peste tot funcții, cu excepția celor de conducere.

Întregul personal LTTE provine din casta Velvettihura sau a „pescarilor", care şi-a câştigat o anumită poziție socială datorită operațiunilor AK-47 la care au participat mulți dintre membrii săi militanți. Conform lui Oberst, mulți tind să aibă studii superioare, sunt vorbitori de engleză şi au legături strânse cu Occidentul. Totuşi, mai multe grupări Tigru sunt conduse de tamili cu puține studii şi neprofesionali.

Profilul liderului: *Velupillai Prabhakaran*

Poziţie: Lider principal al LTTE

Generalităţi: Velupillai Prabhakaran s-a născut în 27 noiembrie 1954, în Velvettihurai, un sat de pe coastă în apropiere de Jaffna. Este fiul unui oficial guvernamental hindus pios şi de treabă, agricultor, care era cunoscut ca fiind atât de incoruptibil încât refuza până şi o ceaşcă de ceai din partea subalternilor săi. În copilărie, Velupillai Prabhakaran obişnuia să omoare păsări cu praştia. Elev mediocru, prefera romanele istorice. În tinerețe s-a alăturat militanților tamili din peninsula nordică. A abandonat şcoala la 16 ani, alăturându-se unor „bande activiste". A participat chiar şi la o răpire politică. În 1972 a ajutat la înființarea unei grupări militante

numită Noii Tigri Tamili, devenind co-liderul acesteia la 21 ani. Le-a impus un cod strict de comportament celor 15 membri: fără fumat, fără băutură, fără sex. Doar prin sacrificiul suprem, cu excepția lui Prabhakaran, tamilii puteau să îşi atingă scopul de a-şi instaura o patrie separată. În prima sa acțiune teroristă, care l-a făcut cunoscut pe plan național, Velupillai Prabhakaran l-a asasinat pe noul primar ales al Jaffnei, un politician tamil care era membrul unui mare partid politic sinhalez, în 27 iulie 1973 [potrivit altor surse 1975]. Velupillai Prabhakaran a câştigat putere considerabilă şi prestigiu în urma acestui atentat, pe care îl anunțase plasând o mulțime de postere în Jaffna. Devenise urmărit general şi o ruşine pentru tatăl său pacifist. În lumea subterană din Sri Lanka, pentru a conduce o bandă trebuie să-ți faci mai întâi o reputație de om violent şi să ai crime la activ. Îndeplinind ambele cerințe, Velupillai Prabhakaran a reuşit să îşi consolideze controlul asupra bandei sale, căreia i-a schimbat numele în Tigrii pentru Eliberarea Eelamului Tamil în 5 mai 1976.

Misiunile sale din Nadu de la începutul anilor ’80 l-au transformat în erou popular. Prabhakaran s-a căsătorit în 1983 cu frumoasa Mathivathani Erambu. Începând din acel moment, li s-a permis tuturor Tigrilor să se căsătorească după 5 ani de luptă. Soția, fiul şi fiica lui Prabhakaran se ascund în Australia.

Carismaticul Prabhakaran şi-a câştigat o reputație de geniu militar. Purtând mustață şi având nişte ochi ageri, Prabhakaran a fost numit adesea: „noul Pol Pot al Asiei”, „criminal aspru”, „megaloman” şi „introvertit”. Este foarte rar văzut în public. Îşi petrece timpul plănuind crime civile, care vizează politicieni şi inamici tamili. Prabhakaran rămâne o enigmă chiar şi pentru cei mai apropiați şi loiali subalterni ai săi. Printre eroii săi preferați se numără actorul Clint Eastwood. I-a

asasinat pe mai mulți dintre comandanții săi, suspectându-i de trădare. Cu toate acestea, el inspiră devotament fanatic printre luptătorii săi.

Prabhakaran şi liderul său militar, care ocupă şi funcția de ofițer şef de spionaj, Pottu Amman, sunt principalii lideri LTTE acuzați de asasinarea lui Gandhi. În 27 ianuarie 1998, Înalta Curte din Colombo a eliberat mandate de arestare pe numele lui Prabhakaran, Amman şi a altor opt terorişti acuzați de uciderea a 78 de persoane şi de distrugerea Sediului Băncii Centrale în explozia din 1996 şi de săvârşirea altor acte criminale în perioada 1 iulie 1995–31 ianuarie 1996. Prabhakaran a somat în mod repetat națiunile occidentale să nu mai ofere sprijin militar Sri Lankăi, amenințând că le vor ataca cetățenii.

Luptătorii sinucigaşi LTTE

LTTE are o forță militară feminină şi foloseşte femei în luptă. Femeile-terorist LTTE joacă în forță un rol cheie. Un număr necunoscut de membri ai trupelor de comando feminine sunt membri ai unității de elită cunoscută sub denumirea de Tigrii Negri. Membrii acestei unități sunt descrişi ca fiind „luptători sinucigaşi" şi poartă la gât o sticluță ce conține cianură de potasiu. Sinuciderea este un fenomen foarte răspândit pe care membrii LTTE o consideră simbol suprem de curaj şi devotament față de cauză, este folosită în timpul ceremoniei finale de inițiere. Luptătorul LTTE care poartă această sticluță trebuie să o folosească negreşit în cazul în care misiunea sa eşuează; în caz contrar, va avea parte de o moarte mult mai dureroasă în mâinile LTTE. Unul dintre primele cazuri în care membrii LTTE au fost nevoiți să se sinucidă a avut loc în octombrie 1987, când

LTTE a ordonat unui grup de lideri capturați şi duşi în Columbia să se sinucidă.

Tigrii Negri include membri de ambele sexe. „Fata cu bomba la brâu" LTTE care l-a asasinat pe primul ministrul indian Rajiv Gandhi în 21 mai 1991, după ce i-a oferit acestuia o ghirlandă de flori, era o tamilă hindusă de doar 18 ani din Sri Lanka, care avea lipită de corp o bombă. Explozia a omorât încă 17 oameni, inclusiv un fotograf care imortaliza atentatul. De-a lungul următoarelor două luni de investigații, nu mai puțin de 25 de membri LTTE s-au sinucis pentru a evita prizonieratul.

Cu toate că asasinarea lui Gandhi a avut repercusiuni negative asupra LTTE, atacurile sinucigaşe au rămas metoda de bază a teroriştilor LTTE. În 31 ianuarie 1996, un sinucigaş cu bombă LTTE a ajuns în fața Băncii Centrale din Sri Lanka purtând asupra lui 156 kg exploziv, omorând cel puțin 91 de oameni, rănind 1.400 şi distrugând o duzină de clădiri de birouri din districtul financiar al Sri Lankăi. În 16 martie 1999, o luptătoare LTTE s-a aruncat în aer după ce a sărit în fața maşinii unui ofițer de poliție care lupta contra terorismului, într-un atac efectuat în afara oraşului Colombo. Totuşi, maşina a evitat-o, împiedicând explozia. Complicele femeii s-a sinucis şi el, înghițind cianură. În 29 iulie 1999, o altă sinucigaşă cu bombă l-a asasinat pe Neelan Tiruchelvam, educat la Harvad, politician din Sri Lanka, care milita pentru pace, în Colombo, aruncându-se în aer chiar în fața geamului maşinii victimei.

Grupările social-revoluţionare

Organizaţia Abu Nidal (ANO)

(aka Fatah – Consiliul Revoluționar, Organizație Iunie Negru, Brigada Revoluționară Arabă, Organizație Revoluționară a Musulmanilor Socialişti)

Profilul grupării

Se presupune că, din 1994 până în prezent, Organizația Abu Nidal (ANO) a ucis peste 300 de persoane şi a rănit peste 650 de persoane din 20 de țări. Totuşi, în ultimii ani, de când Abu Nidal a devenit un lider mai mult simbolic al ANO, ANO pare a-şi fi pierdut din putere.

În 1984, ANO avea aproximativ 500 de membri. Grupare foarte răzbunătoare, ANO a folosit agenți secreți în mai multe continente în numele organizațiilor de spionaj din Orientul Mijlociu, cum ar fi cele din Irak, Siria, Iran şi Libia, cât şi a altor grupări teroriste, cum ar fi Shi'iții din sudul Libanului. În multe atacuri, ANO a folosit Polish W.Z.63. Bazându-se în primul rând pe tinerii studenți palestinieni, Abu Nidal conduce o organizație disciplinată şi profesionistă, însă una consolidată prin teroare; mulți membri au fost acuzați de trădare, deviere şi dezertare, fiind eliminați.

Pentru Abu Nidal, inamic este orice persoană care se opune eliberării forțate a Palestinei. Alături de zilonism şi imperialism, un loc important în cadrul acestui panteon este ocupat de cei implicați în procesul politic de sprijin al lumii arabe, cum ar fi regimurile arabe sau PLO (condusă de Arafat). Abu Nidal Fath (Consiliul Revoluționar) este

considerat adevăratul moştenitor al autenticului Fath, care trebuie salvat de „părinții fondatori” (Arafat şi acoliții săi), care l-au trădat. Abu Nidal Fath reprezintă un model de fundamentalism palestinian secular, al cărui scop sacru este eliberarea Palestinei.

Între 1976–1978, Abu Nidal a început să înființeze un corp de agenți inactivi, forțând tineri studenți palestinieni cu burse de studiu în Europa să devină agenții săi. După o scurtă perioadă de instrucție în Libia, Irak sau Siria, erau trimişi în străinătate unde rămâneau inactivi până când avea nevoie de ei. În ciuda asprimii terorismului ANO, membrii săi au o înfățişare foarte conservatoare. Robert Hitchens, un jurnalist britanic şi unul dintre puținii străini care l-au cunoscut pe Abu Nidal, a fost foarte impresionat de curățenia din cartierele generale ale lui Abu Nidal din Bagdad, şi de „îmbrăcămintea imaculată a acestui om”, care erau „impecabil de curate”, cât şi de politețea acestuia.

Recrutarea este foarte drastică. La începutul anilor ’80, membrii săi proveneau din familii din Liban, însă începând cu a doua jumătate a anilor’80, ANO a început să recruteze membri şi din taberele de refugiați. Absolvenții primului program de instrucție erau transportați în sudul Libanului, unde urmau câteva săptămâni de instrucție militară. Câteva săptămâni mai târziu, erau duşi la aeroportul din Damasc, li se dădeau noi nume de cod şi erau trimişi la Tripoli, unde erau transferați în tabere de antrenament ANO.

La mijlocul anilor ’80, Abu Nidal continua să recruteze studenți arabi care studiau în Europa. Madridul era o sursă importantă pentru ANO.

În perioada 1987–1992, majoritatea novicilor lui Abu Nidal continuau să fie tineri palestinieni recrutați din taberele de refugiați şi din

oraşe din Liban. Erau transportaţi din Damasc spre Libia în grupuri de câte 100 de persoane. Eforturile de recrutare ale lui Abu Nidal vizau direct tineri studenţi, cărora le promitea că îi va ajuta să îşi urmeze studiile, că îi va sprijini în carieră şi că le va ajuta familiile. Pe lângă faptul că le oferea un salariu bun, îi convingea că vor lupta nu doar pentru Palestina, ci pentru întreaga lume arabă.

Procesul de selectare devenea foarte serios în momentul în care noii recruţi ajungeau în Libia. Aceştia erau obligaţi să semneze o înţelegere prin care erau de acord să fie executaţi în cazul în care erau bănuiţi de trădare. Li se cerea de asemenea să scrie o biografie personală foarte detaliată, care era folosită în verificările ulterioare. În perioada de probă, fiecare nou recrut era însărcinat cu paza a câte unui membru ANO, participa la marşuri sau demonstraţii. Unora li se cerea să facă spionaj. Noilor recruţi li se cerea să renunţe la alcool, ţigări, droguri şi femei. Li se interzicea să se intereseze de adevăratul nume al vreunui membru ANO sau să-l dezvăluie pe al lor; se folosea doar numele de cod. În timpul instrucţiei, recruţii învăţau cele zece principii fundamentale ale ANO: devotament, disciplină, centralism democratic, supunere la ordine, iniţiativă şi acţiune, critică şi autocritică, securitate şi confidenţialitate, plănuire şi îndeplinire, aplicarea experienţei acumulate şi economie. Recruţii bănuiţi că sunt agenţi infiltraţi erau torturaţi şi executaţi.

Conform cotidianului *Guardian*, la sfârşitul anilor ’90 ANO nu mai era considerată o ameninţare reală, după ce s-a divizat în mai multe facţiuni. Conform *NewYork Times*, în 1988 Abu Nidal mai avea încă 200–300 de adepţi activi care au luptat împotriva arabilor. Totuşi, în 1999 se zvonea că Organizaţia s-a dezmembrat. Jumătate din adepţii lui Abu Nidal din Liban şi Libia s-au alăturat mişcării Fatah a lui Yassir Arafat şi s-au mutat în Fâşia Gaza.

Profilul liderului: *Sabri al-Banna („Abu Nidal”)*

Poziţie: Liderul ANO

Generalităţi: Abu Nidal s-a născut în Jaffa, Palestina, în mai 1937. Numele său real este Sabri al-Banna. Este fiul unui bogat cultivator de portocali, Khalil al-Banna, şi a celei de-a opta soție a sa. Tatăl său era unul dintre cei mai bogați oameni din Palestina. Familia lui Abu Nidal avea proprietăți și în Egipt, Franța și Turcia. Tatăl său a murit în 1945, când Sabri urma studiile unui seminar teologic francez din Jaffa. Atunci, fratele său mai mare l-a înscris la o școală musulmană privată din Israel pentru următorii doi ani, până când familia a sărăcit. Guvernul israelit le-a confiscat toate proprietățile în 1948, inclusiv mai mult de 6.000 de acri de livadă. După ce a trăit într-o tabără de refugiați din Gaza în 1948 timp de nouă luni, familia s-a mutat în Nablus. Sabri avea 12 ani. Elev mediocru, a absolvit liceul din Nablus în 1955.

În acelaşi an, Sabri a intrat în Partidul naționalist arab Ba’ath. S-a înscris la facultatea de inginerie din cadrul Universității din Cairo, însă a abandonat studiile după doi ani, întorcându-se în Nablus. În 1958 s-a angajat ca laborant în cadrul Companiei Petroliere Arabo-Americane din Arabia Saudită. În 1960 a deschis un magazin de electronice în Riyadh. Printre trăsăturile sale de caracter se numărau caracterul introvertit şi încăpățânarea. În 1962, întors în Nablus, s-a căsătorit şi s-a întors în Arabia Saudită împreună cu soția sa. Discuțiile politice cu alți exilați palestinieni din Arabia Saudită l-au inspirat să devină mai activ în cadrul Partidului Ba’ath şi apoi să intre în Fatah. În 1967 a fost concediat din Aramco din motive politice, a fost închis şi torturat de saudiți, care l-au

deportat în Nablus. În urma Războiului de Şase Zile şi a intrării izraeliților în Nablus, şi-a înființat propria grupare – Organizația Palestiniană Secretă, care începând cu 1968 a început să creeze probleme. Şi-a mutat familia în Amman, unde a intrat în Fatah, gruparea lui Yassir Arafat şi cea mai mare organizație din Palestina.

În 1969, Abu Nidal a devenit reprezentantul PLO în Khartoum, unde a avut şi primele contacte cu ofițerii spionajului irakian. În august 1970, s-a mutat în Bagdad, unde ocupa acelaşi post şi a devenit agent de spionaj irakian. După războiul dintre arabi şi izraeliți din 1973, a părăsit Fatah, înființându-şi propria organizație. Beneficiind de arme, instrucție şi de sprijinul spionajului irakian, primul său act major de terorism a fost să atace Ambasada Arabiei Saudite din Paris în 5 septembrie 1973. Mai târziu, oficialitățile irakiene au recunoscut că l-au însărcinat pe Abu Nidal să efectueze această operațiune.

În perioada 1973–1974, relațiile dintre Abu Nidal şi Arafat s-au înrăutățit. Abu Nidal a sugerat că părăsise Fatah din cauză că PLO era înclinată să accepte un compromis: statul West Bank în locul eliberării totale a Palestinei. În 1974, Abu Nidal a fost destituit din cauza legăturilor prea strânse cu Irakul. În octombrie 1974, Irakul a sponsorizat Frontul Respingerii. Abu Nidal nu a aderat datorită expulzării sale recente din PLO, organizându-şi propria grupare – Consiliul Revoluționar Fatah – cu sprijinul conducerii irakiene. În 1978, Abu Nidal a început să se distanțeze de PLO, asasinându-i pe reprezentanții PLO la Bruxelles şi Bucureşti în 1984. În 1983 omul lui Abu Nidal din Lisabona l-a asasinat pe cel mai devotat consilier al lui Arafat.

Pe lângă această campanie teroristă împotriva PLO, Abu Nidal a atacat în repetate rânduri şi Siria. A organizat o grupare teroristă numită

Iunie Negru (după luna în care trupele siriene au invadat Libanul), care a bombardat mai multe ambasade siriene din Europa, a luat ostateci la un hotel din Damasc şi a încercat să îl asasineze pe ministrul de externe sirian. În noiembrie 1983, Saddam l-a expulzat pe Abu Nidal din Irak din cauza presiunilor făcute de Statele Unite, Iordania şi Emiratele Arabe Unite – aliații Irakului în războiul împotriva Iranului.

Abu Nidal şi-a mutat cartierele generale în Siria. De la sfârşitul anului 1983 până în 1986, guvernul lui Hafiz al-Assad a folosit ANO pentru a îndeplini două mari obiective: intimidarea lui Arafat şi a regelui Hussein, care erau părtaşi la planuri de pace care excludeau Siria, şi asasinarea reprezentanților iordanieni (majoritatea diplomați). Între 1983 şi 1985, ANO a atacat iordanienii din Ankara, Atena, Bucureşti, Madrid, New Delhi şi Roma, şi a bombardat clădiri oficiale din aceste capitale. Statele Golfului, în special Arabia Saudită, Kuweit şi Emiratele Arabe Unite, au fost şi ele atacate deoarece rămăseseră restante cu plata pentru protecție. Printre atacurile ANO se numără şi masacrele cu mitraliere a pasagerilor El Al şi de la aeroporturile din Roma şi Viena din 27 decembrie 1985.

Relațiile lui Abu Nidal cu Siria s-au alterat totuşi datorită faptului că Assad îl trata ca pe un simplu luptător, în timp ce el era lider palestinian, şi din cauză că Marea Britanie, Uniunea Sovietică şi Statele Unite făceau presiuni asupra regimului lui Assad în vederea combaterii terorismului. După ce agenții sirieni l-au capturat pe unul dintre locotenenții lui Abu Nidal la aeroportul din Damasc (acesta avea asupra sa documente valoroase şi arme pe care le introdusese ilegal în Siria), Siria l-a expulzat pe Abu Nidal în 1987. După expulzare s-a mutat în Libia.

Abu Nidal se simțea mai în siguranță în Libia. A folosit aceleaşi metode ca în Irak şi Siria. A organizat atacuri asupra inamicilor prietenilor săi (printre care Statele Unite, Egiptul şi PLO), a bombardat Ambasada Americană la Cairo, a deturnat avioane şi a împuşcat 21 de evrei dintr-o sinagogă din Istanbul. În Libia, totuşi, conflictele interne au dezmembrat ANO. În perioada1989–1990, sute de membri au murit în luptele dintre Abu Nidal şi dizidenții sprijiniți de PLO, care vroiau să preia controlul operațiunilor sale din Libia şi Liban.

O trăsătură ciudată a terorismului lui Abu Nidal este că mai mult de 50% dintre adepții săi sunt rivali direcți ai arabilor şi palestinienilor. Războiul vicios dintre ANO şi PLO i-a determinat pe arabi să creadă că ANO este manipulată în secret de serviciile secrete israelite. Conform acestei presupuse ipoteze, Mossad a intrat în Organizația lui Abu Nidal şi l-a manipulat pe acesta să comită atrocități care ar discredita cauza palestiniană. Ipoteza se bazează pe patru puncte principale: omorurile lui Abu Nidal au influențat negativ cauza palestiniană în avantajul Israelului, comportamentul suspicios al unor oficiali ai lui Abu Nidal, lipsa de atacuri asupra Israelului, neimplicarea în Intifada şi eşecul Israelului de a se răzbuna împotriva grupărilor lui Abu Nidal. O altă trăsătură distinctă a terorismului lui Abu Nidal este că ANO nu s-a interesat niciodată de membrii capturați, preferând să îi abandoneze. Aceste trăsături sugerează faptul că ANO este mai mult produsul psihopatologiei paranoice a liderului său decât a ideologiei sale. Paranoia lui Abu Nidal a ieşit în evidență şi în interviurile pe care le-a acordat, în care şi-a exprimat părerea că Vaticanul e răspunzător pentru situația din Irak şi urmăreşte să-i distrugă Organizația. De frică să nu fie localizat sau capturat, Abu Nidal nu vorbeşte niciodată la telefon sau prin stație şi nici nu bea nimic servit de alții.

În ultimii ani, îmbătrânitul şi bolnavul deja Abu Nidal a alunecat într-o obscuritate relativă. În 5 iulie 1998, la două zile după ce 10 membri ANO i-au cerut demisia de la conducerea ANO, egiptenii l-au arestat pe Abu Nidal, care deținea un paşaport tunisian fals. Ofițerii de securitate egipteni i-au expulzat pe cei 10 membri dizidenți ai grupării. Se zvonea că Abu Nidal era internat într-un spital din suburbia Heliopolis din Cairo. La mijlocul lui decembrie 1998, a părăsit Egiptul pentru Irak, după ce a evadat din spitalul din Cairo, unde urma un tratament contra leucemiei.

Descrierea fizică a lui Abu Nidal diferă de la o sursă la alta. În 1992, Patrick Seale îl descria în felul următor: „un bărbat palid, slab, cu început de chelie, cu burtă mare, cu un nas lung şi subțire şi cu mustață căruntă". Unul dintre recruții săi a adăugat că Abu Nidal nu este prea înalt şi că are ochi albaştri şi fața rotundă.

Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei Comandament General (PFLP-GC)

Profilul grupării

Ahmad Jibril, un palestinian care a servit ca şi căpitan în armata siriană înainte de a se alătura mai întâi grupării Fatah şi mai apoi PFLP, a fost dezamăgit de ideologia PFLP. Aşadar, în august 1968 a înființat PFLP-GC ca facțiune ruptă de PFLP. PFLP-GC este o organizație naționalistă, care are ca scop transformarea Israelului în stat „democratic secular". La fel ca PFLP, PFLP-GC refuză să accepte existența continuă a Israelului, însă PFLP-GC a fost mai stridentă şi nu s-a compromis prin negocieri, ba chiar a amenințat că îl vor asasina pe Arafat. Printre acțiunile teroriste ale PFLP-GC se numără şi trecerea cu ajutorul unui

planor a unui operator peste granița libaneză în noiembrie 1987, deturnarea a patru avioane în 6 septembrie 1970, şi aruncarea în aer a unui avion Pan Am Boeing 747 deasupra localității Lockerbee, Scoția, în 1998, care s-a soldat cu 270 victime. Agenții libieni au fost mai târziu acuzați de doborârea avionului, însă Jibril şi PFLP-GC au continuat să fie suspecți de complicitate, bănuiți fiind că au plănuit operațiunea, după care le-au pasat-o libienilor. În ultimii ani, PFLP-GC, slăbit din cauza reducerii suportului primit din partea Siriei şi din cauza problemelor de sănătate ale lui Jibril, nu a fost implicat în nici o acțiune teroristă internațională majoră. A fost implicat doar în atacuri de gherilă împotriva forțelor israeliene în sudul Libanului.

În 1991, PFLP-GC avea aproximativ 500 de membri şi încerca să recruteze noi membri. Se ştie că PFLP aşteaptă suport din partea claselor muncitoare şi claselor de mijloc, însă se ştie foarte puțin despre membrii săi. Prezența PFLP-GC în West Bank şi Gaza nu este totuşi neglijabilă.

PFLP are un proces de recrutare strict. Deşi nu se ştie sigur dacă PFLP-GC foloseşte un proces similar, programul de recrutare PFLP este descris aici pe scurt. O celulă PFLP, care are între 3 şi 10 membri, recrutează noi membri şi numeşte un membru vechi care să îi ghideze pe noii recruți pe perioada de instruire. Celulele îi inițiază pe noii recruți în studierea regulamentului PFLP şi a teoriei marxist-leniniste. Înainte de instrucție şi pe perioada acesteia, fiecare recrut este monitorizat îndeaproape şi i se evaluează personalitatea, abilitatea, gradul de devotament la cauza palestiniană. Pentru a fi acceptat ca membru, candidatul trebuie să fie palestinian sau arab, să aibă peste 16 ani, să provină din „clasa revoluționară", să accepte programul politic şi regulile interioare, să fi fost deja implicat într-o organizație PFLP non-

combatantă şi să fie pregătit să participe la lupte. Ca să ajungă în stadiul de „cadet”, noul recrut trebuie să completeze o cerere şi să fie recomandat de cel puțin doi membri PFLP, care îşi vor asuma întreaga responsabilitate de a-l fi recomandat. Cadeții urmează o perioadă de instrucție de la şase luni la un an. Ulterior este acceptat ca membru deplin.

Conducerea politică PFLP-GC este organizată într-un Secretariat General, un Birou Politic şi un Comitet Central. PFLP-GC este condus de secretarul său general, Ahmad Jibril. Alți lideri principali sunt: asistentul secretarului general, Talal Naji, şi secretarul Biroului Politic, Fadl Shururu.

În august 1996, preşedintele sirian Hafiz al-Asad i-a cerut oficial lui Ahmad Jibril să părăsească Siria şi să plece în Iran. Totuşi, Jibril nu a lipsit pentru mult timp din Siria. În 14 mai 1999, o delegație reprezentând conducerea PFLP-GC, condusă de secretarul general Ahmad Jibril şi compusă din asistentul secretarului general Talal Naji, secretarul Biroului Politic Fadl Shururu şi membrul Comitetului Central Ajjiri, s-a întâlnit la Damasc cu preşedintele iranian Muhammad Khatami şi delegația sa, care erau în cursul unei vizite oficiale în Republica Arabă Siriană. Câțiva membri mai vechi PFLP-GC au părăsit gruparea în august 1999 datorită faptului că Jibril refuza orice negociere de pace.

PFLP-GC nu a fost activ în ultimii ani sau cel puțin nu a fost implicat în nici o acțiune teroristă. Totuşi, dacă unul dintre sponsorii săi statali, cum ar fi Iranul, Libia şi Siria, decide să se răzbune pe o altă națiune, PFLP-GC ar putea fi angajat pentru aceasta. Gruparea deține celule dominante în Europa şi are legături strânse cu JRA şi terorismul irlandez.

Profilul liderului: *Ahmad Jibril*

Poziţie: Secretar General al PFLP-GC

Generalităţi: Ahmad Jibril s-a născut în oraşul Yazur în 1938. În urma războiului arabo-israelian din 1948, familia sa s-a mutat în Siria. În cea de-a doua jumătate a anilor ’50 s-a înrolat în armata siriană. A absolvit şcoala militară, devenind expert în demolări şi căpitan. În timp ce era încă ofițer activ în armata siriană, Jibril încerca să îşi formeze propria organizație, Frontul pentru Eliberarea Palestinei (PFL). După o perioadă scurtă de aderare la PFLP (condusă de George Habbash), în octombrie 1968 Jibril a înființat PFLP-GC, care a devenit renumită pentru tehnologia explozivilor militari.

După o lungă perioadă de sărăcie şi suferințe, pe la mijlocul anilor ’70, Jibril a avut şansa să îl întâlnească pe colonelul libian Muammar al-Qadhafi, la puțin timp după ce luptătorii israelieni au aruncat în aer un avion civil libian deasupra oraşului Sinai. Jibril s-a oferit să îl răzbune, iar Qadhafi l-a finanțat cu milioane de dolari în acest scop. După ce şi-a trimis piloții în mai multe țări comuniste pentru a fi instruiți în scopul misiunilor sinucigaşe, Jibril s-a întâlnit cu Qadhafi şi i-a înapoiat banii, spunându-i că ar fi avut nevoie de o sumă dublă. Impresionat de sinceritatea lui Jibril, Qadhafi i-a dat acestuia suma necesară.

În ciuda cantității imense de bani şi armament de care dispunea, Jibril nu se bucura de o prea mare popularitate printre palestinieni, având puțini adepți în West Bank şi Gaza. Acest lucru se datora faptului că Jibril făcuse parte din armata siriană. Jibril a suferit un recul în 1977, atunci când PFLP-GC s-a dezmembrat. În 1982 Jibril a început să se

identifice cu Iranul, care l-a primit cu brațele deschise. Ca urmare, şi-a mutat cartierele generale şi operațiunile la Teheran. PLFP-GC s-a implicat în operațiuni de spionaj în serviciul Iranului printre palestinienii din diferite țări.

Forţele Revoluţionare Armate din Columbia (FARC)

Profilul grupării

Membrii Forțelor Revoluționare Armate din Columbia (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – FARC) provin în cea mai mare parte din mediul rural. Sociologul James Peter susține că 80% dintre membrii FARC sunt țărani, ceea ce explică vitalitatea şi dezvoltarea în timp a grupării. Majoritatea membrilor FARC sunt puțin educați, tineri din mediul rural, care sunt atraşi de FARC mai mult de salariu decât de ideologie. Mulți dintre ei sunt adolescenți, de ambele sexe. Mulți fermieri săraci şi adolescenți se înrolează în FARC din plictiseală sau pur şi simplu din cauza salariului de 350$ pe lună, cu 100$ mai mare ca cel din armata columbiană. Alții sunt mai idealişti. Spre exemplu, Ramón, un luptător de 17 ani, a declarat într-un interviu acordat cotidianului *Washington Post* în februarie 1999 următoarele: „Nu cunosc semnificația cuvântului «marxism», însă m-am înrolat în FARC în folosul țării, […] în folosul săracilor". La începutul lunii iunie 1999, Eduardo Devia („Raul Reyes"), membru FARC, i-a cerut unui reprezentant al Națiunilor Unite să înceteze să mai recruteze sau să răpească minori.

Timothy P. Wickham-Crowley afirmă: „Cea mai importantă trăsătură a experienței forțelor de gherilă columbiene, în special FARC,

este faptul că întreaga experiență se bazează pe antrenamentele locale din mediile rurale". Wickham-Crowley îl citează pe liderul FARC – Manuel Marulanda: „Totuşi, în ultimul timp rândurile FARC s-au lărgit cu oameni din mediul urban: muncitori, intelectuali, studenți, doctori, avocați, profesori, preoți". Se pare că nu este adevărat, având în vedere faptul că acțiunile teroriste FARC, cum ar fi răpirile în masă, au avut efectul de a schimba opinia publică columbiană, transformând apatia cu care erau privite grupările de gherilă rurale într-un interes crescând asupra acestor organizații.

Conform unor analize, Organizația insurgentă are aproximativ 20.000 de luptători organizați în cel puțin 80 de fronturi în toată țara, care sunt concentrate în zone anume în care FARC a reuşit să atragă sprijinul populației rurale. Totuşi, cifra este estimativă. În 1999 FARC avea aproximativ 15.000 de combatanți. Directoratul spionajului din cadrul Armatei Naționale susține că cifra este mult mai mică, nu mai mare de 11.000 – şapte blocuri ce cuprind un total de 61 de fronturi, patru coloane şi un număr necunoscut de companii mobile.

Se pare că femeile au început să se înroleze în FARC doar după anii '60, prin anii'80 luptând deja corp la corp cu bărbații, fără a se bucura de privilegii speciale. În 1999, din ce în ce mai mulți soldați erau femei.

Spre deosebire de alte grupări teroriste latino-americane, liderii FARC sunt în general țărani needucați. Liderul actual FARC – Manuel Marulanda – are doar patru clase primare. Predecesorul său, Jacobo Arenas, avea doar două clase.

Puterea lui Marulanda este limitată de Departamentul Central General, corpul principal care ia decizii în FARC, format din şapte

membri, unul dintre ei fiind chiar Marulanda. Ceilalți şase sunt: Jorge Briceño Suárez („Mono Jojoy"), Guillermo León Saenz Vargas („Alfonso Cano"), Luis Eduardo Devía („Raúl Reyes"), Rodrigo Londoño Echeverry („Timochenko" sau „Timoleón"), Luciano Marín Arango („Iván Márquez"), şi Efrain Guzmán Jiménez. Raúl Reyes, Joachím Gómez şi Fabian Ramírez, militari de carieră, au fost prezenți la discuțiile pentru pace cu guvernul în 1999. Raúl Reyes se ocupă de finanțe şi politica internațională; Fabian Ramírez este comandantul Blocului Sudic, una dintre cele mai mari unități operaționale ale grupării; iar Joachím Gómez este membru al Departamentului General al Blocului Sudic.

La începutul anilor '80, conducerea FARC a decis să trimită aproximativ 20 dintre cei mai buni tineri ai săi să se instruiască în academiile militare din fosta Uniune Sovietică. Aceşti tineri au devenit noua generație de lideri FARC, datorită faptului că erau mult mai bine pregătiți din punct de vedere militar.

Diviziunea din cadrul conducerii FARC duce la o relativă vulnerabilitate a grupării. În timp ce Marulanda reprezintă facțiunea moderată a FARC şi favorizează o soluție politică, Jorge Briceño Suárez („Mono Jojoy") reprezintă facțiunea ce favorizează soluția militară. Marulanda este conştient de faptul că nu va apuca clipa în care FARC va ajunge la putere. Astfel, preferă să rămână în istorie ca liderul FARC care a dat o şansă păcii. Totuşi, dacă acesta va dispărea, Mono Jojoy şi acoliții săi vor domina FARC. Mono Jojoy, care nu favorizează procesul de pace, a constituit cauza principală a rupturii dintre ramura politică şi cea militară din cadrul FARC.

Profilul liderului

Pedro Antonio Marín / Manuel Marulanda Vélez

Poziţie: Fondator şi comandant şef FARC

Generalităţi: De la începuturile sale, din mai 1966, FARC a operat sub conducerea lui Pedro Antonio Marín (alias „Manuel Marulanda Vélez" sau „Tirofijo"). Marín s-a născut într-o familie de țărani din Génova, districtul Quindío, regiune de plantații de cafea din Columbia vest-centrală. El susține că s-a născut în mai 1930, însă tatăl său afirmă că data exactă este 12 mai 1928. Este cel mai mare dintre cei cinci băieți ai familiei. Educația sa constă în doar patru clase primare, după care a lucrat ca tăietor de lemne, măcelar, brutar şi vânzător de dulciuri. Familia sa simpatiza Partidul Liberal. După izbucnirea războiului civil din 1948 şi asasinarea preşedintelui liberal, Marín, împreună cu câțiva verişori de-ai săi, s-a refugiat în munți. Când a înființat gruparea, şi-a schimbat numele în Manuel Marulanda Vélez, în memoria unui unionist care a murit în războiul din Coreea.

Supraviețuitor profesionist, tactician experimentat şi comandant convins, Marulanda Vélez a fost oficial declarat mort în mai multe comunicate ale armatei, însă întotdeauna a reapărut. Cu toate că nu este deloc înalt, el este un lider carismatic care a fost mult timp implicat personal în lupte, inspirând o încredere nelimitată printre adepții săi. A ajuns lider principal la moartea lui Jacobo Arenas, provocată de un infarct în 1990. Este şi membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Columbian (Partido Comunista de Columbia – PCC), care a fost întotdeauna asociat cu FARC. Conform lui Alfredo Rangel Suárez, Marulanda Vélez „nu este

neapărat un teoretician, însă este foarte isteț și are o mare putere de comandă și organizare". Rangel Suárez crede că Marulanda este sufletul marxism-leninismului. Totuși, originile țărănești ale lui Marulanda și simțul său ascuțit în ceea ce privește strategia militară i-au adus recunoașterea națională.

Se pare că Marulanda nu a fost niciodată căsătorit, deși are mai mulți copii din relații cu diferite femei. Potrivit jurnalistului María Jimena Duzán, Marulanda duce o viață simplă, de țăran, lipsită de „extravaganțe".

Jorge Briceño Suárez („Mono Jojoy)

Poziție: Al doilea om din conducerea FARC; comandant al Blocului Estic FARC; membru al Secretariatului General FARC din aprilie 1993.

Generalități: Jorge Briceño Suárez s-a născut în regiunea Duda din Columbia, jurisdicția Uribe, Districtul Meta, în 1949. Tatăl său a fost legendarul luptător de gherilă Cruz Varela, iar mama sa era o fată de la țară, Romelia Suárez. A crescut și a învățat să scrie și să citească în FARC. Mulți ani a fost adeptul lui Marulanda, care este considerat tutorele și meditatorul său. Mono Jojoy este un bărbat robust și jovial, cu mustață, și poartă de obicei o uniformă verde de camuflaj și o beretă neagră. Și el s-a născut tot în FARC. Împreună cu „Eliécer" a înființat școala militară pentru „tacticile speciale de atac" din cadrul FARC, care instruiește unități speciale care să aibă cât mai puține pierderi în timpul luptei. Mono Jojoy a introdus unități specializate formate din cei mai

buni oameni din fiecare front care sunt trimişi în misiuni cu risc ridicat. Este unul dintre cei mai respectați lideri de gherilă din FARC. A devenit al doilea om ca importanță în 1990, când Marulanda i-a luat locul lui Jacobo Arenas.

Spre deosebire de alți comandanți care au intrat în FARC după ce şi-au terminat studiile universitare, Mono Jojoy a învățat totul despre afacerile de gherilă direct pe câmpul de luptă. S-a perindat cu uşurință prin departamentele din Boyacá, Cundinamarca şi Meta. Cunoştea regiunea Sumapaz „ca în palmă". Este considerat un luptător curajos, obsedat să atace Forța Publică, nu este emotiv şi este laconic. Vasta sa experiență militară compensează nivelul său intelectual scăzut. Este lipsit de scrupule şi recurge la orice forme de violență militară pentru putere. Sub comanda sa, Blocul Estic a obținut o cantitate record de profit de pe urma traficului cu cocaină. Se opune extrădărilor columbienilor, inclusiv cea a fratelui său, Germán Briceño Suárez („Grannobles"), luptător de elită FARC, care a fost însărcinat în 21 iulie 1999 cu asasinarea a trei activişti pentru drepturile amerindienilor, care au fost executați la începutul anilor 1999. Disprețuieşte planurile unei intervenții militare a Statelor Unite, susținând că soldații americani nu ar rezista mai mult de trei zile în junglă. Totuşi, ar sprijini proiectele acestora de asistență pentru dezvoltarea rurală, cum ar fi construirea de poduri.

Germán Briceño Suárez („Grannobles”)

Poziţie: Comandant al celui de-al 10-lea, 28-lea, 45-lea şi 56-lea front

Generalităţi: Germán Briceño, fratele mai mic al lui Jorge Briceño Suárez, s-a născut în regiunea Duda din Columbia, jurisdicția Uribe, districtul Meta, în 1953. La recomandarea fratelui său, Germán Briceño a devenit membru oficial FARC în 1980. A fost repede promovat comandant al celui de-al 30-lea front în Departamentul Cauca. După ce a fondat o şcoală de instrucție în Buenos Aires, a început să se facă cunoscut. A fost suspendat temporar din FARC din cauza exceselor asupra țăranilor şi subordonaților săi, însă mai târziu a fost readmis ca şi comandat, datorită fratelui său. Totuşi, a fost transferat la Departamentul Vichada, unde se ocupa cu trafic de arme şi strângerea de taxe de la cultivatorii de coca şi de la traficanții de droguri.

În 1994, după ce a fost promovat în Blocul Vestic al fratelui său, Germán Briceño a preluat comanda celui de-al 10-lea front, care operează în Departamentul Arauca şi de-a lungul graniței venezuelene. Apoi a preluat comanda şi a celui de-al 28-lea, 38-lea, 45-lea şi 56-lea front, activând în importantele (militar şi politic) departamente din Arauca, Boyaca şi Casanare.

În 1994, a participat, împreună cu fratele său, la răpirea şi asasinarea misionarilor americani Stephen Welsh şi Timothy van Dick, la răpirea lui Raymond Rising, oficial al Institutului Summer Linguistics şi la răpirea industriaşului Enrique Mazuera Durán şi a fiului acestuia, Mauricio, amândoi cetățeni americani. Germán Briceño este acuzat şi de

răpirea cetățeanului britanic Nigel Breeze şi este investigat pentru omorârea a doi ofițeri de infanterie din Marina Columbiană şi pentru răpirea lui Carlos Bastardo, locotenent în marina venezueleană, cât şi a 12 văcari din statul Apure, Venezuela. În Arauca i-a răpit pe fiul congressmanului Adalberto Jaimes şi pe Rubén Dario López, proprietarul centrului convențional din Arauca, împreună cu soția sa. A ordonat uciderea unor femei care erau iubitele unor ofițeri militari sau de poliție.

În 23 februarie 1999, Germán Briceño a răpit, fără autorizația FARC, trei activişti americani din Arauca, pe care i-a ucis o săptămână mai târziu în Venezuela. În urma acestui incident au încetat contactele dintre FARC şi Departamentul de Stat al SUA. După aşa-zisa investigație internă FARC, a fost grațiat, tot datorită fratelui său. Germán Briceño şi-a mai recâştigat reputația cu ocazia ofensivei împotriva armatei din martie şi aprilie 1999, pe care a condus-o şi în urma căreia au fost ucişi 60 de soldați. În 30 iulie 1999, totuşi, Germán Briceño a efectuat iarăşi o acțiune neautorizată, deturnând un avion comercial venezuelean cu 18 persoane la bord (care au fost eliberate în 8 august).

„Eliécer"

Poziţie: Tactician militar FARC

Generalităţi: „Eliécer" s-a născut în FARC în 1957, fiind fiul unuia dintre fondatorii acestuia. S-a familiarizat cu junglele columbiene alături de tatăl său. Înalt, alb şi musculos, este membru al aşa-zisei cea de-a doua generații FARC. A fost instruit în Uniunea Sovietică. Student eminent, Eliécer a primit mai multe decorații sovietice. De aici a plecat în Germania de Est, unde, în timpul perioadei de instrucție, a învățat

germana şi a urmat mai multe cursuri de ştiinţe politice. Apoi, s-a mutat în America Centrală. Comandantul Eliécer a devenit şeful departamentului Antioquia la sfârşitul anului 1995. Versiune modernă a lui Marulanda, Eliécer este şi el rece, calculat, intuitiv. În 1997, era considerat unul dintre cei mai importanţi tacticieni. Împreună cu Mono Jojoy a creat şcoala de „tactici speciale de atac". În Antioquia, Eliécer lucra împreună cu Efrain Guzmán („El Cucho"), membru fondator FARC, care în 1960 avea 60 ani.

Organizaţia Revoluţionară 17 Noiembrie (17N)

De la înfiinţarea grupării, o dată cu asasinarea oficialului american Richard Welch într-o suburbie a Atenei cu un pistol automat Magnum de calibru 45, în 23 decembrie 1975, nu se cunoaşte identitatea niciunui membru al Organizaţiei Revoluţionare 17 Noiembrie (Epanastatiki Organosi 17 Noemvri – 17N). Astfel, se ştie foarte puţin despre dinamicile interne ale acestei grupări.

În ştirile media s-a declarat faptul că nu ar exista filiale 17N în Grecia, America sau Europa. Totuşi, abilitatea grupării de a ataca fără a fi pedepsită aproape de un sfert de secol, fără a i se descoperi nici măcar un singur membru, a determinat serviciile secrete occidentale să o suspecteze că ar fi un instrument al serviciilor secrete greceşti, GYP, conform cotidianului *Observer* [Londra]. Potrivit uneia dintre sursele acestui cotidian, teroristul kurd Seydo Hazar, liderii 17N lucrează mână în mână cu agenţi ai serviciilor de securitate greceşti. Tot aceeaşi sursă afirmă că 17N a sprijinit PKK, oferind cazare şi instruire unităţilor sale

de gherilă. Poliția a fost ținută la distanță de câmpurile de instrucție ale PKK de către lideri 17N, care îi verificau pe oficialii greci. PKK a fost finanțată de un comandor naval în rezervă care trăieşte într-o bază militară grecească şi este binecunoscut simpatizant 17N.

Unul dintre motivele pentru care se ştiu atât de puține lucruri despre 17N este pentru că membrii săi împrăştie comunicate scrise în care sunt citate texte din Balzac sau texte istorice, care pot fi găsite la orice bibliotecă publică. Numită după data revoltei studențeşti împotriva regimului militar din Grecia, 1973, gruparea este considerată o organizație ultranaționalistă, marxist-leninistă, anti-americană, anti-turcească, anti-grecească, anti-germană, anti-UE şi anti-NATO, în ordinea aceasta. Este foarte criticată şi în ceea ce priveşte politica guvernului grec, cum ar fi atitudinea pro Cipru, relațiile cu Turcia, prezența unor baze SUA în Grecia şi apartenența Greciei la NATO şi UE. Unul dintre obiectivele grupării este să trezească „conştiința maselor". A revendicat mai multe acțiuni împotriva intereselor SUA, inclusiv asasinarea a patru oficiali SUA, rănirea a altor 28 americani şi atacul cu rachetă asupra Ambasadei SUA la Atena din februarie 1996. Gruparea şi-a justificat atentatul dând vina pe amestecul CIA în evenimentele din Cipru.

Spre deosebire de alte grupări teroriste marxist-leniniste europene care sunt deja la cea de-a treia sau a cincea generație de membri, gruparea 17N îşi păstrează încă membrii inițiali. În 1992, potrivit cercetătorului Andrew Corsun, membrii 17N erau avocați, jurnalişti şi profesori între 30 şi 40 ani. În prezent, majoritatea au peste 40 ani. Mai mult, comunicatele 17N, care conțin sigla – o stea în patru puncte – şi numele „17N", sunt scrise la

aceeaşi maşină de scris la care a fost scrisă şi prima proclamaţie a mişcării, 1975. După opinia procurorului care a examinat dosarele 17N întocmite de fostul avocat general Dimitrios Tsevas, gruparea cuprinde un cerc restrâns de membri, care sunt bine educaţi, au acces la informaţii guvernamentale şi sunt divizaţi în trei eşaloane: Departamentul General, operatorii şi auxiliarii. Se spune că membrii principali vorbesc greaca cultă.

S-a ajuns la concluzia generală că gruparea are între 10 şi 25 de membri, iar acest număr limitat îi permite să se menţină secretă şi sigură. Originea grupării este încă vagă, însă se presupune că fondatorii săi făceau parte dintr-o grupare de rezistenţă formată în timpul dictaturii militare din Grecia, 1967–75. Se presupune, de asemenea, că premierul socialist grec, Andreas Papandreou, ar fi fost implicat şi el în înfiinţarea grupării. După reinstaurarea democraţiei în Grecia, în 1975, se presupune că mulţi dintre membrii iniţiali s-au retras. 17N este considerat unic, deoarece se pare că nu a condus nicio mişcare politică.

Una dintre trăsăturile operaţionale ale grupării este faptul că mai mult de 10 dintre atacurile sale din Atena, începând cu asasinarea căpitanului naval american George Tsantes din 15 noiembrie 1983 şi încheindu-se cu atacul asupra reşedinţei ambasadorului german din 1999, au avut loc în aşa-zisul Triunghi Khalandhri, un triunghi ce cuprinde blocuri de apartamente în construcţie în suburbia Khalandhri şi e situat între Kifisias, Ethinikis Antistaseos şi Rizariou. Se presupune că teroriştii cunosc „ca în palmă" această suprafaţă. Cunoaşterea terenului urban este o cerinţă de bază a terorismului urban, afirmă Carlos Marighella, autorul lucrării *The Minimanual of the Urban Guerrilla.*

Faptul că nu s-a schimbat nimic în compoziția 17N este sugerat de faptul că gruparea l-a asasinat pe Cosfi Peraticos, descendent al unei familii ce deținea o companie navală, în iunie 1997 cu același pistol Colt 45, care a fost folosit şi în asasinarea lui Richard Welch în 1975. De fapt, acest pistol a fost folosit în mai multe atentate, ucigând încă cel puțin şase dintre cele 20 de victime ale sale, printre care încă doi oficiali americani, doi diplomați turci şi 13 greci. Restul au fost uciși cu un alt pistol Colt 45, cu bombe şi proiectile anti-tanc. Folosirea repetată a pistolului şi a maşinii de scris sugerează o trăsătură specifică unui criminal în serie psihopat. Totuşi, în contextul politic al grupării, acest lucru are o importanță simbolică pentru grupare.

Autoritățile presupun că cei care fabrică bombele pentru Organizația 17N au fost antrenați în Orientul Mijlociu în timpul anilor ’70. De exemplu, în atentatul cu bombă de la o bancă din Atena, din 24 iunie 1998, revendicat de Gruparea 98 Mai, bomba, compusă dintr-un mecanism format din două ceasuri şi o mare cantitate de dinamită, semăna cu mecanismele folosite de 17N, după părerea poliției.

Grupările fundamentalist-religioase Al Qaida

Profilul grupării

În februarie 1998, bin Laden a anunțat formarea unei organizații umbrelă numită Frontul Lumii Islamice pentru Lupta împotriva Evreilor şi a Cruciaților (Al-Jabhah al-Islamiyyah al-Alamiyyah li-Qital al-Yahud wal-Salibiyyin). Printre membrii declarați ai organizației teroriste se numără grupările egiptene Al-Jama’ah al Islamiyyah, Al-Jihad, Gruparea Armată

Egipteană, Societatea Discipolilor din Pakistan, Mişcarea Partizană pentru Kashmir, Mişcarea Jihad din Bangladesh, şi aripa militară afgană a lui bin Laden (Bodansky:316). Spre deosebire de majoritatea grupărilor teroriste, Al Qaida este mai mult o bază şi un finanțator al rețelei globale a grupărilor islamice participante.

Conform lui Bodansky (308–9), bin Laden şi consilierii săi apropiați trăiesc într-un adăpost de trei camere din estul Afganistanului, în munții din apropierea Jalalabadului. O încăpere este folosită drept centru de comunicare şi control al lui bin Laden şi este echipată cu un sistem de comunicare prin satelit, care include, pe lângă un telefon prin satelit, un computer, cel puțin două laptopuri şi mai multe faxuri. O altă încăpere este folosită drept magazie de armament (arme automate AK-47, mortiere, mitraliere). Cea de-a treia încăpere conține o bibliotecă bogată în literatură islamică şi trei paturi. Personalul important locuieşte în buncăre construite în peşterile munților din apropiere.

Bin Laden a intrat în grațiile gazdelor sale, talibanii, inițiind o reconstrucție masivă a Kandaharului. În secțiunea rezervată elitei talibane, bin Laden şi-a construit o casă proprie, descrisă de Bodansky ca fiind „o clădire masivă din piatră, cu turn, înconjurată de un zid înalt, aflată pe o stradă lăturalnică, chiar peste drum de clădirea ministerului de externe taliban". Obiectivele lui bin Laden includ construcția unor tabere militare defensive în jurul capitalei. În plus, în munții din estul Kandaharului, bin Laden construieşte buncăre bine concepute şi fortificate în râpele muntoase.

În urma atacurilor SUA cu rachete de croazieră asupra taberelor sale din 20 august 1998, bin Laden a început să-şi construiască noul sediu

central şi centrul de comunicații într-o peşteră naturală din Munții Pamir, provincia Kunduz, foarte aproape de granița cu Tadjikistanul.

Bodansky (326) afirmă că, de la regresul din 1997, bin Laden fabrică arme chimice în adăposturi din Soba, una dintre fermele sale fiind localizată în sud-estul oraşului Khartoum, Sudan. Între timp, începând cu vara lui 1998, bin Laden a pregătit operațiuni teroriste, folosind arme biologice, chimice şi radiologice, undeva lângă Kandahar.

Până în 1998, o nouă generație de mujahideeni a fost antrenată în taberele lui bin Laden din estul Afganistanului şi Pakistan. Forțele afgane ale lui bin Laden cuprind peste 10.000 de luptători antrenați, inclusiv 3.000 de afgani arabi sau Mişcarea Islamică Armată (AIM), cunoscută şi sub denumirea de Legiunea Internațională a Islamului. În opinia lui Bodansky (318–19), contraspionajul egiptean a raportat că gruparea ar totaliza 2.830 de afgani arabi, 177 de algerieni, 594 de egipteni, 410 de iordanieni, 53 de marocani, 32 de palestinieni, 162 de sirieni, 111 de sudanezi, 63 de tunisieni, 291 de yemeniți, 255 de irakieni şi alți membri din statele Golfului. Ceilalți 7.000 membri sunt din Bangladesh, ceceni, pakistanezi, tajikieni, uzbekistani, şi alte naționalități. Bodansky (318) afirmă că cei 5.000 cadeți dintr-un centru de antrenament din Afganistan au vârste cuprinse între 16 şi 25 de ani şi provin din mai multe părți ale lumii. Batalioanele Martyrdom sunt compuse din bombe umane care sunt antrenate pentru operațiuni teroriste de mare efect.

Profilul liderului

Osama bin Laden

(„Usama bin Muhammad bin Laden, Şeicul Usama bin Laden, Prințul, Emirul, Abu Abdallah, Şeicul Mujahid, Hajj, Directorul")

Poziţie: Liderul al Qaida

Generalităţi: Usama bin Muhammad bin Laden, cunoscut în întreaga lume ca Osama bin Laden, s-a născut în 30 iulie 1957, în Riyadh, Arabia Saudită, fiind cel de-al şaptesprezecelea fiu al lui Mohammad bin Laden. Răposatul Mohammad bin Laden a ajuns, dintr-un simplu țăran, constructor şi antreprenor în Arabia Saudită, devenind apoi cel mai bogat antreprenor de construcții din Arabia Saudită. A avut mai mult de 50 de copii cu mai multe femei. Mama lui Osama bin Laden este palestiniană. A fost cea mai favorizată dintre cele 10 soții ale tatălui său, iar Osama a fost fiul favorit al tatălui său. Osama a fost crescut în Hijaz, în vestul Arabiei Saudite, apoi la Medina Al Munawwara. Unele surse susțin că Usama-tatăl a murit la sfârşitul anilor ’60, altele susțin că acesta era încă activ în 1973. În orice caz, le-a lăsat celor 65 de copii ai săi un imperiu financiar estimat astăzi la 10 miliarde $. Gruparea saudită a lui bin Laden este acum condusă de familia lui Osama, care a declarat public că nu îi aprobă activitățile violente.

După ce a fost educat la şcoli din Jiddah, portul principal de pe coasta Mării Roşii, bin Laden a studiat managementul şi economia la Universitatea King Abdul Aziz, tot din Jiddah, între anii 1974–1978. În perioada studenției, mergea adesea la Beirut, unde frecventa cluburi de noapte, cazinouri şi baruri. Totuşi, când firma de construcții a familiei sale a început să reconstruiască moschei în oraşele sacre Mecca şi Medina în 1973, bin Laden a făcut o pasiune religioasă pentru Islam. La începutul anilor ’70, a început să predice necesitatea intervenției armate şi a monoteismului în lumea întreagă, asociindu-se cu grupările fundamentaliste islamice.

Pasiunea sa religioasă a început în 1979, când Uniunea Sovietică a invadat Afganistanul musulman. Viziunea sa asupra lumii (o luptă continuă între Islam şi Occident) l-a determinat să se alăture mujahideenilor din Pakistan, doar la câteva zile după invazie. La începutul anilor ’80, s-a întors acasă pentru a finanța, recruta, transporta şi antrena o forță voluntară de arabi, Frontul Salvării Islamice (ISF), care să lupte alături de mujahideenii afgani. A fost cofondator al Biroului Serviciilor Mujahideene (Maktab al-Khidamar), transformându-l într-o rețea internațională care a recrutat fundamentalişti islamici cu pregătire specială, inclusiv ingineri, medici, terorişti şi traficanți de droguri. În plus, bin Laden şi-a oferit serviciile firmei pentru construcția unor noi drumuri prin munți. Ca şi comandant al trupelor arabe, a luptat împotriva sovieticilor, revendicând asediul de la Jalalabad din 1986 – una dintre cele mai sângeroase lupte –, câştigând o reputație de luptător neînfricat. În urma acestei bătălii, bin Laden şi alți lideri islamici au ajuns la concluzia că sunt victimele unei conspirații a Statelor Unite, care vor să extermine jihadul din Afganistan şi din alte regiuni.

În februarie 1989, când Uniunea Sovietică a atacat Afganistanul, bin Laden conducea o forță numită „Afganii Arabi”, care avea între 10.000 şi 20.000 de membri. În acelaşi an, după ce sovieticii au fost goniți din Afganistan, bin Laden a dizolvat ISF şi s-a întors la afacerea familiei în Arabia Saudită. Guvernul saudit i-a răsplătit statutul de erou cu numeroase contracte de construcții. După invazia din Kuweit din 2 august 1990, bin Laden a sfătuit guvernul saudit să nu-şi mai compromită legitimitatea islamică invitându-i pe americanii infideli în Arabia Saudită ca să apere țara, însă a fost ignorat.

Deşi bin Laden, spre deosebire de majoritatea celorlalți lideri islamici, a rămas loial regimului în timp ce condamna prezența economică şi militară a Statelor Unite şi invazia irakiană, oficialitățile saudite au început să-l amenințe să se abțină de la critici. Astfel, bin Laden, împreună cu familia sa şi cu adepții săi, s-au mutat în Sudan în 1991. Aici bin Laden a înființat o companie de construcții, angajând mulți dintre foştii săi luptători afgani. Pe lângă construirea de drumuri, bin Laden avea şi o fermă unde se produceau semințe de floarea-soarelui. Sudan era baza operațiunilor teroriste. În 1992, bin Laden şi-a îndreptat atenția asupra Egiptului, în acelaşi an încercând să bombardeze soldații americani din Yemen. În 1993 a atacat Somalia. A finanțat şi construit cel puțin trei tabere de antrenament în cooperare cu regimul sudanez, iar compania sa de construcții lucra direct cu oficialitățile militare sudaneze, transportând şi antrenând terorişti în asemenea tabere. În perioada 1992-96, a construit şi echipat 23 de tabere de antrenament pentru mujahideeni. În timp ce se afla în Sudan, a înființat un sistem de finanțare în sprijinul activităților teroriste din întreaga lume.

În iarna anului 1993, bin Laden a plecat în Filipine ca să sprijine rețeaua teroristă care va lansa operațiuni majore în țară şi în Statele Unite. În perioada 1993–94, convins fiind că House of al-Saud nu mai era legitimă, bin Laden a început să îi sprijine activ pe extremiştii islamici din Arabia Saudită. Aceasta a determinat autoritățile saudite să îi retragă cetățenia saudită în 7 aprilie 1994, pentru „comportament iresponsabil", fiind expulzat oficial din țară. Ulterior s-a stabilit la Londra, în suburbia Wembley, însă a fost forțat să se întoarcă în Sudan după câteva luni, ca să nu fie extrădat în Arabia Saudită. În 1995, a început să întreprindă activități împotriva Egiptului şi Arabiei Saudite.

În mai 1996, guvernul saudit făcea presiuni asupra Sudanului să găsească o formă de control asupra lui bin Laden. În vara aceluiaşi an, s-a întors în Afganistan împreună cu familia sa la bordul avionului său privat C130 (pentru transport militar). Bin Laden a construit o fortăreaţă militară lângă Kandahar, sub protecţia guvernului afgan. De aici, bin Laden continuă să îşi finanţeze taberele de antrenament şi activităţile militare. Acordă o atenţie deosebită taberei din Kundar, unde sunt antrenaţi teroriştii Al-Jihad şi Al-Jama'ah al-Islamiyyah. După participarea la summitul terorist de la Khartoum, bin Laden s-a oprit la Teheran în octombrie 1996, unde s-a întâlnit cu mai mulţi lideri teroriştii, printre care şi Abu Nidal, ca să discute despre activităţile teroriste din Orientul Mijlociu.

Figură misterioasă a cărei implicare în incidentele teroriste rămâne exclusivistă, bin Laden a fost asociat cu un număr mare de grupări extremiste islamice cu ideologii anti-americane şi anti-israelite. Numele său a fost asociat cu mai multe operaţiuni teroriste fatale din lumea întreagă, Departamentul de Stat SUA declarând că are legături financiare şi operaţionale cu terorismul. Unele aspecte ale activităţilor sale au fost stabilite în timpul interviurilor, majoritatea luate de reporteri din Orientul Mijlociu (în aprilie 1996, februarie 1997, februarie 1998). În fiecare dintre interviuri, bin Laden ameninţă cu jihadul împotriva forţelor americane din Arabia Saudită şi Pământul Sacru, îndemnându-i pe musulmani să se concentreze să „distrugă, să lupte şi să ucidă inamicul". Abdul-Bari Atwan, editor la „al-Quds al-arabi" [Londra], care l-a intervievat pe bin Laden în sediul central din munţii Khorassan, raportează că: „Mujahideenii din jurul său sunt majoritatea arabi, de diferite vârste, însă cei mai mulţi sunt tineri. Au studii superioare:

doctori, ingineri, profesori. Şi-au părăsit familiile şi slujbele şi s-au înrolat în Jihadul Afgan. Este un front deschis, existând întotdeauna voluntari dornici să devină martiri. Mujahideenii arabi îşi respectă liderul. Toți mi-au declarat că sunt gata să moară pentru el şi că se vor răzbuna pe oricine încearcă să îi facă rău acestuia".

Bin Laden este înalt, poartă barbă şi merge în baston. Poartă robe arabe lungi, țesute cu aur şi turban tradițional roşu-negru. Are o voce plăcută, este curtenitor, chiar umil. Potrivit altor surse este un om obişnuit şi timid. Vorbeşte doar araba. Datorită curajului său de a înfrunta cele două superputeri, bin Laden a devenit aproape o figură mitică în lumea islamică. Ca urmare a atacurilor cu rachete de croazieră ale americanilor asupra taberelor sale, a bombardamentelor din Kenia şi Tanzania din august 1998, mii de arabi şi musulmani, considerându-l un erou atacat de Marele Satan, şi-au oferit serviciile în favoarea cauzei sacre.

În 1988 bin Laden şi-a căsătorit fiica cea mare cu Mullah Muhammad Omar, liderul talibanilor. El însuşi a luat de nevastă (cea de-a patra) o tânără pushtuneză care era ruda unui lider afgan, care va lupta alături de el. Fiul lui bin Laden, Muhammad, născut în 1985, este totdeauna alături de tatăl său. Muhammad este deja antrenat şi deține propriul pistol AK-47. Este garda de corp a tatălui său.

Ayman al-Zawahiri

Poziţie: Al doilea om după bin Laden, comandant militar de frunte

Generalităţi: Al-Zawahiri, care se declară liderul suprem al Jihadului Egiptean, l-a convertit pe bin Laden la fundamentalismul islamic.

Subhi Muhammad Abu-Sunnah („Abu-Hafs al-Masri")

Poziţie: Comandant militar al Qaida

Generalităţi: Lider fundamentalist egiptean proeminent. S-a apropiat de bin Laden şi l-a însoţit în călătoriile sale în ţările arabe şi străine. A ajutat la organizarea al Qaida în Afganistan în 1991. După o perioadă petrecută în Sudan, s-a întors în Afganistan.

Hizballah (Partidul Aurului) ***Alias:*** **Jihadul Islamic**

Profilul grupării

Hizballah, mişcare politico-religioasă extremistă cu baza în Liban, a fost creată şi sponsorizată de un contingent de 2.000 de membri ai Gărzilor Revoluționare Iraniene (IRG), ajunşi în Liban prin Iran în iulie 1982, inițial ca formă de rezistență la prezența izraeliților în sudul Libanului. Adepții Hizballah sunt musulmani Shia, anti-occidentali şi anti-izraeliți şi total dedicați creării unei republici de stil iranian în Liban şi îndepărtării influențelor non-islamice în Liban. Iranienii şi aliații săi locali din Liban au îndoctrinat țărani săraci Shia şi tineri din suburbiile sărace din Beirutul de Vest prin intermediul unor filme, seminarii ideologice şi emisiuni radio. Grupările fundamentaliste islamice din Liban au avut mai mult succes în recrutarea adepților săi din sudul Beirutului. La sfârşitul anului 1984, Hizballah absorbise deja toate grupările extremiste majore din Liban.

Potrivit viziunii despre lume a Hizballahului, publicată într-un manifest din 1985, influența occidentală vine în detrimentul urmării căii drepte a Islamului. Pentru ei, Occidentul, în special Statele Unite, este considerat „Marele Satan”. De asemenea, Israelul este privit ca produs al imperialismului occidental şi al aroganței occidentale. Hizballah crede că Occidentul a plasat Israelul în această regiune pentru a continua să îl domine şi să îi exploateze resursele. Astfel, Israelul reprezintă sursa răului şi a violenței în regiune şi este considerat drept avanpost al Statelor Unite în inima Orientului Mijlociu Islamic. În ochii Hizballahului, Israelul trebuie eradicat. Hizballah se consideră salvatorul musulmanilor asupriți şi exploatați. Obiectivele centrale ale sale explică natura şi scopul terorismului.

În 1990, un membru Hizballah tipic era tânăr, 18–25 ani, din clasa socială inferioară. În primii ani de funcționare, mulți membri erau soldați part-time. În 1990, majoritatea milițienilor şi a membrilor grupărilor teroriste erau soldați full-time. În anii ’80, Hizballah folosea soldați sinucigaşi de 17 ani, printre care şi o tânără sunniană, care a omorât şi doi soldați israelieni. Mai nou, Hizballah foloseşte doar bărbați maturi în misiunile şi atacurile sale speciale, continuând să recruteze tineri de 17 ani. Ramura militară Hizballah include nu doar membri recrutați din rândurile şomerilor, ci şi doctori, ingineri etc. În 1993 surse iraniene estimau numărul luptătorilor Hizballah la 5.000 de soldați, plus 600 de cetățeni din țările arabe şi islamice; numărul cadrelor politice şi muncitorilor era estimat la 3.000 de oameni. În cadrul acestei mari organizații de gherilă, Hizballah are mici celule teroriste organizate pe bază informală. Ele sunt compuse din persoane care urmează acelaşi lider sau din membrii unei singure familii.

Hizballah se împarte în moderaţi şi radicali. Şeicul Muhammud Husayn Fadlallah, liderul spiritual Hizballah, este considerat lider moderat. Tabăra radicală din 1997 era condusă de Ibrahim Amin şi Hasan Nasrallah, acesta din urmă fiind secretarul general Hizballah.

Profilul liderului

Imad Fa'iz Mughniyah

Poziţie: Şeful Comandamentului Operaţiunilor Speciale din cadrul Hizballah

Generalităţi: Imad Mughniyah s-a născut în 1961 în sudul Libanului. Este urmărit de FBI de la mijlocul anilor '80. Este un individ carismatic şi extrem de violent. Descrierea fizică făcută de Hala Jaber (1997:120): „scund şi durduliu cu faţă de copil". Mughniyah a servit în Forţa 17 PLO, specializându-se în explozivi. În 1982, după ce satul său din sudul Libanului a fost ocupat de trupele israeliene, s-a refugiat împreună cu familia în suburbia sudică a Beirutului, unde a fost rănit de o rafală de tun. Dezamăgit de PLO, s-a înrolat în IRG. Prima sa sarcină importantă a fost să coordoneze bombardarea ambasadei israeliene la Buenos Aires în 1982, când au fost ucişi 22 de oameni. În 2 septembrie 1999, Curtea Supremă a Argentinei a eliberat un mandat de arestare pe numele lui Mughniyah. Următoarele sarcini importante, în numele Siriei şi al Iranului, au fost atentatele cu bombă în care au murit 63 de oameni de la Ambasada SUA la Beirut, Liban, din aprilie 1983, şi cel de la barările de lângă aeroportul din Beirut, când au fost ucişi 241 de marinari americani, şi deturnarea zborului TWA 827 de la Atena la Roma. A răpit

mulți americani care erau ținuți ostateci în Liban, printre care şi pe William Buckley, care a fost ucis, cât şi pe britanicul Terry Waite. În decembrie 1994, fratele său a fost ucis de o maşină capcană plasată în fața magazinului său din Beirut.

În februarie 1997, stația radio a Armatei Libaneze Sudice pro-israelite a raportat că serviciul de contraspionaj din Iran l-a detaşat pe Mughniyah în Liban pentru a supraveghea direct reorganizarea aparatului de securitate al Hizballahului, care se ocupă de afacerile palestiniene din Liban, şi pentru a lucra direct ca om de legătură între Hizballah şi contraspionajul iranian. Mughniyah controlează şi aparatul securității Hizballah, Comandamentul Operațiunilor Speciale, care se ocupă de contraspionaj. Operând în afara Iranului, Libanului şi Siriei, Mughniyah a călătorit frecvent cu MEA (Middle East Airlines), care are în personalul de la sol membri Hizballah. Deşi foloseşte Hizballahul drept scut, se declară iraniană.

Mişcarea de Rezistenţă Islamică (Hamas)

Profilul grupării

În decembrie 1987, când a izbucnit revolta palestiniană (Intifada), şeicul Ahmed Yassin şi alți adepți ai săi din Societatea Frăției Musulmane (Jama'at al-Ikhwan al-Muslimin – MB), care întreprindeau servicii sociale şi educaționale în moscheile lor, au înființat Mişcarea de Rezistență Islamică (Harakat al Muqawana al Islamiyyah – Hamas). Aripa *militară* Hamas – Al Qassam – a jucat un rol important în Intifada.

Responsabilă pentru atacurile asupra soldaților israelieni, Hamas s-a dovedit aspră şi imprevizibilă.

În timpul Intifadei, cele două mari tendințe organizaționale spre descentralizarea Hamasului au dus la următoarele: conducerea politică Hamas s-a mutat în statele arabe vecine, mai mult în Iordania; liderii principali, care sunt tineri activişti militanți, au câştigat o autoritate intensă şi o libertate de acțiune sporită în ariile lor de operare. Conducerea Hamas se împarte în aripa care operează în interiorul teritoriilor ocupate şi cea care operează în afara lor, mai ales în Damasc. Mahmoud el-Zahar, liderul politic Hamas din Gaza, a operat deschis până în 1966, când a fost arestat de către forțele de securitate palestiniene.

Alertată de eforturile prelungite ale PLO de a părăsi teritoriile ocupate prin mijloace diplomatice, în noiembrie 1992, Hamas a format o alianță cu Iranul, care a luptat împotriva Intifadei. În luna decembrie a aceluiaşi an, 415 palestinieni suspectați de a avea legături cu Hamasul au fost expulzați din Israel în Liban, unde li s-a refuzat statutul de refugiați. Au rămas timp de şase luni într-o tabără în deşert până când corpul internațional de deportări a forțat Israelul să-i primească înapoi în țară. În septembrie 1993, Hamas s-a opus acordului de pace dintre Israel şi PLO şi a menținut campania de violență împotriva păcii dintre țările Orientului Mijlociu. Aripa sa militară, Al-Qassam, a revendicat cele două atentate cu bombă din Israel din 1994 şi cel din autobuzul din Tel Aviv din octombrie 1994. În toate au fost folosiți sinucigaşi.

Cea mai persistentă imagine a Hamasului în media occidentală este cea de grupare teroristă compusă din sinucigaşi cu bombă din teritoriile ocupate şi o facțiune teroristă radicală în Damasc. Totuşi,

Hamas este şi o mişcare socio-religioasă responsabilă pentru multe proiecte de acțiune civică. Are programe culturale, educaționale, politice şi sociale în moschee şi în cadrul grupurilor de comunități locale. În 1996 bugetul anual, estimat la 70 milioane $, suporta o rețea de sute de moschei, şcoli, orfelinate, clinici şi spitale în aproape fiecare sat, oraş sau tabără de refugiați din West Bank şi Fâşia Gaza. Aşadar, Hamas se bucură de sprijinul majorității populației.

În 1993 era sprijinită de mai mult de 40% dintre locuitorii Fâşiei Gaza, printre care 60% din populația taberelor de refugiați, iar în West Bank procentul varia între 25% şi 40%. În 1996, Hamas avea de partea sa şi între 15% şi 20% dintre cei 2 milioane de palestinieni din Fâşia Gaza şi West Bank. În opinia profesorului Ehud Sprinzak de la Universitatea Iudaică, Hamas se bucură de popularitatea atâtor palestinieni nu pentru că aceasta a ucis şi rănit sute de izraeliți, ci pentru că i-a sprijinit. Mai mult, activiştii Hamas sunt săraci şi oneşti, spre deosebire de cei a ai PLO. Adesea, aceeaşi familie are şi membri implicați în PLO şi membri implicați în Hamas.

Serviciile sociale Hamas oferă teroriştilor Hamas acoperire. Membrii Hamas sunt recrutați dintre credincioşii de la moscheile deschise de Hamas, folosite şi ca loc de întâlnire pentru reuniuni, demonstrații organizatoare, distribuire de fluturaşi şi lansarea atacurilor teroriste. Abilitatea Hamasului de a recruta activişti religioşi din West Bank care să ocupe funcții de conducere în Hamas i-a lărgit influența.

Strategia atentatelor cu bombă sinucigaşe

Sprinzak afirmă că opoziția Hamas la procesul de pace nu a dus niciodată la aplicarea strategiei sinuciderii cu bombă. Mai degrabă această modalitate a fost folosită drept tactică de răzbunare pentru acțiunile israelite umilitoare. De exemplu, într-un interviu acordat emisiunii „60 de minute" de la CBS, în 1997, Hassan Salameh, terorist important Hamas, a confirmat că asasinarea lui Yehiya Ayash („Inginerul") de către izraeliți i-a determinat pe adepți să organizeze trei atentate sinucigaşe cu bombă care au uimit Israelul în 1996. Salameh a contrazis astfel afirmațiile făcute de fostul prim-ministru laburist Shimon Perez şi alți lideri israelieni, conform cărora atentatele rezultă dintr-o decizie strategică a Hamasului de a dizolva guvernul israelian. În opinia lui Sprinzak, în valul de atentate sinucigaşe de la sfârşitul anului 1997, cel de-al treilea, a fost o replică la o serie de insulte israeliene la adresa palestinienilor, care s-au declanşat la începutul anului 1997. Hamas nu a dat o replică imediată. A recurs la această tactică doar începând cu luna februarie 1994, când Baruch Goldstein, fizician israelian şi căpitan de armată în rezervă, a masacrat 29 de palestinieni care se rugau într-un altar din Hebron. O soluție de a-i împiedica pe teroriştii Hamas să comită atrocități împotriva Israelului ar fi să se recunoască faptul că Hamasul este un mod de viață palestinian şi să se dezică de politica agresivă, care ar fi o continuare unilaterală a asasinărilor liderilor Hamas.

Hamas se luptă cu mizeria şi frustrarea palestinienilor. Blocada israelienilor din teritoriile palestiniene a slăbit puterea Hamas.

Selecţia sinucigaşilor

Sinucigaşii cu bombă Hamas aparţin aripei militare, Al-Qassam. Brigăzile Al-Qassam sunt formate din celule mici de fanatici cu vârste cuprinse între 25 şi 30 de ani. În Hamas, selecționarea sinucigaşilor cu bombă începe cu membrii celulelor militare Hamas şi cu cei ai Jihadului Islamic Palestinian, care circulă prin organizații, şcoli sau moscheile din taberele de refugiați din West Bank şi Fâşia Gaza. Recrutantul va aborda subiectul sacrificiului suprem în numele lui Allah şi va studia reacțiile studenților. Cei care i se vor părea interesați de discuție sunt selectați ca posibili adepți.

Aproape de fiecare dată, aceşti sinucigaşi potențiali – 12–17 ani – au o rudă sau un prieten apropiat care a fost ucis, rănit sau arestat în perioada ocupației israeliene. Sinucigaşii suferă de frustrări personale. Ura lor puternică pentru inamic nu poate fi satisfăcută decât printr-o acțiune religioasă care să le dea curajul să se răzbune. Comunitatea îi consideră destul de maturi ca să-şi asume responsabilitatea pentru acțiunile lor, însă prea tineri ca să aibă soții sau copii. Hamas susține că sinucigaşii sunt voluntari care vor să ajungă martiri. Aceşti tineri, în urma anilor de rugăciuni în moscheile Hamas, cred că dacă ajung martiri vor ajunge în Rai.

Aceşti aspiranți sunt antrenați în grupe speciale, unde se pune accentul pe Coran şi Hadith, vorbele profetului care constituie baza legii islamice şi care idealizează şi accentuează gloria sacrificiului în numele lui Allah. Li se promite o viață de apoi cu palate, festine şi femei. Dincolo de religie, îndoctrinarea include sesiuni maraton de propagandă

anti-israelită. Candidații care intră în acest program învață repede că „evreii nu au nici un drept să existe într-un ținut ce aparține musulmanilor”. Li se dau sarcini variate pentru a li se testa devotamentul. Transportarea armelor folosite în activități clandestine este un mod de a judeca abilitatea candidatului de a îndeplini ordine şi de a păstra un secret. Unii dintre ei sunt chiar îngropați împreună în morminte din cimitire palestiniene pentru a se observa dacă ideea morții le surâde. Candidații care supraviețuiesc acestui test sunt plasați în morminte individuale şi obligați să recite pasaje din Coran. În acest stadiu recruții, organizați în grupuri de trei-cinci membri, încep să se identifice cu membrii unei secte, izolați mental de familiile şi prietenii lor.

Sprijinul garantat de Hamas familiilor sinucigaşilor şi a celor uciși în timpul misiunilor este vital pentru operațiunile Hamas, deoarece deține un rol important în recrutare. Absolvenții şcolilor Hamas pentru sinucigaşi ştiu că prin sacrificiul lor familiile lor vor fi protejate tot restul vieții. Pentru cineva obişnuit cu sărăcia, aceasta este răsplata. Hamas oferă o rentă lunară de 1.000 $ pentru fiecare familie. Sunt acordate de asemenea alimente şi burse de studiu pentru frații sinucigaşilor. Se acordă fonduri familiilor care şi-au pierdut casele în urma unor atacuri israeliene.

Înainte de a îndeplini misiunea, tânărul sinucigaş petrece câteva zile în moschee, cântând din scripturi. Rugăciunile îi insuflă o puternică convingere că îl aşteaptă Cerul şi Allah. Spre exemplu, un vers favorit al lor sună cam aşa: „Nu îi considera morți pe cei care sunt uciși în drumul lor către Allah. Nu, ei încă trăiesc şi găsesc alinare în prezența Stăpânului lor”. Această convingere este destul de puternică ca să îl determine pe

viitorul sinucigaş să se strecoare calm printre viitoarele sale victime, fără a fi bănuit suspect.

Pentru păstrarea secretului, teroristul învaţă să folosească explozivul doar cu puţin timp înainte de misiune. Această metodă micşorează şi posibilitatea ca potenţialul sinucigaş să se răzgândească. Înainte, el lăsa un testament scris sau o casetă video. Astăzi nu mai există acest obicei deoarece Serviciile Secrete Generale, Shin Bet, au arestat mai mulţi sinucigaşi pe baza informaţiilor obţinute prin intermediul acestor înregistrări. În noiembrie 1994 au fost publicate pentru prima oară numele a 66 membri ai Brigăzii Al-Qassam, plus reşedinţele şi data sinuciderii lor. Totuşi, încă mai atârnă pe pereţii frizeriilor din taberele de refugiaţi poze ale foştilor sinucigaşi, iar puştii colecţionează sau fac schimb de astfel de poze. Există chiar o formaţie rock – „Martirii", care îi omagiază pe sinucigaşi prin melodiile lor.

În 1997 Iranul a început o campanie de sabotaj împotriva procesului de pace din Orientul Mijlociu, antrenând la rândul său sinucigaşi cu bombă. Cei doi terorişti care au omorât astfel 22 de israelieni în 22 ianuarie 1998 se pare că veneau din Iran. După moartea lor, guvernul iranian a acordat sprijin financiar ambelor familii îndoliate. În 5 septembrie 1999, patru terorişti Hamas, toţi israelieni recrutaţi şi antrenaţi în West Bank, au încercat să arunce în aer două autobuze în Ierusalim, însă bombele au explodat mai devreme, în timp ce aceştia se aflau încă în maşinile lor.

Tipologiile liderilor teroriști

Şeicul Ahmed Yassin

Poziţie: Fondator Hamas şi lider spiritual

Generalităţi: Ahmed Yassin s-a născut lângă Ashqelan, în sudul Palestinei, în 1937. În urma ocupației israeliene din 1948, s-a refugiat într-o tabără Shati din Gaza. În 1952 a rămas handicapat şi imobilizat într-un cărucior cu rotile în urma unui accident. Este şi orb şi aproape surd. Între 1958–1978 a fost profesor şi pastor în Gaza. Asocierea cu Organizația fundamentalist-islamică Frăția Musulmană a început în anii '50. A fondat Centrul Islamic din Gaza în 1973. În 1979, influențat de revoluția din Iran, a înființat Societatea Islamică din Gaza (Mujamma') şi a fost directorul acesteia până în 1984. Deşi i s-a permis să folosească mijloacele media israeliene pentru a-l critica pe Yasir Arafat şi PLO, Yassin a fost închis 10 luni din motive de securitate. A fost un lider respectat, care a oferit servicii educaționale. La scurt timp după instaurarea ocupației israeliene a fost înființată Hamas. A fost arestat în mai 1989 şi condamnat la închisoare pe viață în Israel pentru că ordonase uciderea palestinienilor care colaboraseră cu armata israeliană. A fost grațiat în octombrie 1997 în schimbul eliberării a doi agenți israelieni arestați în Iordania în urma încercării lor eşuate de a asasina un lider Hamas. Yassin s-a întors în Gaza. A petrecut prima jumătate a anului 1998 într-un turneu de strângere de fonduri în Sudan, Yemen, Arabia Saudită, Qatar, Kuweit, Republicile Arabe Unite, Iran şi Siria, în timpul căruia a primit tratament medical în Egipt. Două țări, Arabia Saudită şi

Iran, au contribuit cu 50 milioane $, respectiv 300 milioane $ în sprijinul operațiunilor militare Hamas împotriva Israelului. După terminarea turneului, grav bolnav, Yassim s-a întors în Gaza.

Mohammed Mousa („Abu Marzook")

Poziţie: Membru al Biroului Politic Hamas

Generalităţi: Mohammed Mousa s-a născut în 1951 în Rafah, Fâşia Gaza. A urmat şcoala în Gaza, a studiat ingineria la Universitatea Ein Shams din Cairo, pe care a absolvit-o în 1977. A fost director de fabrică în Emiratele Arabe Unite (EAU) până în 1981. Apoi s-a mutat în Statele Unite, unde s-a înscris la doctorat, locuind împreună cu familia sa în Falls Church, Virginia, şi Brooklyn, New York, cu aproape 14 ani înainte de arestarea sa (1995). La începutul anilor '80 se implicase în organizațiile musulmanilor militanți din Statele Unite şi străinătate. A fost co-fondator al unei organizații-umbrelă – Asociația Islamică pentru Palestina (IAP), devenind liderul său. IAP, cu sediul în Richardson, Texas, are filiale în Arizona, California şi Indiana. Începând din 1987, Mousa a fost responsabil cu atacurile teroriste Hamas împotriva Israelului. În 1989 a devenit preşedintele fondator al Asociației Unite pentru Studii şi Cercetare (UASR), ramură de acoperire a Hamasului. În 1991 a primit titlul de doctor în inginerie industrială. În acelaşi an a fost ales membru în Biroul Politic Hamas, în urma arestării lui Yassin din 1989. Figură ambițioasă şi carismatică, Mousa a reorganizat Hamasul, centralizând controlul politic, militar şi financiar sub îndrumarea sa şi dezvoltând finanțările externe. Călătorind liber între Statele Unite, Europa, Iran, Iordania, Sudan şi Siria, a ajutat la stabilirea unei largi

rețele financiare clandestine. A pus atentatele sinucigaşilor cu bombă pe seama acordurilor luate în urma protestului din 1993. În 1995, sub presiunea SUA, autoritățile iordaniene l-au expulzat din Amman, unde înființase un birou Hamas major. După ce a părăsit Ammanul, a călătorit între Damasc şi Dubai şi Emiratele Arabe Unite.

În 28 iulie 1995, Mousa a ajuns la Aeroportul J.F.Kennedy din New York cu un avion care venea de la Londra şi a fost reținut de agenții Serviciului de Imigrări şi Naturalizări (INS) pentru că se afla pe lista persoanelor suspectate de terorism. Trei zile mai târziu, Israelul a cerut extrădarea lui Mousa. Agenții FBI l-au arestat pe Mousa în 8 octombrie 1995, fiind închis în Centrul de Corecție Metropolitan Federal din Manhattan. Mousa a refuzat extrădarea 18 luni mai târziu, afirmând că „preferă să fie martir în Israel decât să fie extrădat prin decizia unui sistem judecătoresc american injust". Mahmoud Zahar, oficial Hamas important în Gaza, a amenințat Statele Unite să nu îl extrădeze pe Mousa. Pentru a evita răzbunarea teroriştilor, Israelul şi-a retras cererea de extrădare în 3 aprilie 1997. Mousa a fost deportat în Iordania în 6 mai 1997. În august 1999, autoritățile iordaniene au închis biroul Hamas din Amman şi, în 22 septembrie, l-au arestat pe Mousa şi pe doi tovarăşi de-ai săi. Mousa, care avea dublă cetățenie, egipteană şi palestiniană, a fost din nou deportat.

Emad al-Alami

Poziţie: Lider Hamas

Generalităţi: Al-Alami s-a născut în Fâşia Gaza în 1956. Inginer, a devenit lider Hamas în urma arestării lui Mousa în 1995. Totuşi, în

1996, deținea mai puțin control decât o făcuse Mousa. Se stabilise în Damasc, de unde făcea călătorii la Teheran.

Mohammed Dief

Poziţie: Lider Al-Qassam

Generalităţi: Mohammed Dief a ajuns la conducerea Al-Qassam după moartea lui Yahya Ayyash („Inginerul"), care a fost ucis în 5 ianuarie 1996. Dief locuieşte într-o căsuță din Gaza, deşi călătoreşte des în Liban şi Siria. Este dat în urmărire generală în Israel.

Gruparea Al-Jihad (a.k.a.: al-Jihad, Jihadul Islamic, Noua Grupare Jihad, Tala'I'al-Fath)

Organizația al-Jihad din Egipt, cunoscută şi sub numele de Gruparea Islamică, este o aripă militantă a mişcării Frăția Musulmană, o organizație islamică anti-occidentală care vizează asasinarea membrilor guvernului egiptean de la fondarea sa (1928). În 1981 şeicul 'Umar Abd al-Rahman (cunoscut şi sub numele de Omar Abdel Rahman), teolog al-Jihad la Universitatea din Asyut, a lansat un document religios prin care era sancționată asasinarea preşedintelui Anwar al-Sadat.

În 1981, peste jumătate din membrii al-Jihad erau studenți sau profesori de la centre vocaționale şi cel puțin opt universități. Totuşi, câțiva dintre cei 302 membri al-Jihad arestați în decembrie 1982 pentru complot în asasinarea lui Sadat erau membri ai contraspionajului militar,

ai Serviciilor de Securitate şi chiar făceau parte din Garda Prezidențială. Alții lucrau în comunicații.

Din 1998, politica al-Jihad s-a schimbat. Pe lângă conflictul ideologic cu guvernul egiptean „eretic", Organizația a început să atace victime din Israel şi America. Nassar Asad al-Tamini din Jihadul Islamic, observând aparenta uşurință cu care pot fi achiziționate armele biologice, a sugerat folosirea lor împotriva Israelului. În viziunea grupării, Statele Unite şi Israelul sunt avangarda unei campanii internaționale pentru distrugerea Islamului şi a celor care cred în el, cu ajutorul guvernului egiptean. Această schimbare de atitudine a fost rezultatul aderării al-Jihadului egiptean la coaliția organizațiilor teroriste fundamentaliste israeliene conduse de afgani. Colaborarea dintre organizațiile egiptene şi al Qaida a jucat un rol cheie în formarea Frontului Islamic pentru Jihad împotriva Evreilor şi a Cruciaților, înființat de bin Laden. Ayman al-Zawahiri, liderul al-Jihad, care a fost condamnat *in absentia* la moarte sau la închisoare pe viață în 18 aprilie 1999, este asociat al lui Osama bin Laden şi unul dintre fondatorii Frontului Islamic pentru Jihad împotriva Evreilor şi a Cruciaților.

Mişcarea caută să atragă Occidentul înspre bazele islamice şi să instaureze un califat islamic. Totuşi, scopurile grupărilor al-Jihad diferă în ceea ce priveşte Palestina. Jihadul Islamic vrea eliberarea Palestinei. Alții doresc instaurarea unui stat islamic. Jihadul Islamic este foarte ostil față de regimurile arabe şi islamice, mai ales față de Iordania, pe care le consideră marionete ale Occidentului imperialist. În primăvara anului 1999, conducerea şi consiliul director al Grupării Islamice a anunțat că va renunța la lupta armată. Încă s-a aşteptat se vadă dacă se țin de cuvânt dar nu a fost aşa.

Mediul social al al-Jihadului rămâne neclar deoarece gruparea nu a operat niciodată în public. La mijlocul anilor'90, intelectualii (ingineri, doctori, studenți) ocupau un loc important în dirijarea mişcărilor al-Jihad din Iordania şi teritoriile ocupate. Muncitorii erau foarte puțini.

Noile grupări religioase

Aum Shinrikyo

Profilul grupării

Investigarea în cazul atentatului cu gaz sarin de la metroul din Tokyo din 20 martie 1995 a deschis o fereastră asupra sectei lui Aum Shinrikyo. În 1995, Aum Shinrikyo susținea că are 10.000 de susținători în Japonia şi 30.000 în Rusia. Deşi la modă erau sinuciderile în masă, Aum Shinrikyo se distingea prin crimele în masă asupra publicului în general.

Cel mai remarcabil fapt al sectei sale apocaliptice este că membrii săi conducători erau cei mai buni oameni de ştiință, experți în computere, avocați din Japonia. În opinia expertului Margaret Singer de la Universitatea California din Berkley, aceste date demografice nu sunt neobişnuite. „Sectele nu acceptă persoanele mai puțin inteligente sau cu probleme psihologice, căutând oameni singuratici, deprimați, şomeri sau cu probleme în dragoste", susține ea. Mulți observatori sugerează că mințile inventive se apropie de Aum Shinrikyo ca reacție împotriva societății japoneze, în care devotamentul față de propria slujbă este mai presus de valorile individuale în sine.

Din sistemul de şcolarizare din Japonia, care se axează pe învățarea mecanică, sunt suprimate sistematic individualismul şi analiza critică. Oraşele şi rețeaua de transport suprapopulate, au contribuit la proliferarea sectelor în Japonia, în special în cazul sectei lui Aum Shinrikyo. Aum Shinrikyo este una dintre cele aproximativ 180.000 de mişcări religioase active din Japonia. Disciplina şi competiția cerute de sistemul educațional japonez i-a împins pe mulți tineri absolvenți de studii superioare spre Aum Shinrikyo. Această sectă oferea un stil de viață alternativ care permitea recruților să se ridice împotriva familiei, prietenilor şi „sistemului".

Mai mulți membri Aum Shinrikyo au fost arestați în urma atentatului cu gaz sarin de la metroul din Tokyo din 1995. Potrivit lui Manabu Watanabe, niciunul nu a pledat nevinovat; mai mult, mulți şi-au mărturisit crimele pătrunşi de remuşcări. „Aceşti oameni s-au dovedit a fi victime sincere ale lui Asahara, conducătorul", comentează Watanabe. Aum Shinrikyo şi-a reluat activitatea în 1997, când guvernul japonez a decis să nu o interzică. În 1998, Aum Shinrikyo avea aproximativ 2.000 de membri, inclusiv 200 dintre cei 380 care fuseseră arestați.

Tipologia liderului: *Shoko Asahara*

Povestea lui Aum Shinrikyo este povestea lui Shoko Asahara, carismaticul şi psihopatul său lider. Asahara, al cărui nume adevărat este Chizuo Matsumoto, s-a născut în 1955, cel de-al patrulea fiu al unui sărac țesător de rogojini *tatami*, în micul sat Yatsusuhiro din cea mai importantă insulă din sudul Japoniei – Kyushu. În urma unui glaucom infantil a orbit la un ochi şi i-a slăbit vederea la celălalt. La şase ani a fost

trimis alături de fratele său mai mare (orb şi el) la o şcoală-internat pentru copii orbi finanțată de guvern. Pentru că vedea cu un ochi, Asahara a câştigat din ce mai multă influență asupra colegilor săi, care îl plăteau ca să le fie ghid. Încă de la o vârstă fragedă, avea tendința de a-i domina pe alții. Datorită înclinației sale spre violență şi a cunoştințelor sale de judo, colegilor săi le era frică de el; la absolvire (1975) Asahara câştigase deja 3.000 $.

După absolvire, Asahara a deschis o clinică de acupunctură în Kumamoto. Totuşi, implicarea sa într-un atentat de avion în care au fost răniți mai mulți oameni l-a forțat să părăsească insula şi să plece la Tokyo în 1977. Printre ambițiile sale era să ajungă lider al unui regat robot şi chiar să devină prim-ministru al Japoniei. În Tokyo a deschis iarăşi o clinică de acupunctură şi a urmat cursurile unei şcoli generale, însă a fost respins la examenul de admitere în liceu. A început să-l intereseze religia, a învățat chineza şi a studiat filozofia revoluționară a lui Mao Zedong. În vara anului 1977, Asahara a cunoscut-o pe Tomoko Ishii, o tânără studentă; s-au căsătorit în ianuarie 1978, iar primul dintre cei şase copii ai lor s-a născut în 1979. În 1978, Asahara a deschis o clinică de medicină naturistă chinezească şi de acupunctură din care a câştigat mai multe sute de mii de dolari. În 1981 a adoptat o nouă religie numită Agon Shu, renumită pentru Ceremonia Focului anuală şi pentru fuzionarea elementelor de budism timpuriu, budism tantric şi de yoga hindusă şi taoistă. În 1982 a fost arestat şi condamnat pentru tratamente false, iar afacerea sa a dat faliment. Falit, Asahara a câştigat aproape 200.000 $ dintr-o afacere hotelieră în acelaşi an.

În 1984, Asahara a părăsit Agon Shu, creând, cu ajutorul câtorva adepți care l-au urmat, un centru yoga numit Aum, Inc. La mijlocul anilor

’80, centrul avea mai mult de 3.000 de adepți, iar în 1985, Asahara a început să se proclame om sfânt. După un voiaj spiritual în Himalaya, a declarat că beneficiază de puteri mistice şi extaz spiritual.

Începând din 1986, Aum Shinrikyo a instaurat un sistem dual de membri: hirotonisiți şi mistici. Membrii hirotonisiți erau nevoiți să îşi doneze toată averea, inclusiv moştenirile, la Aum. Mulți dintre ei s-au opus, şi un total de 56 membri hirotonisiți au fost declarați dispăruți sau decedați, inclusiv cei 21 care au murit în clinica Aum Shinrikyo.

În 1987, Asahara l-a întâlnit pe Dalai Lama. Megalomania sa a avut de suferit în urma acestui eveniment. În iulie, 1987, a schimbat denumirea şcolilor sale de yoga, care erau nonreligioase, în Adevărul Suprem Aum (Aum Shinri Kyo) şi a început să instaureze un cult al personalității. Un an mai târziu, Asahara proclama salvarea întregii lumi. La sfârşitul lui 1987, Aum Shinrikyo avea 1.500 de membri concentrați în mai multe oraşe mari ale Japoniei.

În 1988, Aum Shinrikyo a început să recruteze noi membri. A avut mult succes în rândul tinerilor cu studii superioare de 20–30 de ani care întâmpinau greutăți în carieră. Aum Shinrikyo a câştigat astfel tineri de geniu, însă alienați, specialişti în mai multe domenii: biologie, chimie, inginerie, medicină şi fizică. Mulți dintre ei, mai ales programatorii, erau „monştri tehnologici”, care toată ziua erau absorbiți de munca lor. Aum Shinrikyo a recrutat medici care să îi dopeze pacienții şi să facă experimente pe oameni. David Kaplan şi Andrew Marshall afirmă: „Copiii tehnologiei înalte ai Japoniei postindustriale erau fascinați de pretențiile de puteri supranaturale ale lui Aum, de anunțarea unui viitor apocaliptic şi de spiritismul său ezoteric”.

Ierarhia Aum a fost influențată de filmele de animație japoneze, de ficțiunea ciberpunk şi ştiințifico-fantastică, de aparatele de realitate virtuală şi de jocurile pe calculator. Spre exemplu, Aum Shinrikyo a folosit povestea din seria Foundation a lui Asimov ca moto al mileniului. Într-adevăr, Asahara s-a identificat cu personajul-cheie, Hari Seldon. Seldon este un matematician genial care descoperă „psihoistoria", ştiința adevăratei profeții, şi care încearcă să salveze umanitatea de la apocalipsă prin formarea unei societăți religioase secrete, Fundația, care poate să reconstruiască civilizația într-un mileniu. Pentru aceasta, Seldom recrutează cele mai bune minți ale epocii şi, prin stabilirea acestei ierarhii de preoți-oameni de ştiință, va putea să păstreze cunoştințele universului. Asemenea oamenilor de ştiință ai lui Asimov, Asahara obişnuia să predice că singurul mod de supraviețuire era crearea unui ordin secret de oameni înarmați cu un intelect superior, cu tehnologie înaltă şi cu cunoştințe futuriste.

Pentru a-şi păstra membrii, Aum Shinrikyo recurgea la tehnici de control a minții, tipice pentru sectele din lumea întreagă, inclusiv forme brutale de pedepsire fizică şi psihologică în cazul unor infracțiuni minore. Noii membri trebuiau să pună capăt la orice contact cu lumea exterioară şi să doneze toată averea. Această politică i-a intrigat pe părinții membrilor Aum Shinrikyo. În plus, în 1989, Aum Shinrikyo a început să recurgă la crimă ca formă de pedepsire a membrilor care doreau să părăsească secta.

În iulie 1989, Aum Shinrikyo a câştigat popularitate o dată cu anunțul prin care Asahara făcea public faptul că Aum Shinrikyo va lansa 25 candidați (printre care şi Asahara) în cursa electorală pentru camera inferioară a Parlamentului japonez. În acest scop Aum Shinrikyo a

înființat un partid politic, Shinrito (Partidul Adevărului). Toți candidații Aum Shinrikyo erau tineri între 25–38 de ani. În plus, Aum Shinrikyo a reuşit în sfârşit să obțină recunoaşterea oficială ca religie oficială în 15 august 1989, pe o perioadă de probă de un an.

Totuşi, apariția Aum Shinrikyo în arena politică a fost un eşec. Campania sa grotescă, cu adepți care dansau în fața stațiilor de metrou purtând pe cap măşti din hârtie cu chipul lui Asahara, a şocat publicul, rezultatul alegerilor fiind de doar 1.783 voturi în favoarea sa. Această umilire se pare că a accentuat paranoia lui Asahara, care a acuzat guvernul japonez de falsificare a voturilor.

În urma acestei umiliri publice, fața necurată a lui Asahara a ieşit la iveală. A început să îşi întrebe consilierii cum ar putea să plaseze maşini-capcană în fața birourilor opozanților săi, iar în martie 1990 i-a ordonat chimistului său şef, Seiichi Endo, să descopere o substanță explozivă.

Din aprilie, când Aum Shinrikyo a trimis trei camioane pe străzile din Tokyo care împrăştiau gaz lacrimogen, Asahara a început să predice un scenariu al judecății de apoi şi necesitatea ca membrii Aum Shinrikyo să militeze şi să se dedice protejării Aum Shinrikyo împotriva Armaghedonului. În aprilie, o echipă Aum Shinrikyo a împrăştiat otravă asupra bazei navale SUA din Yokosuka, însă gazul nu a avut efect.

Aum Shinrikyo a început să îşi împiedice forțat membrii să plece şi să recruteze membri din străinătate. Încercările grupării de a recruta membri în Statele Unite nu au avut succes; la începutul anilor ’90, Aum Shinrikyo avea doar câteva zeci de adepți în New York City.

În 1992, Asahara predica venirea Armaghedonului în anul 2000, când mai mult de 90% din populația urbană japoneză va fi spulberată de

arme nucleare, biologice şi chimice de distrugere în masă. Aparent, planul lui Asahara era să creeze ADM care să transforme în realitate acest sfârşit al lumii. În 1992, Aum Shinrikyo s-a extins în întreaga lume. A înființat companii-fictive, inițial în Rusia şi Statele Unite, care acopereau programul de construire de arme chimice. Între 1992 şi 1994, Aum Shinrikyo a recrutat mai mulți experți ruşi în arme de distrugere în masă. Adepții ruşi erau angajați ai celor mai importante institute de cercetare nucleară din Rusia, Institutul Energiei Nucleare „I.V. Kurchatov" şi Institutul Chimic „Mendeleev". Construirea de arme chimice a avut mai mult succes decât cea de arme nucleare. După războiul din Golf, oamenii de ştiință Aum au început să lucreze la gazul sarin şi la alți agenți chimici.

Aum Shinrikyo a descoperit că ar putea recruta cel puțin un membru din aproape toate serviciile secrete japoneze şi ruseşti şi să îi transforme în propriii săi agenți. Spre exemplu, în 1994, Aum Shinrikyo avea nevoie de acces la secretele militare ale Mitsubishi Heavy Industries (MHI) din Hiroshima, aşa că membrul Aum Shinrikyo Hideo Nakamoto, cercetător la MHI, a făcut rost de uniforme MHI, iar Yoshihiro Inoue a recrutat şi convertit trei soldați din Brigada I Aeropurtată, o trupă japoneză de elită. Nakamoto i-a condus pe Inoue şi pe cei trei soldați, toți purtând uniforme MHI, în zona de maximă securitate, unde aceştia au copiat informații din fişiere secrete care conțineau date despre tehnologia unor arme avansate.

Atacurile cu gaz sarin au fost comise de terorişti bine instruiți din secta religioasă Aum Shinrikyo. Hideo Murai, astrofizician, a condus primul atentat de acest fel din oraşul montan Matsumoto din 27 iunie 1994, împrăştiind gaz sarin lângă clădirea în care locuia judecătorul care

supraveghea procesul împotriva Aum Shinrikyo. În urma acestui atac au murit şapte oameni şi au fost afectați mai mult de 150. Robert S. Robbins şi Jerrold M. Post afirmă: „În 1994 Asahara susținea că avioane cu reacție americane comiteau atacuri cu gaz asupra adepților săi, proiecție a propriei sale psihologii paranoice. Asahara începuse să fie mai preocupat de începerea unui eventual război, decât de cum va supraviețui acestuia". În acelaşi an, Asahara a reorganizat Aumul, folosind drept model guvernul japonez.

Liderul Shoko Asahara a fost condamnat la moarte prin spânzurare în data de 27 februarie 2004, fiind vinovat de moartea a 13 persoane prin lansarea gazului letal în urmă cu 9 ani în metroul central din oraşul Tokio.

Conducerea politică Aum Shinrikyo, 1995

Departament	**Lider**
Fondator	Shoko Asahara
Agenția de Gospodărire	Tomomasa Nakagawa
Secretariat	Reika Matsumoto
Ministerul Comerțului	Yofune Shirakawa
Ministerul Construcțiilor	Kiyrohide Hayakawa
Ministerul Apărării	Tetsuya Kibe
Ministerul Educației	Shigeru Sugiura
Ministerul Finanțelor	Hisako Ishii
Ministerul Afacerilor Externe	Fumihiro Joyu
Ministerul de Tratament Medical	Ikuo Hayashi
Ministerul Sănătății	Seiichi Endo
Ministerul Afacerilor Interne	Tomomitsu Niimi

Ministerul Contraspionajului	Yoshihiro Inoue
Ministerul Justiției	Yoshinobu Aoyama
Ministerul Muncii	Mayumi Yamamoto
Ministerul Poştei şi Telecomunicațiilor	Tomoko Matsumoto
Ministerul Ştiinței şi Tehnologiei	Hideo Murai
Ministerul Vehiculelor	Naruhito Noda
Agenția Adepților din Est	Eriko Iida
Agenția Noilor Adepți	Sanae Ouchi
Agenția Adepților din Vest	Kazuko Miyakozawa

Sursă: D.W. Brackett, *Holy Terror: Armageddon în Tokyo,* New York: Weatherhill, 1996, 104

(*Delcea, 2003*)

Unul dintre cei cinci terorişti Aum Shinrikyo care au fost implicați în atentatul cu gaz sarin de la metroul din Tokyo din 20 martie 1995 era Ikuo Hayashi, 48 ani, şeful Ministerului de Tratament Medical din Aum Shinrikyo. Ceilalți patru erau toți vice-miniştri ai Ministerului Ştiinței şi Tehnologiei: Masato Yokoyama, 31 ani, fizician; Kenichi Hirose, 30 ani, absolvent *magna cum laude* al facultății de fizică a Universității Waseda; Yasuo Hayashi, 37 ani, inginer electronist; şi Toru Toyoda, fizician.

Deşi nu s-a stabilit niciun motiv pentru aceste atentate, unii observatori sugerează că atacul de la metroul din Tokyo ar fi fost o răzbunare: toate garniturile afectate de gaz erau într-o stație dedesubtul unei clădiri de birouri guvernamentale. Ikuo Hayashi, un medic care a recunoscut că a introdus gaz în unul dintre trenurile din Tokyo, a declarat

unui ziar că scopul atentatului era distrugerea regiunii Kasumigaseki din Tokyo, unde locuiau mulți oficiali guvernamentali. „Atacul a fost comis pentru a se împlini profeția gurului", a declarat Hayashi.

Shoko Egawa, care a scris cel puțin două cărți despre secta Aum Shinrikyo, a observat că membrii săi au refuzat să spună, în timpul procesului, ceva despre propriile lor acțiuni, rezumându-se la generalități şi vorbind ca şi cum ar fi fost neutri. Tacticile lor de rutină includeau prezentări diferite ale doctrinei religioase, evitând varianta adevărată.

Autoritățile au arestat un total de 428 membri Aum Shinrikyo, iar la alte mii au renunțat. În 1996, guvernul a declarat falimentul Aum Shinrikyo. Totuşi, aceasta şi-a menținut statutul legal de sectă şi a început să se regrupeze. În 1998, departamentul său de echipamente de computer avea vânzări de 57 milioane $, iar numărul membrilor săi se ridica la 2.000. În decembrie 1998, Serviciile de Securitate Japoneze declarau în raportul lor anual că membrii sectei s-au înmulțit. „Aum încearcă să recâştige foşti membri şi să recruteze noi membri din toată țara. De asemenea, inițiază campanii publicitare şi achiziționează capitatul necesar", se afirma în raport.

Tipologia liderilor-cheie

Yoshinobu Aoyama

Poziţie: Ministrul Justiţiei Aum

Generalităţi: Yoshinobu Aoyama s-a născut în 1960. Fiu al unei familii bogate din Osaka, a absolvit dreptul la Universitatea din Kyoto, fiind cel mai tânăr candidat care a fost declarat admis la examenul

național de intrare în barou. A intrat în Aum Shinrikyo în 1988 şi timp de doi ani a fost consilier şef. A fost arestat în 1990 pentru violarea legii patrimoniului național, şi, după ce a fost eliberat pe cauțiune, a încercat să-şi dovedească singur nevinovăția. Ca avocat al Aum, a intentat mai multe recursuri, intimidând criticii. În opinia lui Kaplan şi Marshall, „avea păr lung, vorbea sacadat şi avea nişte ochi pătrunzători, nervoşi, care te fac să îl subestimezi". A fost arestat în 3 mai 1995.

Potrivit lui Shoko Egawa, trăsăturile proeminente ale lui Aoyama în timpul procesului erau responsabilitate schimbătoare şi tendința de a se contrazice în declarații; vorbea afectat şi exagera atunci când pleda cauza sectei, însă îşi pierdea curajul în rest; se pierdea într-o gamă largă de termeni religioşi; se pierdea în explicații şi teorii religioase prea lungi şi total plictisitoare şi uita tema principală de discuție; se abătea intenționat de la discuții şi răspundea ambiguu ca să intimideze; refuza să răspundă la întrebări şi se arăta lipsit de orice remuşcare că aderase la secta Aum Shinrikyo.

Seiichi Endo

Poziţie: Ministrul Sănătăţii

Generalităţi: Seiichi Endo, născut în 1960, a fost ministrul sănătății în cadrul Aum. Ca absolvent al facultății de biologie din cadrul Universității din Kyoto, a făcut experimente de inginerie genetică la Centrul de Cercetare Virală al Facultății de Medicină. Dotat cu un laborator bine echipat donat de Aum, a condus cercetările în cazul unor agenți biologici, cum ar fi virusul Ebola. În martie 1990, la trei săptămâni după ce 25 votanți au respins candidatura membrilor Aum Shinrikyo la

biroul legislativ, Endo şi alți trei membri au pornit într-o călătorie de colectare de germeni de botulin în insula nordică Hokkaido, unde Endo făcuse şcoala. În 1993, Asahara l-a însărcinat pe Endo să facă gaz sarin. Într-un discurs ținut la Moscova în 1994, a pus în discuție folosirea Ebolei ca potențial agent biologic. Endo a produs un sarin impur care a fost folosit în atentatul de la metrou din 20 martie 1995. A fost arestat în 26 aprilie 1995, şi a recunoscut public implicarea în atacurile cu gaz sarin din oraşul Matsumoto din 27 iunie 1994 şi cel de la metrou din 20 martie 1995.

Kiyrohide Hayakawa

Poziţie: Al doilea lider şi ministru al Construcţiilor

Generalităţi: Kiyrohide Hayakawa s-a născut în 1949 în Osaka. A fost simpatizant al dreptei încă din studenție. A luat masteratul în arhitectură la Universitatea din Osaka în 1975. A lucrat la mai multe firme de arhitectură până în 1986, când a intrat în Aum, devenind în scurt timp directorul diviziei din Osaka. Din 1990, promovează extinderea sectei în Rusia. După ce a devenit al doilea om în sectă, a petrecut mult timp în Rusia, dirijând un program de militarizare a sectei. Între 1992 şi 1995, a vizitat Rusia de 21 de ori, petrecând mai mult de şase luni acolo. Din noiembrie 1993 până în aprilie 1994, a vizitat lunar Rusia. În carnetele sale de însemnări, care au fost confiscate, se găsesc mai multe referiri la arme nucleare şi seismologice. Kiyrohide Hayakawa a participat la asasinarea unui membru Aum Shinrikyo şi a familiei avocatului Tsutsumi Sakamoto, 33 ani, în 1995. A fost arestat în 19 aprilie 1995.

Dr. Ikuo Hayashi

Poziţie: Ministrul de Tratament Medical

Generalităţi: Ikuo Hayashi, născut în 1947, era fiul unui oficial din Ministerul Sănătății. A absolvit Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Keio şi şi-a făcut rezidențiatul la Spitalul Mount Sinai din Statele Unite, înainte de a intra în sistemul medical japonez. A fost un medic respectat şi director al secției de medicină cardio-pulmonară a unui spital guvernamental din afara capitalei Tokyo. Şi-a schimbat comportamentul în urma unui accident de maşină produs în aprilie 1988, când a adormit la volan şi a accidentat o mamă care era împreună cu fiica sa. Disperat, împreună cu soția sa, care era anestezist, a intrat în Aum, unde a început să practice tratamente ciudate, folosind tehnicile Aum Shinrikyo. Forțat să renunțe la slujba sa din spital, Dr. Ikuo Hayashi a fost primit la noua clinică Aum din Tokyo, unde pacienții trăiau doar până li se făceau spălături pe creier şi semnau acte prin care îşi donau averile la Aum, în opinia lui Kaplan şi Marshall.

Ikuo Hayashi a fost numit şi ministru al Sănătății. Kaplan şi Marshall declarau: „a fost martor la doparea, torturarea şi moartea multor adepți". A folosit şocuri electrice pentru a şterge memoria a 130 de adepți. A participat la atacurile cu gaz sarin de la metroul din Tokyo.

Arestat în 8 aprilie 1995, Hayashi a fost condamnat la închisoare pe viață în 26 martie 1998. În timpul mărturiei sale din 27 noiembrie 1998, a declarat că avea îndoieli în ceea ce priveşte crimele sale, deoarece acestea contraziceau valorile sale sociale, însă s-a folosit de doctrinele Aum Shinrikyo ca să se convingă. Hayashi a susținut că a

urmat ordinele lui Asahara nu doar de frică că va fi ucis, ci pentru că era convins că Asahara avea o anume putere religioasă, că acesta avea harul de a citi trecutul, prezentul şi viitorul unei persoane. Ikuo a renunțat de bună voie la credința sa în Asahara.

Yoshihiro Inoue

Poziţie: Ministrul Contraspionajului

Generalităţi: Yoshihiro Inoue s-a născut în 1970, ca fiu al unui funcționar mărunt. Kaplan şi Marshall îl descriu astfel: „un băiat liniştit, de inteligență medie, care devora cărți despre Nostradamus şi supranatural". În timpul liceului (la Kyoto), a participat la primul seminar Aum Shinrikyo. A devenit ministru de contraspionaj şi unul dintre cei „mai temuți ucigaşi". Spre deosebire de ceilalți lideri, Inoue nu avea studii superioare, fiind exmatriculat din facultate doar după câteva luni datorită relației sale cu Aum. Îi era atât de fidel lui Asahara încât a declarat că şi-ar ucide propriii părinți dacă acesta i-ar cere-o. Inoue era atât de convingător şi devotat încât, în ciuda figurii sale neprietenoase – ochi negri lipsiți de viață, gură strâmbă şi buze țuguiate, efeminate – a reuşit să recruteze 300 de călugări şi 1.000 de noi adepți, printre care şi mama sa şi mulți studenți la Universitatea din Tokyo. Jurnalele sale conțin notițe şi planuri ale unor viitoare operațiuni, printre care şi potențiale atacuri cu gaz sarin în principalele oraşe din Statele Unite, inclusiv în New York.

În primăvara anului 1994, Inoue a participat la un program de instrucție de trei zile lângă Moscova, condus de fostul Grup Alpha al KGB-ului, unde s-a perfecționat în răpiri, crime etc. În vara aceluiaşi an a

fost numit ministru al contraspionajului, poziție pe care o folosea drept licență de a răpi adepți fugari, de a răpi potențiali finanțatori ai sectei, de a tortura membri care au violat regulile şi de a fura secrete ale înaltei tehnologii. În acelaşi an, lui şi lui Tomomitsu Niimi li s-a ordonat să pună la punct un atac cu gaz sarin şi VX asupra Casei Albe şi Pentagonului. În 28 decembrie 1994, Inoue a condus primul dintre multele infiltrări în zona de securitate a MHI din Hiroshima ca să descopere secrete despre armele chimice. A fost arestat în 15 mai 1995. În timpul procesului, a renunțat de bună voie la credința în Asahara.

Hisako Ishii

Poziţie: Ministrul de Finanţe

Generalităţi: Hisako Ishii s-a născut în 1960. A participat la cursurile de yoga Aum în 1984, când era „funcționară" la o mare companie de asigurări japoneză. Unul dintre cei mai devotați discipoli ai lui Asahara, a devenit ministru de finanțe. A fost şi amanta inseparabilă a lui Asahara până când a dat naştere celor doi gemeni ai acestuia.

În timpul procesului său, Ishii a vorbit despre teama sa de moarte din copilărie, despre faptul că adulții se temeau să îi răspundă la întrebările privitoare la moarte, despre faptul că avea încredere deplină în Asahara şi că s-a maturizat foarte mult de când a intrat în sectă. Apoi a început să vorbească despre schimbările care au avut loc după ce a fost arestată: „După ce am experimentat un colaps total al celor 10 ani în care m-am maturizat, devenind o persoană religioasă, simțeam că murisem. În momentul în care toate convingerile mele au fost distruse şi am început să realizez că totul era doar o fantezie pe care mi-o îndoctrinase Asahara,

că acesta nu era o persoană religioasă, un guru, şi că doctrina Aum Shinrikyo era total greşită, am experimentat o formă de moarte diferită de moartea fizică".

Ishii a început să citească literatură interzisă de Asahara – cărți religioase şi de psihologie. Departe de a fi impresionat de acest lucru, Shoko Egawa a fost dezamăgit de faptul că aceasta nu a pomenit nimic despre sentimentele sale față de victimele nevinovate. Deşi fusese acuzată de crime minore, cum ar fi distrugerea de dovezi, Ishii a pledat nevinovată. A pozat în victimă nevinovată a lui Asahara. A refuzat să depună orice mărturie în ceea ce priveşte implicarea sa în Aum. În mai 1998, Ishii şi-a dat demisia din Aum.

Fumihiro Joyu

Poziţie: Ministrul Afacerilor Externe

Generalităţi: Fumihiro Joyu a intrat în Aum Shinrikyo în 1989, la 26 ani. Absolvise telecomunicațiile la Universitatea Waseda, unde a studiat inteligența artificială. A renunțat la cariera promițătoare din cadrul Agenției Dezvoltării Spațiale Japoneze după doar două săptămâni, deoarece era incompatibilă cu practicile sale yoga. A devenit purtător de cuvânt şi ministru de externe în cadrul sectei. A condus centrul din Moscova, din Piața Alexeyevskaya. „Joyu nu a încercat să îşi ascundă disprețul pentru aceşti ruşi sărmani", scriau Kaplan şi Marshall. Aceştia îl descriu: „un bărbat crud şi arogant, mini-guru care s-a dovedit mai târziu unul dintre cei mai mari mincinoşi din Aum […], vorbea fluent engleza şi era considerat de majoritatea japonezilor cel mai periculos operator, având abilitatea de a minți în două limbi". Totuşi, datorită aspectului său

fizic şi a carismei sale a câştigat multe admiratoare în rândurile adolescentelor. A fost arestat în 7 octombrie 1995, acuzat de sperjur. A fost eliberat în 1999. I-a rămas devotat lui Asahara.

Takeshi Matsumoto

Poziţie: Şofer

Generalităţi: Născut în 1966, Takeshi Matsumoto a intrat în sectă după ce le spusese părinților săi că văzuse iadul. Chipeş, dar patetic, visa să ajungă şofer de formula I. A condus maşina închiriată folosită în răpirea lui Kiyoshi Kariya, 68 ani, notar public a cărui soră fugise din Aum Shinrikyo. Membrii Aum Shinrikyo l-au torturat şi l-au ucis pe acesta, pentru că refuzase să o dea în vileag pe sora sa. Poliția a identificat amprentele lui Matsumoto pe contractul de închiriere a maşinii şi l-a dat în urmărire generală. Matsumoto a fost operat de Hayashi care i-a schimbat amprentele şi i-a făcut şi o operație estetică. Cu toate acestea, a fost arestat în octombrie 1995 şi a fost identificat după amprentele de pe mâini. A pledat vinovat pentru răpirea şi uciderea lui Kariya.

Hideo Murai

Poziţie: Ministrul Ştiinţei şi Tehnologiei, Ministrul Distribuţiei şi „Inginer al Apocalipsei”

Generalităţi: Hideo Murai s-a născut în 1954. După ce a absolvit fizica la Osaka, a absolvit şi o şcoală postuniversitară, unde a studiat emiterea de raze X, a excelat în programarea pe computer şi a obținut o

diplomă în astrofizică. În 1987, a intrat în Kobe Stell şi a lucrat în cercetare şi dezvoltare. După ce a citit una dintre cărţile lui Asahara, şi-a pierdut interesul pentru carieră. După călătoria sa în Nepal, a demisionat din Kobe Steel în 1989 şi, împreună cu soția sa, s-a înscris la un curs de instruire Aum Shinrikyo, fiind absorbit de învățăturile lui Asahara. S-a impus repede datorită cunoştinţelor sale, încrederii în sine şi devotamentului său. A inventat, spre exemplu, casca Perfect Salvation Initiation (o cască cu şoc de electrozi), care a costat 20 milioane $, şi teleportatorul Astral şi a încercat fără succes să fabrice o toxină botulină şi arme nucleare, pe bază de laser şi microunde. În 1993, Asahara i-a cerut să restaureze programul de militarizare. „Recunoscut şi temut în Aum, Murai avea o reputație de lider hotărât şi agresiv, care avea înclinația să facă rău altora". A fost implicat direct în uciderea lui Sakamoto şi a cel puțin unui membru Aum Shinrikyo. A condus echipa care a atacat apartamentele judecătorilor din Matsumoto cu gaz sarin în 27 iunie 1994, în care au fost uciși şapte oameni şi alți 144 au fost răniți. Murai a plănuit şi atacul de la metroul din Tokyo. Kaplan şi Marshall îl consideră „şef al oamenilor de ştiință din sectă": „La prima vedere, Murai pare mai degrabă profesor de şcoală provincială decât om de ştiință nebun. Are o față perfect rotundă, fragilă, părând că nu poate face rău nimănui. Însă, la o cercetare mai atentă îi descoperi privirea răutăcioasă. Are părul scurt, dar ciufulit, iar adesea pare pierdut în gânduri profunde". Chiar înainte de a fi escortat la poliție pentru interogatoriu, Murai a fost înjunghiat cu un cuțit de măcelar de către un gangster coreean în 23 aprilie 1995, decedând şase ore mai târziu.

Kiyohide Nakada

Poziţie: Vice-ministru, Ministerul Afacerilor Interne

Generalităţi: Nakada s-a născut în 1948. Este chel, poartă mustaţă şi are ochi pătrunzători. Trăsătura sa distinctivă, tipică unui *yakuza* japonez, este un tatuaj strălucitor care porneşte de la gât şi se continuă până la gambă. Câţiva ani a fost capul unei bande afiliate la sindicatul Yamaguchi din oraşul Nagoya. Pe când se afla în închisoare, soţia sa a intrat în Aum. Deşi Nakada a dezaprobat acest lucru, a intrat şi el în sectă când a aflat că mai are doar trei luni de trăit datorită unei boli la ficat. După o însănătoşire miraculoasă a intrat în Aum, şi-a dizolvat banda şi a donat toată averea la Aum. În 1994, când Aum Shinrikyo a început programul de militarizare, Nakada era om de bază în operaţiunea obţinerii de arme. A fost numit deputat al lui Tomomitsu Niimi în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, însărcinat cu mărirea securităţii în interiorul organizaţiei. Ca şef al Batalionului de Acţiune, a fost acuzat de răpirea şi uciderea a mai multor membri şi oponenţi Aum. A fost arestat în aprilie 1995.

Tomomasa Nakagawa

Poziţie: Şef al Agenţiei de Gospodărire

Generalităţi: Dr. Tomomasa Nakagawa, 29 ani, fizician, este acuzat de uciderea lui Satoko Sakamoto, 29 ani, şi a fiului acestuia, prin injectarea de clorhidridă de potasiu în 1995. Nakagawa a intrat în sectă în timpul studenţiei, în 1988. După ce a promovat examenul naţional de stagiatură în aprilie 1988 şi a practicat medicina timp de un an, s-a mutat

într-un centru Aum Shinrikyo în august 1989. Ca şef al agenției de gospodărire, una dintre sarcinile sale principale era să fie medicul familiei lui Asahara. A fost implicat activ în producerea gazului sarin.

Tomomitsu Niimi

Poziţie*:* Ministru al Afacerilor Interne

Generalităţi: Tomomitsu Niimi s-a născut în 1964. În timpul studenției citea cărți de drept, cât şi lucrări ale lui Nostradamus şi texte ezoterice budiste. După absolvire, a lucrat la o companie alimentară, însă a demisionat şase luni mai târziu, intrând în sectă. Kaplan şi Marshall l-au descris: „zvelt, cu un gât înalt, ras în cap, cu un zâmbet reptilian veşnic".

Niimi prezidează mini-statul Aum. Batalionul său de 10 membri, Agenția Noilor adepți, se ocupă cu spionarea, răpirea, demascarea, torturarea şi uciderea membrilor fugari. Este sadic şi neiertător. A participat la multe crime şi răpiri, printre care şi uciderea lui Shuji Taguchi în 1989, asasinarea familiei Sakamoto şi strangularea unui farmacist în ianuarie 1994. În februarie 1994, a fost expus accidental la gaz sarin, însă Dr. Nakagawa a reuşit să îl salveze. În primăvara anului 1994, a participat la un curs de instruire ținut de fostul Grup Alpha al KGB-ului lângă Moscova. În acelaşi an, i s-a cerut să pună la punct, împreună cu Inoue, un atac cu gaz sarin şi VX asupra Casei Albe şi Pentagonului. În 20 septembrie 1994, împreună cu batalionul său, a atacat-o pe Shoko Egawa, autoarea a două cărți despre Aum, cu gaz fosgen, însă aceasta a supraviețuit. În ianuarie 1995, Niimi a pulverizat VX pe Hiroyuki Nakaoka, capul grupării care sprijinea victimele sectei Aum, însă acesta a supraviețuit mai multor săptămâni de comă. Niimi a

participat şi la atacul de la metroul din Tokyo. A fost arestat în 12 aprilie 1995. I-a rămas devotat lui Asahara.

Toshihiro Ouchi

Poziţie: Operator Aum Shinrikyo

Generalităţi: Ouchi a intrat în Aum Shinrikyo în 1985. Inițial a fost liderul adepților sectei. Mulți dintre adepții şi preoții hirotonisiți ai sectei care aveau contacte directe au început să comită crime, mulți dintre ei rămânând activi. Ouchi a fost acuzat de participarea la două incidente: în februarie 1989 a fost implicat în asasinarea adeptului sectei Shujio Taguchi, care avusese o tentativă de a părăsi secta; în iunie 1993 a fost implicat în distrugerea cadavrului unui adept care decedase în timpul unui antrenament religios. Asahara a început să se îndoiască de devotamentul său, trimițându-l în Rusia în septembrie 1993. În timpul investigării cazului lui Sakamoto, care a început în 1995, Ouchi a fost şocat când a aflat că secta sa fusese implicată. Mai mult, un prieten al său, adept şi el al sectei, îi scria o scrisoare în care condamna doctrina sectei. Credința lui Ouchi în Aum a pălit. În aprilie 1995, a fost arestat de poliția rusă la Moscova. În timpul procesului Ouchi s-a căit şi şi-a cerut scuze că fusese oficial Aum.

Masami Tsuchiya

Poziţie: Şef al echipei de fabricare a armelor chimice

Generalităţi: Masami Tsuchiya s-a născut în 1965. Înainte de a intra în Aum, s-a înscris la un doctorat de cinci ani în fizică şi chimie

organică la Universitatea din Tsukuba; teza sa de doctorat avea ca temă aplicarea luminii în schimbarea structurii moleculelor. Tsuchiya era introvertit şi dorea să se facă preot.

Tsuchiya a abandonat o carieră de chimist organic ca să intre în Aum. Aici a primit propriul laborator (Satian 7), dotat cu o gamă vastă de substanţe chimice, şi 100 de oameni. A jucat un rol major în fabricarea sarinului. Fascinat de armele chimice ruseşti, a petrecut mai mult de trei luni în Rusia în 1993, unde a întâlnit mai mulţi experţi în arme biochimice. La întoarcere, a început producerea sarinului, urmând o formulă rusească. În ciuda dificultăţilor pe care le-a avut de înfruntat, Tsuchiya a reuşit să stocheze, în Satian 7,44 pound de sarin până în iunie 1994. În opinia lui Kaplan şi Marshall, Tsuchiya nu a fost singurul chimist al sectei care a produs gazul. Tsuchiya a fabricat şi alţi agenţi chimici, cum ar fi VX. I-a cerut lui Niimi să îi testeze efectul pe mai mulţi indivizi nevinovaţi. Poliţia l-a arestat în 26 aprilie 1995. I-a rămas devotat lui Asahara.

5. PERSONALITATEA TERORISTULUI

5.1 Abordări ale teoriilor personalităţii teroristului

Personalitatea teroristului (Delcea, 2006; 2004; 2003) este, potrivit teoriei social-cognitive a personalității, construită în jurul competențelor, deprinderilor, scopurilor şi sinelui. Particularitatea perceperii sinelui în cazul teroristului o reprezintă sentimentul de autoeficacitate. La acestea se adaugă capacitatea autopercepută de a face față anumitor împrejurări de criză şi de decizie în favoarea liderului, urmărind atingerea scopului sinucigaş, fără a se gândi la consecințele triste, având în minte numai îndeplinirea cu succes a sarcinii propuse. Teroristul este un agent de acțiune criminală, iar comportamentul său îşi are originile în răspunsurile învățate şi în instruire pentru a face față oricărei situații critice şi de atac. El este activ şi de neoprit, având o responsabilitate individuală în diferite situații. Procesele cognitive ale teroriştilor sunt utilizate pentru a-şi reprezenta evenimentele plăcute şi mai puțin plăcute din punctele de vedere al realizării succeselor în atentate sinucigaşe, pentru anticiparea consecințelor de viitor rezultate din activitățile şi achizițiile efectuate. Procesul cognitiv al teroriştilor mai cuprinde alternativele unor acțiuni de tip criminal şi eficacitatea comunicării de manipulare, de simulare şi dezinformare. Personalitatea teroristului este caracterizată şi de dezvoltarea unor tehnici psihice şi fizice dobândite în organizațiile criminale având în vedere atingerea scopurilor de atac şi distrugere în masă. În atacurile teroriste, subiecții au arătat că dețin calități de forță şi energie psihofiziologice, abilități de păstrare a vigorii, a prospețimii fizice şi psihice, tenacitate şi putere de a depăşi greutățile, privațiunile biologice sau de comoditate. În continuare, vom prezenta în lumina

teoriei social-cognitive, în prezent *teoria social-cognitivă,* această teorie fiind reflectată în opera celor doi psihologi: Bandura (1990) şi Mischel (1990). Vom analiza personalitatea teroristului, apelând la *structura personalităţii acestuia*, *procesele de învăţare observaţională şi autoreglarea, dezvoltarea comportamentului agresiv şi deprinderea de amânare a recompensei.* În încercarea de a depăşi controversele privind rolul factorilor interni sau externi în înțelegerea personalității la terorişti, teoria social-cognitivă sugerează că aceasta este întotdeauna un produs al interacțiunii dintre organism şi mediu. Teoria social-cognitivă furnizează cadrul necesar pentru studierea relevanței personalității. Teoria social-cognitivă rejectează taxonomiile şi evaluările globale ale personalității tipice teoriei trăsăturilor şi încearcă să ofere informații explicative despre mecanismele psihologice ce pot determina comportamentul uman. Variabilele personale sunt derivate din înțelegerea mecanismelor şi proceselor cognitive care influențează funcționarea individului în toate aspectele sale: motivațional, emoțional, comportamental. Conform teoriei social-cognitive, comportamentul manifest rezultă din interacțiunea mecanismelor psihologice cu factorii de mediu, aşadar comportamentul este în mare măsură discriminativ şi dependent de context. Aceasta nu înseamnă negarea consistenței personalității şi a diferențelor individuale de către teoria social-cognitivă. Stabilitatea personalității trebuie căutată la nivelul mecanismelor psihologice şi ale evenimentelor care le activează, iar specificitatea şi discriminarea la nivelul comportamentului manifest. Diferite comportamente pot să exprime acelaşi mecanism. Opoziția dintre consistența personalității în situații diverse de viață, susținută de modelul trăsăturilor şi specificitatea comportamentului,

susținută de modelul situaționist, dispare prin paradigma teoriei social-cognitive. Variabilele personale sunt conceptualizate atât ca produs (al învățării cognitiv-sociale) cât şi ca proces (structuri care funcționează "aici şi acum"). Adoptând acest punct de vedere, se recunoaşte şi se subliniază flexibilitatea adaptării şi răspunsului uman. Prin studierea modului în care persoana selectează, evocă, structurează cognitiv informația despre lume, se creează un cadru valid de înțelegere a interacțiunii persoană-mediu. Contextele şi situațiile specifice nu pot afecta comportamentul decât prin intermediul mecanismelor cognitive. Omul este văzut mai mult ca o ființă proactivă decât ca un organism reactiv la mediu. Premisa centrală a teoriei social-cognitive este că omul îşi reglează comportamentul pe baza expectanțelor, a planificării şi predicției, a anticipării situațiilor şi consecințelor acțiunilor întreprinse. Teoria social-cognitivă a personalității plasează pe scara intereselor sale pe primul loc cognițiile referitoare la sine, lume şi viitor. Ele sunt cele care se interpun şi mediază relația dintre stocul de cunoştințe şi acțiune. Capacitatea de a produce şi stoca reprezentări despre sine şi lume are importante consecințe nu numai asupra învățării ci şi asupra proceselor motivaționale prin includerea perspectivei viitorului. Reprezentările despre sine în acțiuni viitoare pot să ajute sau să inhibe persoana în comportamentele sale. În subcapitolele de mai jos vom aborda personalitatea şi tipurile de personalitate a teroriştilor conform teoriei social-cognitive.

5.1.1. Structura personalităţii teroristului

În structura personalității teroristului sunt remarcate procesele cognitive şi trăsăturile de personalitate care sunt o prioritate în înțelegerea acestui aspect atât de complex şi discutat. Competențele şi deprinderile pe care le-a dobândit teroristul sunt trăsături care-i asigură un potențial de succes în activitățile sinucigaşe sau de atentate şi deturnări. În selecția care se face în grupările teroriste se au în vedere aptitudinile şi deprinderile fizice şi psihice pentru a face față în timpul atacurilor teroriste. Descoperirile făcute de serviciile secrete americane şi israeliene ne-au pus pe gânduri, când am aflat că selecția care se face în grupările teroriste, se face pe principiul psihologiei muncii şi resurselor umane la cel mai înalt nivel. Liderii şcolilor Al Qaeda din Kabul, din gruparea teroristă Hamas, din gruparea PFLP-GC etc. dețin cele mai bune sisteme de recrutare şi angajare a subiecților, care sunt selectați din toate colțurile lumii, conform citatelor date mass-mediei de către CIA şi FBI, şi anume din: Maroc, Somalia, Uzbekistan, Siria, Arabia Saudită, Turcia, Irak, Kuweit, Yemen, Pakistan, Libia, Egipt, Turkmenistan, Tadjikistan, Filipine, Sudan şi Canada. Selecția subiecților din aceste țări avea în vedere copii (fetițe şi băieți) cu vârste cuprinse între 9 -15 ani, adolescenți cu vârste cuprinse între 15-19 ani, tineri cu vârste cuprinse între 19 - 30 ani şi tineri cu vârstă mijlocie (femei şi bărbați), între 30-38 ani. Vom prezenta în tabel aptitudinile şi descrierea lor în vederea recrutării şi selecției:

Tabel

Aptitudinea teroristului	Descrierea aptitudinii teroristului
Sensibilitate la probleme	❑ a găsi problemele în situații neprevăzute, în timpul misiunii teroriste; a identifica problema – nu neapărat soluția – ca întreg şi elementele sale din spațiu şi timp.
Raționament deductiv	❑ a aplica reguli/propoziții generale la cazuri particulare; a proceda de la principii stabilite la concluzii logice.
Raționament inductiv	❑ a aproxima o regulă sau un concept care subsumează o situație; a ajunge la o explicație logică pentru fapte/evenimente aparent necorelate, disparate.
Ordonarea informației	❑ a aşeza informația în cea mai bună succesiune; corelarea adecvată a regulilor sau procedurilor cunoscute la o situație dată şi de prezentare a dezinformării mass-mediei.
Flexibilitatea în clasificare	❑ abilitatea de a găsi moduri de grupare sau categorii alternative pentru un set de lucruri; aceste lucruri pot fi: armament şi obiecte asemănătoare de distrugere, persoanele din grupul său, idei pentru eficacitatea atingerii scopurilor criminale etc.

Orientarea spațială	❑ a dobândi rapid o idee clară asupra spațiului în care se află teroriştii, cum ar fi avioane, spații închise etc.; a se descurca într-un spațiu nou, chiar dacă are informații puține despre acel loc.
Vizualizare	❑ a anticipa mintal înfățişarea lucrurilor după o modificare sau o transformare ce va surveni în acel timp.
Rapiditatea de cuprindere	❑ rapiditatea cu care un număr mai mare de elemente sau informații pot fi organizate sau combinate într-o configurație cu sens, fără a avea o idee prealabilă despre aceasta.
Flexibilitatea cuprinderii	❑ a găsi un element/obiect ascuns într-o mulțime de elemente, a desprinde o latură particulară într-un mănunchi de însuşiri, viteza nefiind importantă.
Atenție selectivă	❑ a îndeplini o sarcină/activitate în condițiile prezenței unor factori distractori sau a monotoniei.
Viteza perceptivă	❑ rapiditatea cu care însuşiri ale unor obiecte sau persoane sunt comparate cu însuşiri ale altor persoane sau lucruri; a găsi apropieri/asemănări între obiecte/ evenimente.
Dozarea timpului	❑ a aborda cu atenție două surse de informație, a utiliza informațiile separat sau împreună; important este a opera cu informația ce parvine rapid de la surse diferite.

Forța statică	❑ volumul forței/fizice exercitate asupra unui obiect greu; efort static (a trage, a ridica, a împinge în atacuri teroriste).
Forța explozivă	❑ a investi energia în acte musculare explozive care cer o izbucnire energetică concentrată într-un moment, nu atât în efort static.
Forța dinamică	❑ a utiliza mâinile şi trupul pentru a mişca – un anumit timp sau o distanță – greutatea corpului (exemplu: a te cățăra cu frânghia, spații neluminate sau spații închise).
Rezistența fizică	❑ a menține efortul fizic pentru o perioadă lungă de timp; antrenamentul cardiovascular, al temperaturii, oboselii pe timp de luptă.
Flexibilitate corporală	❑ a executa mişcări flexionare continue sau repetate (cu mâna sau piciorul) cu o anumită rapiditate pentru succesul în atac şi luptă.
Timp de reacție	❑ viteza cu care este dat un răspuns la un stimul; promptitudinea reacției în timpul luptei.
Timp de reacție la alegere	❑ a alege rapid răspunsul corect într-o situație precisă când două sau mai multe răspunsuri sunt posibile pentru activități sinucigaşe.
Dexteritate	❑ a utiliza degetele în mod îndemânatic şi coordonat pentru folosirea armei. ❑ a fi îndemânatic în mânuirea armamentului, priceput în luarea de ostatici, în mânuirea calculatorului şi în alte activități folosite la îndeplinirea actelor teroriste.

(*Delcea, 2006*)

Competențele şi deprinderile teroristului mai includ abilitatea subiectului de a rezolva sarcinile impuse de lider şi de a face față problemelor pe care le întâmpină în timpul misiunii. Deseori, se face referire la faptul că unele persoane selectate au unele competențe în unele domenii specifice, dar în altele nu, şi sunt nevoite să lucreze în echipă pentru a duce la bun sfârşit activitatea criminală. Echipa este alcătuită, conform surselor secrete americane date mass-mediei, din chimişti, biologi, fizicieni, foşti combatanți din trupe speciale sau militare, informaticieni etc. Aceştia se completează reciproc pentru a reuşi planuri de atac şi acte sinucigaşe (Delcea, 2006; Horgan, 2005; Marret, 2002).

5.1.2. Scopurile teroriştilor

Scopurile teroriştilor au în vedere potențialul acestora de a anticipa recompensa (ridicarea în rang, stima de sine, un loc în ceruri, recompensa financiară şi aprecierea în viitor ca un erou) şi de a fi motivați. Scopurile teroriştilor sunt cele care îi ghidează în stabilirea priorităților de aderare la o grupare teroristă şi în selectarea contextului dezirabil (unul din teroriştii prinşi în atentatul din 1999 la WTC, a declarat oficialităților juridice americane: „ Sunt mândru că sunt terorist"), scopuri atât de puternice încât le permit să treacă dincolo de influențele de moment şi să-şi focalizeze comportamentul antisocial pe o perioadă scurtă sau lungă, până la îndeplinirea sarcinii propuse (Horgan, 2005; Schmid, 2000). O avocată care a aderat în perioada anilor '70 la gruparea teroristă FNL, la un interviu luat de BBC Londra, fiind întrebată „Nu vă era teamă că o să muriți când plasați bombe în barurile armatei franceze?", ea a răspuns:

„Chiar dacă muream, eu am avut o sarcină de îndeplinit cu riscul vieții şi, focalizându-mă pe această sarcină, scopul meu trebuia atins!" (Delcea, 2006; 2004).

Mai sunt prevăzute câteva modalități de atingere a acestor scopuri şi anume:

1. *crima pasională*, comisă într-un moment de furie intensă sau de frustrare;
2. *crima comisă cu sânge rece*, care se distinge prin faptul că este premeditată atent;
3. *crima religioasă,* prin care se urmăreşte iertarea păcatelor; acest tip este impus de un lider religios, adeptul unei grupări teroriste. Teroriştii tind să aleagă să selecteze în special această modalitate, datorită importanței acordate la un moment dat de sursele psihice şi fizice pe care le au şi expectanțele (ridicarea în rang, stima de sine, un loc în ceruri, beneficiarul financiar şi aprecierea în viitor ca un erou) care-i fac să se supramotiveze, atingându-şi scopurile propuse (Williams, 2004; Laqueur, 2002).

5.1.3. Procesele de învăţare observaţională şi autoreglare a teroriştilor

Învățarea observațională a teroristului este acea capacitate de a învăța comportamente complexe prin observarea altora, cum ar fi vizionarea unor materiale documentare de către cei care nu au luat parte niciodată la activități ca atentate, deturnări etc., observarea directă de pe terenul instruirii a persoanelor care-i învață. În această categorie a învățării observaționale intră copiii cu vârste cuprinse între 9-15 ani şi adolescenții

cu vârste între 15-19 ani, aceştia fiind selectaţi pentru misiuni speciale. Una din aceste şcoli, unde se află copii şi adolescenţi pregătiţi şi instruiţi pentru atentate, se găseşte în Palestina, aparţinând grupării teroriste PFLP-GC a lui Ahmad Jibril. Autoreglarea face referire la acea capacitate a teroristului de a-şi influenţa voit propriul comportament deviant şi antisocial, adică mai mult decât de a reacţiona mecanic la influenţele externe. Atât învăţarea observaţională, efectuată direct şi indirect prin mijloace audiovizuale, cât şi cea de teren, în vederea achiziţionării şi dobândirii unor tehnici şi practici antisociale şi combatante de către copii şi adolescenţi, selectaţi pentru grupările teroriste, dar şi autoreglarea adulţilor terorişti, implică participarea la procesele cognitive, ambele fiind influenţate de recompense (ridicarea în rang, stima de sine, un loc în ceruri, recompensă financiară şi aprecierea în viitor ca un erou) şi pedepse (excluderea din gruparea teroristă prin moarte), fără a fi determinate de ele, ci dirijate şi controlate de către terorist.

Modelarea constă în prezentarea unui eşantion de comportament pentru a antrena pe terorist în producerea de acte criminale. Modelul, cel care emite acest comportament poate fi real (ex.: un camarad, superior, lider spiritual, sau chiar părintele celui în cauză) sau simbolic (ex.: un personaj eroic, un caracter religio-politic etc.). Modelarea este o tehnică foarte frecvent utilizată în antrenamentele şi viaţa socială la terorişti. Teroriştii se confruntă constant cu o serie de probleme pe care, fie nu ştiu să le rezolve, fie strategia rezolutivă este greşită, costurile ei depăşind beneficiile. În aceste condiţii, în mod firesc, încep să scaneze mintal mediul în căutarea de modele, de strategii rezolutive mai eficiente decât ale lor, care sunt deja prezente în repertoriu. Nu întotdeauna această

căutare este deliberată, conştientă, şi nu întotdeauna modelul e conştient că a devenit model. De aceea, modelarea, modificarea unui comportament prin imitarea altcuiva, este un fenomen mult mai frecvent decât conştientizează ei.

La baza modelării comportamentului terorist se află mecanismul de *învăţare observaţională* (Bandura, 1997). Această învățare se bazează pe observarea faptului că în anumite situații (= antecedente), teroristul realizează un anumit comportament, care e urmat de anumite întăriri / pedepse. De fapt, învățarea observațională reclamă observarea unui comportament specific şi a contingențelor sale. Această observație poate avea următoarele efecte:

1) teroristul *imită* comportamentul respectiv, îmbogățindu-şi repertoriul comportamental;

2) creşte *probabilitatea* manifestării unui comportament deja existent în repertoriul teroristului (ex.: observând cum utilizarea violenței duce la rezolvarea problemelor interpersonale, teroristul va fi tentat să utilizeze el însuşi violența, dacă dispune deja de prerechizitele necesare);

3) comportamentul modelului devine *antecedent*, pentru comportamentul teroristului, adică tinde să-l declanşeze. Ori de câte ori observația unui comportament şi a contingențelor sale produce unul sau mai multe dintre efectele menționate mai sus, teroristul are de-a face cu o situație de învățare observațională.

După Bandura (1977), se poate face o distincție, pe care o socotim foarte importantă, între cele două faze ale învățării observaționale: achiziția şi performanța. *Achiziţia* se referă la dobândirea sau asimilarea

comportamentului de agresivitate controlată şi necontrolată, iar *performanţa* – la realizarea agresivității propriu-zisă. Între cele două faze ar fi existat o îndepărtare de ani (după teoriile lui Bandura), dar se pare că la teroriști lucrurile merg mult mai rapid.

Principalele condiții care favorizează *achiziţia* unui model comportamental la teroriști sunt:

- *Similaritatea dintre terorist şi modelul agresiv*. Cu cât similaritatea e mai mare, cu atât achiziția este mai rapidă. Cu cât deosebirile sunt mai mari, cu atât achiziția e mai dificilă.
- *Similaritatea activităţilor*. Teroriştii tind să achiziționeze, din mulțimea de modele pe care le au la dispoziție, doar pe cele care sunt consonante cu activitatea pe care o fac.
- *Atenţia*. Cu cât teroristul este mai atent la modelul agresiv cu atât creşte probabilitatea achiziționării lui. Atenția, la rândul ei, poate face obiectul întăririi directe.
- *Comportamentul modelului agresiv e prezentat clar şi relevant pentru terorist*. Un comportament ambiguu sau nerelevant are valoare informațională redusă pentru terorist, ca atare scad şansele achiziționării lui.
- *Comportamentul modelului se află în "zona proximei dezvoltări" a teroristului*. Dacă el are disponibilități şi resurse capabile să-i permită producerea unui comportament similar atunci achiziția se face mai rapid. Dimpotrivă, cu cât e mai mare "distanța" dintre model şi terorist (ex.: teroristul are resurse intelectuale sau comportamentale scăzute în raport cu subiectul observat), cu atât impactul modelului e mai redus.

- *Imitarea comportamentului modelului* creşte dacă ea duce la obținerea unor recompense sau evitarea unor situații aversive pentru terorist.
- *Reacţiile emoţionale ale modelului faţă de propriul comportament sunt pozitive*. Teroristul e mai dispus să imite un comportament pentru care modelul îşi exprimă satisfacția, decât dacă acesta e neutru sau nemulțumit.

Pe de altă parte, achiziția unui model este o condiție necesară, dar nu suficientă pentru realizarea sau înfăptuirea lui efectivă. După ce a fost achiziționat de către terorist, realizarea efectivă a comportamentului e mediată de doi factori principali: a) întăririle anterioare legate de comportamentul în cauză; b) contingențele actuale. Dacă teroristul are experiența unor întăriri anterioare pentru comportamente similare cu cel care trebuie modelat, probabilitatea actualizării lui creşte. Dacă de pildă, agresivitatea fizică sau verbală a fost descurajată de-a lungul istoriei de viață a viitorului terorist, el va fi mai puțin dispus să actualizeze astfel de comportamente agresive şi violente, chiar după observarea unui model care o practică. De regulă, *experienţele proprii prevalează asupra modelelor*. Pe de altă parte, *contextele* de actualizare a unui comportament sunt diferite. Ca atare, actualizarea modelului va fi ea însăşi contextuală.

În al doilea rând, realizarea comportamentului modelat intră sub incidența *contingenţelor actuale*, cu antecedentele, întăririle şi pedepsele corespunzătoare. Uneori teroristul poate chiar să facă o *imitaţie inversă*, să se comporte contrar modelului, dacă socoteşte că, în acest fel beneficiază de mai multe întăriri şi mai puține pedepse în mediul

respectiv. Întăririle şi pedepsele actuale sunt cele care îl fac pe observator să imite un model sau, dimpotrivă, să-l suprime.

Aşadar, în procesele de învățare observațională şi autoreglare a teroriştilor, atât achiziția cât şi actualizarea comportamentului modelului agresiv sunt mediate de o serie de variabile care au un rol predominant în programarea teroristului pentru acte deviante şi antisociale.

5.2. Tipuri de personalitate

5.2.1. Personalitatea teroristului fanatic-sinucigaş

Personalitatea teroristului-fanatic pune accent pe calitățile raționale ale teroristului. Astfel acesta este considerat un individ cu sânge rece, logic, cu satisfacții mai mult ideologice sau politice decât financiare (Delcea, 2006; 2004; 2003; Hudson, 1999). Această abordare ia în considerare faptul că teroriştii sunt adesea bine educați şi capabili de analize sofisticate, chiar savante, retorice şi politice.

În ciuda originii cuvântului, folosirea modernă a termenului „fanatism" a depăşit granițele contextului religios. Teroristul este adesea catalogat drept fanatic, mai ales în cazul acțiunilor care duc la autodistrugere. Deşi fanatismul nu caracterizează doar terorismul, este, totuşi, la fel ca „terorismul", un termen peiorativ. În termeni psihologici, conceptul de fanatism implică şi boala mentală, însă, afirmă Taylor (1988:97), „nu există nicio metodă de diagnosticare precisă în cazul acestor boli mentale". Astfel, el este de părere că „desele presupuneri privind legătura dintre fanatism şi boala mentală […] par a fi eronate".

Fanaticul vede adesea lumea dintr-o anume perspectivă bazată pe continuitate.

Două modalități înrudite, găsite de Taylor, sunt prejudiciul şi autoritarismul, cu care fanatismul are în comun mai multe aspecte, cum ar fi refuzul unui compromis, respingerea punctelor de vedere alternative, tendința de a vedea lucrurile alb-negru, o mentalitate rigidă şi o percepție despre lume ce reflectă o minte îngustă. Înțelegerea naturii fanatismului implică recunoaşterea rolului contextului cultural (religios şi social). Fanatismul poate fi, într-adevăr, „unul dintre atributele teroristului". Totuşi, Taylor acordă o mare importanță contextului cultural în care teroristul operează, fiind de părere că, pentru a înțelege dacă termenul este corect, trebuie luate în considerare necesitățile operaționale.

Confruntarea violentă dintre Israel şi palestinieni s-a întețit în ultimele luni până la o situație limită constantă, de război. În acest război, autoritatea palestiniană s-a manifestat ca o entitate care susține terorismul, operând în paralel cu organizațiile de teroare "tradiționale", care îndeplinesc activități teroriste şi de gherilă intensive. Una dintre principalele căi de atac deschise pentru aceste organizații este terorismul sinucigaş. Alegerea acestui tip de atentat provine din faptul că este o metodă uşor de pus în practică şi fără costuri materiale mari pentru a fi executată şi în acelaşi timp afectând moralul inamicului. Propunem să examinăm fenomenul atentatelor sinucigaşe săvârşite în prezent de către palestinieni, şi apoi considerarea altor aspecte ale fenomenului în lumea întreagă. Țelul suprem este să stabilim dacă astfel de atentate constituie o strategie "victorioasă" pentru teroriştii din lumea întreagă sau dacă este doar încă o operațiune într-o succesiune de acte spectaculare limitate la stadiul de "exponate".

5.2.2. Personalitatea teroristului sinucigaş

Atentatele sinucigaşe, ca şi toate celelalte atentate teroriste caută, în primul rând, să acorde înfăptuitorilor lor prioritate în toate reportajele din media, producând astfel o supradimensionare a propriei lor imagini. Din acest motiv organizațiile teroriste exploatează diversele reuniuni şi întâlniri din media pentru a-şi impune interesele (Delcea, 2006; 2004; 2003; Hudson, 1999).

E necesar să se menționeze că atentatele teroriste sinucigaşe nu sunt o noutate; fenomenul a apărut între evreii sicari în secolul I, între musulmanii Hashishiyun în secolul XI, şi între asiatici în secolul XVIII. În secolul XX de asemenea, membri ai organizațiilor palestiniene şi colegii lor din organizațiile de stânga au înfăptuit atentate foarte riscante, aproape frizând tărâmul terorismului sinucigaş. Cu toate acestea, cei care au înfăptuit aceste atentate au avut o şansă infimă de a supraviețui; faptul că nu şi-au pierdut viața nu a diminuat succesul atentatului. Pe de altă parte, terorismul sinucigaş „modern" este unic şi diferit de tentativele care l-au precedat. În ultimele două decenii, atentatele sinucigaşe au fost îndeplinite de una sau mai multe persoane conştiente de faptul că erau „bombe umane cu cronometru". Atacatorul sinucigaş cu bombă poartă explozibilul pe propriul corp sau într-un vehicul condus de el şi, prin decizie personală şi în deplină conştiință de sine, se apropie de o țintă aleasă în prealabil şi se aruncă în aer.

Atacatorul sinucigaş însuşi, în concordanță cu împrejurările curente, îşi alege timpul şi locul pentru executarea exploziei astfel încât să cauzeze vătămarea maximă a obiectivului fixat. Definirea unui atentat terorist ca explozie sinucigaşă depinde în primul rând de moartea celui

care îl îndeplineşte. În cazul în care misiunea sa este incompletă, nu este un atentat sinucigaş cu bombă. Moartea atacatorului este cheia succesului atentatului; şi el ştie dinainte că succesul depinde în întregime de moartea lui.

Prin urmare, putem defini un atentat sinucigaş modern ca un atac violent, motivat politic, săvârşit deliberat într-o stare de deplină conştiență de sine de către o persoană care se aruncă în aer împreună cu ținta aleasă. Certitudinea morții premeditate a atacatorului este pre-condiția succesului atentatului.

Atentate sinucigaşe au fost înfăptuite în Israel din 1993 şi au continuat sporadic până azi. Încă de la întemeierea aşa-numitei „al Aqsa Intifada", organizațiile teroriste palestiniene, de data aceasta asistate de Autoritatea palestiniană, au reînceput să înfăptuiască atentate sinucigaşe cu bombă împotriva civililor israelieni. Între octombrie 2000 şi iulie 2001 au avut loc 18 atentate sinucigaşe cu bombă în teritoriile disputate şi în Israel. Cele două organizații teroriste dominante care au dus la îndeplinire aceste tipuri de atentate sunt Hamas şi gruparea islamistă Jihad în Palestina. Cele două grupări au importat acest tip de atentat din Israel în 1990. Activiştii din cele două grupări care au fost deportați din Israel în Liban au beneficiat în afară de motivare spirituală, de instrucție militară de la Hizballah şi de la „Gărzile Revoluționare" iraniene, care le-au oferit ospitalitate în Liban. Aceste grupări încă sunt asistate de Hizballah în perpetuarea atentatelor teroriste în general şi a celor sinucigaşe cu bombă, în particular.

Până în prezent, aceste grupări au îndeplinit între 50 şi 55 de atentate sinucigaşe împotriva unor ținte civile şi militare din Israel şi teritoriile disputate, producând sute de pierderi şi accidente şi afectând

moralul populației israeliene. Atentatele sinucigaşe comise în februarie şi martie 1996 se pare că au influențat rezultatul alegerilor premierului în mai 1996 şi au amânat implementarea Acordului de la Oslo. Rezultatul atentatelor sinucigaşe din Israel, a jucat de asemenea un rol în faptul că grupările israelite pentru securitate au ajuns să privească terorismul mai mult ca pe un pericol strategic decât ca pe unul de tactică. Această modificare de atitudine se simțea încă dinaintea atentatelor din 1996, după cum reiese din declarația fostului prim-ministru Itzhak Rabin din 1995. În general, atentatele sinucigaşe din Israel nu sunt diferite de cele înfăptuite în restul lumii. Spre mijlocul anului 2001 au avut loc mai bine de 300 atentate sinucigaşe în 14 țări comise de către 17 grupări teroriste.

Atentatele sinucigaşe cu bombă, moderne, au fost introduse de către gruparea teroristă şiită Hizballah în 1983, în Liban, şi tot în Lebanon acest *modus operandi* a fost perfecționat de-a lungul anilor '80. În timpul anilor '90 atentatele au continuat, însă cu o frecvență mai mică, iar în zilele noastre, atentatele sinucigaşe în Liban sunt foarte rare. Cu toate acestea, în Liban au avut loc 50 de atentate sinucigaşe cu bombă, din care jumătate au fost înfăptuite de Hizballah şi Amal, iar restul, de vechile grupări comuniste şi naționaliste, incluzând Partidul Comunist Libanez şi Organizația Socialist-Nasseristă, Partidul Sirian Ba'ath şi P.P.S.

Înfăptuitorii atentatelor sinucigaşe cu bombă din Lebanon nu au obținut rezultate strategice. Hizzballah a reuşit să grăbească retragerea forțelor străine din Liban şi a hărțuit IDF-ul din Liban. Cu toate acestea, atentatele sinucigaşe cu bombă nu au fost factorul decisiv al deciziei de retragere a Israelului din zona de securitate. Mai mult, în anii '90 gruparea Hizballah a redus drastic numărul atentatelor sinucigaşe din

cauza estimării „raționale” a raportului cost-profit. Succesul grupării Hizballah în această sferă a constat mai mult în a obține respect; gruparea devenind simbolul sacrificiului şi o sursă de inspirație pentru grupările teroriste din întreaga lume. În Sri Lanka, Turcia, Egipt, Cecenia şi alte țări, militanții au adoptat şi au îmbunătățit strategiile atentatelor sinucigaşe ale grupării Hizballah. Cea mai importantă dintre aceste organizații a fost LTTE, „Tigrii Tamil”. Această grupare, luptând constant pentru statul independent Tamil, a început să comită atentate sinucigaşe cu bombă în 1987 şi de atunci s-au produs 200 de astfel de atentate. Exploziile lor erau letale şi au cauzat sute de pierderi. Țintele lor sunt de obicei oficialități politice sau militare în vârstă din Sri Lanka. Aceasta este singura organizație din lume care a reuşit să asasineze doi şefi de stat prin atentate sinucigaşe cu bombă. Într-un atentat sinucigaş a fost ucis fostul prim ministru al Indiei, Rajiv Gandhi, în timp ce participa la un tur electoral prin Madras în 21 mai 1991. Apoi, în mai 1993, Primadassa, preşedintele din Sri Lanka, a fost ucis de către un atacator sinucigaş, împreună cu alți 22 de oameni. În 17 decembrie ‘99 gruparea a încercat asasinarea lui Chandrika Kumaratunga, preşedintele din Sri Lanka, folosindu-se de o femeie sinucigaşă, care s-a aruncat în aer la o întrunire electorală. Preşedintele a fost rănit, dar a supraviețuit atentatului.

LTTE şi-au luat ca ținte politicienii din majoritatea singaleză, dintre politicienii pragmatici din minoritatea tamilă ofițeri militari în vârstă, dar şi ambarcațiuni navale, centre de comandă, economice, cum ar fi depozitele de combustibil. Gruparea nu s-a arătat niciodată preocupată de siguranța trecătorilor şi nu a cruțat niciodată persoanele inocente care s-a întâmplat să fie în vecinătatea atentatelor lor.

Grupările sinucigaşe LTTE s-au inspirat dintr-o combinație a motivării puternic naționaliste şi a atracției carismatice exercitate de liderul organizației, Parabakan. LTTE este încă cea mai activă grupare care se foloseşte de terorismul sinucigaş, dar până în prezent nu a reuşit să-şi atingă scopul strategic declarat – statul tamil independent.

Organizația kurdă PKK, o mişcare separatistă „secular islamică", a înfăptuit 16 atentate sinucigaşe în perioada 1996-1999 (plus încă 5 atentate obstrucționate), soldate cu moartea a 20 de persoane şi rănirea altor zeci de persoane. Totuşi, acele atentate sinucigaşe nu au convins guvernul turc să accepte cerințele organizației pentru obținerea autonomiei kurde. Atacurile sinucigaşe ale PKK-ului au fost inspirate şi îndeplinite la ordinele liderului carismatic al organizației, Ocalan, considerat de membrii grupării lui „Lumina Națiunilor". După arestarea şi condamnarea la moarte a acestuia, în 1999, gruparea şi-a încetat atentatele sinucigaşe.

Organizațiile egiptene „Gama'a al Islamiyya" şi „Jihadul egiptean" au dus la capăt două atentate sinucigaşe, unul în Croația în octombrie 1995 şi altul la ambasada Egiptului în Karachi, Pakistan în noiembrie 1995. Gruparea „Al Qaeda" a lui Osama bin Laden a fost responsabilă de două atentate sinucigaşe cu bombă simultane împotriva ambasadelor Statelor Unite din Nairobi şi Dar-es-Salaam, în care au fost ucişi 224 de oameni şi răniți în jur de cinci mii. Dar şi aceste atentate au eşuat în a-şi atinge scopurile strategice şi politice în ciuda violențelor cauzate. Alt atentat sinucigaş pus la cale în aparență de Al Qaeda sau cel puțin în colaborare cu ea, a fost declanşat de doi atacatori sinucigaşi care s-au aruncat în aer pe o ambarcațiune din portul Aden, lângă USS Cole, ucigând 17 marinari americani.

În iunie şi iulie 2000, militanți ceceni care luptau împotriva armatei ruse s-au oferit voluntari în cercul atacatorilor sinucigaşi cu bombă. Până azi, atacatorii sinucigaşi ceceni au înfăptuit cel puțin 7 atentate, în care zeci de oameni au fost răniți şi peste o sută de soldați ruşi şi ofițeri de poliție ucişi.

În India, cel puțin două atentate sinucigaşe au fost îndreptate împotriva unor ținte militare. Cel mai recent a fost înfăptuit împotriva unei companii de armată în Srinigar, de către un tânăr terorist englez de origine pakistaneză recrutat de o organizație numită „Jaish Mohamed" (Armata lui Mohamed). Zece soldați au fost uciși în atentat.

Există multe motivații ale atentatelor sinucigaşe: credințele religioase, ideologiile naționaliste, sau obediența față de liderii carismatici şi autoritari. *Modus operandi* al lor poate varia în ceea ce priveşte numărul atacatorilor sinucigaşi (unul sau mai mulți), sau dacă folosesc bărbați sau femei. Explozibilii pot fi ascunşi pe corpul uman, al unui animal sau într-un vehicul, transportați pe apă sau pe pământ. Țintele pot fi oficialități guvernamentale în vârstă, ținte militare, economice sau mijloace publice de transport, iar nivelul operațiunilor variază de la zeci de atentate la atentate izolate sau sporadice. Pentru majoritatea organizațiilor care au utilizat aceste tactici, numitorul comun este producerea de violențe pe scară largă şi influențarea negativă a moralului public, dar, în acelaşi timp, şi eşecul total în a schimba regimurile sau a forța guvernul să le accepte cerințele strategice. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în anumite circumstanțe politice, organizatorii atentatelor au reuşit să amâne pentru scurte perioade de timp evenimente politice strategice, cum ar fi procesul de pace dintre

izraeliți şi palestinieni şi dintre tamili şi ingalezi. Mai mult, unele organizații au reuşit să grăbească retragerea forțelor străine din țară. De şaptesprezece ani, de când se confruntă cu terorismul sinucigaş, populația israeliană poate depune mărturie că arma terorismului sinucigaş nu este una decisivă. Nici nu a reuşit să modifice balanța puterii dintre statul Israel şi organizațiile teroriste în favoarea celor din urmă.

Autodistrugerea deliberată, atunci când este necesară în cazul detonării unei bombe sau capturării unui avion (Delcea, 2003), nu este o trăsătură comună a terorismului în majoritatea țărilor, deşi îi caracterizează adesea pe teroriştii fundamentalişti islamici din Orientul Mijlociu şi teroriştii Tamil din Sri Lanka şi sudul Indiei. Este, de asemenea, şi o caracteristică a terorismului nord-coreean. Cei doi agenți nord-coreeni care au aruncat în aer cursa 858 a Companiei Aeriene Coreene în 28 noiembrie 1997 au încercat să se sinucidă în timpul interogatoriilor poliției, însă doar unul a reuşit s-o facă.

Până în anul 1985, au existat 11 atacuri sinucigaşe cu autoturisme capcană împotriva unor ținte internaționale din Orientul Mijlociu. Trei cazuri bine cunoscute sunt: bombardarea ambasadei SUA în Beirut, din 18 aprilie 1983, când au fost ucişi 63 de oameni, bombardarea sediului Marinei SUA şi a cartierelor militare generale franceze din Liban, din 23 octombrie 1983, când au murit 241 de marinari, şi, respectiv, 58 de paramilitari francezi. Primul caz a fost bombardarea cartierelor militare generale israeliene din Tyre, unde au murit 141 oameni. Inspirat de aceste atacuri sinucigaşe din Liban şi de legăturile sale strânse cu Iranul şi Hizballah, Abu Nidal a trimis la rândul său sinucigaşi la aeroporturile din Roma şi Viena, la sfârşitul lunii decembrie 1985.

Liderii mondiali ai atacurilor teroriste sinucigaşe nu sunt însă fundamentaliştii islamici, ci tamilii din Sri Lanka. Recordul LTTE în ceea ce priveşte asemenea atentate este de nedoborât. Luptătorii săi sinucigaşi au aruncat în aer doi prim-miniştri (al Indiei şi al Sri Lankăi), celebrități, cel puțin o ambarcațiune militară şi au folosit în mod regulat sinucigaşi în scopuri mai puțin importante. Teroriştii LTTE nu îndrăznesc să nu se sinucidă în cazul în care sunt prinşi. Nu mai puțin de 35 de combatanți LTTE s-au sinucis doar pentru a evita interogatoriile în cazul asasinării lui Gandhi. Investigatorii au recurs chiar la deghizarea în medici, pretinzând că îi consultă, însă, Vijay Karan (1977:46) scrie despre deținuții LTTE că „reflexele lor îi determinau să se sinucidă pe loc chiar la cea mai mică suspiciune". Doi dintre ei au fost salvați, deoarece investigatorii le-au scos cu forța capsulele din gură, însă unul dintre investigatori s-a ales cu o rană severă produsă de o muşcătură la mână, ajungând în spital pentru o vreme.

Pentru observatorii vestici, actele de sinucidere ale aderenților la islam şi hinduism sunt puse pe seama fanatismului şi/sau a bolii psihice. Din perspectiva mişcării islamice, totuşi, asemenea acte de autodistrugere sunt determinate de convingeri culturale şi religioase, ale căror origini istorice pot fi observate în comportamentul sectelor religioase asociate cu mişcarea shi'ită, în special cu Asasinii (vezi *Glosar*). La fel, campania sinucigaşă a Mişcării Islamice de Rezistență (Hamas) din perioada 1993-1994 a implicat tineri terorişti palestinieni care, acționând din proprie inițiativă, au atacat israeliții în locuri publice, folosind arme artizanale improvizate, cum ar fi cuțitele sau topoarele. Asemenea atacuri sunt considerate sinucigaşe, deoarece atacatorul nu are intenția să fugă. Aceste atacuri au fost, în cea mai mare parte, motivate de răzbunare.

Conform cercetătorilor culturii musulmane, aşa-zişii sinucigaşi cu bombă sunt consideraţi de către islamişti şi tamili nişte martiri. Termenul arab folosit este *istishad,* termen religios însemnând „cineva care se sacrifică în numele lui Allah", opunându-se lui *intihar,* care se referă la sinuciderea provenită din motive personale. Cea de-a doua formă de sinucidere nu face obiectul învăţăturilor islamice.

Există o legătură evidentă între atacurile sinucigaşe şi celelalte evenimente din arealul Orientului Mijlociu. Spre exemplu, atacurile sinucigaşe au devenit mai frecvente după confruntările dintre forţele de securitate israeliene şi credincioşii musulmani de la Muntele Templului, din Vechiul Oraş al Islamului din octombrie 1990, în timpul cărora au fost ucişi 18 musulmani. Atacurile sinucigaşe Hamas din Afula şi Hadera din aprilie 1994 au coincis cu discuţiile care au precedat semnarea înţelegerii de la Cairo dintre Israel şi PLO. Au răzbunat, de asemenea, masacrul a 39 şi rănirea a 200 de credincioşi musulmani de la o moschee din Hebron de către o grupare israeliană în 25 februarie 1994. Atacurile din Ramat-Gan şi Ierusalim din august 1995 au coincis cu discuţiile privitoare la conducerea alegerilor din Teritorii, care s-au terminat prin a doua înţelegere de la Oslo. Motivul principal al atacurilor sinucigaşe a fost faptul că au avut de răzbunat un număr mare de victime în timpul conflictelor din Israel. Majoritatea luptătorilor sinucigaşi proveneau din Fâşia Gaza şi erau celibatari între 18 şi 25 ani, cu studii medii, unii dintre ei chiar cu studii superioare. Grupările Hamas sau islamice şi-au trimis oamenii în misiune, având credinţa că aceştia vor ajunge în Paradisul etern.

5.3. Tipuri de comportamente

Foarte multe studii (Rasch, 1979; Taylor, 1988; Post, 1990; Laqueur, 2002; Delcea, 2003, 2004; 2006; Ruby, 2003; Buş, 2005) de specialitate au contribuit la descifrarea comportamentului antisocial la terorişti pentru a surprinde diferite fațete comportamentale în ideea de explicitare a acestor comportamente paradox. Pentru a înțelege mai bine psihopatologia teroristului ca manifestare, vom aborda cele trei tipuri de comportamente specifice la terorişti, care fac obiectul studiului de față. Psihologia terorismului lansează mai multe teorii şi ipoteze ale comportamentelor specifice teroriştilor. Un comportament specific arată o expresie psihofiziologică observată, măsurată şi clasată în diferite teorii ale personalității. Un comportament specific, în sens restrâns, este un răspuns al proceselor cognitive determinat de informațiile existente cu privire la un context dat, iar acele comportamente, în sensul larg, sunt de fapt răspunsuri comportamentale la input-urile ambientale, biologice şi constrângerile psihofiziologice într-un context dat. S-au pus de fiecare dată întrebări legate de faptul că teroriştii suferă de tulburări psihice, tulburări de personalitate sau sunt determinați de acele constrângeri sociale sau şi mai simplu, au un comportament normal şi se pot supune uşor regulilor şi valorilor sociale şi de grup dar nu sunt acceptați de societate. Sunt foarte mulți psihologi care dezbat această problemă controversată. Se ştie din anii `70 şi până în prezent că unii terorişti au anumite comportamente bizare sau psihopatologice (unii membri din gruparea teroristă AUM, din Japonia, unii tinerii palestinieni, iordanieni sau germani ca Klaus Junschke din SPK, Nezar Hindawi din gruparea teroristă ANO, iar alții din gruparea teroristă Hamas, iată, câteva exemple

de terorişti care au dat dovadă de comportamente psihopatologice). Mai întâlnim şi alte tipuri de comportamente la terorişti: comportamente ce constituie răspunsuri la acele condiționări impuse de guvernanți (grupările teroriste FARC din Columbia, IRA din Irlanda de Nord, H. A. Lyons, un psihiatru din Belfast, a declarat cotidianului „Newsweek" că asasinii politici IRA sunt: „Practic indivizi normali", care răspund unor constrângeri sociale) şi aşa-numitele comportamente "normale", adică, teroriştii sunt fanatici, iar fanatismul lor înseamnă „cruditate", „ură", „sânge rece" şi „sadism" (Laqueur, 2002).

Înainte de a trece în revistă cele trei tipuri de comportamente observate la terorişti, vom face referire la dezvoltarea comportamentului agresiv şi deprinderea de amânare a recompensei pentru a sublinia identificarea criteriilor specifice comportamentelor observate la terorist.

5.3.1. Dezvoltarea comportamentului agresiv şi deprinderea de amânare a recompensei

Dezvoltarea comportamentului agresiv în rândul teroriştilor (copii, adolescenți şi tineri), se dobândeşte prin învățarea unor modele activ-agresive, pasiv-agresive şi prin instructajul direct. Se consideră că originea agresivității este una ereditară şi instinctivă, dar această ipoteză a fost contrazisă, observându-se că agresivitatea teroristului este rezultatul învățării, modelării comportamentului în funcție de mediul de dezvoltare şi de pregătirea în şcolile teroriste. Tipul comportamentelor activ-agresive, pasiv-agresive, învățate şi prin instructajul direct, se achiziționează în timp mai scurt sau mai lung, depinzând de predispoziția fiecărui subiect în parte, şi se dobândeşte prin lecțiile oferite de maistrul

instructor din grupările teroriste. Lecțiile de agresivitate se fac timp de şase luni şi se începe cu instructajul psihologic, fiziologic şi comportamental. La baza dezvoltării comportamentului agresiv stau mulți factori psihologici. Factorii psihologici care îi determină să persiste şi să învețe atât de repede sunt recompensa, răzbunarea, nemulțumirea, dorința de umplere a unui gol sufletesc. O palestiniană de 25 ani mărturisea mamei sale, înainte de a se arunca în aer îmbrăcată cu dinamită şi bombe într-un autobuz israelian, că nu mai suportă să vadă atâtea cazuri de ostilitate şi moarte în rândul palestinienilor, iar după acest comentariu BBC, nimeni din familie nu bănuia că ea va urca plină de bombe într-un autobuz cu civili israelieni nevinovați ca să-i arunce în aer. Potrivit unor surse americane, palestinienii sunt o națiune care dau naştere unor personalități agresive de cel mai înalt rang, afară de grupările teroriste care exprimă deschis ostilitatea narcisistă. Nu ne miră de ce în mai toate grupările teroriste de pe glob sunt în majoritate oameni proveniți din rândul palestinienilor care doresc să se răzbune pe Statul Israel omorând copii, bătrâni, femei şi bărbați nevinovați.

Deprinderea de amânare a recompensei de către terorişti (copii, adolescenți şi tineri) este o urmare a comportamentelor învățate de la îndrumători terorişti ce fac instructajul celor selectați în grupări teroriste, dar şi a experienței lor directe, achiziționate anterior de pe terenul instruirii sau chiar în acțiunile lor criminale inițiate. Potențialul de amânare a recompensei teroristului este determinat de consecințe expectate (ridicarea în rang, stima de sine, un loc în ceruri, scopul financiar şi aprecierea în viitor ca un erou), care la rândul lor sunt influențate de experiențele personale anterioare din domeniul activităților lor criminale, terorişții îndeplinindu-şi sarcina impusă sau dorită, după

modelul acelor consecințe observate la alți colegi teroriști sau la cei din echipa lor. În concluzie, personalitatea teroristului, în lumina celor mai prestigioase teorii social-cognitive, arată modul în care este structurată aceasta, ea implicând competențe şi deprinderi ale teroristului, scopuri dezirabile la care aspiră fiecare terorist în parte, procesele specifice ale sinelui teroristului, care sunt parte integrantă a personalității lui, şi procesele implicate, adică învățarea observațională în timpul instructajului la care sunt supuşi pe o perioadă determinată (copii, adolescenți şi tineri) şi autoreglarea.

5.3.2. Comportamentul psihopatologic

Trebuie să avem în vedere mai multe aspecte psihocomportamentale specifice teroriştilor şi să facem o analiză mai atentă înainte de etichetare şi psihodiagnosticare (Delcea, 2006). Vor fi abordate cele trei tipuri de comportamente specifice teroriştilor :

1. comportamentul psihopatologic;
2. comportamentul care răspunde unor constrângeri sociale;
3. comportamentul "normal".

Personologii din Marea Britanie, au formulat mai multe teorii cu privire la psihopatologia teroristului:

- psihopatologia statistică;
- psihopatologia socială;
- comportamentele dezadaptative;
- psihopatologia personalității.

Comportamentul psihopatologic este rezultatul unei traume suferite ce produce efecte patologice asupra structurii personalității teroristului, care, în general, afectează eul profund (Ruby, 2003). Pentru a susține această teorie, unii psihanalişti cred că terorismul constituie reflectarea unor sentimente incognitive de ostilitate față de persoanele care au provocat ura şi discriminarea, mai ales dacă subiecții au fost maltratați în timpul copilăriei sau în perioada critică adolescentină. De asemenea, tot Charles Ruby evoca teoria filozofului şi consilierului internațional pe probleme de terorism, Abraham Kaplan, în lucrarea *The Psychodynamics of Terrorism*, care vorbeşte de "rațiunile" şi de "cauzele" terorismului, postulând că "rațiunile" ar fi variabilele sociale ce-l incită pe subiect să îşi raționalizeze comportamentul terorist; "cauzele" s-ar afla chiar în schemele cognitive. "Rațiunile" ar include variabile ca sărăcia, o guvernare nedreaptă şi principii ale materialismului dialectic; "cauzele" ar trebui căutate în "psihopatologia asasinului", căci teroriştii simt o nevoie patologică de a urmări scopuri absolute. Personalitatea predispusă să ajungă teroristă, datorită unor scheme cognitive disfuncționale, este deficientă şi nu posedă un coping suficient de puternic pentru a face față dificultăților vieții prin folosirea codurilor sociale obişnuite. Pentru că a fost, la rândul său agresat, subiectul traumatizat se identifică cu agresorul lui, adoptă soluții agresive în fața distresului şi se alătură altor oameni ce au probleme similare, în scopul refacerii considerației față de propria persoană. Kaplan sugerează că identificarea cu agresorul îi permite teroristului să comită acte sinucigaşe fără a se simți oarecum răspunzător în plan personal. Teroriştii găsesc întotdeauna o "rațiune" pentru a comite acte violente, începând din clipa în care comportamentul violent şi asocierea cu indivizi ce

prezintă aceeaşi patologie sunt singurele elemente ce le menţin considerația față de sine şi identitate. Potrivit lui Charles Ruby, teza traumei suferite în timpul copilăriei este larg răspândită printre cercetători. Astfel, medicul psihiatru Jerrold Post (1990), la încheierea a numeroase studii, distinge două tipuri de personalitate teroristă, şi anume: "anarhistul ideolog" şi "naționalistul secesionist". "Anarhistul ideolog" ar fi cunoscut grave disfuncționalități familiale, care i-ar fi determinat revolta împotriva opresorilor, şi în special celor cu un înalt grad intim de ostilitate. Această luptă poate lua aspectul unei intrări în disidența împotriva unor părinți fideli regimului în curs, afirmă Post. În acord cu analiza lui Kaplan & Sadock (2001) privind "rațiunile" terorismului, el scrie că "anarhistul ideolog găseşte întotdeauna o rațiune de a se revolta, chiar după atingerea obiectivelor sale, căci revolta este transpunerea în fapte a ostilității inconştiente față de autoritate". "Naționalistul secesionist" recunoaşte autoritatea, fiind, în acelaşi timp, motivat de dorința de a se răzvrăti împotriva unor inamici din afară. În timpul copilăriei, un terorist ce are o personalitate de acest tip a simțit compasiune sau fidelitate față de părinții săi. Naționaliştii secesionişti suferă de o imposibilitate patologică de a se diferenția de ceilalți - în special de obiectul parental. În consecință, ei se revoltă împotriva societății după modelul suferinței provocate părinților lui. "Anarhistul ideolog", la fel ca şi "naționalistul secesionist", "îşi găsesc echilibrul alăturându-se unui grup de rebeli terorişti cu experiențe similare, conchide Ruby, citându-l pe Post. Se pare că subiectul este implicat în terorism mai mult în funcție de necesitățile sale psihologice decât din cauza dorinței de a ameliora situația sociopolitică a maselor, adaugă Ruby. Astfel, referindu-se la teoria grupurilor, el face portretul actorilor-

cheie ai organizației teroriste. Mai întâi, "liderul", care va reprezenta garanția intelectuală a grupului. "O asemenea persoană ar fi dezvoltat o insuficiență socio-afectivă şi ar proiecta-o asupra societății, insuficiență motivată de ideea că societatea este iresponsabilă şi că, prin urmare, trebuie schimbată. Liderul este neîncrezător şi "devotat unei cauze în mod irațional", rezumă Ruby. Personalitățile narcisiste şi paranoice îndeplinesc această funcție. În ceea ce-l priveşte pe „oportunist", el s-ar afla la baza experienței şi forței grupului". Rolul acesta ar fi deținut de individul cu o personalitate antisocială, care are deja un trecut de criminal. Aşadar, autorul studiului îl adaugă la această listă şi pe „idealist", tânărul mereu nemulțumit de imobilism şi care are o viziune naivă a problemelor şi a schimbărilor sociale. Se mai poate lua în calcul şi tulburarea de personalitate antisocială la unii terorişti în conformitate cu DSM IV TR 2004, care identifică criteriile de diagnostic pentru astfel de persoane.

În concluzie, teoria conform căreia teroristul ar fi psihopatologic se bazează pe trauma cauzată de experiențe excesiv negative în timpul copilăriei, privându-l pe copil de considerația fată de propria persoană şi generând resentimente față de autoritate. Ultimele studii realizate de către psihiatrii palestinieni au dat publicității informații şocante cu privire la tinerii palestinieni care pot oricând să răspundă la apelurile liderilor terorişti pentru a deveni o țintă sinucigaşă în folosul grupărilor teroriste Hamas şi altele.

5.3.3. Comportamentul ca reacţie la constrângerea socială

Teroristul, care prin comportamentul său răspunde unor constrângeri sociale, constituie subiectul celei de-a doua clase. Venind să contrazică interpretarea potrivit căreia un comportament este psihopatologic, teoria condiționării sociale sugerează că terorismul este o activitate normală din punct de vedere psihologic. Altfel spus, comportamentul terorist funcționează ca şi un comportament neterorist; iar un comportament ce este gratificant pentru un subiect uman, tinde să se repete adesea. Din acest punct de vedere, terorismul nu rezultă dintr-o disfuncție ori dintr-o deficiență a personalității, ci se datorează, în mare parte, unor influențe sociale şi unor experiențe legate de o ucenicie ieşită din comun. Această construcție pune bazele trăsăturilor funcționale ale caracterului său, ale tendințelor comportamentale. În susținerea teoriei condiționării sociale, Charles Ruby se bazează, în primul rând, pe lucrarea lui Anthony Cooper, autorul lucrării intitulate *The Terrorist and the Victim* - care sugerează că: "Teroristul şi militarul nu diferă în termeni de psihopatologie", dar că cei doi utilizează căi diferite pentru "a obține mijloace militare convenționale". De fapt, cei care nu au posibilități oficiale şi legale "pentru atingerea unor obiective militare şi politice recurg la mijloace neconvenționale".

Psihologul Rona Fields, în cartea *Child Terror Victims and Adult Terrorists*, a remarcat faptul că: "Procesul dezvoltării legat de o anume condiționare poate să explice comportamentul terorist". Astfel, ea crede că nişte copii expuşi observării vicariante repetate pot deveni şi ei terorişti (adolescenții palestinieni sunt un exemplu elocvent în această privință), dar numai dacă guvernarea lor este controlată de o entitate

străină, şi aceasta, în cursul educației lor, şi în principal în anii dintre copilărie şi adolescență.

Crenshaw (1992), completează la cele amintite mai sus că terorismul ar fi un: "comportament strategic rațional, ce s-ar întemeia pe convingerea transmisă de o terță persoană - că violența pusă în slujba unor țeluri politice este plauzibilă, eficientă şi justificabilă din punct de vedere moral". Mai mult, pentru a explica modul în care teroriştii pot persista în actele lor în ciuda unor eşecuri aparente, Crenshaw afirmă că: "Perspectivele arestării şi sancționării nu sunt la fel de puternice ca interesul de a frecventa şi cunoaşte un subiect uman ce propagă o ideologie lăudabilă". Astfel, numeroşi teroriști se sinucid pentru a-şi atinge mai bine obiectivele. La fel, un militar „îndreptățit" îşi poate exprima „dorința de a muri pentru patrie", adaugă Crenshaw, ridicând, în treacăt, o altă problemă: prin ce diferă - fundamental - conceptul „sinuciderii în vederea atingerii scopului" de cel exprimat „din dorința de a muri pentru patrie"?

Un alt cercetător critic, Ted Gurr, (1970), arată modul în care un individ poate evolua în funcție de influența grupului sau organizației de care aparține. În primul rând, spune cel dintâi, „nişte tineri răzvrătiți sunt orientați spre organizații teroriste". Cei care au întâmpinat „probleme personale sau experiențe negative cu persoanele întruchipând autoritatea, au cele mai multe şanse să fie recrutați pentru că grupul terorist le aduce un cadru securizant, oferindu-le un mediu în care îşi pot face cunoscute motivele de nemulțumire". Apoi, adaugă Gurr, aceşti noi membri sunt „socializați", condiționați astfel încât să accepte ideologia şi obiectivele specifice grupului. Odată ce au fost adoptate principiile grupului, presiunea exercitată de membrii mai vechi acționează asupra celor noi şi

menține implicarea grupului. După aceea, fiecare act terorist comis întăreşte convingerea grupului că obiectivele îi sunt servite de acțiunile sale.

În concluzie, teoria constrângerii sociale susține următorul fapt: cu cât un individ este mai gratificat pentru agresivitate şi violență, cu atât va recurge mai mult la ele pentru a soluționa situații problematice. Or, pentru un terorist, aceste situații sunt reprezentate de obiective politice, culturale, religioase sau de altă natură şi cu cât vor fi mai periculoase acțiunile grupului, cu atât vor fi mai puternice convingerile acestuia de a acționa cu legitimitate şi importanță.

5.3.4. Comportamentul „normal”

Comportamentul “normal” în atentate sinucigaşe reprezintă subiectul celei de-a treia clase comportamentale. Practic, cele două teorii ale comportamentului terorist aflate în căutarea unor explicații - pe de o parte, aceea a psihopatologiei, iar pe de altă parte, cea a constrângerilor sociale - diferă în mod esențial din punctul de vedere al cauzei psihopatologice. Există cel puțin două aspecte importante, şi anume:

- terorismul nu ține de o psihopatologie prin definiție;
- nu există dovezi în sensul că teroriştii luați în mod colectiv prezintă mai multe simptome psihopatologice decât alte grupuri.

Prima se sprijină pe definiția psihopatologiei aşa cum este ea formulată în *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*

DSM IV 2004. Pentru a distinge starea psihopatologică de cea normală, această definiție utilizează formularea „tulburări psihice", tulburări cu riscuri semnificative de suferință, de incapacitate mentală ori de pierdere a libertății. Această definiție nu implică aprecierea psihopatologică a devierii politice individuale şi a comportamentului conflictual. La fel este şi cazul unor activități precum crima organizată, fotbalul profesionist ori acțiunile militare sub forma războiului şi altele.

A doua se referă la cercetătorii care au eşuat în încercarea lor de a demonstra că grupările teroriste prezintă mai multe simptome psihopatologice decât alte grupuri de indivizi. Într-adevăr, ce putem crede despre indivizii care devin terorişti, dar care, anterior, nu au avut un comportament terorist? Experții care au analizat subiectul terorist ca un psihopat, afirmă că acest tip de subiect dezvoltă, în prealabil, o patologie care îl duce la terorism. Or, pare imposibilă realizarea unui studiu ce ar determina cauzele legate de un preterorism, precum şi efectele lui. Deşi aceşti experți pornesc de la postulatul că teroriştii au întâmpinat dificultăți interpersonale - în special în relațiile cu părinții lor, în timpul copilăriei şi adolescenței -, aceste experiențe negative nu indică în mod necesar o psihopatologie. La urma urmei, crescând, noi toți am întâmpinat dificultăți de acest gen, şi ele ne-au influențat, probabil, comportamentul până la un anume punct, inclusiv concepția noastră despre autoritate şi docilitate.

În acest stadiu al dezbaterii, Ruby rezumă aspectele convergente. Dacă terorismul îşi menține un grad înalt de vigilență interpersonală şi îşi reduce simțitor relațiile sociale şi emoționale cu ceilalți, comportamentele ulterioare şi procesele de gândire pot răspunde la criteriile care, conform DSM- IV TR 2004, permit diagnosticarea

nevrozelor paranoice, obsesive sau schizofrenice. Putem, de asemenea, să presupunem că teroriştii dezvoltă idei şi comportamente antisociale şi narcisiste, adaugă autorul studiului. Pe aceeaşi linie, ei manifestă o foarte bună părere despre propria persoană începând din clipa în care sunt angajați în acțiuni incredibil de periculoase, ce amenință viața a mii de persoane. Astfel, potrivit intensității gândurilor şi comportamentelor lor, le poate fi aplicată eticheta de „antisociali", ca şi cea de persoane suferind de „tulburări de personalitate". Totuşi, teroriştii nu sunt singurii ce corespund acestui model, evoluții similare fiind constatate şi la militari. Aceleaşi simptome obsesiv-compulsive şi paranoice au fost diagnosticate atunci când indivizii manifestau o adeziune mult prea rigidă la o politică de securitate.

În orice caz, lipsesc elementele - iar atunci când există, ele sunt puțin edificatoare - ceea ce ne-ar putea permite să afirmăm că terorismul ar fi o formă de psihologie anormală sau rezultatul acțiunilor unor indivizi „deranjați mintal". Utilizarea violenței, scrie Charles Ruby, până şi împotriva unor ființe nevinovate, ține de o încercare vizând schimbarea politicii unui stat. Motivația pentru recurgerea la acte teroriste rezultă din întâmplări şi experiențe ce au provocat, la unii indivizi, o înțelegere specifică a lumii şi a rolului lor în cadrul acesteia. Diferența dintre acțiunile lor şi nişte campanii militare convenționale constă în faptul că teroriştii nu au acces la o putere de înarmare suficient de mare pentru a-şi învinge inamicul; prin urmare, ei folosesc o strategie diferită de armată.

În final, Ruby mai afirmă că „obiectivul ultim al teroriştilor nu este să ucidă. Vizarea unor ființe nevinovate constituie o cale de a-şi atinge un scop, la fel ca şi acceptarea deceselor în rândul populației civile, daune colaterale într-un război convențional. Obiectivul ultim al

comportamentului terorist este acela de a provoca o teamă extremă în rândul populației, astfel încât guvernul să modifice politica pe care teroriştii o consideră nedreaptă". Înțelegerea acestei logici pare necesară atunci când se pune problema protejării popoarelor de eventuale atacuri teroriste, şi de prevenirea evoluției circumstanțelor ivite şi care, pe viitor, pot forma întâmplările şi experiențele teroriştilor. Teroriştii nu sunt nebuni şi sunt percepuți adesea drept modele de comportament în societățile lor, a declarat un expert american de marcă în psihologia terorismului, Jerrold Post, care a lucrat douăzeci de ani la Agenția Centrală de Informații (CIA). Jerrold Post, care a fondat Centrul CIA pentru analiza personalității şi a comportamentului politic, şi-a prezentat studiul după ce a intervievat 21 de extremişti radicali islamici aflați în închisorile israeliene şi palestiniene. Nu ar trebui să ne gândim că aceşti indivizi sunt fanatici, nebuni sau grav bolnavi psihic. Ba dimpotrivă, ei reprezintă o normă în societate, în interiorul acestei societăți, sublinia Post. Tulburarea psihică este incompatibilă cu „statutul" de terorist politic sau religios. Este un risc, din punctul de vedere al securității, ca un individ să fie labil psihic în gruparea teroristă, e ca şi cum ai avea unul în Beretele Verzi. Militanții palestinieni care au fost intervievați vorbeau cu calm şi rațional despre actele lor de violență, inclusiv despre crime. Aceştia sunt indivizi cu o stare psihică normală care, practic, au fost crescuți de mici să urască, a mai comentat Post (1990).

Cele trei teorii comportamentale, abordate mai sus, au relevanță pentru psihologi şi cercetători în vederea unei evaluări şi analize funcționale a comportamentelor indezirabile ale teroriştilor. Este recomandabil să luăm în calcul cele trei aspecte comportamentale pentru

a face o anchetă psihocriminalistică atunci când suntem chemați să o facem. Atunci vom înțelege, de fapt, care au fost factorii declanşatori şi de menținere a acestor răspunsuri comportamentale antisociale.

5.4. Ipoteze asupra comportamentului terorist

Ipotezele asupra comportamentului terorist sunt aserțiuni provizorii presupuse a fi adevărate sau nu pentru a fi testate şi validate ştiințific. Aceste ipoteze sunt promovate şi susținute din perspectiva diferitelor orientări psihologice în vederea unor informări suplimentare care au avut o susținere mai largă din rândul cercetătorilor criminalişti. De-a lungul anilor, aceste ipoteze au fost criticate, dar o parte dintre acestea au fost supuse cercetărilor pentru a fi susținute în cazul multor comportamente specifice depistate în vederea unei explicitări a cauzelor acelora care recurg la comportamente antisociale. Acestea sunt: ipoteza frustrare-agresivitate, ipoteza identității negative şi ipoteza furiei narcisiste. Subcapitolele de mai jos fac obiectul cercetării de față (Hudson, 1999).

5.4.1. Ipoteza frustrare-agresivitate a teroristului

Ipoteza frustrare-agresivitate definește un comportament agresiv activat de cogniții ale frustrării. Cercetătorii în domeniul terorismului, cum ar fi Hudson, (1999), pornesc de la teoriile lui John Dollard şi alți colegi de la Yale University cu privire la algoritmul formulat de ei: „Agresivitatea este întotdeauna o consecință a frustrării şi frustrarea conduce întotdeauna către o anumită formă de agresivitate” (Mitrofan, 1999, pg.

438). Astfel, potrivit lui Ellis (1976; 1984) şi Drydent & Digiuseppe (2003), există o tendință uşoară a dorințelor umane spre credințe absolutiste, cum ar fi „trebuie cu necesitate”, atunci când dorințele sunt puternic reliefate. Aceste credințe sau cogniții disfuncțional-dezadaptative se manifestă atunci când teroriştii au aşteptări rigide şi nerealiste (cogniții catastrofice, intoleranță la frustrare, evaluarea globală negativă sau critică la adresa propriei persoane şi a vieții, cogniții de tipul „întotdeauna sau niciodată” şi „totul sau nimic”), trebuind astfel să primească din partea celor cu care se relaționează (religios, politic şi economic), respectul absolutist, compensarea (religioasă, politică şi economică), favoruri teritoriale, spațiale, financiare şi materiale etc., iar dacă nu le sunt satisfăcute aceste nevoi absolutiste, devin persoane violente, agresive, având trăsături de personalitate pasiv-agresivă.

Teoria social–cognitivă (Bandura, 1986) îşi pune problema dacă frustrarea poate sau nu să ducă la agresivitate. Agresivitatea poate să apară şi în afara frustrării. Dacă frustrarea duce sau nu la agresivitate depinde de modul în care individul îşi interpretează activitatea sau evenimentul ca atare determinat de arousal şi de modalitățile alternative de răspuns disponibile, de expectanțele privind consecințele acestor răspunsuri în situații particulare. Ipoteza frustrare-agresivitate ocupă un loc important în literatura de specialitate.

Această ipoteză este bazată, în cea mai mare parte, pe aceea a privării-relative propusă de Gurr (2000), expert în comportamente şi mişcări violente, profesor la University of Maryland, a separării aşteptărilor de satisfacții.

Alt susținător al acestei ipoteze, Margolin (1977 pg. 273–274), argumentează că: „Majoritatea comportamentelor teroriste sunt reacții la

frustrarea cauzată de nevoi şi obiective personale, economice şi politice variate". Alți cercetători au contestat totuşi ipoteza frustrării – agresiunii, considerând-o simplistă şi bazată pe presupunerea eronată că agresiunea este întotdeauna o consecință a frustrării (Hudson, 1999).

Conform lui Ferracuti (1982), profesor la Universitatea din Roma, o mai bună abordare a acestor ipoteze, inclusiv teoria marxistă, ar fi aceea a unei teorii subculturale, care ia în considerare faptul că teroriştii trăiesc în propria lor subcultură, cu propriile lor sisteme de valori. Aidoma acestuia, analistul politic Wilkinson (1974 pg. 127, 133) contestă ipoteza frustrării – agresiunii, afirmând că are „foarte puțin de spus despre psihologia socială a prejudiciului şi urii […]" şi fanatismul, care „joacă un rol major în încurajarea violenței extreme". El crede că „terorismul politic nu poate fi înțeles în afara contextului dezvoltării ideologiilor, convingerilor şi stilurilor de viață teroriste ori potențial teroriste". În concluzie, din sinteza acestei ipoteze, considerăm că frustrarea-agresivitatea la terorişti este o formă de conduită antisocială ca urmare a discrepanțelor cognitive ce o susțin cu intenția de a prejudicia, răni, distruge sau priva de libertate un grup-țintă (Hudson, 1999).

5.4.2. Ipoteza self-negativă a teroristului

Ipoteza self-negativă a teroriştilor face referire la conştiința de sine internă şi conştiința de sine externă cu privire la percepția propriei identități negative care se manifestă ca şi o consecință a acesteia (Hollin, 2001). Recurgând la teoria psihosocială a lui Erikson (1968) despre formarea identității în perioada adolescentină în stadiul cinci, şi în special a selfului-negativ, psihologul Knutson (1981) şi Ogien (2002) sugerează

că teroristul îşi asumă în mod conştient o identitate negativă. Unul dintre exemplele lui Knutson este un terorist croat care, în calitate de membru al unei minorități etnice nedreptățite, a fost dezamăgit de eşecul aspirațiilor sale de a urma studii superioare, drept urmare, a adoptat o identitate negativă devenind terorist. Identitatea negativă implică o repulsie vindicativă. După părerea lui Knutson, teroriştii recurg la terorism ca rezultat al sentimentelor lor de ură şi neputință față de alternative. Punctul său de vedere de orientare politică, religioasă, culturală sau oricare ar fi ea pare să coincidă cu ipoteza frustrării – agresiunii (Hudson, 1999).

Ogien (2002) propune un profil al teroristului care îşi atribuie o identitate negativă, apelând la criteriile (contingențele deciziei, proximitatea spațială sau mediul care favorizează cogniția identității negative, inocularea repetitivă a culturii de proveniență precum şi mediul familial, profesional sau religios) de bază ale ipotezei identității negative pentru a face explicit mecanismul defensiv.

Hayes şi Orrell (2003) afirmă că teoriile atribuirii pot contribui la ipoteza identității negative. Ele pot explicita regulile care le codează şi activează subiectul uman în încercarea de a explica comportamentul ca reacție la evenimentele care se succed. Ideea de bază a acestei ipoteze ne ajută să descoperim ce l-a determinat pe un terorist să se comporte ostil față de societate şi care este relația dintre input-ul informațional şi răspunsul comportamental ca output motor pe de o parte, iar pe de alta, noii stimuli care au similaritate cu cele învățate incognitiv şi cognitiv.

Chelcea (2006) face referire la această ipoteză argumentând că la baza self-negativului stau disonanțe cognitive. Astfel, între *selful-actual* care reprezintă sinele, *selful-ideal,* ceea ce doreşte teroristul însuşi şi

selful dorit, aşteptat de cei din proximitatea spațială se generează discrepanțe cognitive care activează reacții emoționale, cu consecințe în plan comportamental negativ. Discrepanța la aceste self-uri determină aşadar un sentiment de decepție, descurajare şi o percepere a unei identității negative.

5.4.3. Ipoteza furiei narcisiste a teroristului

Printre susținătorii ipotezei furiei – narcisiste se numără şi psihologi ca Post (1990), Crayton (1983) şi Pearlstein (1991). Plecând de la ideea că teroriştii au tulburări psihice, această ipoteză făcea referire la începuturile formelor de manifestare ale teroristului. De fapt, dacă narcisismul primordial care apare sub forma „egoismului pur", nu este neutralizat de testarea realității, egoismul pur produce indivizi psihopați, aroganți şi egocentrişti (DSM-IV, 2004). În mod similar, dacă forma psihologică a „ego-ului parental idealizat" nu este neutralizată de testarea realității, aceasta poate produce o condiție de defensivă neputincioasă, iar înfrângerea narcisistică poate duce la reacții de furie şi la o dorință de a distruge sursele injuriului narcisist. „Ca manifestare specifică a furiei narcisiste, terorismul apare în contextul injuriului narcisist", scrie Crayton (1983, pg. 37–8). Pentru Crayton, terorismul este o încercare de a obține sau menține puterea de control prin intimidare. El sugerează că „înaltele idealuri semnificative" ale grupărilor teroriştilor politici „îşi protejează membrii de experiențe jenante". În opinia lui Post (1990), o trăsătură de caracter foarte importantă a persoanelor înclinate spre terorism „este încrederea determinată de mecanismele psihologice de „externalizare" şi „dezbinare". Acestea sunt mecanisme psihologice,

explică el, găsite la „indivizi cu tulburări de personalitate narcisiste […]". „Dezbinarea", afirmă el, este un mecanism caracteristic persoanelor a căror dezvoltare de personalitate este accentuată de lezare psihologică (injuriu narcisist) în copilărie. Indivizii cu o părere de sine lezată nu au reuşit să compileze părțile bune şi cele rele ale personalității lor, care, în schimb sunt împărțite în „eu" şi „nu eu". Astfel de indivizi, printre care se numără şi Hitler, au nevoie de un inamic din exterior care să le blameze slăbiciunea şi inadecvanța. Datele examinate de Post, ce includ şi un studiu din Germania de Vest din 1982, indică faptul că mulți teroriști nu au avut parte de succese în viața personală, educațională şi vocațională. Astfel, ei sunt atraşi spre grupări teroriste, care adoptă mentalitatea „noi vs. ei". Această ipoteză, totuşi, pare a fi contrazisă de creşterea numărului mare de teroriști profesioniști bine educați (chimişti, ingineri, medici şi fizicieni) începând cu anii 2000-2006, care au avut parte de cele mai prestigioase premii academice şi totuşi au optat pentru a milita în favoarea unor grupări teroriste. Atentatele din Londra (iulie-2005) şi tentativele din august-2006 ne dovedesc că nu toți cei care recurg la acte criminale de natură politică şi religioasă sunt cu tulburări ale „egoului". Psihologia părerii despre sine este foarte importantă în înțelegerea comportamentului terorist, în combaterea lui. Crayton remarcă faptul că umilirea teroriştilor în astfel de situații ar fi contraproductivă, deoarece: „Însăşi baza activității lor stă în simțul lor de lipsă de stimă de sine şi umilire". Recurgând la o analiză freudiană a sinelui şi a personalității narcisiste, Pearlstein aplică inspirat conceptul psihologic de narcisism teroriştilor. El observă că terorismul politic contrazice concepțiile psihopolitice conform cărora teroristul se acceptă pe sine ca terorist cu identitate negativă printr-un proces de justificare de

sine, retorică întărită de părerea colectivă a grupării. Totuşi, ipoteza sa pare prea speculativă pentru a fi folosită în analizarea motivării teroriste independent de alți factori. Spre exemplu, teroriştii motivați politic au acționat foarte rar în interese personale. Este discutabil şi faptul că teroriştii kamikaze, care se sacrifică în mod deliberat, ar avea o personalitate narcisistă (Laurențiu, 2005). Totuşi această ipoteză poate explicita diferitele comportamente ale teroriştilor palestinieni şi a celor din gruparea etnică-separatistă IRA (Hudson, 1999).

6. CARIERA DE TERORIST

Cariera teroristă se construieşte pe baza unor specializări diferite: un ucenic, dornic să lupte împotriva a ceea ce el percepe ca fiind o injustiție, învață să confecționeze bombe şi explozibili din cărți de chimie şi se antrenează în locuri pustii (Marret, 2002). Cariera de terorist nu face parte din piața muncii, ci aparține unei categorii aparte (antisocială), a muncii prestate de către simpatizanții care aderă la o grupare teroristă şi de bună voie doresc să-şi îndeplinească cu succes misiunea cerută de către liderul grupării de care aparțin. Selecția, orientarea şi alegerea unui domeniu specific de muncă în congruență cu patternul de personalitate pe care îl ocupă teroristul, reprezintă un concept mult mai avansat azi, față de anii '70 şi până în anii '90 după cum reiese din atitudinea liderilor teroriști în a-şi îndeplini scopurile lor criminale. Vom analiza sistematic caracteristicile personale ale teroriştilor relevante pentru cariera de terorist. Analiza carierei de terorist este realizată pe baza unor materiale date publicității ce reprezintă interviuri şi studii făcute de către cei din serviciile secrete americane şi israeliene. Analiza acoperă o gamă largă a multor grupări teroriste cu relevanță. Ne vom opri la caracteristicile tipurilor de personalitate teroristă.

6.1. Conceptul de identitate vocaţională teroristă

Conceptul de identitate vocațională teroristă combină aspecte legate de cunoaşterea propriilor interese, cum ar fi: influențe genetice, percepția abilităților de atac şi succesiune sinucigaşă, structura învățării din şcoala de proveniență teroristă şi expresiile personalității, valorile: performanța

dobândită pe teren, dinamica colegială, mediul familial acceptat, autonomia, grija pentru camarazii din gruparea teroristă, finanțele, puterea şi gradul acordat, autoritatea căpătată în urma activităților depuse timp îndelungat în grup şi recunoaşterea care li se aduce datorită modalităților de eficiență, abilitățile şi competențele specifice domeniului în care teroristul este antrenat şi pus să execute atentate (dezvoltate prin învățare şi exersare, aptitudinea devine abilitate, prin aplicare în practică şi automatizare, abilitatea devine o deprindere) pe de o parte, cu preferință pentru activitățile teroriste, stilurile de interacțiune specifice şi mediile de muncă, pe de altă parte. Conceptul de identitate vocațională teroristă apare la confluența dintre experiențele de învățare şi muncă îndelungată la adolescentul care face parte dintr-o grupare teroristă, unde se promovează activitățile criminale (exemplul adolescenților lui Arafat, care erau susținuți financiar, pentru a fi instruiți să ucidă), devenind etalonul maturizării sale în cariera sa de terorist.

6.2. Dezvoltarea identităţii vocaţionale de terorist

Perioada 11 - 19 ani este acea perioadă a explorărilor la adolescenți - descoperirile recente, dovedesc că grupările radicale palestiniene dețin şi selectează zeci de copii şi adolescenți care fac instrucție şi pregătire militară în vederea atentatelor sinucigaşe, pregătindu-i astfel să devină teroriști - punând accent pe importanța cunoaşterii tehnicilor de luptă şi atac, a aptitudinilor, preferințelor şi valorilor proprii pentru alegerea carierei de terorist. Ei experimentează mai multe tipuri de activități şi observă necesitatea de a lua în considerare balanța intereselor, adică acele aptitudini exprimate în vederea unui domeniu specific cum ar fi: un

atentat sinucigaş, în cibernetică, în microbiologie sau fabricarea de bombe etc., pentru a se specializa şi opta pentru domeniul în care doreşte să rămână, evident, să fie în congruență cu deprinderea acelor activități şi patternul său de personalitate.

Există patru forme de identitate vocațională la terorişti:

- ***Identitatea forţată,*** adică subiectul terorist este influențat de obiectivul ocupațional în cadrul grupării teroriste, impus de către părintele sau ruda acestuia.
- ***Criza de identitate,*** adică subiectul terorist se confruntă cu problemele de identitate, constrâns în a realiza o alegere în cadrul grupului.
- ***Difuzia de identitate,*** adică subiectul terorist nu este încă decis să facă parte dintr-o organizație teroristă, deşi s-ar putea ca el să fi avut până acum tentative de alegere, dar decizia lui este încă neutră.
- ***Identitatea conturată,*** adică subiectul terorist a făcut propriile alegeri de a participa integral în gruparea teroristă, iar prin urmare a îndepărtat presiunea crizei de identitate vocațională teroristă, şi este decis să-şi atingă obiectivele ideologice şi profesionale propuse (Delcea, 2006).

6.3. Interesele pentru cariera de terorist

Interesele fac parte din viața teroristului, care aderă şi optează pentru a milita în cadrul grupării teroriste şi pentru a susține ideologia membrilor săi. Interesele sunt o bogată sursă motivațională şi constructivă în

vederea reuşitei scopurilor ţintite. Ne vom referi aici la cele două tipuri de interese şi anume: ***interesul ca stare*** şi ***interesul ca trăsătură***. Se face distincţia între interesul specific care este mai degrabă ca o stare şi interesele generice, care sunt dispoziţii sau trăsături de personalitate.

Interesul ca stare - descrie poziţia subiectului terorist faţă de o ideologie, religie sau activitate cu caracter specific terorismului sau grupării de care aparţine.

Interesele pot fi astfel definite ca stări de atracţie/respingere ce acompaniază o activitate sau gândul de a realiza o anumită activitate. De asemenea, ele pot fi preferate sau nu altor interese şi pot dura intervale diferite de timp.

Aspectele calitative ale intereselor, ca stare, sunt prin urmare:

1. ***Focalizarea atenţiei***. Interesul este legat de curiozitate şi dorinţa de a şti, or primul comportament care apare este de focalizare a atenţiei la terorist;
2. ***Trăirea pozitivă***. Sentimentul de plăcere ce acompaniază activitatea teroristului sau atenţia acordată domeniului respectiv;
3. ***Menţinerea unei direcţii*** de apropiere sau de îndepărtare faţă de activitatea aflată în câmpul interesului;
4. Implică ***activitate***.

Un grup omogen de interese specifice creează o dispoziţie, o atitudine relativ stabilă şi consistentă, o caracteristică a teroristului. Aceasta determină în mare măsură ce stimuli vor fi percepuţi şi ce răspuns se va formula la aceşti stimuli.

Interesele ca trăsătură - sunt caracterizate de atribute cantitative: frecvenţă, persistenţă în timp, forţă şi intensitate:

1. ***Frecvenţa*** intereselor se exprimă în gradul de recurență a acestora. Activitățile în care sunt implicate apar cu o frecvență mai mare decât alte activități (ex. o persoană cu interese mecanice realizează în timpul său liber mai multe activități de tip mecanic).

2. ***Persistenţa*** exprimă intervalul de timp în care se manifestă interesul la terorist. Interesele nu doar reapar, dar tind să dureze un interval mai mare de timp în antrenamente şi atentate sinucigaşe.

3. ***Forţa interesului*** (habit strength) este dată de nivelul de stimulare necesar pentru a fi activat, deşi acest aspect cantitativ al intereselor a fost ignorat în favoarea intensității (forței relative).

4. ***Intensitatea*** intereselor este dată de poziția într-o ierarhie de interese (religioase, culturale, de expansiune teritorială şi motive individuale), (Delcea, 2006).

6.4. Valorile carierei teroristului

Valorile care însuflețesc performanța subiectului terorist sunt de fapt creditele psihosociale. Ele sunt:

- performanța dobândită în timpul misiunilor;
- colegialitatea/prietenia ca relație şi parteneriat strâns şi unit în misiuni şi instrucție;
- mediul familial nou creat în rândul colegialității/prieteniei;
- recunoaşterea, de către lider, a eforturilor îndelungate în timpul misiunilor;

- autonomia în tehnici, teren şi stima pe care a căpătat-o în gruparea teroristă;
- puterea şi rangul înalt pe care l-a primit datorită activităților eficace depuse pentru grupare;
- banii şi bunurile materiale acordate.

Toate acestea fac parte din viața teroristului, determinându-l să persevereze în timpul misiunilor sinucigaşe, în timpul instruirii şi pregătirii de atac. Fără acestea teroristul nu poate rezista nici două luni în cadrul grupului. Gruparea teroristă a căpătat o altă înfățişare în a-i determina şi motiva pe cei ce sunt selectați şi angajați în grupare. Ei sunt înarmați cu tot felul de cunoştințe psihosociale, politice, religioase şi de management organizațional. Nu se mai limitează la liber profesionişti, ci lucrează în echipă, iar pentru echipă se cere mult să se facă condiționarea, compensarea şi izolarea celor care sunt deja recrutați în organizație.

Tabelul de mai jos arată valorile subiectului terorist, care stau în spatele motivației şi auto-eficacității lui în atentatele sinucigaşe cu prețul vieții.

Tabel

Necesități vocaționale/valori	Medii de activitate teroristă
Valorificarea abilităţilor	Sarcini teroriste care permit exersarea abilităților şi deprinderilor
Realizarea sarcinilor	Sarcini considerate a oferi prestigiu teroristului
Activitate teroristă	Sarcini care cer un nivel relativ constant şi susținut de implicare a subiectului terorist

Avansare în grad	Medii de muncă în care există posibilitatea de a promova pe baza performanţelor depuse în echipă
Autoritate dobândită	Sarcini care implică puterea de a decide asupra modalităţii de realizare a sarcinilor sinucigaşe
Autonomie/ liber profesionist	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, ce presupun planificare individuală a sarcinii, fără o supraveghere strictă din partea liderului
Structura sarcinilor în echipă	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, în care strategiile de lucru sunt explicite şi sistematic monitorizate de către individ în echipă
Compensare materială, financiară, spirituală şi a stimei de sine	Sarcini ce oferă compensaţii în funcţie de cantitatea şi calitatea muncii depuse, aplicate echitabil pentru gruparea teroristă
Colaborare cu alte grupări teroriste asemenea lor	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, în care sunt valorificate interacţiunile de grup, schimburi de materiale, colaborare în vederea a unor reuşite planuri de atac şi îndeplinirea unor strategii criminale
Creativitate	Sarcini care permit inovaţia, creativitatea şi modalitatea de a fi cu un pas înaintea autorităţilor pentru a nu fi prinşi
Independenţă	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, în care se lucrează liber profesionist
Valori religioase	Modalităţi de lucru în vederea îndeplinirii valorilor religioase impuse de către lideri religioşi şi alţii
Recunoaştere	Medii de muncă din cadrul grupului terorist, în care sunt recompensate performanţele individuale deosebite
Responsabilitate	Sarcini care permit exersarea autonomiei şi demonstrarea seriozităţii în cadrul grupului terorist
Securitate	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, ce garantează continuitatea

Serviciu social	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, în care îi pot ajuta pe ceilalți
Varietate	Sarcini ce pot implica o gamă largă şi diversă de activități în cadrul grupului terorist
Condiţii de muncă	Medii de muncă, din cadrul grupului terorist, caracterizate prin condiții agreabile şi plăcute

(*Delcea, 2006*)

6.5. Aptitudini şi deprinderi ale teroristului în carieră

Aptitudinea teroristului reprezintă, de fapt, *potenţialul de a învăţa şi obţine performanţă într-un anumit domeniu specific şi clasificat, pentru a da un rezultat eficace şi fără eşec*. Dezvoltată prin învățare şi exersare, de fapt, aptitudinea teroristului devine abilitate, iar prin aplicarea exercițiilor de instrucție realizate în cadrul grupării, puse în practică, abilitatea lui capătă deprinderea în domeniul în care el este încadrat (microbiolog, cibernetician, pilot de avion etc.). Această înlănțuire de transformări ilustrează procesul prin care aptitudinea teroristului devine operațională, transformându-se din potențial în realitate (vezi *Glosar*).

Iată o parte din instrucțiunile cuprinse într-o scrisoare în limba arabă de patru pagini, scrisă de mâna, cu acele recomandări sugerate subiecților în cauză care au deturnat cele patru avioane americane angajate să ucidă: „Aminteşte-ți de bătălia Profetului împotriva necredincioşilor, în timp ce clădea statul islamic. Vei intra în paradis. Vei avea parte de viața veşnică, plină numai de fericiri. Jură să mori şi reînnoieşte-ți jurământul […].

Aminteşte-ți de tot ceea ce promite Allah martirilor. Roagă-te în timpul nopții şi imploră-l pe Allah să-ți dea victorie, putere şi control…

E ultima noapte […]. Lasă liniştea să te înconjoare, pentru că a mai rămas puțin până la nunta ta în ceruri. Vei începe apoi viața fericită, în tovărăşia profeților şi a martirilor, iar Allah va fi mulțumit de tine. Când va sosi ora cea mare, primiți moartea cu bucurie căci «cei ce mor pentru Allah nu sunt morți, ci trăiesc»".

Documentul de mai sus, a fost găsit în bagajul unuia dintre cei 19 terorişti, cu numele de Mohamed Atta, despre care se crede că s-ar fi aflat la comenzile aparatului Boeing 767 al companiei American Airlines care s-a izbit, la 11 septembrie 2001, de turnul nordic al complexului World Trade Center (Delcea, 2006).

7. RESURSELOR PERSONALE LA TERORIŞTI

Odată cu atentatele din 11 septembrie 2001 din SUA, 23 octombrie 2002 din Rusia, 11 martie 2004 din Spania şi 7 iulie 2005 din Regatul Unit, teoriile şi ipotezele psihologice asupra teroriştilor au fost anulate. Punându-se în balanță teoriile dinainte de 11 septembrie 2001 cu noile analize cognitiv-comportamentale şi psihosociale asupra celor 19 atentatori sinucigaşi din SUA, 25 de rebeli ceceni din Rusia, 15 corespondenți din gruparea al-Qaeda care au plasat 10 rucsacuri încărcate cu TNT şi cei 4 atentatori din Londra, s-a constatat o discrepanță uriaşă între teoriile psihologice asupra teroriştilor programați să ucidă dinainte de 11 septembrie 2001 şi cele de azi. Astfel, cercetările recente (Victoroff, 2007; Renshon, & Suedfeld, 2007; Bongar, Brown, Beutler & Breckenridge, 2006; Guidère, 2006) scot în evidență un „software" ca resursă coping la terorişti, contribuind astfel la cercetările de față şi la noile tendințe teoretice în explicitarea cogniților şi comportamentelor subiecților umani care recurg la acte antisociale. În capitolul de față, vor fi abordate resursele coping personale ale teroriştilor din perspectiva ştiințelor social-cognitiviste, pornind de la explicațiile date până în prezent referitor la mecanismele de apărare ale teroriştilor, care sunt dependente de informațiile prelucrate de organism. De asemenea, se va urmări obiectul cercetărilor actuale privitor la diferența dintre psihopatologia teroristului şi tulburarea de personalitate antisocială la terorist pentru a scoate în evidență criteriile de identificare specifice comportamentului antisocial.

Cine devine terorist şi de ce? Cum poate el reuşi să atingă ținta propusă? Cum reuşesc teroriştii să persevereze în sarcinile date timp

îndelungat? De ce reuşesc ei să aibă toleranţă maximă la stres şi ce mecanisme defensive utilizează pentru a depăşi distresul? Ce algoritm folosesc ei pentru a face faţă unei ambiguităţi şi flexibilităţi cognitive, unui stimul psihofiziologic „neutru". De ce, în cazul lor, schemele cognitive sunt adaptative în momente de maximă solicitare psihofiziologică şi în momente neprevăzute mai ales la stimulii ambigui şi lipsiţi de reprezentare şi calcul? Ce există la baza procesului decizional atunci când ei propun să atingă ţinta cu propria lor viaţă? Zimbardo (2005) afirmă că la baza resurselor coping stau pregătirea şi instructajul neconvenţional. Astfel, ei învaţă să facă faţă cu succes oricărui obstacol şi inamic. Spre exemplu, organizarea, asasinatele individuale şi colective, răpirile şi luările de ostatici, deturnările de avioane şi manipularea mass-media sunt câteva manifestări criminale puse în acţiune de terorişti utilizând coping-ul. Fields (2004) scoate în evidenţă algoritmul religios ca resursă coping la terorişti şi neagă o dobândire a resurselor coping din perioada instructajelor sau a vieţii individuale a teroristului. Ursano, Fullerton & Norwood, (2003) susţin că nu trebuie să se pună în discuţie resursele coping, ci mai degrabă trebuie luat în calcul mobilizarea abilităţilor dobândite de terorişti în urma reacţiilor repetate ca o reacţie psihopatologică în momentele de criză decizională. Iar Bandura (1998) argumentează că nu trebuie neglijată dobândirea unor „prerechizite" cognitiv-comportamentale ca resurse coping în vederea mobilizării acestora atunci când există o solicitare. Tot Bandura mai afirmă că variabilele personale ale teroriştilor sunt privite ca produs al învăţării cognitiv-grup cât şi ca proces de tipul „aici şi acum". Dacă vorbim de „terorişti programaţi" să ucidă, atunci trebuie să avem în vedere două aspecte: ***hardul*** fluid al cogniţiei, reprezentând rata de procesare a

informației, sistemul mnezic şi interfața individ-identitate de grup şi ***software-ul*** cristalizat al cogniției, reprezentând totalitatea cunoştințelor declarative şi procedurale care sunt puse la dispoziția *teroristului în devenire* pe parcursul transformărilor şi dobândirilor acestora până la starea de „produs finit". Astfel, prin definiție, resursele coping personale la terorişti sunt ansamblul eforturilor cognitive şi comportamentale destinate controlării, reducerii sau tolerării exigenților interne şi externe care amenință sau depăşesc capacitățile lor personale. Studiile de etologie asupra resurselor coping iau în calcul reacțiile defensive (retragerea, imobilizarea temporară, agresiunea defensivă şi managementul stresului) şi de control al distresului. De fapt, resursele coping constituie un repertoriu de reacții la un pericol, dependent de procesările de informație pe care sistemul cognitiv le execută. Aşadar, mai jos vom sublinia resursele coping la terorişti (*autoeficacitatea percepută, algoritmul raţionalizării, stima de sine, locusul de control, cogniţio-arousalul şi robusteţea cognitivă)* pentru a le înțelege input-ul informațional şi output-ul comportamental atunci când ucid. La baza cercetărilor există studiul longitudinal (2002-2006): „Decis pentru a ucide" realizat personal, utilizând protocolul de interviuri cu deținuți suspectați de terorism, alte studii paralele cu deținuți încadrați cu infracțiune omor recidivă precum şi alte studii relevante.

7.1. Autoeficacitatea percepută a teroristului

Fields (2004) şi Stout (2003) au pus în discuție eficacitatea teroristului în rolul de martir datorită autoeficacității percepute pe care o are. Tot ei afirmă că în teoria social-cognitivă a personalității, autoeficacitatea

percepută reprezintă o variabilă centrală în mecanismele de autoreglare a organismului la cerințele existente date. Termenul de autoeficacitate la teroriști reprezintă un construct relevant pentru înțelegerea factorilor.

După Bandura (1997), autoeficacitatea se referă la convingerea teroristului de capacitățile de a-şi mobiliza resursele cognitive şi motivaționale necesare pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor date. Autoeficacitatea percepută mai poate fi definită ca o anticipare a rezultatelor pozitive în acțiunile întreprinse datorită cunoştințelor şi abilităților posedate. Percepția propriei competențe modifică şi percepția eşecului sau a performanței reduse; în aceste cazuri, insuccesul tinde să fie atribuit efortului redus investit în sarcină şi în mai mică măsură lipsei competenței necesare îndeplinirii sarcinii. Altfel spus, autoeficacitatea crescută se asociază cu atribuții defensive ale eşecului sau succesului. Autoeficacitatea ca proces cognitiv generează alternative, motivații, emoții, cogniții şi comportamente. Teroristul nu numai că îşi evaluează abilitățile în lumina succeselor sau eşecurilor trecute, dar şi optează pentru anumite sarcini, îşi dozează efortul, îşi monitorizează progresele în funcție de experiența anterioară.

Victoroff (2007) propune o serie de evaluări optimiste ale autoeficacității care pot fi considerate un imbold suplimentar pentru intențiile de acțiune şi pentru persistența în depăşirea obstacolelor. Cu cât autoeficacitatea este mai accentuată cu atât nivelul de aspirație vizând atingerea scopurilor propuse este mai înalt. Convingerile despre autoeficacitate afectează şi procesele gândirii şi atenționale în direcția potențării sau reducerii eficienței lor. Teroriştii cu autoeficacitate percepută îşi focalizează atenția înspre analiza şi găsirea de soluții la problemele cu care se confruntă. Anticiparea succesului sau eşecului

declanşează emoţii pozitive sau negative, care la rândul lor vor influența cogniţiile şi calitatea acţiunii întreprinse. Folosind criteriile de conceptualizare ale autoeficacității pentru a surprinde resursele de coping la terorişti, putem sublinia că autoeficacitatea este alcătuită din:

- *Anticiparea experienţelor încununate cu succes* – activarea informațională la un stimul asociat cu cel prezent în vederea persistenței în sarcină, indiferent de cauze şi consecințe;
- *Modelarea* – modelarea participativă care defineşte situația în care teroristul care doreşte să învețe o sarcină indicată de tutore sau lider de grup, observă mai întâi la cel care face instructajul iar observatorul se lasă asistat pentru întărirea comportamentului;
- *Întărirea verbală* – perioada în care teroristul este încurajat şi promovat pentru sarcinile parcurse şi pentru cele viitoare.
- *Arousalul şi cogniţia* - perioada dinaintea intervalului anticipării şi desfăşurării sarcinii date.

Aşadar, autoeficacitatea percepută influențează *patternul* de gândire, procesele motivaționale, procesele afective şi procesele de selecție în situația când ei sunt angajați să exercite un atentat sau orice sarcină specifică, percepând dinaintea executării sarcinii succesul. Ahmed Mohamed Hamed Ali, un conspirator de elită al grupării al - Qaeda din perioada 1998-2001, şi-a dovedit abilitatea şi resursa coping personală în aşa fel că autoritățile americane au declarat, după atentatele din 11 Septembrie 2001, că la baza acestor comportamente au stat cogniții ale autoeficacității percepute.

7.2. Algoritmul raţionalizării teroristului

În urma mai multor studii, Bandura (1998) a descoperit patru algoritme raționale de dezangajament moral folosite de teroriști pentru a se izola de consecințele umane ale acțiunilor lor. De fapt, Bandura porneşte de la resursa coping a rațiunii cu privire la comportamentele teroristului. Această resursă coping este o strategie utilizată cel mai mult cu scopul de a proteja stima de sine, de a obține unele cogniții restructurate favorabile aprobărilor conştiinței.

În primul rând, utilizând justificarea morală, teroriştii se pot imagina salvatori ai unei componente amenințate de un mare rău. Spre exemplu, Della Porta (1992, pg. 286), care a intervievat membrii unor grupări militante de stânga din Italia şi Germania, a observat că militanții: „Au început să se perceapă pe ei înşişi ca membri ai unei comunități de oameni generoşi, care luptă într-un război împotriva răului".

În al doilea rând, prin tehnica manifestării responsabilității la lider sau la alți membri ai grupării, teroriştii se consideră nişte funcționari care refuză să urmeze ordinele liderului. Ba mai mult, teroristul poate da vina pe alți membri ai grupării. Grupările organizate în celule şi coloane sunt mai capabile să îndeplinească operații dificile datorită potențialului de manifestare a responsabilității. Interviurile lui Della Porta cu militanți de stânga sugerează că, cu cât o grupare este mai compartimentată, cu atât începe mai mult să piardă contactul cu realitatea, inclusiv impactul actual al propriilor acțiuni. Alte manifestări ale acestei tehnici includ acuzații făcute de către Asahara, liderul grupării Aum Shinrikyo, potrivit căruia CIA a folosit agenți chimici împotriva sa şi a populației japoneze.

Cea de-a treia tehnică este minimalizarea şi ignorarea suferinţei victimelor. Astfel, teroriştii sunt capabili să se izoleze de anxietăţile morale provocate de rezultatele atacurilor „loveşte şi fugi”, cum ar fi utilizarea de bombe cu cronometru, de obicei nefiind nevoie ca teroristul să rămână la locul masacrului pe care-l provoacă, ceea ce-i interesează fiind mai degrabă reacţia autorităţilor decât pierderile civile.

Cea de-a patra tehnică de dezangajament moral descrisă de Bandura este dezumanizarea victimelor, considerarea lor ca „infidele”. Militanţii italieni şi germani justifică violenţa prin depersonalizarea victimelor în „unelte ale sistemului”, „porci” sau „câini de pază”. Hacker (1996, p. 162) afirmă că teroriştii îşi transformă victimele în simple obiecte, deoarece: „Cogniţiile şi comportamentele teroriste reduc indivizii la statutul de marionete”. Astfel, rolul jucat de terorişti în caracterizarea inamicului ca un conspirator şi opresor este reversibil. Deşi acuzat de terorism statal, ei se consideră „luptători pentru libertate” sau „revoluţionari”.

Folosind algoritmul cognitiv pentru a raţionaliza violenţa, teroriştii îşi pot crea propriile tensiuni psihologice autodestructive. Toţi teroriştii trebuie să nege relevanţa vinei şi a inocenţei; însă procedând astfel, ei creează o tensiune insuportabilă la nivel cognitiv, deoarece susţin că un individ nu este o persoană. Pornind de la această raţionalizare a vinei, Horgan (2005) afirmă că teroristul susţine că apreciază doar calităţile sociale salvatoare ale acţiunilor sale ucigaşe, nu şi acţiunea în sine. Prin această logică, conştiinţa teroristului se ridică împotriva celor care se opun metodelor sale violente, şi nu împotriva lui însuşi. Aşadar, teroristul şi-a proiectat vina „externă”. Pentru a se absolvi de propria vină, teroristul susţine că în circumstanţele date nu are altă

alternativă decât să facă ceea ce trebuie să facă. Deşi ar fi posibile şi alte opțiuni, cum ar fi audiența liberală care legitimează teroristul prin acceptarea raționalizării crimei. Totuşi, unii terorişti au fost antrenați cognitiv-comportamental în aşa fel încât să nu mai simtă nici o remuşcare până în momentul în care se vor confrunta cu consecințele acțiunilor lor. Când jurnalistul Eileen MacDonald a întrebat-o pe o combatantă ETA, Amaia, ce a simțit atunci când a aflat că bombardamentele sale au avut succes, aceasta a răspuns, după ce inițial a negat că ar fi responsabilă de uciderea cuiva: „Satisfacție. Ticăloşii, au meritat-o. Da, am plasat bombe care au ucis oameni". Cu toate acestea, MacDonald a presupus că Amaia, care s-a alăturat grupării militare la vârsta de 18 ani, nu se gândise până atunci la consecințele acțiunilor sale, iar intuiția sa a fost confirmată în momentul în care dispoziția Amaiei a trecut de la bravadă la deznădejde, ascunzându-şi capul în mâini şi strigând: „O, Doamne, ce greu e!", şi lamentându-se că nu s-a pregătit pentru interviu.

7.3. Stima de sine a teroristului

Stima de sine (SS) este o componentă a schemei cognitive referitoare la sinele teroristului şi asocierea conceptului de sine cu un atribut valență. Unii autori (Silke, 2006) văd SS la terorişti ca reprezentând o evaluare globală a propriei persoane. Alți cercetători (Bongar, Brown, Beutler & Breckenridge, 2006) sugerează că SS este determinată de combinația dintre evaluarea propriei valori şi abilitățile teroriştilor de a atinge scopurile dorite cu sentimentele rezultate din procesele de evaluare. Altfel spus, stima de sine încorporează ambele aspecte; fiind o atitudine care descrie gradul în care teroristul are tendința de a se autoevalua pozitiv şi de

a respinge atributele negative, stima de sine având atât componente cognitive cât şi afective. Dispoziția de a se autoevalua este învățată în procesul socializării când teroristul devine conştient de valoarea proprie prin raportările la ceilalți din grup. Caracteristicile cogniților şi sentimentelor despre sine sunt un rezultat al experiențelor anterioare în care succesul sau eşecul îndeplinirii scopurilor şi sarcinilor propuse au un rol determinant. Cogniții şi sentimentele despre sine stimulează personalitatea teroristului astfel încât acesta se comportă în aşa fel încât să-i permită să-şi întărească imaginea de sine. De aceea, SS este conceptualizată ca o caracteristică cognitivă defensivă. Corelația dintre coping şi stima de sine la terorişti arată legătura pozitivă semnificativă între stima de sine şi funcțiile de coping centrate pe sarcinile date (Jackson, 2005). Pentru a defini sinele teroriştilor trebuie să facem referire la procesele care țin de funcționarea psihică a acestora. Când vorbim despre sinele teroristului ne referim mai exact la procese specifice ale sinelui, care sunt parte integrantă a personalității. Spre exemplu, Ramzi Ahmed Yousef, unul din cei mai de seamă terorişti arestat de FBI cu ajutorul autorităților pakistaneze, a declarat la judecată când a primit sentința: „Da, sunt terorist şi sunt mândru de asta" (Williams, 2003, p. 197). Astfel, stima de sine la terorişti este un mod de exprimare şi forță cognitivă pentru a se identifica cu idealul sau liderul căruia i-a slujit.

7.4. Locusul de control al teroristului

Conceptul de locus de control (LOC) a teroristului îşi are originea în teoria învățării sociale şi defineşte modul în care teroristul îşi explică succesul sau eşecul prin cauze de tip intern sau extern, controlabile sau

necontrolabile (Stou, 2004; 2002). De fapt, atitudinile şi convingerile privind relația cauzală dintre comportament şi efect se conturează ca o caracteristică de personalitate globală şi relativ stabilă. LOC intern implică convingerea că puterea şi controlul personal pot influența evenimentele, că succesele proprii se datorează aptitudinilor şi muncii depuse. LOC extern se referă la convingerea că puterea personală are un efect minim asupra evenimentelor, acestea fiind cauzate de destin, şansă sau puterea altora. LOC mai poate fi relaționat cu alte variabile din psihologia personalității cum sunt: alienarea, competența, autonomia, nevoia de succes şi atribuirea. Diferențele individuale în control se manifestă la trei nivele distincte:

- la nivel cognitiv, convingerea privind posibilitatea de a exercita control asupra evenimentelor;
- la nivel de expectanță şi control;
- la nivel comportamental - efortul depus pentru a obține controlul.

Se cunoaşte că teroristul cu orientare internă poate fi:

- receptiv la informațiile utile furnizate de mediu;
- preocupat de aptitudinile sale în succes şi eşec;
- rezistent la încercările externe de a fi influențat;
- el va lua inițiativa în a-şi îmbunătăți condițiile de mediu.

Prin aceste caracteristici, teroristul devine o persoană rezistentă la efort psihic şi fizic îndelungat (Delcea, 2006). Concluzionând, LOC reprezintă constructul cognitiv-comportamental care reflectă convingerile teroristului privind gradul de responsabilitate pe care şi-l asumă pentru ceea ce se întâmplă cu el în diverse sarcini şi decizii pornind de la scopul urmărit.

7.5. Cogniţio-arousalul la terorist

Studiile din ultima vreme (Hayes & Orrel, 2003) dovedesc contrariul a ceea ce s-a afirmat în trecut cu privire la cogniţio-arousal. Autorii (Guidère, 2006; Buş, 2005, p. 219) argumentează că sunt mai multe tipuri de cogniţio-arousal descoperite la terorişti. Cum de astfel subiecţii umani sunt fiinţe complexe, ale căror acţiuni criminale pot fi clasificate pe câteva niveluri. Spre exemplu: teama şi neliniştea este o cogniţio-arousal fiziologică întâlnită la terorişti; alt tip de cogniţio-arousal este cogniţia sau modalitatea de gândire şi înţelegere atunci când teroristul este angajat să ucidă; un alt tip de cogniţio-arousal este cel al afilierii pentru obţinerea unor aprecieri pozitive în cadrul grupului; iar cogniţio-arousal religios este mult mai puternic şi eficace pentru decidentul sinucigaş.

Sookhdeo şi Beach (2004) afirmă că cogniţio-arousalul religios al teroriştilor este de natură teologică, format în principal din două elemente: îndatorirea şi răsplata. Iată câteva tipuri de cogniţio-arousal care îi determină să recurgă la asemenea acte criminale. Pentru a le înţelege motivaţiile trebuie să privim la cauzele lor specifice. Williams, (2003) afirma că: „Inamicul cu care se confruntă acum Statele Unite şi aliaţii lor nu poate fi înfrânt prin tactici şi tehnici obişnuite. Este ca o hidră: când i se retează un cap, apare imediat altul în loc datorită cogniţio-arousalului lor multiplu". Aşadar, citindu-i pe Sookhdeo şi Beach (2004), am concluziona că premisele fundamentale ale cogniţio-arousalului teroriştilor sunt:

- cauza politică pentru care merită să moară;
- cauza religioasă care dă acceptul actului;
- cauza economică pentru care pledează;

- cauza psihologică şi socială ca produs al acestora;
- cauza mass-mediei care inoculează şi modelează comportamente antisociale.

Determinanții centrali ai cogniţio-arousal sunt consideraţi a fi factorii de grup (competiția, întăririle, imaginea sinelui etc.) şi mediatorii cognitivi (relațiile) care duc la consecințe (persistență în sarcină) favorabile dezvoltării cogniţio-arousalului.

7.6. Robusteţea cognitivă a teroristului

Adesea pentru a înțelege dinamica personalității la terorişti trebuie avut în vedere conceptul robusteței cognitive (Ganor, 2005; Delcea, 2003). Conceptul de robustețe cognitivă reprezintă o variabilă a personalității teroristului cu semnificație în rezistența la distres. Prin definiție, robustețea cognitivă la terorist este o dispoziție de personalitate, manifestată la nivel cognitiv-comportamental. Trăsătura rezultă din percepția controlului personal, al valorii şi semnificației implicării şi din percepția evenimentelor şi schimbărilor de rol ca stimulente. De fapt, robustețea implică următoarele trei caracteristici: control, angajare şi provocare.

Controlul exprimă credința că evenimentele pot fi controlate şi influențate şi că există o percepere a abilităților proprii de a se raporta la o sarcină dată şi de a-şi asuma sarcina cu propria viață.

Angajarea exprimă tendința implicării şi persistența în atingerea scopului propus, credința că evenimentele au sens şi semnificație eternă şi dincolo de materie. Altfel spus, angajarea se referă la abilitatea de a

avea un interes real pentru diversele domenii în care este implicat pentru o cauză.

Iar provocarea este o caracteristică a robusteții cognitive ce derivă din percepția imprevizibilului ca un aspect de notorietate şi care poate oferi şanse de evoluție personală; datorită flexibilității cognitive şi toleranței ambiguității, experiențele noi sunt căutate şi interpretate ca situații stimulante şi benefice. Provocarea se exprimă şi prin tendința orientării spre viitor. Robustețea cognitivă mai reprezintă o caracteristică ce se structurează prin experiențele bogate, variate şi recompensatorii avute în copilărie, adolescență şi tinerețe. Aşadar, robustețea cognitivă a teroriştilor reprezintă dinamica personalității lor pentru a face față tuturor stimulilor indezirabili şi control asupra obstacolelor neprevăzute în timpul acțiunilor date (Jackson, 2005; Paul & Taillon, 2002).

Diferența dintre „normal" şi patologic la terorist nu este definitiv conceptualizată de către psihologicii criminalişti (*Vezi*, Delcea, 2006, pg. 23-28; DSM-IV-TR, 2003, pg. 297-344; 663-742 şi Kaplan & Sadock, 2001, pg. 322), ci foarte mulți cercetători din aceste domenii ştiințifice operează cu unele concepte asupra comportamentelor teroriste observate sub raționamente legislative şi culturale dintr-o societate dată pentru a explicita comportamentele observate la teroriști fără însă să fixeze modele adecvate după care să fie clasați ca „normal" sau patologic. Astfel, resursele coping constituie un repertoriu de reacții la un pericol, dependente de procesările de informație pe care sistemul cognitiv al teroristului le execută fiind astfel ajutat atunci când el este angajat într-o sarcină dată să facă față, mobilizând de asemenea resursele defensive pentru a anticipa un pericol „distal şi non-perceptiv" (Miclea & Curşeu, 2004, pg. 2). Prin acest capitol, s-a dorit să se facă o distincție clară între

teroristul cu un comportament „normal” şi cel cu tulburări psihotice. A fost abordată diferența între mobilizarea resurselor coping la cel „normal”, după tezele determinate (Ogien, 2002, pg. 155), precum şi reacția teroristului cu tulburări psihotice sub formă de agresivitate şi violență necontrolată sau o compulsiune conform tezelor psihiatrice. Cum de altfel în grupările teroriste resursele umane sunt centrate pe subiecți apți psihofiziologic, nu ne rămâne altceva de analizat decât modalitatea identificării acestor „terorişti programați”. Cum? Ofițerilor din structurile de securitate şi antiteroriste le revine această sarcină.

8. RESURSELE TERORISTE DE GRUP

8.1. Dinamicile teroriste de grup

Sociologii au aplicat cunoştinţele acumulate din rapoartele şi documentele găsite de către serviciile secrete americane şi israeliene şi date publicităţii (Delcea, 2003; 2004; 2006), în legătură cu comportamentul grupurilor mici sau restrânse din organizaţiile teroriste. Câteva trăsături ale grupărilor teroriste, cum ar fi presiunile despre conformitate şi consens, sunt caracteristice tuturor grupărilor teroriste. Shaw (1986:366) explică: aparentul spirit de echipă din cadrul unei grupări teroriste oferă adesea o soluţie nevoilor personale. Identitatea teroristă oferă individului un rol în societate, chiar dacă este unul negativ, care se măsoară prin prisma propriilor orizonturi de aşteptare şi care este suficient pentru a compensa pierderile anterioare. Apartenenţa la o grupare implică un simţ de potenţă, un cadru interpersonal intens şi închis, un statut social, un potenţial acces la bunăstare şi implicarea în ceea ce ar putea fi un mediu social grandios, dar nobil. Puternicele forţe psihologice de conversie în cadrul grupării sunt suficiente pentru a determina sancţiuni sociale tradiţionale împotriva violenţei. Pentru teroriştі, acţiunile lor au statutul moral al luptelor religioase sau al eliberării politice. Voi prezenta pe scurt factorii dinamici de grup care determină motricitatea unor comportamente de afiliere şi supunere faţă de lider şi grup cu preţul vieţii.

Tabel

Factorii dinamici de grup care influențează comportamentul teroristului

Integrarea în grup	**Nivelul de instrucţie**	**Aptitudini fizice, psihice**	**Calităţile personalităţii**	**Cogniţii şi expectanţe**	**Calităţi de comandă**
-camaraderie	-volumul de cunoştinţe	-structura fizică şi vârsta	-stăpânirea de sine şi respectul față de cei din grup	-metacogniția	-luarea în considera-re a intereselor de grup
-respectarea regulilor de grup	-dezvolta-rea abilități-lor de atac şi deprinderea	-gradul de instrucție şi succesiunea, lipsa erorilor	-sacrificiul cu prețul vieții	-autoreglarea	-arta de manager în grup
-autosatisface-rea de apartenență de grup	-rangul de expert în atac	-inteligența	-respectul moral față de lider	-automotivația	-responsa-bilitatea față de interesele individuale
-atitudinea şi respectul față de grup	-mobilitate fizică foarte bună	-atenție şi autoreglare	-integrare şi respectul față valorile grupului	-speranța în promisiunile liderului religios	-spirit de observație şi de conducere în grup
-supunerea totală față de lider şi grup	-cunoaşte-rea tehnicilor de luptă şi dexteritate	-ochi-mână foarte bună	-integritate şi ascultare de ordinele grupului	-fanatism	-rolul de paternitate şi înțelegere
-automotivație şi dedicare față de grup şi lider	-rezistență fizică şi psihică în luptă	-gândirea în spațiu şi deprinderea tehnică	-loialitate față de camarazi şi lider	-sentimentul religios	-disciplina prin ucidere

(*Delcea, 2006*)

Acest tabel arată factorii dinamici de grup care influențează, modelează şi controlează comportamentul teroristului şi cum anume face el față acțiunilor de atac în grup. Din rapoartele existente, ale teroriştilor prinşi şi interogați de CIA, FBI şi din informațiile date publicității de serviciile secrete israeliene, s-a constatat că teroriştii lucrează în echipă, iar influența grupului are un rol decisiv în îndeplinirea sarcinilor lor. Subiecții din tabel sunt atât bărbați cât şi femei, dar şi tineri cu vârste cuprinse între 12 şi 19 ani din organizațiile teroriste palestiniene. Indiferent de motivul care i-a determinat să-şi asume rolul de terorişti, transformarea lor în terorişti cu agendă politică sau religioasă are loc în cadrul grupării teroriste. Aceasta le insuflă un spirit de apartenență, un sentiment de auto-importanță şi un nou sistem ideologic de persuasiune, care defineşte actul terorist ca fiind acceptabil din punct de vedere moral şi scopurile grupării ca fiind de o importanță vitală.

Grupările teroriste sunt similare sectelor sau cultelor religioase. Ele cer angajament total din partea membrilor; adesea interzic relațiile cu outsideri, deşi acest lucru se întâmplă foarte rar în cazul grupărilor teroriste separatiste sau etnice, ai căror membri sunt bine integrați în societate; ele răresc, uneori chiar interzic relațiile sexuale; impun conformitate; caută coeziunea prin intermediul încrederii mutuale şi a independenței; şi încearcă să-şi îndoctrineze membrii cu ideologia lor proprie. Conform lui C. Holloway, M.D. şi Ann E. Norwood, M.D. (1997:417), procesul de acceptare a concepțiilor, codurilor şi cultelor grupării teroriste „implică o interacțiune între structura psihologică a personalității teroristului şi factorii ideologici, procesele colective,

organizările structurale ale grupărilor şi facţiunilor teroriste, şi cadrul socio-cultural al grupării" (Hudson, 1999).

Knutson, Ehud Sprinzak (1990:79), analist politic israelian educat în America, spune: „Se pare că, o dată cu adâncirea radicalizării, identitatea grupării colective ia în considerare mai mult identitatea individuală a membrilor; iar, în stadiul terorist, identitatea colectivă ajunge la apogeu". Această ideologie colectivă are o importanță majoră. Post afirmă (1990:38) că „teroriştii al căror simț al importanței provine din faptul că sunt terorişti nu pot fi forțați să renunțe la terorism, pentru că aceasta ar însemna să-şi piardă rațiunea de a exista". Gruparea teroristă manifestă caracteristicile gândirii colective (vezi *Glosar*), după părerea lui Janis (1972). Printre trăsăturile atribuite de Janis grupărilor sunt iluziile vulnerabilității, care duc la optimism excesiv şi asumarea de riscuri excesive, prezumții ale moralității grupării, percepții unidimensionale despre inamicul văzut ca forță a răului, şi intoleranța provocărilor unui membru la concepții-cheie (Hudson, 1999).

Unele principii importante ale dinamicii de grup în cadrul grupărilor operative pot fi aplicate eficient analizelor dinamicii teroriste de grup. Unul dintre principiile general acceptate, demonstrat de W. Bion, este faptul că judecata şi comportamentul individual sunt influențate de puternicele forțe ale dinamicii de grup. Fiecare grupare, conform lui Bion, are două forțe opozante – tendință rară de a acționa într-o manieră cooperativă, directă, liberă pentru atingerea scopurilor propuse, şi o tendință, mai puternică, de a sabota scopurile propuse. Cea de-a doua tendință rezultă într-o grupare care se defineşte în relație cu lumea externă şi acționează ca şi cum singurul mod de supraviețuire este

lupta; o grupare care caută direcționarea către un lider omnipotent, căruia să-i subordoneze propria judecată independentă şi să acționeze ca şi cum n-ar avea rațiune proprie; şi o grupare ce acționează ca şi cum ar fi un Mesia care va salva lumea şi va crea o alta mai bună. Post crede că gruparea teroristă este apoteoza tendinței de sabotaj, etalând de regulă toate cele trei simptome (Hudson, 1999).

Atât structura cât şi originea socială trebuie examinate în cazul unei aprecieri a dinamicilor teroriste de grup. După părerea lui Post, analizele structurale implică identificarea motricității lor. În cadrul diviziilor teroriste autonome se observă o tendință spre tensiune. În schimb, diviziile aparținătoare unei grupări teroriste cu o structură bine diferențiată sunt organizate în coloane, permițând astfel ca deciziile politice să se dezvolte în afara coloanelor (Hudson, 1999).

Post a descoperit că psihologia de grup implică mai multe aspecte decât psihologia individuală. După ce a ajuns la concluzia că nu există o ideologie teroristă, şi-a îndreptat atenția spre studiul mediului familial al teroriştilor. El a descoperit că dinamicile de grup ale grupărilor naționalist-separatiste şi ale grupărilor anarhist-ideologice diferă foarte mult. Membrii grupărilor naționalist-separatiste sunt adesea cunoscuți în cadrul comunităților lor şi mențin relații cu prietenii şi familiile din afara grupării teroriste, mişcându-se cu uşurință în interiorul şi în exteriorul comunității. Din contră, membrii grupărilor anarhist-ideologice au legături foarte severe cu familia şi comunitatea şi nu sunt sprijiniți de aceştia. Astfel, gruparea teroristă este singura sursă de informație şi securitate, situație care îi constrânge să se conformeze şi să comită acte de terorism (Hudson, 1999).

8.2. Procesul psihologic de aderare la o grupare teroristă

Indivizii care devin terorişti sunt adesea şomeri, indivizi alienați din punct de vedere social. Cei cu studii puține, cum ar fi tinerii din ghetourile algeriene sau Gaza Strip, aderă la grupări teroriste din plictiseală şi din dorința de aventură, în câştigul unei cauze pe care o consideră dreaptă. Unii indivizi pot fi motivați de dorința de a-şi pune în practică anumite îndemânări, cum ar fi fabricarea de bombe. Tinerii educați pot fi motivați mai mult de convingeri politice sau religioase. Persoana care devine terorist în țările occidentale este fie intelectual, fie idealist. De obicei, aceşti tineri, fie ei educați sau needucați, se angajează în proteste ocazionale şi disidență. Potențialii membri încep adesea ca simpatizanți ai grupării. Adesea ei provin din organizații susținătoare, cum ar fi grupări de deținuți susținătoare sau grupări studențeşti activiste. Din simpatizanți, ei devin susținători pasivi. Şi incidentele violente cu poliția sau cu alte forțe de securitate motivează un individ deja alienat din punct de vedere social să adere la o grupare teroristă. Deşi circumstanțele diferă, rezultatul final al acestui proces treptat este că individul, adesea cu ajutorul unui membru de familie sau al unui prieten care are contacte cu teroriştii, devine terorist. Selectarea noilor membri într-o grupare teroristă este totuşi foarte drastică. De-a lungul unei perioade de mai bine de un an, noul recrut are o evoluție lentă până să ajungă la statutul de membru cu drepturi depline.

Un individ care se depărtează de societate ar putea deveni la fel de bine călugăr sau pustnic. Pentru a deveni terorist, acesta are nevoie de o motivație puternică. Totuşi, nici această motivație nu este de ajuns.

Potențialul terorist are nevoie şi de ocazia să adere la o grupare teroristă. Şi, la fel ca pentru oricare job, ei trebuie să fie acceptați de membrii ai grupării, având în vedere că grupările sunt exclusiviste. Astfel, recruții nu au nevoie doar de o personalitate compatibilă, ci şi de anumite abilități folositoare grupării, cum ar fi cele legate de domeniul armamentului sau comunicațiilor.

Psihologia aderării la o grupare teroristă diferă în funcție de tipologia grupării. O persoană care aderă la o grupare teroristă anarhistă sau marxist-leninistă de obicei nu beneficiază de suport social, ci doar de desconsiderare socială, în timp ce aderenții la o grupare etnică separatistă (ETA sau IRA) se bucură de suport social considerabil şi chiar de respect în cadrul enclavelor etnice (Hudson, 1999).

Psihologul Eric D. Shaw (1986: 365) oferă un caz revelator pe care-l numeşte „Modelul Evoluției Personale", prin care teroriştii îşi încep noua lor profesie. Componentele acestei evoluții includ: procese de socializare; injurii narcisiste; evenimente încurajatoare, în special confruntarea cu poliția; şi legături personale cu membrii unor grupări teroriste, după cum urmează: modelul evoluției personale sugerează faptul că teroriştii provin dintr-o comunitate care a avut de suferit. Activitățile lor politice anterioare au fost determinate probabil de filozofia socială liberală din familie, însă depăşesc percepția lor de a contrazice convingerile familiei lor şi lipsa de acțiuni sociale. Filozofiile politice de familie pot servi de asemenea la sensibilizarea acestor persoane față de tensiunile economice politice inerente în cadrul societății moderne. Ca grup, se pare că nu au avut succes în obținerea unui loc tradițional în societate, ceea ce a contribuit la frustrarea lor. Nevoia majoră de a aparține unei grupări teroriste este simptomatică unei

identități psihosociale incomplete sau fragmentate. (În termenii lui Kohut – un „ego colectiv" defectiv sau fragmentat). Foarte interesant este faptul că acțiunile forțelor de securitate sau ale poliției determină o activitate politică mai violentă din partea acestor indivizi, iar existența unei legături personale cu alți teroriști dă naştere la un spirit de echipă foarte dezvoltat în cadrul grupărilor violente (Hudson, 1999).

Mai mult, organizațiile teroriste din țările în curs de dezvoltare recrutează membri din ce în ce mai tineri. Singurele modele pentru aceşti tineri sunt teroriştii şi luptătorii de gherilă. Abu Nidal, spre exemplu, a reuşit să recruteze tineri alienați, săraci şi needucați, încântați să aibă legătură cu o grupare condusă de o figură bine cunoscută, dar în acelaşi timp misterioasă (Hudson, 1999).

Între anii 1980-1990, mii de voluntari musulmani străini (14.000, potrivit „Jane's Intelligence Review") – furioşi, tineri şi zeloşi, proveniți din mai multe țări, inclusiv din Statele Unite – s-au deplasat spre baze de antrenament din Afganistan sau din regiunea de graniță dintre Pakistan şi Afganistan, pentru a se perfecționa în arta militară. Aveau vârste cuprinse între 17-35 de ani. Unii dintre ei aveau studii superioare, însă majoritatea erau tineri şomeri needucați, fără nicio perspectivă (Hudson, 1999).

Deborah M. Galvin (1983) notează faptul că există o cale comună de aderare la terorism în ceea ce priveşte femeile, şi anume prin implicarea în politică şi prin aducerea la o cauză politică. Intifada (vezi *Glosar*), spre exemplu, a radicalizat mai mulți tineri palestinieni, care mai apoi au intrat în organizații teroriste. Cel puțin jumătate dintre protestatarii intifadei erau tinere. Unele femei sunt recrutate în organizații teroriste de către iubiții lor. Galvin acordă o importanță deosebită implicării femeilor: „scenariul iubitului (iubitei)/complicelui feminin".

Iubitul, membru al unei grupări teroriste, recrutează femeia în grupare. Una dintre membrele ETA, „Begona", i-a povestit lui Eileen MacDonald (1992) cum a intrat în grupare la vârsta de 25 ani: „Am aderat [în ETA] din cauza unui bărbat care era deja membru" (Hudson, 1999).

O femeie care este recrutată într-o organizație teroristă pe baza calificărilor ei şi a motivației va fi probabil tratată cu mai mult profesionalism de către camarazii ei decât una căreia îi lipsesc aceste calități. Doi dintre detonatorii PFLP ai cursei Sabena 517 din Bruxelles spre Tel Aviv din 8 mai 1972, Therese Halsa, 19 ani, şi Rima Tannous, 21 ani, erau total diferite. Therese, fiica unei familii arabe de clasă mijlocie, urma o şcoală de asistente când a fost recrutată în Fatah de un coleg, ajungând să fie apreciată în organizație. Rima, orfană, de inteligență mediocră, devenise amanta unui doctor care a învățat-o să se drogheze şi a recrutat-o în Fatah. A devenit în totalitate dependentă de unii dintre membrii Fatah, care au supus-o la abuzuri fizice şi psihice.

Anumite grupări teroriste recrutează atât bărbați, cât şi femei, proveniți din organizații legale. Spre exemplu, personalul ETA este compus din membri ai Egizan („Act Woman!"), mişcare feministă afiliată aripii politice ETA, partidului lui Henri Batasuna (Unitatea Populară); sau ai unei grupări sincretiste care vrea să dizolve ETA. În timp ce colaborau cu o grupare sincretistă, mai multe femei deveneau frustrate în fața torturării prizonierilor, ajungând la concluzia că singura soluție ar fi să riposteze prin aderarea la ETA. „Femeile păreau mult prea afectate de suferința prizonierilor în comparație cu bărbații", se confesa „Txikia", membru ETA de la vârsta de 20 ani, lui MacDonald, „iar atunci când deveneau din susținători membri de gherilă, se pare că dovedeau cel mai mare devotament în luptă" (Hudson, 1999).

8.3. Presiuni psihologice de conformare

Presiunea asupra membrilor, solidaritatea de grup şi psihologia dinamicii de grup ajută la forţarea (constrângerea) membrilor să rămână în grupare (Delcea, 2003; Hudson, 1999). Conform lui Post (1985), din tendinţa teroristă de a-şi subordona identităţile în grupare rezultă un fel de „mentalitate de grup" şi un cod moral de grup ce implică obedienţă necondiţionată pentru grupare. După cum observă Crenshaw (1985), „gruparea, ca selector şi interpret al ideologiei, este centrală". Coeziunea grupării creşte şi descreşte în funcţie de gradul pericolului extern care o ameninţă.

Nevoia de a aparţine unei grupări îi motivează pe majoritatea teroriştilor care vor să adere la o grupare teroristă. Comportamentul teroriştilor este similar ca urmare a nevoii indivizilor alienaţi şi dornici să adere la o grupare. Pentru noul recrut, gruparea teroristă devine un substitut familial, iar liderii grupării devin substituţi ai părinţilor lor. Motivaţia-cheie pentru aderarea la o grupare teroristă este dorinţa de a-i aparţine, iar fraternitatea indivizilor cu aceleaşi mentalităţi este bazată pe nevoia de înţelegere în cel mai înalt grad între membrii grupării. În momentul în care gruparea este atacată de forţe de securitate, apare în interiorul său tendinţa membrilor de a deveni mai uniţi.

Un membru mai puţin devotat, care încearcă să pună la îndoială deciziile sau ideologiile grupării ori să cedeze în faţa unor presiuni externe împotriva grupării, va fi supus unor sancţiuni foarte severe. Grupările teroriste sunt recunoscute prin violenţa lor asupra membrilor care încearcă să dezerteze. În 1972, când jumătate din gruparea teroristă

de 30 de membri Rengo Sekigun (Armata Roşie), cunoscută sub numele de JRA, a contestat strategia grupării, opozanții, printre care o femeie însărcinată considerată a fi „prea burgheză", au fost legați de nişte stâlpi în nord, în munții Japoniei, înfăşurați în cabluri şi aruncați în aer. În majoritatea cazurilor, decizia de a adera la o grupare teroristă sau la o sectă teroristă ca Aum Shinrikyo este de obicei una irevocabilă (Hudson, 1999).

8.4. Presiuni psihologice de comitere a unor acte de violenţă

Post (1990, pg. 35) afirmă că „indivizii devin terorişti cu scopul de a intra în grupări teroriste şi de a comite acte de terorism". Intrarea într-o grupare teroristă le oferă un simț de „eroism revoluționar" şi importanţă de sine de care nu se bucurau ca simpli cetățeni. În consecință, un lider care este înclinat spre acțiune are o poziție mai bună în cadrul grupării decât unul care promovează prudența şi moderația. Thomas Strentz (1981, pg. 89) a afirmat că grupările teroriste ce operează împotriva democrației au adesea un comandant pe care îl numesc „oportunist", adică un activist, de regulă bărbat, a cărui activitate criminală predatează implicarea sa politică. Strentz aplică clasificarea psihologică a personalității antisociale, cunoscută şi sub denumirea de sociopată sau psihopată, stilului de viață al acestui tip de individ înclinat spre acțiune. Exemplele sale îi includ pe Andreas Baader şi Hans Joachim Klein din Banda Baader-Meinhof şi pe Akira Nihei din JRA. Deşi oportunistul nu este bolnav psihic, explică Strentz : "Este evident că se află la dispoziția altora şi este lipsit de capacitatea de a simți vinovăție sau empatie". Potrivit mai multor surse, Baader era un individ antipatic, având un mod

constant de comportament agresiv față de ceilalți membri ai grupării, incult şi cu un trecut criminal. Adesea recrutat de liderul grupării, oportunistul caută de regulă să preia conducerea grupării, dând naştere la tensiuni între el şi lider. De obicei, liderul îl manipulează pe oportunist, făcându-l să creadă că el conduce gruparea (Hudson, 1999).

Pe baza observațiilor sale despre rezistența grupărilor din timpul celui de-al II-lea Război Mondial, J.K. Zawodny (1978) a ajuns la concluzia că determinantul principal al luării de decizii de grup nu este realitatea externă, ci climatul psihologic din cadrul grupării. Pentru teroriştii înclinați spre acțiune, inacțiunea este extrem de stresantă. Pentru membrii înclinați spre acțiune, dacă gruparea nu acționează înseamnă că nu are justificare. Acțiunea eliberează de stres reafirmând acestor membri că au un scop. Astfel, în analizele lui Zawodny, o grupare teroristă trebuie să comită acte de terorism pentru a-şi justifica existența (Hudson, 1999).

Alți terorişti pot avea impresia că onoarea lor personală depinde de gradul de violență împotriva inamicului. În 1970, Salah Khalef („Abu Iyad") din Negrul Septembrie a fost capturat de iordanieni şi apoi eliberat, după ce le-a ordonat camarazilor săi să înceteze lupta şi să depună armele. Dobson (1975, pg. 52) raportează că, potrivit iordanienilor : "Abu Iyad a fost pus într-o situație ridicolă de gherilele care au luptat în continuare, fapt care l-a determinat să devină extrem de violent" (Hudson, 1999).

Pearlstein afirmă că alte exemple de autojustificare a teroriştilor politici pentru acțiunile lor teroriste includ revendicarea unor atentate. Prin revendicarea unui atentat, teroristul sau gruparea teroristă nu numai că promovează cauza grupării, dar şi comunică o autojustificare retorică a

actului terorist şi a cauzei pentru care a aderat la ea. Prin ameninţarea viitorului act de terorism, teroristul sau gruparea teroristă, îşi absolvă responsabilitatea pentru orice potenţiale victime (Hudson, 1999).

8.5. Cogniţia ideologică şi religioasă a teroristului

Teroriştii nu percep lumea la fel ca membrii guvernelor sau societatea civilă. Sistemele lor conceptuale ajută la determinarea strategiilor şi a modului în care reacţionează la politicile guvernamentale. Crenshaw (1988, pg. 12) observă că „acţiunile organizaţiilor teroriste se bazează mai degrabă pe o interpretare subiectivă a lumii decât pe realitatea obiectivă". Variabilele din care sunt formate sistemele lor conceptuale includ mediul lor politic şi social, tradiţiile culturale şi dinamicile interne ale grupărilor lor clandestine. Convingerile lor par iraţionale pentru societate, însă teroriştii acţionează în mod raţional.

Conform teoriei cognitive, activităţile mentale ale individului (percepţia, memoria şi raţiunea) sunt determinanţi comportamentali importanţi. Cunoaşterea este un concept important în psihologie, deoarece este procesul general prin care indivizii ajung la o înţelegere şi la găsirea unui sens lumii. Teroriştii văd lumea prin prisma ideologiei lor mărginite, fie ea marxism-leninism, anarhism, naţionalism, fundamentalism islamic (vezi *Glosar*) sau oricare altă ideologie. Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că teroriştii nu se consideră terorişti, ci soldaţi, eliberatori, martiri şi luptători legitimi pentru nobile cauze sociale. Teroriştii care recunosc că acţiunile lor sunt teroriste sunt atât de devotaţi cauzelor lor încât nu le pasă cum sunt priviţi de lumea exterioară. Alţii pot fi la fel de devotaţi, însă nu le place să fie identificaţi

ca terorişti care se opun luptătorilor pentru libertate sau eliberatorilor naţionali (Hudson, 1999).

Kristen Renwick Monroe şi Lina Haddad Kreidie (1997) au descoperit *perspectiva* – ideea că avem cu toţii o viziune despre lume, o viziune despre noi înşine şi o viziune despre noi înşine în relaţie cu alţii – de a fi o unealtă foarte utilă în înţelegerea fundamentalismului, spre exemplu. Ipoteza propusă este că perspectivele fundamentaliştilor seamănă între ele şi că diferă în moduri semnificative şi consistente, din perspectiva nonfundamentalismului. Monroe şi Kreidie concluzionează că „fundamentaliştii nu se consideră indivizi, ci se consideră mai degrabă simboluri ale islamului". Ei susţin că este o greşeală din partea politicienilor occidentali să îi trateze pe fundamentaliştii islamici ca fiind actori raţionali şi să-i numească iraţionali atunci când nu acţionează conform metodelor tradiţionale. „Fundamentalismul islamic nu ar trebui asociat simple lor valori politice care pot fi compromise sau negociate, sau chiar sistemului ideologic – cum ar fi socialismul sau comunismul – în care sunt recunoscute modelele democratice liberale ale discursului şi interacţiunii politice". Ei afirmă că „fundamentalismul islamic implică o conştiinţă politică diferită, una în care identitatea religioasă determină opţiunile deschise fundamentalistului. Acesta se extinde pe toate ariile şi nu respectă nici o separare între privat şi politic" (Hudson, 1999).

Lucrările existente încearcă să explice că fundamentalismul religios se bazează adesea pe teoria modernizării şi subliniază o criză de identitate, explicând fundamentalismul religios ca fiind un antidot pentru dislocările rezultate dintr-o schimbare rapidă sau din modernizare. Fundamentalismul islamic este descris adesea ca fiind o apărare împotriva ameninţărilor aduse de modernizare identităţii tradiţionale a

unei grupări religioase. Respingând ideea fundamentalismului ca patologie, teroriştii raționali demonstrează o dezvoltare socio-economică instabilă ca motiv principal pentru nemulțumirea şi alienarea suferită de aceşti indivizi. Prinşi între o cultură islamică ce promovează valori morale şi satisfacție spirituală şi modernizarea culturii occidentale, ce oferă acces la îmbunătățire materială, mulți musulmani ajung la anxietate, alienare şi dezorientare printr-o dăruire absolută față de modul de viață islamic. Astfel, fundamentalistul islamic este considerat un individ alienat, cu convingeri dogmatice şi rigide şi un complex de inferioritate şi la fel de idealist şi devotat la o viață austeră plină de lupte şi sacrificii (Hudson, 1999).

Totuşi, în anii ’90, studii empirice despre grupările islamice au combătut acest punct de vedere. Hoffman-Ladd (1993), de exemplu, sugerează că fundamentaliştii nu sunt neapărat ignoranți şi asupriți, conform stereotipului, ci în mod frecvent candidați şi absolvenți de fizică, chiar dacă sunt adesea candidați proveniți din medii rurale sau tradițional religioase. Fundamentalismul este mai mult o revoltă a tinerilor prinşi între trecutul tradițional şi o educație occidentală seculară. Reuben şi Bernard Lewis susțin şi ei că ar exista o coeziune cognitivă între Occident şi convingerile fundamentaliste. Centrându-se pe fundamentaliştii Sunni, Reuben afirmă că scopurile acestora sunt percepute nu ca interese individuale, ci ca imperative morale, iar concepțiile lor despre lume diferă foarte tare de cele occidentale (Hudson, 1999).

Având drept scopuri imperative morale, grupările fundamentaliste percep lumea prin intermediul lentilelor distorsionante ale concepțiilor lor religioase. Deşi percepțiile grupărilor teroriste seculare arabe nu

implică convingeri religioase, acestea au propriile imperative ideologice care le distorsionează capacitatea de a vedea lumea cu obiectivitate. În concluzie, percepția lor despre lume este la fel de distorsionată ca aceea a fundamentaliştilor. Astfel, grupările seculare văd şi ele la fel de greşit realitățile politice, economice şi sociale. De exemplu, Harold M. Cubert afirmă că PFLP, ghidat de ideologia economică marxistă, a înțeles greşit motivele ostilității populare din Orientul Mijlociu împotriva Occidentului, „deoarece asemenea ostilitate, când apare, este în general o replică la amenințarea pe care se presupune că o pune cultura occidentală împotriva valorilor islamice în regiune”.

GLOSAR

Abilitatea teroristului - Cunoştinţe demonstrabile sau talent în acţiunile de premeditare a actelor de omor. Abilitatea teroristului mai include aptitudinea şi achiziţia tuturor exerciţiilor din timpul antrenamentelor şi instructajelor, în timpul cărora teroristul învaţă şi care este gradual consolidat..

Afgani – Termen aplicat veteranilor războiului afgan. Un număr de luptători aşa-zişi mujahideeni sau de rezistenţă islamică, care au ajuns în Afganistan în anii ’80, iar la începutul anilor ’90 şi-au folosit deprinderile şi relaţiile făcute în timpul războiului afgan în atentate teroriste externe. Afganii au transmis, de asemenea, cunoştinţele lor unei noi generaţii de militanţi musulmani din ţări ca Algeria, Bosnia-Herţegovina, Franţa şi Filipine. Această nouă categorie de terorişti afgani, care operează independent, nefiind susţinută de sponsori statali, este expertă în armament şi exploziv modern şi este capabilă să folosească cele mai avansate mijloace de comunicaţie şi transport. De vreme ce teroriştii musulmani au fost implicaţi iniţial datorită priorităţilor naţionale în războiul afgan, după război au început să lucreze împreună – pakistanezi, egipteni, algerieni etc. Componenta afgană al Qaeda este cunoscută şi sub denumirea de Mişcarea Islamistă Armată (AIM).

Agresivitatea necontrolată – Comportament deviant şi intenţionat de a distruge, de a omorî şi de a agresa subiectul uman cu sânge rece şi fără conştiinţă, sub impactul frustrării şi al violenţei. Acest comportament face parte din categoriile antisociale, deviante, ale furiei ilicite şi din acea

formă de agresivitate deplasată, în care subiecţii umani (civili necombatanţi) devin victime neajutorate, fiind omorâte de către agresorul necontrolat.

Agresivitatea controlată – Comportament intenţionat care răspunde unuia de tipul agresivitate necontrolată, ostilă şi violentă pentru a-l stopa, elimina şi izola în vederea prevenirii rănirii şi uciderii unei persoane. Acest comportament, învăţat în unităţile de instrucţie şi antrenament, este manifestat de către serviciile militare, de către poliţie, serviciile de pază, protecţie, iar mai nou, de către terorişti. Agresivitatea controlată nu răspunde sub impactul frustrării şi al furiei, ci opune rezistenţă şi izolează comportamentele agresive necontrolate, care se află sub impactul frustrării şi al furiei.

Antiterorism – Termen ce reprezintă acele măsuri defensive pasive luate pentru minimizarea şi prevenirea vulnerabilităţilor în faţa terorismului.

Asasinii – Începând cu secolul al XI-lea şi până în secolul al XIII-lea, o sectă de musulmani, numită „Asasinii", folosea asasinatele drept unealtă de purificare în religia musulmană. Victimele „Asasinilor", care erau în general oficiali, erau ucise în public, cu scopul de a se comunica erorile oficialităţilor vizate. Acţionând în public, asasinul putea fi prins şi omorât pentru a demonstra puritatea motivelor sale şi pentru a fi primit în Rai.

Automodelarea teroristului – Procedură de modelare care implică atât aspectele condiţionării operante cât şi pe cele ale condiţionării clasice şi

care nu necesită prezența unui experimentator. Teroristul trece prin acel proces al învățării comportamentale, în cadrul grupării teroriste şi cognitive, prin observarea şi imitarea superiorilor şi a învățătorilor lor. Modificarea comportamentului operant la terorist se face prin întărirea numai a acelor variații care sunt un răspuns la dorința liderului grupării teroriste din care face parte teroristul.

Baader-Meinhof Gang – Denumire jurnalistică a Partidei Armatei Roşii (RAF). Deşi RAF a fost redusă la mai puțin de 20 de membri la începutul anilor '90, s-ar putea să mai existe încă în stare pasivă. Rețeaua de suport a grupării, formată din sute de germani, majoritatea profesionişti bine educați, stă mărturie pentru o posibilă supraviețuire a organizației.

Combaterea terorismului – Defineşte acțiunile realizate pentru a se opune tuturor formelor teroriste şi patternurilor asociate lor, rezultate din orice fel de sursă de amenințare.

Contraterorismul - Defineşte întreaga gamă de măsuri ofensive luate pentru prevenirea, combaterea şi răspunsul la terorism.

Coping – Control, adaptare pentru a face față problemelor apărute. Mobilizarea tuturor resurselor personale pentru a face față stresului. Proces de adaptare la mediul social şi fizic.

Cult – Sentiment de admirație totală şi de aderență față de lider, față de Organizația teroristă de care aparține, față de ideologia şi doctrina organizației, de obiceiurile şi formele de manifestare în organizație.

Cyberspace – Ciberspațiu. Spațiul internet în care diferite persoane interacționează prin intermediul calculatoarelor interconectate. Comunicația se poate realiza independent de distanța fizică.

Devianţă – Formă de acțiune a unor clase de oameni care nu se supun normelor, valorilor sociale şi legilor în vigoare.

E-mail – a) Schimb de mesaje scrise şi fişiere printr-o rețea de comunicare, cum ar fi o rețea locală (intranet) sau internetul, realizat de obicei între calculatoare sau terminale;
b) Mesaj scris având o natură electronică.

Facţiunea Armatei Roşii – **RAF**, cunoscută formal sub numele de Banda Baader-Meinhof, a fost o grupare de anarhişti germani de stânga, activă între 11 mai 1972 şi începutul anilor ’90.

Fanatism – Ataşament pătimaş față de o convingere politică, credință religioasă, însoțit de o totală intoleranță şi cogniții irațională față de opiniile oamenilor şi normele etice, sociale şi civile.

Fight or flight *(luptă sau zbor)* – Teorie introdusă de W. B. Cannon în 1929. Atunci când individul este în stare de stres, bătăile inimii se accentuează, plămânii funcționează mai eficient, adrenalina şi zahărul sunt transportate în sânge, care ajunge în cantități mari în muşchi.

Fundamentalism – Termen referitor la persoanele care îşi dedică viața promovării fundamentelor religiei lor.

Gândirea colectivă – Conform definiției originale a lui I.L. Janis, „un mod de gândire practicat de oameni atunci când dorința membrilor pentru unanimitate depăşeşte motivația de a folosi acțiuni alternative în realitate".

Gherilă – Organizație revoluționară care consideră revolta ca fiind opusă terorismului, cu toate că foloseşte şi metode teroriste. De obicei operând deschis în țări mai puțin dezvoltate, grupările de gherilă încearcă să-şi mențină teritoriul şi să atace infrastructura statală, în timp ce teroriştii operează de obicei în arii urbane şi atacă mai multe ținte. Grupările de gherilă atrag de obicei civili, în timp ce teroriştii sunt foarte selectivi în alegerea membrilor.

Hacker – a) Pasionat de calculatoare, persoană cu un bagaj impresionant de cunoştințe în domeniul IT şi programării calculatoarelor şi care examinează codul sistemelor de operare sau a altor programe pentru a vedea cum funcționează; b) Persoană care utilizează cunoştințele de specialitate din domeniul calculatoarelor în scopuri ilicite.

Harta psihologică – Reprezentarea mentală a unei arii geografice, saturată în cunoştințele şi reacțiile emoționale ale subiectului față de diverse puncte de pe această hartă. Proiecție subiectivă a unei hărți cartografice.

Ideologie – Cogniții şi credințe împărtăşite, care servesc la justificarea intereselor grupărilor teroriste dominante. Baza ideologică dintr-o

grupare teroristă poate fi mai mult sau mai puțin influențabilă în interesele şi scopurile pe care teroriştii doresc să le atingă.

Intifada – Revolta palestinienilor împotriva ocupației militare israeliene din West Bank şi Fâşia Gaza, care a început în octombrie 1987. De asemenea, numele Armatei pentru Eliberarea Palestinei, grupare formată din palestinieni adulți şi adolescenți, activă între anii 1987–1993 şi implicată în atacuri armate asupra trupelor israelite. Campania lor includea demolări şi bombardări. Aproximativ 1.300 de palestinieni şi 80 de izraeliți au murit până în 1991.

***Ipoteza frustrării* – agresiunii** – Ipoteza potrivit căreia orice frustrare duce la o anumită formă de agresiune, iar fiecare acțiune agresivă rezultă din frustrare. Conform definiției lui Robert Gurr: „Precondiția obligatorie pentru conflictul civil violent este privarea relativă, mai precis percepția de discrepanță dintre aşteptările actantului şi capacitățile aparente ale mediului său. Privarea poate fi individuală sau colectivă".

Jihad – Substantiv verbal arab derivat din jahada („a lupta"). Deşi „război sfânt" nu este o traducere literală, aceasta ar explica ideea de jihad. În cursul renaşterii fundamentalismului islamic, doctrina jihad a fost invocată pentru a i se justifica rezistența, inclusiv actele teroriste, pentru a combate regimurile „ne-islamice" sau pentru descoperirea inamicilor externi ai Islamului, cum sunt Israelul şi Statele Unite.

Mass-media – Modul de comunicare care face uz de ziare, reviste, radio, televiziune, internet şi care transmite prin satelit şi fax informații

publicului larg şi de pretutindeni. Pentru terorism, mass-media constituie una din modalitățile de intimidare.

Mecanismul de coping - Mecanismul de coping este ansamblul eforturilor cognitive şi comportamentale destinate controlării, reducerii sau tolerării exigențelor interne şi externe care amenință sau depăşesc resursele unui subiect. Există două tipuri de mecanisme de coping şi anume: mecanism de coping disfuncțional dezadaptiv şi mecanism funcțional dezadaptiv. Primul se referă la problemele etiopatogenetice, cel de al-doilea face referire la starea normală şi funcțională a mecanismului de coping.

Mentalitate (orig. midset) – Substantiv definit în *American Heritage Dictionary*:
„1. Atitudine sau dispoziție mentală fixă care determină reacția şi interpretarea unei situații; 2. Înclinație sau obicei". *Merriam Webster's Collegiate Dictionary* (cea de-a 10-a ediție): „1. Atitudine sau înclinație mentală; 2. Stare mentală fixă". Termenul datează din 1926, însă nu este inclus în dicționarele de psihologie.

Mişcarea 2 Iunie – Grupare anarhistă de stânga înființată în Berlinul de Vest în 1971, care lupta împotriva regimului democratic din Berlinul de Vest, prin bombardamente, jafuri bancare, răpiri şi asasinate. Gruparea a fost denumită după data comemorării morții lui Benno Ohnejorg, care a fost ucis într-o demonstrație împotriva vizitei şahului Iranului la Berlin din 2 iunie 1967. Gruparea era asociată cu Facțiunea Armatei Roşii, iar

după ce majoritatea membrilor săi au fost arestați la sfârşitul anilor ’70, cei rămaşi au intrat în RAF.

Mujahidean – Termen ce îi defineşte pe luptătorii musulmani din jihad, cât şi numele mai multor grupări politice şi paramilitare, cum ar fi Afganii Mujahideeni.

Narcisism – Egocentrism exagerat, iubire pentru imaginea de sine, tulburare de personalitate narcisică sau personalitate narcisistă. Subiectul are sentimentul exagerat al importanței propriei persoane, pretinde atenție şi admirație din partea celorlalți, îi exploatează, dar nu le oferă nimic în schimb.

On-line – Capacitatea unui utilizator de internet de a se conecta, ca urmare a faptului că deține un cont care-i permite accesul.

Personalitate – Tiparele distincte de cogniție, emoție şi comportament ce definesc stilul personal al individului de a interacționa cu mediul fizic şi social.

Personalitate antisocială – Este un patern de desconsiderare şi de violare a drepturilor altora, operant din prima copilărie şi adolescență ca orientare până la maturitate. Subiectul cu această tulburare de personalitate manifestă o incapacitate de supunere la normele sociale, legale, comițând repetate acte ilicite, dând dovadă de agresivitate, crimă repetată cu “sânge rece”, lipsă de culpabilitate şi etică etc.

Personalitate narcisistică – Este un pattern ridicat, exprimând necesitatea de admirație şi lipsă de empatie față de ceilalți. Sentimentul subiecților cu această tulburare de personalitate narcisistică este de natură grandioasă de autoimportanță. Teroriştii cu o astfel de tulburare îşi supraestimează capacitățile şi exagerează realizările, apărând adesea ca lăudăroşi şi exagerați. Sunt preocupați de fantezii de succes nelimitat, urmărind puterea, strălucirea, frumusețea sau amorul ideal, având cogniții iraționale cu privire la poziția lor "specială" de "alesul", fiind lipsiți de empatie, aroganți şi sfidători.

Personalitatea teroristă - Reprezintă structura şi dezvoltarea de tehnici psihice şi fizice dobândite în organizații criminale şi teroriste de către subiecți selectați şi promovați în scopuri de atac şi distrugere în masă. În atacurile teroriste, subiecții au dat dovadă că dețin calități de forță şi energie psihofizice, abilități de păstrare a vigorii, a prospețimii fizice şi psihice, tenacitate şi putere de a depăşi greutățile, privațiunile biologice sau de comoditate şi la eforturi mari şi de lungă durată.

Personalitatea teroristului fanatic-sinucigaş - Reliefează şi pune accent pe calitățile raționale ale teroristului şi vede în acesta un individ cu sânge rece, cu o gândire logică, cu satisfacții mai mult ideologice sau politice decât financiare. Teroriştii sunt adesea bine educați şi capabili de analize sofisticate, chiar savante, retorice şi politice.

Personalitatea teroristului sinucigaş - Este o latură specifică a modului şocant de manifestare; atacatorul sinucigaş însuşi, în concordanță cu

împrejurările curente, îşi alege timpul şi locul pentru executarea exploziei, astfel încât să cauzeze vătămarea maximă a obiectivului fixat.

Privacy – Confidenţialitate. Concept conform căruia datele unui utilizator, cum ar fi fişierele stocate sau mesajele e-mail, nu trebuie să fie accesibile altei persoane decât cu permisiunea utilizatorului.

Psihopat – Persoană instabilă sau bolnavă psihic, mai ales una cu personalitate psihopată.

Procese cognitive – Procesele mentale ale percepției, memoriei şi procesarea informației cu ajutorul cărora individul obține cunoştințe, face planuri şi rezolvă probleme.

Psihopatie – Tulburare mentală, mai ales tulburare mentală extremă caracterizată de obicei printr-o activitate egocentrică şi antisocială; cf. Webster.
Psihopatologie – Studiul disfuncțiunilor psihologice şi de comportament ce apar în cazul tulburărilor mentale sau ale dezorganizării sociale; cf. Webster.

Psihotic – Referitor la psihoză, deranjament mental fundamental (asemănător schizofreniei) caracterizat printr-un contact prost cu realitatea sau chiar prin lipsa acestuia; cf. Webster.

Server – Calculator foarte performant care răspunde comenzilor transmise de un client sau utilizator şi care controlează accesul la o rețea şi resursele sale.

Sociopat – În mare, sinonimul psihopatului. Simptomele sociopatice la sociopatul adult includ o inabilitate de a tolera frustrarea, o lipsă a sentimentului de vinovăție, o relativă lipsă de anxietate, o lipsă de compasiune pentru alții, o hipersensibilitate la bolile personale şi o lipsă de responsabilitate. Mulți autori preferă termenul sociopat, deoarece acest tip de individ nu se poate integra în societate şi a avut o copilărie nefericită.

Sociopatic – Referitor la sau caracterizând comportamentul asocial sau antisocial sau o personalitate psihopatică; cf. Webster.

Şoc psihic – Stare de siderație afectivă şi emoțională, cu incapacitatea de a da un răspuns adecvat, ca urmare a apariției neaşteptate şi brutale a unui eveniment (sinucigaş, deturnare de avion, atentat cu bombă etc.), care constituie un traumatism psihologic major (clinic).

Teoria terorismului – Set de presupuneri sau axiome avansate pentru a explica informația existentă despre terorism şi a prezice evenimentele noi; teoria terorismului poate fi aplicată unei game ample de fenomene care explică formele de terorism. Din teoria terorismului descind mai multe teorii cum ar fi: teoria multicauzală a terorismului, teoria politică şi socială, teoria organizațională şi de grup, teoria bio-fiziologică şi teoria psihologică.

Teoria ţapului ispăşitor – Este o prejudecată şi face parte din teoria conform căreia o anumită ostilitate îndreptată spre grupurile minoritare apare datorită faptului că persoanele prejudiciate îşi reprimă propriile

impulsuri inacceptabile, iar apoi manifestă atitudini ostile îndreptate spre alții, percepuți ca având aceleaşi impulsuri. Ostilitatea capătă adesea forma mustrării grupului atât în legătură cu problemele personale cât şi cu cele ale societății.

Terorism – Folosirea calculată a violenței neaşteptate, şocante şi ilegale împotriva unor non-combatanți (incluzând, pe lângă civili, militari în rezervă şi personal de securitate în situații de pace) şi a altor ținte simbolice, între care se infiltrează membri clandestini ai unei grupări subnaționale sau un agent clandestin, cu scopul psihologic de a-şi face publică cauza politică sau religioasă şi/sau de a intimida sau sili un guvern sau populația civilă să accepte pretenții în numele cauzei.

Terorismul aerian – Terorismul aerian sau „air terorism", cum mai este numit, reprezintă modalitatea de deturnare de avioane şi distrugere a oamenilor prin această modalitate foarte vulnerabilă.

Terorismul biologic - Termen aplicat grupărilor teroriste care folosesc arme biologice de distrugere în masă (cazul sectei Aum, distrugerea satelor de către Saddam Hussein cu gazul letal etc.).

Terorismul cibernetic - Terorismul cibernetic sau ciberterorismul, cum mai este numit (termen împrumutat din limba engleză), reprezintă forma de activism terorist care implică rețele de calculatoare. Mai reprezintă modalitatea de distrugere a circuitelor electrice şi deportarea de avioane, crearea de haos la nivelul informației militare şi distrugerea barajelor pentru a produce inundații şi pagube materiale.

Terorismul fundamentalist islamic - Cel mai periculos tip de terorism. Foloseşte violența în scopuri de natură religioasă, având adesea ca țintă statul Israel şi aliații lui cum ar fi Statele Unite, Anglia etc.

Terorismul internaţional – Deşi CIA face diferența între terorismul internațional şi terorismul transnațional (terorismul internațional implică indivizi sau grupări controlate de un stat suveran, în timp ce terorismul transnațional implică grupări autonome), distincția nu apare în această lucrare, neavând o prea mare importanță. Aşadar, termenul de terorism internațional este folosit aici pentru a desemna orice act de terorism care afectează interesele naționale ale mai multor țări.

Terorismul narcotic - Este un termen care arată un alt tip de activism criminal pe glob, promovat de grupările care folosesc comerțul cu droguri în scopuri teroriste, dar şi fenomenul de strângere a legăturii dintre capii afacerilor cu droguri, care sunt motivați doar de profit, şi grupările teroriste cu preocupări politice şi religioase, mai ales în Columbia, unde gruparea teroristă (FARC) reprezintă un model tipic care îndeplineşte scopul acesta.

Terorismul publicitar - *(Ad-terorismul)* – Se ocupă cu reclama sau publicitatea terorismului. Acesta este o armă eficientă de manipulare şi intimidare utilizată de liderii grupărilor teroriste, care se folosesc de mass-media adresând un mesaj de teroare atât oamenilor nevinovați cât şi autorităților care sunt împotriva lor. Teroriştii vor să-şi atingă scopul politic şi religios prin mass-media, dar şi să producă haos social şi efecte şocante.

Terorismul sponsorizat de stat - Termen utilizat pentru tipul de terorism specific acelor grupări teroriste care sunt sponsorizate de statele ce promovează violența şi dictatura. Grupările teroriste sponsorizate de stat sunt folosite deliberat de către state cu vederi radicale ca instrumente de politică externă, şi dornice de expansiune teritorială şi politică.

Terorismul de stânga - Termen utilizat pentru a numi tipul de terorism specific acelor grupări palestiniene de stânga PFLP, DFLP, PFLP-GP, care au desfăşurat după Războiul de Şase Zile din 1967 o activitate de pionierat în crearea unor strategii teroriste la începutul anilor '70.

Terorismul naval – Termenul de terorism naval face referire la terorismul sinucigaş pe mare în vederea sabotărilor şi distrugerilor de nave transportatoare de petrol şi mărfuri.

Transnaţional (Implică grupări autonome) - Termenul transnațional este folosit aici pentru a desemna orice act de terorism care afectează interesele naționale ale mai multor țări. Bombardarea de la WTC, spre exemplu, a fost un act de terorism transnațional deoarece printre autorii săi au fost şi străini.

Violenţă – Modalitate de folosire sau amenințare cu folosirea forței fizice şi psihice de către o grupare teroristă împotriva unor instituții ale statului, a civililor, subiecților noncombatanți şi politicienilor care luptă împotriva

BIBLIOGRAFIE

Adler, F., Mueller, G. O. W. & Laufer W. S., (1991). *Criminology*. McGraw-Hill, Inc.United States of America.

Ahmed, M. N., (2003). *Behind the war on terror*. New society publishers, Canada.

Ahmed, M. N., (2002). *The War on Freedom. Haw and Why America was AttackedSeptember 11, 2001*? Tree of Life Publications, Canada.

Alappe, A., (1989). *Las vidas de Pedro Antonio Marín/Manuel Marulanda Vélez*: Tirofijo. Bogotá: Planeta.

Ali, T., (2002). *The Clash of Fundamentalisms. Crusades, Jihads and Modernity*. Verso, London-New York.

Altheide, L. D., (2006). *Terrorism and the Politics of Fear*. AltaMira Press.

Amos, I. & John, W., (1985). „Terrorism in the Middle East: The Diffusion of Violence", pages 149–62 in David Partington, ed*., Middle East Annual*, 1984. London: G.K. Hall.

Andreescu, A., (2007). „Terorismul internațional", in *Timpolis*, iunie: Timişoara.

Andreescu, A. & Radu, N., (2008). *Jihadul Islamic*. Ed. MIRA: Bucureşti.

Andreescu, A. & Radu, N., (2008). *Organizaţiile teroriste*. Ed. MIRA: Bucureşti.

Andreescu, A. & Radu, N., (2008). *Geneza terorii*. Ed. Artprint: Bucureşti.

Ariel, M., (2001). „Terrorism as a strategy of insurgence", in *Terrorism and political violence*, vol.5, nr.4, p. 213-251. FrankCass, London.

Angheluş, T. G. & Vescan-Cristea N., (2005). „Puterea politică şi ad-terorismul" in *Jurnal ASCT Vol. XV* nr.2, Iunie: Cluj-Napoca.

Anonymous, (1987). „The Psychology of Terrorism", in *Security Digest*, 18. Washington: Wilson Center Reports.

Anonymous, (1982). „Terrorism: Psyche or Psychos?" in *TVI Journal*, 3, 3–11.

Antipa, M., (2004). *Securitatea şi terorismul*. Ed. Celsius: Bucureşti.

Aston, C. C., (1986) „Political Hostage – Taking in Western Europe", pages 57–8, in W. Gutteridge, ed., *Contemporary Terrorism*. New York: Facts of File.

Bandura, A., (1998). „Mechanisms of Moral Disengagement", pages 161–91, in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bandura, A., (1997). *Self-Efficacy, The Exercise of Control*. W.H. Freeman and Company, New York.

Barkey, H. J. & Graham, E. F., (1998). *Turkey's Kurdish Question. Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict Series*. Lanham, Maryland and Oxford, England: Rowman and Littlefield.

Barna, C., (2007). *Terorismul: Ultima soluţie?*. Ed. Top Form: Bucureşti.

Beach, H., (2006). *Understanding Islamic Terrorism*. Isaac Publishing, UK.

Becker, J., (1977, 1984). Hitler's *Children: The Story of the Baader-Meinhof Terrorist Gang*. Philadelphia: J.B. Lippincott.

Behar, R., (1993). „The Secret Life of Mahmud the Red", in *Time*, October 4, 55–61.

Benjamin, M. & Evans, J., (2005). *Stop the next war now. Effective responses to violence and terrorism*. Inner Ocean Publishing, Inc., SUA.

Belau, D., (2003). *The impact of the 2001-2002 crisis on the hotel and tourism industry*. International Labour Organization: SUA.

Bell, C., (2006). „Biopolitical Governance in Canada`s National Security Policy" in *Security Dialog: Vol. 37*, No. 2, June, p. 147-166. PRIO, USA.

Bell, J. B., (1985). „Old Trends and Future Realities" in *Washington Quarterly*, Spring.

Bell, J. B., (1982). „Psychology of Leaders of Terrorist Groups" in *International Journal of Group Tensions*, 12, 84–104.

Benedek, E. P., (1980). *The Psychiatric Aspects of Terrorism*. Washington: American Psychiatric Association.

Benson, M. M. E. & Rita S., (1982). „Woman as Political Terrorist", in *Research in Law, Deviance, and Social Control*, 4, 121–30.

Berkowitz, B.J. et all., (1972). *Superviolence: The Threat of Mass Destruction Weapons*. Santa Barbara, California: ADCOM Corporation.

Billing, O., (1985) „The Lawyer Terrorist and His Comrades", in *Political Psychology*, 6, 29–46.

Bodansky, Y., (1999). *Bin Laden: The Man Who Declared War on America*. Rocklin, Georgia: Prima.

Bollinger, L., (1985). „Terrorist Conduct as a Result of a Psychological Process", in *World Congress of Psychiatry, Psychiatry*: The State

of the Art, 6. New York: Plenum. Bongar, B., Brown, M. L., Beutler, E. L., & Breckenridge, N. J., (2006). Psychology of Terrorism. Oxford University Press: USA.

Borum, R., (2004). *Psychology of terrorism*. Tampa: University of South Florida.

Brackett, D.W., (1996). *Holy Terror: Armageddon in Tokyo*. New York: Weatherhill.

Bruinessen, M. van., (1992). „Kurdish Society, Ethnicity, Nationalism and Refugee Problems", pages –67, in Philip G. Kreyenbroek and Stefan Sperl, eds., The Kurds: *A Contemporary Overwiev.Routledge/SOAS Politics and Culture in the Middle East Series*. London and New York: Routledge.

Burgess, J. P., (2006). „Terrorism", in *Security Dialog*: Vol. 37, No. 2, June. PRIO, USA.

Burgess, M., (2006). *Terrorist Networks: Jaish-e-Mohammed (JEM)*. Center for Defense Information, Washington D.C.

Bulloch, J. & Harvey M., (1992). *No Friends but the Mountains*: *The Tragic History of The Kurds*. New York and Oxford: Oxford University Press.

Buş, I., (2005). *Psihologie şi infracţionalitate. Fundamente teoretice*. Vol. I. Ed. ASCR: Cluj-Napoca.

Carville, J., (2006). „Terrorism", in *Security Dialog*: Vol. 37, No. 2, June. PRIO, USA.

Cepulkauskaite, I., (2005). *Mass-media and terrorism*. U S Departament State.

Chelcea, S., (2006). *Psihosociologie. Teorie şi aplicaţii : Self*. Ed. Economică: Bucureşti.

Chelcea, S. & Jderu, G., (2005). *Refracţia sociologică şi reflexia jurnalistică. Despre sondaje de opinie şi prezentarea lor în mass-media*. Ed. Economică: Bucureşti

Chelcea, S., (2000). *Sociologia opiniei publice*. Ed. Comunicare: Bucureşti.

Chermak, S., (2003). „Marketing Fear: Representing Terrorism After September 11", in *Journal of Crime, Conflict and the Media*. Indiana University, 1 (1) p. 5-22.

Childs, D., (2005). *Terrorist Networks: Kumpulan Mujahidin Malaysia (KMM)*. Center for Defense Information, Washington D.C.

Chomscky, N. & Bennis, P., (2003). *Before & After US Foreign Policy and the September 11 Crisis*. Olive Branch Press, New York.

Chthelant, B., (2005). *Publicitate şi societate*. Ed. Polirom: Bucureşti.

Ciment, J., (1996). *The Kurds: State and Minority in Turkey, Iraq and Iran. Conflict and Crisis in the Post-Cold War World Series*. New York: Facts on File.

Clark, R., (1983). *Patterns in the Lives of ETA Members*, „Terrorism", 6, No. 3, 423–54.

Cohen, G., (1966). *Women of Violence: Memoirs of a Young Terrorist*. Stanford, California: Stanford University Press.

Collett, P., (2005). *Cartea gesturilor*. Ed. Trei: Bucureşti.

Combs, C. C., (2000). *Terrorism in the Twenty-First Century*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Cooper, H. H. A., (1977). „What Is a Terrorist? A Psychological Perspective", in *Legal Medical Quarterly*, 1, 16–32.

Cooper, H. H. A., (1978). *Psychopath as Terrorist*, in „Legal Medical Quarterly", 2, 253–62.

Cooper, N., (2005). „Reprezentations of Conflict Economoes", in Security Dialog.

Cordes, B., (1987). *When Terrorist Do the Talking: Reflections on Terrorist Literature*. Santa Monica, California: Rand.

Corman, R. S. & Schiefelbein S. J., (2006). *Communication and Media Strategy in the Jihadi War of Ideas*. Arizona State University.

Corrado, R. R., (1981). „A Critique of the Mental Disorder Perspective of Political Terrorism", in *International Journal of Law and Psychiatry*, 4, 293–309.

Corsun, A., (1992). „*Group* Profile: The Revolutionary Organization 17 November in Greece (1975–91)", pages 93–126, in Dennis A. Pluchinsky and Yonah Alexander, eds., *European Terrorism: Today & Tomorrow*. Washington: Brassey's.

Cosnier, J., (2002). *Introducere în psihologia emoţiilor şi a sentimentelor*. Ed. Polirom: Bucureşti.

Crayton, J. W., (1983). „Terrorism and the Psychology of the Self", pages 33–41, in Lawrence Zelic Freedman and Yonah Alexander, eds., *Perspective on Terrorism. Wilmington*, Deleware: Scholarly Resources.

Crenshaw, M., (2000). „The Psychology of Terrorism: An Agenda for the 21st Century." in *Political Psychology* 21: 405–20.

Crenshaw, M., (1995). *Terrorism in Context.* University Park: Pennsylvania State University Press.

Crenshaw, M., (1992). „Current Research on Terrorism: The Academic Perspective", in *Studies in Conflict and Terrorism*, 15, 1–11.

Crenshaw, M., (1990). „The logic of terrorism", in Reich W, ed, *The origins of terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press,7-24.

Crenshaw, M., (1990). „Questions to Be Answered, Research to Be Done, Knowledge to Be Applied", pages 247–60 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies*, *States of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.

Crenshaw, M., (1988). „Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches", pages13–31 in David Rapoport, ed., *Inside Terrorism Organizations.* New York: Colombia University Press.

Crenshaw, M., (1985). „An Organization Approach to the Analysis of Political Terrorism", in *Orbis*, 29, 465–89.

Crenshaw, M., (1985). „The Psychology of Political Terrorism", pages 379–413 in Margaret Hermann, ed., *Handbook of Political Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.

Crenshaw, M., (1981). „The Causes of Terrorism", in *Comparative Politics*, 13, July, 379–99.

Cristea, D., (2000). *Tratat de psihologie socială*. Ed. ProTransilvania: Cluj-Napoca.

C., S. S., (2004). „Global Jihad operatives", in *Special Information Buletin*, July, p. 26-28. Printed by Intelligence and Terrorism Information Center, Israel. at the Center for S pecial Studies. (C.S.S.)

Crişan, C. & Danciu, L., (2000). *Manipularea opiniei publice prin televiziune*. Ed. Dacia: Cluj-Napoca.

Cubert, H. M., (1977). *The PFLP's Changing Role in the Middle East*. London and Portland, Oregon: Frank Cass.

Cucu, I., (2006). „Războiul economic în economia de piață", in *Impact Strategic*. Universitatea Națională de Apărare „Carol I", Vol. 18

nr.1, p. 42-46, Bucureşti. **Cuilenburg, J. J., Scholtean, O. & Noomen, G.W.,** (1991).*Communicatiewetenschap*. Coutinho BV, Muiderberg, Holland.

Daly, L. N., (1981). „Terrorism: What Can the Psychiatrist Do?", in *Journal of Forensic Sciences*, 26, 116–22.

Danciu, I. M., (2003). *Mass-media comunicare & societate*. Ed. Tribuna: Cluj-Napoca.

Davies, T. R., (1973). „Aggression, Violence, Revolution and War", pages 234–60 in Jeanne N. Knutson, ed., *Handbook of Political Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.

David, D., (2004). *Prelucrări inconştiente de informaţie. Contaminarea psihologică în mass-media, practica clinică şi juridică*. Ed. Tritonic: Bucureşti.

Dăbală, I., (2006). *Genetica comportamentului uman. Implicaţii ale geneticii umane în psihologie*. Universitatea Babeş–Bolyai Facultatea de Psihologie şi Ştiinţelor Educaţiei: Cluj-Napoca.

Dedman, B., (1999). „Secret Service Is Seeking Pattern for School Killers", in *New York Times*, June 21, A10.

Delcea, C., (2008). „Mass Media and Terrorism.", in *Strategic Impact*, National Defence University "Carol I". The Center for Defence and Security Strategic Studies, No. 2, [22], 76-85, Bucureşti.

Delcea, C., (2008). „Ad-terorismul ca activare a schemelor cognitive disfuncționale la consumatorii de media din europa.", in *Terorismul Azi*, vol. 24-27, 69-75, anul III, Ed. ASCT, Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2008). *The 9/11 Media Event as a Chance of Attitude*. Printhouse ASCT, Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2007). „Noi tendințe în definirea terorismului", in *Terorismul Azi*, vol. 18-21, anul II, 95-105. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2007). „Evenimentul mediatic 9/11 ca schimbare de atitudine la consumatorul de media", in *Terorismul Azi*, vol. 14-17, anul II, 99-107. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2007). „Efectele mediatizării terorii la consumatorul de media." in *Terorismul Azi*, vol. 9-13, anul II, 23-29. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2007). „Mobilizarea resurselor coping la teroriști", in *Terorismul Azi*, vol. 7-10, 29-36, anul II, Ed. ASCT, Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2007). *Relaţia de simbioză dintre terorism şi mass-media*. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2006). „Self-Terrorism". in *Impact Strategic*, nr. 4 [21] p. 107-109. Ed. Universitatea Națională de Apărare „Carol I": Bucureşti.

Delcea, C. & Bădulescu, A., (2006). „Terorismul Azi", in *Terorismul Azi*, vol. 4, anul I, 5-10. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C. & Bădulescu, A., (2006). „11 Septembrie 2001, Cauze şi consecințe." in *Terorismul Azi*, vol. 3, anul I, 5-48. Ed. ASCT: Cluj-Napoca;

Delcea, C., (2006). „Tour-Terorism. Turismul, ținta predilectă a teroriştilor", in *Terorismul Azi*, vol. 2, anul I, 5-24. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2006). „Ad-terorismul. Când consumatorul de media devine o țintă a teroriştilor.", in *Terorismul Azi*, vol. 2, anul I, 37-62. Ed. ASCT : Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2006). „Psihopatologia terorismului", in *Terorismul Azi*, vol. 1, anul I, 21-28. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2006). „Terorismul internațional", in *Terorismul Azi*, vol. 1, anul I, 39-72. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2006). „Ad-terror as a mean for evoking negative emotions", in *Stategic Impact*, National Defence University "Carol I". The Center for Defence and Security Strategic Studies, No. 1, [18], 76-85, Bucureşti.

Delcea, C., (2006). „Ad-terorismul ca mijloc de evocare a emoțiilor negarive.", in *Impact Strategic*. Universitatea Națională de Apărare „Carol I", Vol. Nr. 1, 79-90, Bucureşti.

Delcea, C., (2006). *Psihologia terorismului. Studiu psihologic asupra teroriştilor*. Ediția a II a. Ed. Diversitas: Braşov.

Delcea, C., (2006). *Ad-terorismul. Psihologia reclamei terorismului.* Ed. Diversitas: Braşov.

Delcea, C., (2005). „Lecția terorii.", in *Jurnal ASCT*,Vol. XI, Nr.2, Februarie, Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2005). „Ad-terorismul.", in *Jurnal ASCT*, Vol. XV Nr.1, Iunie. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2005). „Ostatici în Irak.", in *Jurnal ASCT*, Vol. X III Nr.1, Aprilie. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2004). „Portretul psihologic al teroristului.", in *Jurnalul ASCT*, Vol.I, Nr.1. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2004). „Profilurile psihologice ale terorismului", in *Jurnal ASCT*, Vol. II, Nr.1. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2004). „Tipologia psihologică a terorismului pe glob.", in *Jurnalul ASCT*, Vol. III, Nr.1. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2004). *Psihologia terorismului. Studiu psihologic asupra teroriştilor*. Ed. Albastră: Cluj-Napoca.

Delcea, C., (2003). *Psihologia terorismului*. *Cine devine terorist şi de ce?* Ed. Cartimpex: Cluj-Napoca.

Della, P. D., (2004). „Terror Against the State.", p. 208–16 in *The Blackwell Companionto Political Sociology*, edited by Kate Nash and Alan Scott. Oxford, UK: Blackwell Publishing.

Della, P. D., (1992). „Political Socialization in Left-Wing Underground Organizations Biographies of Italian and German Militants", in Donatella Della Porta, ed., *Social Movements and Violence: Participation in Underground Organizations*, 4, Greenwich, Connecticut: JAI Press.

Della, P. D., (1992). „Life histories analysis of social movement activists", in: Diani M, Eyerman R, eds. *Studying collective action. London*: Sage,:168-193.

Denning, D., (2005). *Activism, Hacktivism, and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*. U S Department State.

Department of State, (2005). *Publication 10542*: SUA.

DSM-IV-TR, (2003). Ed. Asociația psihiatrilor liberi din România: Bucureşti.

Dobrescu, P. & Bârgăoanu A., (2003). *Mass-Media şi societatea*. Ed. Comunicare: Bucureşti.

Dobson, C., (1975). *Black September: Its Short, Violent History*. London: Robert Hale.

Dodge, K. & Schwartz, D., (1997). „Social information processing mechanisms in aggressive behavior". In D. Stoff, & J. Breiling,

(Eds.). *Handbook of antisocial behavior.* (pp. 171-180). New York: John Wiley & Sons, Inc.

Dogu, E., (2000). *Lecture on P.K.K. Suicide Attacks*, ICT Conference on Suicide Terrorism.

Donovan, M., (2006). *Terrorist Networks: Hezbollah, (Party of God).* Center for Defense Information, Washington D.C.

Dowling, J. A., (1978). „A Prolegomena to a Psychohistorical Study of Terrorism", in Marius Livingston, ed., *International Terrorism in the Contemporary World.* Westwood, Connecticut: Greenwood.

Doyle, L., (1997). „The Cold Killers of 17 November Who Always Go Free", in *TheObserver*, London, September 28.

DSM, (2004). Ediția a IV, Ed. Asociația Psihiatrilor Liberi din România.

Dulea, G., (2006). *Psihologia terorii şi teroarea psihologică în situaţii de criză*. Ed. Universitatea Națională de Apărare "Carol I": Bucureşti.

Eckstein, H., (1972). „On the Etiology of Internal Wars", in Ivo K. Feierabend, Rosalind L. Feierabend and Ted Robert Gurr, eds., *Anger, Violence and Politics: Theories and Research. Englewood Cliffs*, New Jersey: Prentice-Hall.

Eithan, A., (1997*). Suicide Attacks – The Phenomenon, its Roots, Characteristics and the Iranian-Lebanese Connection – M.A. Thesis*, Tel-Aviv University.

Elster, J., (2005). „Motivations and Beliefs in Suicide Missions.", p. 233–58 in *Making Sense of Suicide Missions*, edited by Diego Gambetta. Oxford, UK: Oxford University Press.

Elliot, P., (1998). *Brotherhood of Fear: A History of Violent Organizations*. London: Blandford.

Elliot, J. D., Leslie K. G. et all., (1978). *Contemporary Terrorism: Selected Reading.Gaithersburg, Maryland*: International Association of Chiefs of Police.

Ellis, A., (1984). „The essence of RET", in *Jurnal of relational-Emotive Therapy*, 2 (1), 19-25.

Ellis, A., (1976). „The biological basis of human irrationality", in *Jurnal of Individual Psychology*, 32, 145-168.

Enăchescu, C., (2005). *Tratat de psihologie morală*. Ed. Tehnică: Bucureşti.

Entessar, N., (1992). *Kurdish Ethnonationalism*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner.

Ethan, B. M., (2007). „Correlates of Public Support for Terrorism" in *The Muslim World.* The United States Institute of Peace.

Ethan, B. M. & Dickson, E., (2006). *The Propaganda of the Deed: Terrorism, Counterterrorism, and Mobilization*. Washington University, USA.

Erikson, E. H., (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.

Falk, R., (1988). „The Terrorist Mind-Set: The Moral Universe of Revolutionaries and Functionaries", in Richard Falk, ed., *Revolutionaries and Functionaries: The Dual Face of Terrorism*. New York: E. P. Dutton.

Farnen, R. F., (1990). „Terrorism and mass media: A systematic analysis of a symbiotic process.", in *Terrorim*, Vol. 13, p. 99-143.

Farrel, W. R., (1990). *Blood and Rage: The Story of the Japanese Red Army. Lexington, Massachusetts*: Lexington Books.

Ferracuti, F., (1990). „ Ideology and Repentance: Terrorism in Italy", pages 59–64 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism:*

Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Ferracuti, F., (1985). „A Psychiatric Comparative-Analysis of Left and Right Terrorism in Italy", in *World Congress of Psychiatry, Psychiatry*: The State of the Art, 6. New York: Plenum.

Ferracuti, F., (1982). „A Sociopsychiatric Interpretation of Terrorism", in *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 463, September, 129–41.

Ferracuti, F., (1981). „Psychiatric Aspects of Terrorism in Italy", in I.L. Barak-Glantz and U.R. Huff, eds., *The Man, the Bad, and the Different. Lexington*, Massachusetts: Lexington.

Ferracuti, F. & Bruno, F., (1981). „Psychiatric Aspects of Terrorism in Italy", pages 199–213 in I.L. Barak-Glantz and C.R. Huff, eds., *The Mad, the Bad and the Different: Essays in Honor of Simon Dinhz*. Lexington, Massachusetts: LexingtonBooks.

Fields, R. M., (1979). „Child Terror Victims and Adult Terrorist", in *Journal of Psychohistory*, 7, No. 1, Summer, 71–76.

Fleishman, C., (2005). *The Business of Terror: Conceptualizing Terrorist Organizations as Cellular Businesses*. Center for Defense Information, Washington D.C.

Flemming, P. A., Michael, S. & Alex, P. S., (1988). „The Theoretical Utility of Typologies of Terrorism: Lessons and Opportunities", pages 153–95 in Michael Stohl, ed., *The Politics of Terrorism*. 3d ed. New York: Marcel Dekker.

Freedman, L. Zelic., (1983). „Terrorism: Problems of the Polistaraxic", pages 3–18 in Yonah Alexander and L.Z. Freedman, eds.,

Perspectives on Terrorism. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Freedman, L. Z. & Yonah, A. et all., (1983). *Perspectives on Terrorism*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Fried, R., (1982). „The Psychology of the Terrorist", pages 119–24 in Brian M. Jenkins, ed., *Terrorism and Beyond: An International Conference on Terrorism and Law-Level Conflict*. Santa Monica, California: Rand.

Friedlander, R. A., (1983). „The Psychology of Terrorism: Contemporary Views", in Patrick J. Montana and George S. Roukis, eds., *Managing Terrorism: Strategie for the Corporate Executive*. Westport, Connecticut: Quorum.

Foote, D., (1988). „A Shadow Government: At Insider Describes the Workings of the IRA, Europe's Most Potent Guerrilla Organization", in *Newsweek*, September 12, 37–38.

Galvin, D. M., (1983). „The Female Terrorist: A Socio-Psychological Perspective", in *Behavioral Science and the Law*, 1, 19–32.

Ganor, B., (2006). *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?, The Strategy of Modern Terrorism, Countering State-Sponsored Terrorism*. ICT Papers on Terrorism, Herzliya, Israel.

Ganor, B., (2005). „Terrorism as a Strategy of Psychology Warfare". in *Trauma of Terrorim*, p. 33-44. Haworh Press: NY.

Ganor, B. Ehrlich, R. & Shay, S. (2002). *Terrorism*. The International Policy Institut for Counter-Terrorism. The Interdisciplinary Center, Herzilia, Israel.

Georges-Abeyie, D. E., (1983). „Women as Terrorists", in Lawrence Zelic Freedman and Yonah Alexander, eds., *Perspectives on Terrorism*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Giddens, A., (2005). *Sociologie*. Ed. All: Bucureşti.

Goltz, T., (1999). „Ankara Dispatch: Just How Authentic Was Abdullah Ocalan's Claim to Represent The Dispossessed of Turkey*?*", in *The New Republic*, March 15, 14–16.

Goodwin, J., (2006). „A Theory of Categorical Terrorism." *Social Forces* 84: 2027–46.

Greaves, D., (1981). „The Definition and Motivation of Terrorism", in *Australian Journal of Forensic Science*, 13, 160–66.

Guidere, M., (2006). *Les Martyrs D`Al-Qaida. Au Coeur de la propagande terroriste*. Editions du temps : Paris, France.

Gunaratna, R., (2002). *Inside Al Qaeda: Global Network of Terror*. Hurst & Co.

Gunaratna, R., (1998). „LTTE Child Combatants", in *Jane's Intelligence Review*, July.

Gurr, T. R., (2000). „Peoples versus States: Minorities at Risk", in *the New Centurz*. U.S. Institute of Peace Press.

Gurr, T. R., (1968). „Psychological Factors in Civil Violence", in *World Politics*, 20, No. 32, January 245–278.

Gutteridge, W., et all., (1986). *Contemporary Terrorism*. New York: Facts on File.

Guttman, D., (1979). „Killers and Consumers: The Terrorist and His Audience", in *Social Research*, 46, 517–26.

Hacker, F. J., (1996). „Crudaders, Criminals, Crazies: Terror and Terrorism", in *Our Time*. New York: W.W. Norton.

Hacker, F. J., (1996). „Crudaders, Criminals, Crazies: Terror and Terrorism", in *Our Time*. New York: W.W. Norton.

Hacker, F. J., (1983). „Dialectical Interrelationships of Personal and Political Factors inTerrorism", pages 19–32 in Lawrence Zelic Freedman and Yonah Alexander, eds., *Perspective on Terrorism*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Hamilton, L. C. & Hamilton, J. D., (1983). „Dynamics of Terrorism", in *International Studies* Quarterly, 27, 39–54.

Harris, J., (1983). „The Mind of the Terrorist", in Jonathan Harris, ed., *The New Terrorism: Politics of Violence*. New York: Julian Messner.

Hayes, N. & Orrell, N., (2003). *Psychology: An Introduction*. Third edition, Longman group UK LTD.

Haynal, A. M. M. & Gérard de Puymége., (1983). *Fanaticism: A historical and Psychoanalytical Study*. New York: Schocken Books.

Heskin, K., (1984). „The Psychology of Terrorism in Ireland", pages 88–105 in Yonah Alexander and Alan O'Day, eds., *Terrorism in Ireland*. New York: St. Martin's Press.

Heyman, E., (1980). „The Diffusion of Transnational Terrorism", pages 190–244 in R. Shultz and S. Sloan, eds*., Responding to the Terrorist Treat: Security and Crisis Management*. New York: Pergamon.

Heyman, E. & Mickolus, E., (1980). „Imitation by Terrorist: Quantitative Approaches to the Study of Diffusion Patterns in Transnational Terrorism", pages 175–228 in Yonah Alexander and

J.M. Gleason, eds., *Behavioral and Quantitative Perspectives on Terrorism*. New York: Pergamon.

Heyman, E. & Mickolus, E., (1980). „Observations on Why Violence Speads", in *International Studies Quarterly*, 24, 299–305.

Hodorogea, O., (2004). „Reflectarea media a unor accente fundamentalist-islamice", in *Psihosociologia şi Mass-media*. Anul X, Nr. 2., pg.64-72 Ed. Academia Națională de Informații: Bucureşti.

Hoffman, B., (2007). *The Victims of Terrorism: An Assessment of Their Influence and Growing Role in Policy, Legislation, and the Private Sector*. RAND Corporation, USA.

Hoffman B., et all., (2007). *State of the Struggle: Report on the Battle Against Global Terrorism*. Council on Global Terrorism, USA.

Hoffman, B., (2006). *Defining Terrorism*. In Inside Terrorism, Columbia University Press.

Hoffman, B., (2004). *The Changing Face of Al Qaeda and the Global War on Terrorism*, Vol. 27, November-December. Routledge: London

Hoffman-Ladd, V. J., (1993). *Muslim Fundamentalism: Psychological Profiluris. Paper presented at the Fundamentalist Project*, M.E. Marty and S.R. **Appleby, eds. Hollin, C.R.,** (2001). *Criminal Behavior: A Psychological Approach to Explanation and Prevention*. Sussex: Psychology Press.

Holloway, H. C. & Anne, E. N., (1997). „Forensic Psychiatric Aspects of Terrorism", pages 409–451 in R. Gregory Lande, and David T. Armitage, eds., *Principles and Practice of Military Forensic Psychiatry*. Springfield, Illinois: Charles C. Thomas.

Holmes, R. M. & Stephen, T. H., (1996). *Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool*. Thousand Oaks, California: SAGE.

Horgan, J., (2005) *The Psychology of Terrorism*. Routledge: London.

Hubbard, D. G., (1983). „The Psychodynamics of Terrorism", pages 45–53 in Yonah Alexander, T. Adeniran and R.A. Kilmarx, eds., *International Violence*. New York: Praeger.

Hubbard, D. G., (1971). *The Skyjacker: His Flights of Fantasy*. New York: Macmillan.

Hudson, A. R. & Majeska, M., (2005). *The Sociology And Psychology Of Terrorism: Who Becomes A Terrorist And Why?* University Press of the Pacific.

Hudson, A. R., (1999). *The Sociology and Pshychology of Terrorism*. *Who becomes a terrorist and why?* Federal Research Division Library og Congress, Waschington DC.

Huysmans, J., (2006). „International Politics of Insecurity: Normativity, Inwardness and the Exception", in Security Dialog: Vol. 37, No.1, March, p. 11-30. PRIO, USA.

Jaber, H., (1977). *Hezbollah: Born with a Vengeance*. New York: Columbia University Press.

Jabri, V., (2006). „War, Security and the liberal State", in *Security Dialog*: Vol. 37, No.1, March, p. 47-64. PRIO, USA.

Jackson, A. B., (2005). *Aptitude for Destruction, Vol 1: Organizational Learning in Terrorist Groups and its Implications for combating Terrorism.* RAND Corporation.

Janis, I. L., (1972).*Victims of Groupthink*. Boston: Houghton-Mifflin.

Janis, I. L., (1968). „Group Identification under Conditions of External Danger", pages 80–90 in D. Cartwright and A. Zander, eds., *Group Dynamics*. New York: Free Press.

Jenkins, B. M. et all., (1982). *Terrorism and Beyond*: An International Conference on Terrorism and Low-Level Conflict. Santa Monica, California: Rand.

Jenkins, B. M., (1979). „Terrorist at the Threshold", in E. Nobles Lowe and Harry D. Shargel, eds., *Legal and Other Aspects of Terrorism*. New York.

Jenkins, B. M., (1975). *High Technology Terrorism and Surrogate Warfare*: *The Impact of New Technology on Low-Level Violence*. Santa Monica, California: Rand.

Jenkins, B. M., (1975). „International Terrorism: A New Mode of Conflict"*, in* David Carlton and Carolo Schaerf, eds., *International Terrorism and World Security*. London: Croom Helm.

Jenkins, P., (1990). „Strategy of tension: The Belgian Terrorist Crisis 1982-1986"*,* in *Terrorism*, vol 13, No. 4-5, p. 299-309.

Jerome, R., (1995). „Japan's Mad Messiah: Jailed in Tokyo's Subway Gassing, A Guru is Alone With His Grand Delusions", in *People Weekly*, 43, No. 23, June 12, 48.

Johnson, C., (1978). *Perspectives on Terrorism*. Reprinted in Walter Laqueur, ed., The Terrorism Reader. New York: New American Library.

Joshi, M., (1996). „On the Razor's Edge: The Liberation Tigers of Tamil Eelam", in *Studies in Conflict and Terrorism*, 19, No. 1, 19–42.

Juergensmeyer, M., (2001). *Terror in the Mind of God*: The Global Rise of Religious Violence. Berkeley: University of California Press.

Jugu, I., (1991). *Asigurarea psihologică în acţiunile de luptă*. Academia de Înalte Studii Militare. Catedra de psihologie şi sociologie militară: Bucureşti.

IIC, (2004). *Saving Lives: Israel`s Anti-terrorist fence.* Keter Publishing Ltd. Jerusalem, Israel.

IIC, (2003). *Israel, the conflict and peace*. Printiv, Jerusalem, Israel. Ahva Press, Jerusalem, Israel.

IIC, (2002). *Which cam first Terrorism or „Ocupation"?* Israel information Center, Ahva Press Israel.

Kallen, K., (1979). *Terrorist-What Are They Like? How Some Terrorists Describe Their World and Actions*. Santa Monica, California: Rand.

Kaplan, A., (1978). „The Psychodynamics of Terrorism", in *Terrorism*, 1, 237–57.

Kaplan, D. & Andrew, M., (1996). *The Cult at the End of the World*: *The Terrifying Story of the Aum Doomsday Cult, from the Subways of the Tokyo to the Nuclear Arsenals of Russia*. New York: Crown.

Kaplan, I. H. & Sadock, I. B., (2001). *The Clinic Psychiatry*. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia: USA.

Karan, V., (1997). *War by Stealth: Terrorism in India*. New Delhi: Viking (Penguin Books India).

Kellen, K., (1998). „Ideology and Rebellion: Terrorism in West Germany", pages 43–58 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind*. Washington: Woodrow Wilson Center.

Kellen, K., (1980). „Terrorists – What Are They Like? How Some Terrorists Describe Their World and Actions", pages 125–73 in Brian M. Jenkins, ed., *Terrorism and Beyond: An International Conference om Terrorism and Low-Level Conflict*. Santa Monica, California: Rand.

Kent, I. & Nicholls,W., (1977). „The Psychodynamics of Terrorism", in *Mental Health and Society*, 4, 1–8.

Khaled, L., (1973). *My People Shall Live*: The Autobiography of a Revolutionary. George Hajjar, ed., London: Hodder and Stoughton.

Kifner, J., (1996). „Alms and Arms: Tactics in a Holy War", in *New York Times*, March 15, A1, A8.

Kim, H. H., (1994). *The Tears of My Soul*. New York: Morrow.

Knutson, J. N., (1984). „Toward a United States Policy on Terrorism", in *Political Psychology*, 5, no. 2, June, 287–294.

Knutson, J. N., (1981). „Social and Psychodynamic Pressures Toward a Negative Identity", pages 105–52 in Yonah Alexander and John M. Gleason, eds., *Behavioral and Quantitative Perspectives on Terrorism*. New York: Pergamon.

Knutson, J. N., (1980*). „*The Terrorists' Dilemmas: Some Implicit Rules of the Game", in *Terrorism*, 4, 195–222.

Knutson, J. N., (1973). ed., *Handbook of Political Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.

Kolinsky, E., (1988). „Terrorism in West Germany", pages 75–76 in Juliet Lodge, ed., *The Threat of Terrorism. Boulder*, Colorado: Westview Press.

Kohut, A., (2005). *How the United States is perceived in the Arab and Muslim worlds*. Testimony before the U.S. House International Relations Committee, Subcommittee on Oversight and Investigations.

Kovaleski, S. F., (1999). „Rebel Movement on the Rise: Leftist Guerrillas Use Military Force, Not Ideology, to Holt Power", in *Washington Post*, February 5, A27–28.

Kramer, M., (1990). „The moral logic of Hizballah", in: Reich W, ed. *The origins of terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press:131-157.

Kramer, M., (1987). „The Structure of Shi'ite Terrorism", pages 43–52 in Anat Kurz, ed., *Contemporary Trends in World Terrorism*. New York: Praeger.

Kreyenbroek, P. G. & Stefan, S., (1992). eds., *The Kurds: A Contemporary Overview. Routledge/SOAS Politics and Culture in the Middle East Series*. London and New York: Routledge.

Kross, P., (1998). *Spies, Traitors, and Moles: An Espionage and Intelligence Quiz Book*. Lilburn, Georgia: Illuminet Press.

Kull, S., (2007). „Perceptions of Others Support" in *Muslim Public Opinion on US Policy, Attacks on Civilians and al Qaeda.* London and New York: Routledge.

Kurz, A. & Nahman, T., (1997). *Hamas: Radical Islam in a National Struggle*. Tel Aviv: Jaffee Center for Strategic Studies, Tel Aviv University.

Kurz, A., et all, (1987). *Contemporary Trends in World Terrorism*. New York: Praeger.

Kushner, H. W., (1998). *Terrorism in America: A Structural Approach to Understanding the Terrorist Threat*. Springfield, Illinois: Charles C. Thomas.

Kushner, H. W., (1996). „Suicide Bombers: Business as Usual", in *Studies in Conflict and Terrorism*, 19, No. 4, 329–337.

Labevière, R., (1999). *Les dollars de la terreur: Les États-Unitset les Islamistes*. Paris: Grasset.

Laqueur, W., (2002). *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction.* Oxford University Press, USA.

Laquer, W., (1987). *The Age of Terrorism*. Boston: Little, Brown.

Laquer, W., (1977). *Terrorism*. Boston: Little, Brown.

Larson, H. M., (2005). *Awake!* Vol. 86, No. 16, p. 3-9. WBTS of New York Wallkill, NY: SUA.

Laurenţiu, D. N., (2005). *Terorismul Kamikaze*. Ed. Antet: Bucureşti.

Lazarus, R. S. & Folkman, S., (1984). *Stress, Appraisal and Coping*. Springer, New York.

Lehr, P., (2006). *Piracy in the Age of Terrorism: A Global Review of Tactics, Ca-pabilities and Groups*. New York: Routledge. **Lehr, P.,** (2006). „From 'Mega' Ports to 'Giga' Ports – Some Provocative Thoughts*."* in *Cargo Security International*, Vol. 4, No. 6, UK.

Lewis, B., (1998). „License to Kill: Usama bin Ladin's Declaration of Jihad" in *Foreign Affairs*, 77, No. 6, November/December, 14–19.

Libicki, C. M., Chalk, P. & Sisson, M., (2007). Exploring Terrorist Targeting Preferences. RAND Corporation, CA.

Lieth, N., (2004). „The Outrage and Religion"., in *Focus*, 28: Germany.

Livingstone, S., (1998). *Making sense of television-The Psychology of Audience Interpretation*. Routledge: London and New York.

Lloyd, A. & Peter, M., (2002). *Bioterorismul*, Editura Hiperion, Cluj-Napoca.

Lockyer, A., (2003). *The Relationship between the Media and Terrorism*. U S Departament State.

Lodge, J., (1988). *The Threat of Terrorism*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Lohisse, J., (2002). *Comunicarea. De la trasmiterea mecanică la interacţiune*. Ed. Polirom: Iaşi.

Lord, C., (2004). „Psychological-Political Instruments", in *Attaching Terrorism*, p. 220-Georgetown University Press.

Lorenz, K., (2006). *The European Union's Response to Terrorism*. ICT: Herzlia, Israel.

Ludman, B., (2005). *Terrorism*. U S Departament State.

MacDonald, E., (1992). *Shoot the Women First*. New York: Random House.

Margolin, J., (1977). „Psychological Perspectives in Terrorism", pages 273–274 in Yonah Alexander and Seymour Maxwell Finger, eds., *Terrorism: Interdisciplinary Perspectives*. New York: John Jay.

Marret, J. L., (2002). *Tehnicile terorismului*. Ed. Corint: Bucureşti.

Marret, J. L., (2000). *Techniques du terrorism*. Presses Universitaires de France.

Martha, C., Middletonwn A. & Wesleyan, E., (1983). *Introduction: Reflections on the Effects of Terrorism*, Terrorism legitimacy and power: the conseguences of political violence. Cambridge.

Măgureanu, V., (2003). *Putere şi terorism*, vol. 1, Nr.1-2, Universitatea Bucureşti.

Mărgărit, M., (2004). „Tipologia şi psihologia terorismului"., in Jurnalul Național. 13 septembrie, p. 1-6.

Mathiu, M., (1999). „The Kurds Against the World: Why Abdullah Ocalan Is a Hero to Kurds", in *World Press Review*, 46, No. 5, May.

Maule, J. & all., (2007). „How UK Muslims and non-Muslims think about terrorist risk". in *ISP/NSC Briefing Paper* 07/01, p. 6-8. The Royal Institute of International Affairs, UK.

McCauley, C. R., (1991). „Terrorism research and public policy: an overview", in: McCauley C. R., ed. *Terrorism research and public policy*. London: Fran Cass,:126-144.

McCauley, C. R. & Segal, M. E., (1987). „Social Psychology of Terrorist Group", in C. Hendrick, ed., Group Processes and Intergroup Relations, Vol. 9 of *Annual Review of Social and Personality Psychology*. Beverly Hills: Sage.

McKnight, G., (1974). *The Mind of the Terrorist*. London: Michael Joseph.

Melman, Y., (1986). *The Master Terrorist: The True Story Behind Abu Nidal*. New York: Adama.

Merari, A., (1980). „Problems Related to the Symptomatic Treatment of Terrorism", in *Terrorism*, 3, 279–83.

Merari, A. & Friedland, N., (1985). „Social Psychological Aspects of Political Terrorism", in S. Oskamp, ed., *Applied Social Psychology Annual*. Beverly Hills, California: Sage.

Mickolos, E. F. & Susan, L. S., (1997). *Terrorism, 1992–1995: A Chronology of Events and A Selectively Annotated Bibliography*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.

Miclea, M. & Curşeu, L. P., (2004). „Procesarea oportunităților şi pericolelor în luarea deciziei", p 1-14. in *Noi tendinţe în psihologia personalităţii. Diagnoză, cercetare şi aplicaţii*. Coordonator: Opre, A. Ed. ASCR: Cluj-Napoca.

Miclea, M., (2003). *Psihologie cognitivă, modelele teoretico-experimentale*, Ed. Polirom.

Middendorf, W., (1979). „The Personality of the Terrorist", in M. Kravitz, ed., *International Summaries: A Collection of Selected*

Translations in Law Enforcement and Criminal Justice, No 3, Rockville, Maryland: National Criminal Justice Reference Service.

Midlarsky, M. I., Martha C. & Yoshida, F., (1980). „Why Violence Spreads: The Contagion of International Terrorism", in *International Studies Quarterly*, 24, 262–98.

Milbank, D. L., (1976). *International and Transnational Terrorism: Diagnosis and Prognosis*. Washington: Central Inteligence Agency.

Mishal, S. & Avraham, S., (1997). *Hamas: A Behavioral Profile*. Tel Aviv: The Tami Steinmetz Centerfor Peace Research, Tel Aviv University.

Mitrofan, N., (1999). *Agresivitatea*. Psihologie Socială: p 433-444, ed. Polirom: Iaşi.

Moe, M., (2006). „Terrorism" in *Security Dialog*: Vol. 37, No. 2, June. PRIO, USA.

Monroe, K. R. & Lina, H. K., (1997). „The Perspective of Islamic Fundamentalist and the limits of Rational Choice Theory", in *Political Psychology*, 18, No. 1, 19–43.

Mucchielli, A., (2002). *Arta de a influenţa*. Analiza tehnicilor de manipulare. Ed. Polirom:Bucureşti.

Mullen, R. K., (1978). „Mass Destruction and Terrorism", in *Journal of International Affairs*, 32, No. 1, 62–89.

Mylroie, L., (1995). „The World Trade Center Bomb: Who is Ramzi Yousef? And Why it Matters", in *U.S. News and World Report*, 118, No. 7, February 20, 50–54.

Nacos, B. L., (2006). *Terrorism and Counterterrorism*. New York, NY: Pearson Longman.

Nacos, B. L., (2000). *Accomplice or Witness? The Media's Role in Terrorism*. Current History, aprilie, p.174.

Neuburger, Luisella de Cataldo & Tiziana V., (1996). *Women and Terrorism*. New York, St. Martin‘s Press.

Neuhauser, P., (1978). „The Mind of a German Terrorist: Interview with M.C. Baumann”, in *Encounter,* September, 81–88.

O‘Balance, E., (1979). *The Language of Violence: The Blood Politics of Terrorism*. San Rafael, California Predisio Press.

O‘Balance, E., (1996). *The Kurdish Struggle, 1920–1994*. Lodon: Macmillan Press.

Oberst, R. C., (1988). „Sri Lanka‘s Tamil Tigers”, in *Conflict*, 8, No. 2/3, 185–202.

Ogien, A., (2002). *Sociologia devianţei*. Ed. Polirom: Iaşi.

Oots, K. L. & Thomas, C. W., (1985). „Terrorist and Victim: Psychiatric and Psychological Approaches from a Social Science Perspective”, in *Terrorism: An International Journal,* 8, No. 1, 1–35.

Opre, A., (2007). *Psihologia personalităţii*. Universitatea Babeş–Bolyai Facultatea de Psihologie şi Ştiinţelor Educaţiei: Cluj-Napoca.

Opre, A., (2004). *Noi tendinţe în psihologia personalităţii – diagnoză, cercetare şi aplicaţii*-, Vol. II. Ed. ASCR: Cluj-Napoca.

Opre, A., (2002). *Noi tendinţe în psihologia personalităţii – modele teoretice:Corelate psihobiologice ale temperamentului şi caracterului.* -, Vol. I, 59-90. Ed. ASCR: Cluj-Napoca.

Opre, A., (2002). *Inconştientul cognitiv*: *percepţie subliminală şi memorie implicită; aplicaţii în psihoterapie şi publicitate*. Ed. ASCR: Cluj-Napoca.

Owen, T., (2006). „Terrorism" in *Security Dialog*: Vol. 37, No. 2, June, p. 147-166. PRIO, USA.

Paine, L., (1975). *The Terrorists*. London: Robert Hale.

Parenti, M., (2002). *The Terrorism Trap*. City Lights Bookstore, San Francisco.

Pearlstein, R. M., (1991). *The Mind of the Political Terrorist*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Peters, H. P., (2006). „Mass Media as an Information Channel and Public Arena". in *Terorismul Azi*. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Petre, D. & Nicola, M., (2004). *Introducere în publicitate*. Ed. Comunicare: Bucureşti.

Petrescu, I. A., (2003). „Terorismul. Forme de manifestare (II)", 6, 93-101, in *Gândirea militară românească*, Bucureşti.

Picard, R. G., (1991). *The jurnalist`s role in covarienge of terrorist events, media covarienge of terrorism*. ODASUO, ALALI A. And EKE, Kenoye K., Sage, London.

Popa, M. I., (2000). „Influenţele mass-media şi consecinţele acestora asupra sferei militare: războiul informaţional.", in *Gândirea militară românească*, Bucureşti, Nr.6, p 84-88.

Popa, Ş., (2006). *Războiul şi religia*. Ed. Risoprint: Cluj-Napoca.

Post, J. M., (2005). „The New Face of Terrorism: Socio-Cultural Foundations of Contemporary Terrorism.", in *Behavioural Sciences and the Law* 23: 451–65.

Post, J., (1990). „Current Understanding of Terrorist Motivation and Psychology: Implications for a Differentiated Antiterrorist Policy", in *Terrorism*, 13, No 1, 65–71.

Post, J. M., (1990). „Terrorist Psycho-Logic: Terrorist Behavior as a Product of Psychological Forces", pages 25–40 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Post, J. M., (1987). „Rewarding Fire with Fire? Effects of Retaliation on Terrorist Group Dynamics", pages 103–115 in Anat Kurz, ed., *Contemporary Trends in World Terrorism*. New York: Praeger.

Post, J. M., (1986). „Hostilité, Conformité, Fraternité: The Group Dynamics of Terrorist Behavior", in *International Journal of Group Psychotherapy*, 36, No. 2, 211–224.

Post, J. M., (1985). „Individual and Group Dynamics of Terrorist Behavior", in *World Congress of Psychiatry, Psychiatry*: The State of Art, 6. New York: Plenum.

Post, J. M., (1984). „Notes on a Psychodynamic Theory of Terrorist Behavior", *Terrorism: An International Journal*, 7, No. 3, 243–256.

Postelnicu, G., (1999). *Economia Turismului*. Ed. UCDC : Cluj-Napoca.

Powers, T. D., (1971). *The making of a terrorist*. Boston: Houghton Mifflin.

Prunckun, Jr. & Henry W., (1995). *Shadow of Death: An Analytic Bibliography on Political Violence, Terrorism, and Low-Intensity Conflict*. Lanham, Maryland and London: Scarecrow Press.

Radu, N., (2006). *Teste psihologice*. Ed. Polirom: Iaşi.

Radu, N., (2005). *Recurs la siguranţă statului*. Ed. Fed Print: Bucureşti.

Rapoport, D. C., (1990). „Sacred Terror: A Contemporary Example from Islam", pages 103–30 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Rapoport, D. C., (1984). „Fear and Trembling: Terrorism in Three Religious Traditions", in *American Political Science Review*, 78, No. 3, 655–77.

Rapoport, D. C., (1971). *Assassination and Terrorism*. Toronto: CBC Merchandising.

Rasch, W., (1979). „Psychological Dimensions of Political Terrorism in the Federal Republic of Germany", in *International Journal of Law and Psychiatry*, 2, 79–85.

Reeve, S., (1999). *The New Jackals: Ramzi Yousef, Osama bin Laden and the Future of Terrorism*. Boston: Simon Reeve/ Northeastern University Press.

Reich, W., et all., (1990). *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Rentner, K. S., (1985). *Terrorism in Insurgent Strategies*, Military Intelligence, p. 51.

Rita, L. A., et all., (2006). *Introducere în psihologie*, Editura, Tehnică, Bucureşti.

Robins, R. S. & Post, J. M., (1997). *Political Paranoia: The Psychopolitics of Hatred*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

Rocque, la M., (2005). *Terrorist Networks:People Against Gangsterism and Drugs (Pagad).* Center for Defense Information, Washington D.C.

Rogers, J. D., Jonathan, S. & Jayadeva, U., (1998). „Sri Lanka: Political Violence and EthnicConflict", in *American Psychologist*, 58, No. 7, July, 771–777.

Ronfeldt, D. & William S., (1982). „The Mindsets of High-Technology Terrorist: Future Implication from an Historical Analog", pages 15–38 in Yonah Alexander and Charles K. Ebinger, eds., *Political Terrorism and Energy: The Threat and the Response*. New York: Praeger.

Rosenberg, B. M., (2005). *Rezolvarea paşnică a conflictelor*. Ed. Elena Francisc Publishing: Bucureşti.

Rosenberg, T., (1991). *Children of Cain: Violence and the Violent in Latin America*. New York: Morrow.

Russell, C. A. & Bowman, H. M., (1978). „Profile of a Terrorist", pages 81–95 in John D. Elliott and Leslie K. Gibson, eds., *Contemporary Terrorism: Selected Readings*. Gaithersburg, Maryland: International Association of Chiefs of Police.

Russell, C. A. & Bowman, H. M., (1977). „Profils of a Terrorist", in *Terrorism: An International Journal*, 1, No. 1, 17–34.

Roşan, A., (2006). *Violenţa juvenilă şcolară. Teorie, prevenţie şi intervenţie integrativă*. Ed. Presa Universitară Clujeană: Cluj-Napoca.

Ruşti, D., (2005). *Mesajul subliminal în comunicarea actuală*. Ed. Tritonic: Bucureşti.

Ruthven, M., (2000). *Islam in the World*. Second Edition. Clays Ltd, England.

Salewski, W. D., (1980). „The Latest Theory Recognized by Sociological Research in Terrorism and Violence", in *Terrorism*, 3, 297–301.

Samaranayake, G., (1997). „Political Violence in Sri Lanka: A diagnostic Approach", in *Terrorism and Political Violence*, 9, No. 2, Summer, 99–119.

Scaletchi, F., (2006). *Securitatea comunitara*. Universitatea Bioterra: Bucureşti.

Schaffer, H. R., (2005). *Introducere în psihologia copilului*, Editura ASCR, Cluj-Napoca.

Schalk, P., (1997). „Resistance and Martyrdom in the Process of State Formation of Tamililam", pages 61–83 in J. Pettigrew, ed., *Martyrdom and Political Resistance: Essays From Asia and Europe*. Amsterdam: VU University Press.

Schalk, P., (1994). „Women Fighters of the Liberation Tigers in Tamil Ilam: The Martial Feminism of Atel Palancinkam", *South Asia Research*, 14, 163–183.

Schmid, A. P., (2005). „Terrorism as Psychological Warfare", in *Democracy and Security*, Vol. No. 2, London.

Schmid, A. P. & Albert, J. J., (1988). *Political Terrorism*: *A New Guide To Actors*, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature. New Brunswick, New Jersey: Transaction Books.

Schmidt, A. P. & Albert, J. J. et all., (1988). *Political Terrorism* SWIDOC, Amsterdam and Transaction Books, p. 5 (henceforth Schmidt).

Schwarz, R., (2005). „Security, Welfare and Representation", in *Security Dialog*: Vol. 36, No. 4, December, p. 427-446. PRIO, USA. Vol. 36, No. 4, December, p. 463-478. PRIO, USA.

Schweitzer, Y., (1999). *Patterns of Global Terrorism 1998- What has Ghanged?*. ICT: Herzlia, Israel.

Schweitzer, Y., (1987). „Terrorism: A Weapon in the Shi'ite Arsenal", p. 66–74 in Anat Kurz, ed., *Contemporary Trends in World Terrorism*. New York: Praeger.

Scraton, P., (2002). *Beyond September 11. An Anthology of Dissent*. Pluto Press, England.

Shavit, S., (2003). *Defeating International Terrorism. Trends, scenarios and future threat*. ICT, Israel.

Shay, S. & Ganor, B., (2002). *Defining Terrorism: Is One Man`s Terrorism Another Man`s Freedom Fighter?*. The International Policy Institut for Counter-Terrorism. The Interdisciplinary Center, Herzilia, Israel.

Shaw, E. D., (1986). „Political Terrorists: Dangers of Diagnosis and an Alternative to the Psychopathology Model", in *International Journal of Law and Psychiatry*, 8, 359–68.

Sherman, R., (2005). *Cum să convingi pe oricine de orice*. Ed. All: Bucureşti.

Shifter, M., (1999). „Colombia on the Brink: There Goes The Neighborhood", in *Foreign Affairs*, 78, No. 4, July/August, 14–20.

Silj, A., (1979). *Never Again Without a Rifle: The Origins of Italian Terrorism*. New York: Karz.

Silver, C. R., (2002). „Nationwide longitudinal al study of psychological responses to September 11", in *JMA*, vol.288, No. 10, p.1235-1244, SUA.

Simileanu, V., (2006). „Terorismul –Doctrină politico-religioasă", in *Terorismul Azi*, Vol. I anul I, p. 73-91. Ed. ASCT: Cluj-Napoca.

Sloan, S., (2008). *The Evolution of Terrorism as a Global Test of Wills: A Personal Assessment and Perspective*. MIPT: Oklahoma City.

Sookhdeo, P., (2006). *Să înţelegem terorismul islamic*. Ed. Făclia: Oradea.

Spaeth, A., (1995). „Engineer of Doom: Cult Leader Shoko Asahara Didn‘t Just Forecast Armageddon, He Planned It (Japan‘s Aum Shinrikyo Guru Planned to Precipitate World War)", in *Time*, 145, No. 24, June 12, 57.

Sprinzak, E., (1990). „The Psychopolitical Formation of Extrreme Left Terrorism in a Democracy: The Case of the Weathermen", pages 65–85 in Walter Reich, ed., *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, State of Mind*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Sprinzak, E., (1991). *The ascendance of Israells radical right*. New York: Oxford University Press.

Stănescu, Al., (2005*).* „Terorismul cel mai mare criminal în lumea de azi." in *Filarmonia*, nr. 6-7, septembrie-octombrie, an I, .39. Ed. Eurograph: Cluj-Napoca.

Stănescu, S. R., (2005). *Ostaticii*. Ed. Ziua: Bucureşti.

Stănescu, S. R., (2001). *Terorismul, culegere de studii*. Ed. Omega: Bucureşti.

Steinhoff, P. G., (1976). „Portrait of a Terrorist: An Interview with Kozo Okamoto", in *Asia Survey*, 16, No. 9, September, 830–45.

Stern, J., (1999). *The Ultimate Terrorists*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Stohl, M., et all., (1988). *The Politics of Terrorism*. 3d ed. New York: Marcel Dekker.

Stephen, F. D., (2000). *Religious Suicide in Islamic Asia*, Department of History, Ohio State University.

Stevens, M. J., (2005). „What Is Terrorism and Can Psychology Do Anything to Prevent It?" in *Behavioural Sciences and the Law* 23: 507–26.

Stoica-Constantin, A., (2004). *Conflictul interpersonal. Prevenire, rezolvare şi diminuarea efectelor*. Ed. Polirom: Iaşi.

Strentz, T., (1988). *A Terrorist Psychologic: Past and Present*, in „Law Enforcement Bulletin", 57, No. 4, 11–18.

Strentz, T., (1981). „The Terrorist Organizational Profils: A Psychological Role Model", pages 86–104 in Yonah Alexander and John M. Gleason, eds., *Behavioral and Quantitative Perspectives on Terrorism*. New York: Permagon.

Sullwold, L., (1981). „Biographical Features of Terrorist", in *World Congress of Psychiatry, Psychiatry*: The State of the Art, 6. New York: Plemun.

Szentagotai, T. A. & Panaitescu, F., (1999). „Emoțiile negative din reclamă", in *Parallaxis*, Nr. 3 din august, Cluj-Napoca.

Taheri, A., (1987). *Holy Terror: Inside the World of Islamic Terrorism*. Bethesda, Maryland: Adler and Adler.

Tanter, R., (1999). *Rogue Regimes: Terrorism and Proliferation*. New York: St. Martin's Griffin.

Taylor, M. & Ethel, Q., (1994). *Terrorist Lives*. London and Washington: Brassey's.

Taylor, M., (1988). *The Terrorist*. London: Brassey's.

Taylor, M. & Helen, R., (1988). „Fanaticism, Political Suicide and Terrorism", in *Terrorism*, 11, No. 2, 91–111.

Terri, L. & Tanielian, B. D., (2008). *Understanding Preparing for the Psychological Consequences Terrorism*. London: Brassey's

Tétu, J. F., (2001). *Terrorism, media et démocracie*. Presses Universitaires de Lyon.

Thiranagama, R., Rajan, H., Daya S. & K. S., (1990). *The Broken Palmyra: The Tamil Crisi in Sri Lanka. An Inside Account*. Claremont, California: Sri Lanka Studies Institute.

Todoran, D., (2004). *Psihologia reclamei*. Ed. Tritonic: Bucureşti.

Toma, M., (2004). „Reprezentarea mediatică a terorismului în spațiul românesc, înainte şi după 11 septembrie", in *Psihosociologia şi Mass-media*. Anul X, nr. 2., pg.73-82 Ed. Academia Națională de Informații: Bucureşti.

Tosini, D., (2007). *Terrorismo e Antiterrorismo nel XXI Secolo*. Roma-Bari: Laterza.

TVI, Profile Report, (1990). „Hizballah (Party of God)", in *TVI Profile Raport*, 9, No. 3, 1–6.

TVI, Profile Report, (1989). „Fatah Revolutionary Council (FRC)", in *TVI Profile Raport*, 8, No. 3, 5–8.

TVI, Profile Report, (1988). „Provisional Irish Republic Army (PIRA)", in *TVI Profile Raport*, 8, No. 2, 13–15.

United States Departement of State, (1999). *Patterns of Global Terrorism*, Washington D.C.

Ventura, R. (1999). *Terrorism and public opinion*. Ed. ICT: Herzilia, Israel.

Dryden, W. & Di Giuseppe, R., (2003). Ghid de terapie rațional – emotivă şi comportamentală, Ed. ASCR, Cluj-Napoca.

Wardlaw, G., (1989). *Political and terrorism: theoriy, and counter-measures*. Cambrige, CUP.

Walker, R. B. J., (2006). „Lines of Insecurity", in *Security Dialog*, Vol. 37, No.1 March, p. 65-82. PRIO, USA.

Wagenlehner, G., (1978). „Motivation for Political Terrorism in West Germany", pages 195–203 in Marius H. Livingston, ed., *International Terrorism in the Contemporary World*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.

Williams, L. P., (2004). *Al-Qaeda. Brotherhood of terror*. Penguin Group USA.

Warren, W. W., et all., (1997). „1996 Afio Convention on Changing Trends in Terrorism", in *Periscope: Newsletter of the Association of Former Intelligence Officers*, 22, No. 1.

Wasmund, K., (1986). „The Political Socialization of West German Terrorist", in Peter H. Merkl, ed., *Political Violence and Terror: Motifs and Motivations*. Berkeley: University of California Press.

Watanabe, M., (1998). „Religion and Violence in Japan Today: A Cronological and Doctrinal Analysis of Aum Shinrikyo", in *Terrorism and Political Violence.* London, 10, No. 4, Winter, 80–100.

Wege, C. A., (1991). „The Abu Nidal Organization", in *Terrorism*, 14, January-March, 59–66.

Weinberg, L. & William, L. E., (1987). „Italian Woman Terrorists", in *Terrorism: An International Journal*, 9, No. 3, 241–262.

Wickham-Crowley, T. P., (1992). *Guerrillas and Revolution in Latin America: A Comparative Study of Insurgents and Regimes since 1956*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Widakuswara, P., & Katz, A., (2006). *Tourism Down in Bali After Bombings*. Bali, Indonesia.

Wijesekera, D., (1993). „The Liberation Tigers of Tamil Eelam(LTTE): The Asian Mafia", in *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 2, No. 2, Autumn, 308–17.

Wijesekera, D., (1996). „The Cult of Suicide and the Liberation Tigers of Tamil Eelam", in *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 5, No. 1, Summer, 18–28.

Williams, L. P., (2003). *Al-Qaeda. Brotherhood of terror*. Penguin Group USA.

Wilkinson, P., (2006). *Terrorism versus Democracy*. The Liberal State Response. UK.

Wilkinson, P., (2005). *International Terrorism: the changing threat and the EU's response*. Chaillot Paper No. 84, Oct.

Wilkinson, P., (1997). „The Media and Terrorism: A Reassessment", in *Terrorism and Political Violence*, vol.9, No. 2, p.51-64, Londra.

Wilkinson, P., (1993). „Hamas-An Assessment", in *Jane's Intelligence Review*, 5, No. 7, July, 31–32.

Wilkinson, P., (1986). „Terrorism: International Dimensions", pages 29–56 in *Contemporary Terrorism*. New York: Facts on File.

Wilkinson, P., (1977). *Terorrism and the liberal state*. London, Macmillian.

Wilkinson, P., (1974). *Political Terrorism*. London: Macmillan.

Wolman, B. B., (1982). „Psychology of Followers of Terrorist Groups", in *International Journal of Group Tensions*, 12, 105–121.

Wright, R., (1985). *Sacred Rage: The Wrath of Militant Islam*. New York: Linden Press/Simon and Schuster.

Yoram, S., (2000). *Suicide Terrorism: Development and Characteristics*, ICT.

Zawodny, J. K., (1978). „Internal Organizational Problems and the Sources of Tension of Terrorist Movements as Catalysts of Violence", in *Terrorism*, 1, No. ¾, 277–85.

Zimbardo, F., (2005). *The Psychology of terrorism: Mind Games and Healing*. Standford University.

Zisser, E., (1996). „Hizballah in Lebanon – At the Crossroads", in *Terrorism and Political Violence*, 8, No. 2, Summer, 90–110.

Zonah, A. & Lawrence Z. F., et all., (1983). *Perspectives on Terrorism*. Wilmington, Delaware: Scholarly Resources.

Zonah, A. & John M. G., et all., (1981). *Behavioral and Quantitative Perspectives on Terrorism*. New York: Pergamon.

Zuckerman, M., (2002). „Good and bad humors: Biochemical bases of personality and its disorders", in *Psychological Science*, 6, 325-322.

Zulaika, J., (1988). *Basque nationalism: metaphor and sacrament*. Reno: University of Nevada Press.

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note

Note